

MEZEI PÉTER

JOGKIMERÜLÉS A SZERZŐI JOGBAN

Jogkimerülés a szerzői jogban

20.

Sorozatszerkesztő:

Koltay András – Nyakas Levente

Mezei Péter

Jogkimerülés a szerzői jogban

Médiatudományi Intézet

2016

Lektorálta: Faludi Gábor (Eötvös Loránd Tudományegyetem)
Grad-Gyenge Anikó (Károli Gáspár Református Egyetem)

Minden jog fenntartva.

© Mezei Péter 2016

© Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Médiatanács Média tudományi Intézete, 2016

Tartalom

Rövidítések jegyzéke	7
Bevezetés	11
I. A jogkimerülés dogmatikai alapjai	17
1. Az egyensúly jelentősége a szerzői jogban	17
2. A jogkimerülés fogalmi elemei	20
3. A jogkimerülés jogpolitikai indokai és alkalmazásának feltételei	24
4. Jogkimerülés a nemzetközi szerzői jogi forrásokban	27
4.1. A TRIPS Egyezmény (1994)	28
4.2. A WIPO Internet-szerződése (1996)	31
5. Nemzeti, regionális és nemzetközi jogkimerülés kontra párhuzamos import	34
II. A jogkimerülés érvényesülése az Európai Unió szerzői jogában	39
1. Az Európai Bíróság jogfejlesztő gyakorlata az 1970-es és 1980-as években	41
1.1. Tagállami gyakorlatok	42
1.2. Az Európai Bíróság első generációs joggyakorlata	46
2. Az 1988-as Zöld Könyv a szerzői jogról és a technológia kihívásairól	51
3. Vertikális irányelvi jogalkotás (1991–1996) és speciális jogkimerülés	53
4. A horizontális irányelvi jogalkotás (2001) és az általános jogkimerülés tétele	57
5. A jogkimerülés alkalmazásának a korlátjai az EU szerzői jogában	61
5.1. Korlátozott parallel import – a regionális jogkimerülés tétele	62
5.2. A követő jog (<i>droit de suite</i>)	66
III. A jogkimerülés érvényesülése az Egyesült Államok szerzői jogában	71
1. A <i>first sale doctrine</i> gyökerei	72
2. A <i>first sale doctrine</i> tartalmának pontosítása az 1976-os USCA megalkotásáig	76
3. A <i>first sale doctrine</i> hatályos törvényi előírása és terminológiai bizonytalanságai	78
4. A jogkimerülés elvét érő kihívások és változások az 1976-os USCA hatálya alatt	81
4.1. A hanglemezek bérbeadása és a Record Rental Amendment Act	82
4.2. A szoftverek bérbeadása és a Computer Software Rental Amendment Act	84
4.3. A filmek bérbeadása és a törvénymódosítás hiánya	85
4.4. Promóciós lemezek terjesztése és jogkimerülés	86
5. A <i>first sale doctrine</i> belső korlátjai	88
5.1. A párhuzamos import tilalma és a jogkimerülés ütközése	88
5.2. Hézagok követő jog az Egyesült Államokban	106

IV. A digitális jogkimerülés határai az Európai Unióban és az Egyesült Államokban	113
1. A digitális jogkimerüléssel kapcsolatos esetjog.....	114
1.1. Szoftverek viszonteladása.....	114
1.2. Hangfelvételek viszonteladása: a ReDigi-ügy	126
1.3. Hangoskönyvek és e-könyvek viszonteladása.....	130
2. A digitális jogkimerüléssel kapcsolatos joggyakorlat kritikai elemzése	134
2.1. Licencia kontra adásvétel.....	135
2.2. Terjesztés kontra lehívásra történő nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel	139
2.3. Új másolat kontra migráció és a <i>forward-and-delete</i> technológiák alkalmazása ...	142
2.4. Eltérő műtípusok, a <i>lex specialis</i> és a funkcionális egyenlőség elmélete.....	148
3. Szükség van-e digitális jogkimerülésre?	153
3.1. Csak felhajtásról van szó?	154
3.2. Tradicionális pozitívizmus: zsákutca?	158
3.3. Konstruktív realizmus: a digitális jogkimerülés gazdasági, társadalmi és technológiai hatásai	161
Konklúzió	171
Irodalom- és forrásjegyzék	175

Rövidítések jegyzéke

Adatbázis-irányelv	Az Európai Parlament és a Tanács (1996. március 11.) 96/9/EK irányelve az adatbázisok jogi védelméről
Bérlet-irányelv	A Tanács 92/100/EGK irányelve (1992. november 19.) a bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról. A jelenleg hatályos jogforrás az Európai Parlament és a Tanács 2006/115/EK irányelve (2006. december 12.) a bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról (kodifikált változat)
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch, Németország Polgári törvénykönyve
BGH	Német Szövetségi Legfelső Bíróság
BUE	Az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egyezmény (Magyarországon kihirdette az 1975. évi 4. törvényerejű rendelet)
CDPA	Copyrights, Designs and Patent Act of 1988 (England)
CRRA	California Resale Royalty Act, Civil Code §986
CSRA	Computer Software Rental Amendments Act of 1990, title VIII of the Judicial Improvements Act of 1990, Pub. L. No. 101-650, 104 Stat 5089
CVSRA	Consumer Video Sales-Rental Amendment, H.R. 1029, 98th Cong. (1983)
DG	Deutsche Grammophon
DMCA	Digital Millennium Copyright Act, Pub. L. No. 105-304, 112 Stat. 2860, 2887, enacted October 28, 1998
dUrhG	Németország szerzői jogi törvénye [Urheberrechtsgesetz vom 9. September 1965 (BGBl. I S. 1273), das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 1. Oktober 2013 (BGBl. I S. 3728) geändert worden ist]
EFTA	Európai Szabadkereskedelmi Társulás (European Free Trade Association)
EGK	Európai Gazdasági Közösség
EGT	Európai Gazdasági Térség
Elker-irányelv	Az Európai Parlament és a Tanács 2000/31/EK irányelve (2000. június 8.) a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól
EU	Európai Unió
EUB	Európai Bíróság
EULA	Végfelhasználói szerződés (<i>end-user licence agreement</i>)
EUMSZ	Az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés

HÉA-irányelv	A Tanács 2006/112/EK irányelve (2006. november 28.) a közös hozzáadottértékadó-rendszerről
HÉA végrehajtási rendelet	A Tanács 282/2011/EU végrehajtási rendelete (2011. március 15.) a közös hozzáadottértékadó-rendszerről szóló 2006/112/EK irányelv végrehajtási intézkedéseinek megállapításáról (átdolgozás)
InfoSoc-irányelv	2001/29/EK irányelv az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról
Követő jogi irányelv	Az Európai Parlament és a Tanács 2001/84/EK irányelve (2001. szeptember 27.) az eredeti műalkotás szerzőjét megillető követő jogról
LUG	az 1908-as német szerzői jogi törvény (Gesetz betreffend das Urheberrecht an Werken der Literatur und der Tonkunst, Deutsches Reichsgesetzblatt 1901, Nr. 27, S. 227–239)
Műhold-irányelv	A Tanács 93/83/EGK irányelve (1993. szeptember 27.) a műholdas műsorsugárzásra és a vezetékes továbbközvetítésre alkalmazandó egyes szerzői és szomszédos jogi szabályok összehangolásáról
NAFTA	Észak-Amerikai Szabadkereskedelmi Egyezmény (North American Free Trade Agreement)
OLG	Szövetségi fellebbviteli bíróságok az egyes német tartományokban (tartományi szinten a legfelső szintű fórum)
öUrhG	Ausztria szerzői jogi törvénye [Bundesgesetz über das Urheberrecht an Werken der Literatur und der Kunst und über verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz), BGBl. Nr. 111/1936]
pma	<i>post mortem auctoris</i>
Ptk.	2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
RG	Reichsgericht (a Német Birodalom Legfelső Bírósága 1879–1945 között)
RSZ	Római Szerződés (Szerződés az Európai Gazdasági Közösség létrehozásáról, 1957)
RRA	Record Rental Amendment Act of 1984, Pub. L. No. 98-450, 98 Stat. 1727
SZJSZT	Szerzői Jogi Szakértő Testület
Sztj.	1999. évi LXXVI törvény a szerzői jogról
Szoftver-irányelv	A Tanács 91/250/EGK irányelve (1991. május 14.) a számítógépi programok jogi védelméről. Az irányelv később módosításra került. A jelenleg hatályos jogforrás az Európai Parlament és a Tanács 2009/24/EK irányelve (2009. április 23.) a számítógépi programok jogi védelméről (kodifikált változat)
TRIPS Egyezmény	Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (1994). Hazánkban kihirdette az 1998. évi IV. törvény az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) keretében kialakított, a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó Marrakesh-i Egyezmény és mellékleteinek kihirdetéséről.
UCC	Egyetemes Szerzői Jogi Egyezmény

USCA	Title 17 of the United States Code – United States Copyright Act of 1976, Pub. L. No. 94-553, 90 Stat. 2541, October 19, 1976
USCO	Az Egyesült Államok Szerzői Jogi Hivatala (United States Copyright Office)
USPTO	Az Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegyjogi Hivatala (United States Patent and Trademark Office)
Vámrendelet	Az Európai Parlament és a Tanács 608/2013/EU rendelete (2013. június 12.) a szellemi tulajdonjogok vámhatósági érvényesítéséről és az 1383/2003/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről
Védelmi idő irányelv	A Tanács 93/98/EGK irányelve (1993. október 29.) a szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejének összehangolásáról. Ezt az irányelvet idővel módosították, majd újra kodifikálták. Jelenleg: az Európai Parlament és a Tanács 2006/116/EK irányelve (2006. december 12.) a szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejéről (kodifikált változat). Legújabb módosítását l. Az Európai Parlament és a Tanács 2011/77/EU irányelve (2011. szeptember 27.) a szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejéről szóló 2006/116/EK irányelv módosításáról
WCT	WIPO Copyright Treaty (a WIPO Szerzői Jogi Szerződése), hazánkban kihirdette a 2004. évi XLIX. törvény, 1–2. §
WPPT	WIPO Performances and Phonograms Treaty (a WIPO Előadásokról és Hangfelvételekről szóló Szerződése), hazánkban kihirdette a 2004. évi XLIX. törvény, 3–4. §

Bevezetés

A nemzetközi és európai uniós szerzői jogi terminológiában az *exhaustion*, németül *Erschöpfung*, az Egyesült Államokban pedig hagyományosan *first sale doctrine* néven ismert jogkimerülés tétele a szerzői jog egyik leginkább figyelemre méltó intézménye. Anélkül, hogy a fogalmi elemekbe e helyütt belemennénk, érdemes már most rögzíteni, mit is takar e fogalom. A jogkimerülés alapján *a szerzői jogosult köteles túrni az általa, illetve az ő engedélyével más személy által jogszerűen, adásvétel vagy a tulajdonjog bármely más átruházása útján forgalomba hozott szerzői művek adott műpéldányainak utólagos – akár haszonszerzési célú – terjesztését, amennyiben a műpéldány eredeti forgalomba hozatalához adott engedély fejében megfelelő díjazásban részesült.*

A jogkimerülés az Egyesült Államokban a *fair use* doktrína mellett azon bíró alkotta tételek egyike, melyeket a szövetségi törvényhozás már 1909-ben elismert, s ily módon immáron több mint egy évszázada szervesen közreműködik az amerikai szerzői jogi gondolkodás fejlesztésében. Az EGK, utóbb pedig az EU jogának a fejlődése szempontjából talán még szembevetőbb a jogelv jelentősége. A Római Szerződés által eredendően az EGK hatáskörébe nem utalt szellemi tulajdonvédelem regionális szintű védelme alapvetően az Európai Bíróság áruk és szolgáltatások szabad áramlása vonatkozásában kifejtett jogfejlesztő tevékenységének tudható be.¹ Az EGK szintű szabályozást természetesen megelőzte a jogelv tagállami törvényekben, ítéletekben, sőt jogirodalmi forrásokban történő elismerése. Sőt, az „*Erschöpfungslehre*” megszületése is egy német professzor, Joseph Kohler 1880-as monográfiájához köthető.² Igaz, hogy a joggyakorlat szintjén elsőként az Egyesült Államokból hozható példa a jogelv figyelembe vételére,³ sőt az angolszász irodalom és joggyakorlat előszeretettel hivatkozik arra, hogy a jogkimerülés az angol *common law* által kifejlesztett „vagyontárgyak elidegenítésével kapcsolatos korlátozások” („*restraints on the alienation of chattels*”) tételéből eredeztethető.⁴

Függetlenül e történeti ping-pong eredményétől, tény, hogy a Reichsgericht⁵ és az amerikai Legfelső Bíróság⁶ megközelítőleg egy időben fejtette ki véleményét azokban a jogvitákban, melyek egyaránt kötött áron forgalomba hozott könyvek alacsonyabb áron történő továbbértékesítésével függtek össze. E két forradalmi ítélet kiválóan igazolja a jogösszehasonlítás nagyjainak meghatározó tételét, miszerint amennyiben a világ jogrendszerei hasonló jogi kérdésekkel találják szemben magukat, igyekeznek nagyjából azonos válaszokat adni azokra.⁷ Igaz, hogy az amerikai, a német, vagy a később megjelenő európai uniós szerzői jogi szabályok egymástól számottevő távolságot is tartanak, azonban ezt a mindenkori társadalmi és gazdasági helyzet, valamint a mögöttes jogpolitikai célok világosan igazolják. Kiválóan kiolvasható ez a két említett ítéletből, melyek egyaránt kiemelték, hogy amennyiben a szerzői

1 Deutsche Grammophon Gesellschaft mbH kontra Metro-SB-Großmärkte GmbH & Co. KG, Case 78/70, ECLI:EU:C:1971:59. L. részletesen II.1.2. pont.

2 Kohler (1880) 139. L. részletesen II.1.1. pont.

3 Clemens v. Estes, 22 Fed. Rep. 899 (1885). L. részletesen II.1.1. pont.

4 Perzanowski–Schultz (2011) 929, 224. lj.

5 RG 10.06.1906. (Rep. I. 5/06). L. részletesen II.1.1. pont.

6 Bobbs-Merrill Company v. Isidor Straus and Nathan Straus, 210 U.S. 339 (1908). L. részletesen III.1. alfejezet.

7 Zweigert–Kötz (1996) 68.

jogosult az első forgalomba hozatalért méltányos díjazásban részesült, akkor a további értékesítések ellenőrzésére nincsen jogosultsága. Ezt a jogpolitikai megfontolást a német jogirodalomban a *Belohnungstheorie*, az angolszász világban pedig a *reward theory* néven ismerjük.

Természetesen nem csupán ez a magyarázat húzódhat meg a jogelv mögött. Végső soron a jogkimerülés nem más, mint a szerzői jogosultak kizárólagos jogai, az értékesítésre jogot szerzett személy (aki általában a felhasználó, de lehet a közönség tagja, fogyasztó is) dologi tulajdonjoga, valamint a társadalom tagjai közötti egyensúly biztosításának egyik speciális eszköze. Az eszköz pontos tartalmának kijelölése szorosan összefügg az adott ország általános szerzői jogi kereteivel. A Kanadai Legfelső Bíróság egy friss – digitális környezetben született – ítéletében pl. megítélésünk szerint kiegyensúlyozottan jelezte: „a technológia-semlegesség elve szükségessé teszi, hogy ellentétes tartalmú parlamenti szándék hiányában a szerzői jogi törvényt olyan módon értelmezzük, hogy ezzel elkerüljük a jogvédelem újabb szintjeinek a kiépítését és díjfizetési kötelezettség megállapítását pusztán a művek végfelhasználókhoz történő eljuttatásának módjára tekintettel. Ezzel ellentétes döntés ténylegesen a sokkal hatékonyabb, internet alapú technológiák használatára róna fölösleges terheket.”⁸

Az is egyértelmű, hogy az amerikai és német nemzeti szabályozás között nagyobb lehet (és volt) a hasonlóság, mint bármely nemzetállam és egy regionális szerveződés jogpolitikai céljai között. Kiválóan igazolja ezt az EGK/EU példája, melynek kezdetektől fogva az egységes piac megteremtése volt a fő célkitűzése, mindezt azonban nem szövetségi állam formájában, mint ahogy az az Egyesült Államokban megvalósult. Ez a különbség a jogkimerülés hatókörének számottevő eltérését eredményezte. Az Egyesült Államokban hagyományosan a nemzeti jogkimerülés dominált a legújabb legfelső bírósági ítélet megszületéséig, amely utat nyitott a nemzetközi jogkimerülésnek.⁹ Ezzel szemben az EGK/EU eredendően is csupán azon műpéldányok viszonteladása esetén fogadta el a jogkimerülés alkalmazhatóságát, melyek a mindenkor tagállamok határain, vagyis az egységes piac regionális egységén belül kerültek elsőként jogszerűen forgalomba.

Végső soron a jogkimerülés tételének minden esetben van egy „nemzeti” és egy „nemzetközi” dimenziója, melyek logikusan arra fókuszálnak, hogy mi a jogi sorsa az elsőként belföldön, valamint külföldön jogszerűen forgalomba hozott műpéldányoknak, s azok vonatkozásában érvényesítheti-e a szerzői jogosult a kizárólagos terjesztési jogát. Eltekintve azoktól a frankofón országoktól (különösen Franciaországtól és Belgiumtól), amelyek a terjesztés joga helyett a szinte korlátlan *droit de destination* jogát biztosítják a szerzői jogosultaknak,¹⁰ a jogkimerülés nemzeti dimenziója szinte a világ valamennyi országában azonos tartalommal bír. Eszerint az elsőként a szerzői jogosult engedélyével, jogszerűen forgalomba hozott műpéldányok továbbértékesítése a szerző további engedélyétől függetlenül megengedett. A nemzetközi (vagy legalább regionális) jogkimerülés tételét azonban csupán az országok egy csekély hányada fogadta el mindmáig. Ezek az országok rendre vagy elkötelezték a szabad kereskedelem iránt (pl. Hollandia), vagy a földrajzi elhelyezkedésükből kifolyólag a nyersanyagokhoz (jelen esetben a műpéldányokhoz) való korlátozottabb hozzáférésük okán (lásd pl. Új-Zélandot) támogatják a terjesztés jogának a földrajzi értelemben vett széleskörű kimerülését.

8 Entertainment Software Association v. Society of Composers, Authors and Music Publishers of Canada, 2012 SCC 34, [2012] 2 R.C.S. 241, [9] pont.

9 Supap Kirtsaeng v. John Wiley & Sons, Inc., 133 S.Ct. 1351 (2013).

10 A *droit de destination* belga és francia kereteiről l. Desurmont (1987) 18–36.

A fentiekben kifejtett gondolatok egyben azt is előrevetítik, hogy a jelen kötet milyen témaköröket és milyen szempontok szerint kíván vizsgálni. A könyv egyszerre mutatja be a jogkimerülés történeti és jogpolitikai fejlődését az EGK/EU, valamint az Egyesült Államok vonatkozásában. Ezt megelőzően az I. fejezet a jogelv dogmatikai alapjait foglalja össze. Mivel az óceán két oldalán egymástól részben eltérő válaszokat kapunk azonos kérdésekre, e fejezet nem válhat homogénné. Ezzel azonban semmi gond nincs, sőt, ennek segítségével még hatékonyabban ki lehet majd domborítani a II. és III. fejezetben (az EGK/EU, majd az Egyesült Államok vonatkozásában), hogy milyen történeti fejlődést követően miként szabályozzák a jogkimerülést ezeken a területeken, ide értve a joggyakorlatot, illetve a rendszerbe épített belső korlátokat, így a párhuzamos import vagy a követő jog¹¹ intézményét.

A könyv IV. fejezete sem céltalanul került elhelyezésre. A 21. századi szerzői jog legfontosabb kérdései rendre a hagyományosan analóg világban megszületett jogelvek digitális környezetben történő érvényesülésével függenek össze. Így a tény, hogy Kohler 1880-ban még kifejezetten a fizikai műpéldányok tulajdon-átruházással járó első értékesítése esetére dolgozta ki a jogkimerülés tanát,¹² egyáltalán nem zárja ki annak a kérdésnek az időszerűségét, hogy az online platformokon „eladott” adattartalmak átruházhatók-e ugyancsak jogszerűen a digitális használtkereskedések közbejöttével. A IV. fejezet ennek megfelelően – a korábbi fejezetekből kiolvasható tapasztalatok segítségével hívásával – a digitális jogkimerülés kérdéskörét járja körbe. S bár sok esetben az elemzők e ponton megállnak két híressé vált jogeset, a 2012-es UsedSoft¹³ és a 2013-as ReDigi¹⁴ ügyek elemzésénél, látni fogjuk, hogy a joggyakorlat ennél sokkal cizelláltabb mind az EGK/EU (és annak tagállamai), mind az Egyesült Államok vonatkozásában.

Habár úgy véljük, hogy a magyar szerzői jog minden szempontból kiváló területe a kutatásoknak, a jelen kötetbe funkcionálisan nehéz lett volna külön fejezet erejéig beilleszteni a jogkimerülés magyar vonatkozásait. Bár említést fogunk tenni pl. a jogelv holland vagy a német történeti fejlődéséről, a magyar tapasztalatok elhelyezése az iménti országokkal egy helyütt strukturálisan indokolatlannak bizonyult volna, hiszen hazánk abban az időszakban nemcsak messze volt még az EGK-tól, de érdemben nem is szabályozta a jogkimerülést. Jobb híján ezért nem marad más, mint a jelen bevezetőben röviden és tömören utalni arra, hogy – ha jelentős késésekkel is – de a nemzetközi tapasztalatokkal sok mindenben egyező következtetésekre jutott a magyar szerzői jogi szabályozás is a jogkimerülést illetően.

A terjesztés joga egészen a hatályos Sztj. megalkotásáig nem képezte szerzői jogi rendszerünk részét. Igaz, hogy az 1884. évi és az 1921. évi szerzői jogi törvény egyaránt a szerző kizárólagos jogaként ismerte el a „közzétételt és forgalomba hozatalt”,¹⁵ azonban e felhasználási magatartások nevükkel összhangban nem fedték le a forgalomba hozatalt követő további értékesítéseket. Sőt, ha e jogokat összevetjük a törvények bitorlásról rendelkező passzusaival, világossá válhat, hogy csak az engedély nélküli forgalomba hozatalt tilalmazták első jog-

11 Turner (2012) 343–350.

12 Haberstumpf (2014) 478.

13 UsedSoft GmbH kontra Oracle International Corp., Case C-128/11, ECLI:EU:C:2012:407.

14 Capitol Records, LLC, v. Redigi Inc., 934 F.Supp.2d 640 (2013).

15 „Az írói mű gépi többszörözése, közzététele és forgalomba helyezése, a jelen törvény által meghatározott védelmi időn belül, a szerző kizárólagos jogát képezi.” L. 1884. évi XVI. törvénycikk a szerzői jogról, 1. § 1. mondat. Az 1921. évi LIV. törvény a szerzői jogról 1. § 1. mondata a fenti megfogalmazástól érdemben nem tér el.

szabályaink.¹⁶ Nem véletlen tehát, hogy a második szerzői jogi törvény meghatározó kommentárja semmilyen figyelmet nem szentelt a továbbértékesítés problematikájának.¹⁷ Balás P. Elemér szegedi jogász professzor 1947-ben közzétett egy olyan törvényjavaslatot, amely szabályozni rendelte volna a terjesztés jogát, úgy azonban, hogy semmilyen utalást nem tartalmazott a jogkimerülés alkalmazhatóságára.¹⁸ A javaslat érdemi tárgyalására nem került sor a Parlamentben.

Az 1969-es, ún. szocialista szerzői jogi törvény szakított az első két jogszabály szerkesztési metódusával, és azoktól tartalmában is eltérő, új vagyoni jogi szabályozást vezetett be. E szerint ugyanis „a mű bármilyen felhasználásához – ha a törvény eltérően nem rendelkezik – a szerző hozzájárulása szükséges.”¹⁹ Az irányadó kommentár szerint a taxatív felsorolásból potenciálisan eredő problémák elkerülése céljából választotta a jogalkotó a vagyoni jogok generálklauszula formájában történő elismerését.²⁰ Ebbe természetesen akár a forgalomba hozott műpéldányok további nyilvános viszonteladásainak ellenőrzése is beleérthető lett volna, ám az antikvár kereskedelem töretlen létezése világosan igazolja, hogy ilyen széles terjesztési jogot nem gyakoroltak a szerzői jogosultak a harmadik szerzői jogi törvény hatályának ideje alatt. Ahogy azt az SZJSZT egy 2006-es szakvéleményében kiválóan jelezte: „[a] régi Sztj. nem rendelkezett a jogkimerülésről, de az »élő szerzői jog« a jogkimerülést szabály nélkül is elfogadta. Ezt bizonyítja a könyvek, hangfelvételek, képző- és iparművészeti alkotások jogszerű másodlagos (antikvár) kereskedelme, amelyet a jogosultak általában tudomásul vettek. Sőt, a jogkimerülés burkolt létezését bizonyította a régi szerzői jogi törvény hatályban léte alatt létezett követő jogi szabályozás is, amely azzal, hogy a hatálya alá tartozó alkotások kereskedelmi forgalmára bevezette a díjigényt, közvetetten elismerte, hogy az első, szerzői-tulajdon-átruházást követő terjesztéshez a szerző engedélye nem szükséges. Ugyanakkor ez a rejtetten létező jogkimerülés is csak az érintett jogosult beleegyezésével történt forgalomba hozatalt követően volt elismert.”²¹

Az Sztj. elfogadásával azonban jelentős változások következtek be. A jogszabály elfogadása alapvetően a néhány évvel korábban megkezdődő EU-s csatlakozási tárgyalásoknak, és a vállalt jogharmonizációs kötelezettségnek volt köszönhető. Ekkorra pedig az EU másodlagos jogforrásai a számítógépes programalkotások, adatbázisok és a kapcsolódó jogi teljesítmények vonatkozásában elismerte a terjesztés jogát, valamint az annak gátat szabó jogkimerülést. Sőt, az InfoSoc-irányelv előkészítése is folyamatban volt már. Mindezek tükrében semmi meglepő nincs abban, hogy a magyar Országgyűlés 1999-ben az uniós *acquis communautaire*-rel összhangban rendezte a kérdést. A szabályozást a joggyakorlat is világosan a magáévá tette. Irányadó bírósági ítéletek, illetve SZJSZT-szakvélemények ismertek a védelmi idő újjáéledésének köszönhetően felelő terjesztési jog ideiglenes korlátozását nyújtó, egyúttal a már jogszerűen előállított műpéldányok további értékesítéseket lehetővé tevő átmeneti rendelkezésekről.

16 Vö. 1884. évi XVI. törvénycikk a szerzői jogról, 6. §, illetve az 1921. évi LIV. törvény a szerzői jogról 6. §.

17 Az egyetlen kapcsolódó kivételt a külföldön előállított példányok importálásának tilalmára vonatkozó megállapítás jelenti. L. Palágyi (1957) 37.

18 A „szerző jogvédté vagyoni érdekeit” tartalmazó 13. § vonatkozásában l. Balás (1947) 8 és 69–70.

19 1969. évi III. törvény a szerzői jogról 13. § (1) bekezdés 1. mondat.

20 Benárd–Tímár (1973) 116–117. Releváns információ, hogy ekkoriban a műpéldányok kölcsönzése szabad felhasználásként érvényesült. L. 1969. évi III. törvény a szerzői jogról 18. § (2) bekezdés. Vö. Benárd–Tímár (1973) 450.

21 SZJSZT 7/2006, 165. L. továbbá SZJSZT 30/2002.

zések²² érvényesüléséről;²³ a külföldön jogellenesen előállított műpéldányok importálásának tilalmáról;²⁴ a jogkimerülés alkalmazhatóságának a kizárásáról a belföldön előállított hamisított műpéldányok,²⁵ valamint a szolgáltatás jelleggel nyújtott műholdas továbbközvetítések vonatkozásában.²⁶

Az alábbiakban látható lesz, hogy bár a fent említett ítéletek és szakvélemények világosan beilleszthetők a jogkimerülés európai uniós dogmatikai keretei közé, a magyar joggyakorlat – felmerülő jogviták híján – nem adott választ számos további kérdésre, így különösen a parallel importra, illetve a digitális jogkimerülés kérdésére nézve. Végző soron ez is magyarázza, hogy a fentieknél részletesebb kifejtést hazánk joganyaga nem igényel.

Végül álljon itt két további információ. Egyrészt a jelen kötet szerves továbbfejlesztése az e vonatkozásban megjelent korábbi tanulmányoknak, melyek külön-külön vették szemügyre az alábbiakban komplex jelleggel feldolgozott területeket.²⁷ E tanulmányok lezárása óta számos olyan forrás látott napvilágot, amelyek beillesztése a kötetbe elengedhetetlen. Másrészt engedtessek meg, hogy külön köszönetet mondjak Juan Pinoargote-nak, aki 2012-ben hívta fel a figyelmemet e témakör érdekességére, s aki ily módon az első lökést adta a jelen monográfia elkészültéhez.

22 Szjt. 108. §.

23 SZJSZT 15/2004.

24 SZJSZT 10/2001; SZJSZT 9/2002.

25 BDT2010.2365. Ehhez kapcsolódóan l. SZJSZT 13/2005.

26 Fővárosi Ítéltábla 8.Pf.21.210/2010/5. szám.

27 E tanulmányokat l. magyar nyelven Mezei (2014a) 5–77; Mezei (2015a) 38–80; Mezei (2015e) 79–123 és Mezei (2015f) 78–96; angol nyelven Mezei (2015c) 23–71.

I. A jogkimerülés dogmatikai alapjai

1. Az egyensúly jelentősége a szerzői jogban

A szerzői jog egyike azoknak az oltalmi formáknak, amelyek mesterségesen, a jogalkotó belátása szerinti időben és tartalommal születtek meg. Igaz, hogy számos szerző e védelem indokoltságát természetjogi érdekek mentén magyarázza,²⁸ az angolszász világban pedig még a 20. században is domináns szerep jutott a bírói jogfejlesztésnek, ám a szerzők kizárólagos jogai mindenkor az azokat elismerő és garantáló szabályokon nyugodtak. A világ első szerzői jogi törvényének – az 1709-ben elfogadott angol Statute of Anne-nek – az eredeti célja a korábbi kiadói rendszer felszámolása volt. A Stationers' Company által gyakorolt monopólium helyett, amely több mint két évszázadon keresztül az uralkodói érdekeket is szolgáló cenzúrát biztosította,²⁹ a szerzőket a középpontba állító új rendszer jött létre. A 1709 óta eltelt időszak során ugyanakkor a szerzői jog mind tartalmát, mind kedvezményezettjeit tekintve folyamatosan szélesedett. Ez a technológiai fejlődésen túl a társadalmi igények és általában véve a világ (a gazdasági, a társadalmi és a jogi környezet) változásainak egyaránt betudható volt. A törvény által elismert kizárólagos jogok, illetve azok gyakorlása ezért a felmerülő új élethelyzetekhez való igazodást/igazítást tette szükségessé.

A szerzői jog az alkotók érdekeinek védelmén túl társadalmi (kulturális) célokat is szolgál, ezért a jogosultak kizárólagos jogai sosem érvényesülhetnek korlátoktól mentesen. Hogy e korlátok pontosan meddig terjednek, és pontosan mit takarnak, korról-korra, rendszerről-rendszerre, országról-országra változtak. S bár tény, hogy a korlátok állítása indokolt, az is tény, hogy a korlátok sosem vehetik át a domináns szerepet a szerzői jogban, hiszen az az ugyancsak eredeti célkitűzésekkel (így a jogosultak védelmének igényével) állna szemben. Mindebből az következik, hogy *a szerzői jog világában előszeretettel hangoztatott egyensúly sosem jelentheti az eltérő érdekoldalak fele-fele arányban történő védelmét*. A jogosulti oldalnak mindig valamivel többet kell biztosítani, hogy az alkotó tevékenység – és abból fakadóan a díjazás – iránti fogékonyság, és ennek ösztönzője (*incentives*) ne vesszen ki. A pontos arány megtalálása (ha ez egyáltalán lehetséges) természetesen nehéz feladat. És amennyiben ez lehetséges is volna, annak pontos határai folyamatos változásban vannak.

Ezt az egyensúlyra való törekvést szimbolizálja kiválóan az Egyesült Államok Alkotmányának I. cikk 8. szakasz (8) bekezdésébe foglalt szellemi tulajdonvédelmi klauzula (IP Clause). Eszerint „[a] Kongresszusnak joga van arra, hogy (...) előmozdítsa a tudományok és hasznos művészetek fejlődését azáltal, hogy a szerzők és feltalálók részére kizárólagos jogot biztosít írásaik és találmányaik tekintetében egy meghatározott időtartamra.” A klauzula két évszázados gyakorlata igazolta, hogy a bíróságok számára komoly, de teljesíthető kihívás megtalálni az Alkotmányban foglalt két érdekoldal közötti egyensúlyt.³⁰ Igaz, nincs másik

28 Vö. Jakab (2012).

29 Bodó (2011) 55–79; Mezei (2012a) 15–16.

30 A klauzula fejlődéstörténetét és tartalmát illetően l. Joyce–Patterson (2003) 909–952; Oliar (2006) 1771–1845; Patterson et al. (2009) 241–242; Breagelmann (2009) 104–105; Hess (2013) 1970–1971, 1982–1984; O'Connor (2015) 733–830. A magyar jogirodalomból l. Mezei (2012a) 54–56; Ujhelyi (2015) 111–118.

olyan ország a világon, ahol ilyen szinten kidolgozott alkotmányos passzus segítene a szerzői és a társadalmi fejlődés irányából eredő érdekek egyensúlyozásában.

Az időben véges védelmi idő,³¹ a szerzői jogvédelem területi behatároltsága,³² a jogkimerülés, a szerzői művek felhasználásának – akár közös jogkezelés keretében, akár azon kívüli – intézményes engedélyezése (ide értve a kényszerengedélyeket, a törvényi engedélyeket, a díjigényre szorított jogokat), a szabad felhasználások, vagy a szabad művek, de akár még az ötlet/kifejezés elhatárolás (*idea vs. expression dichotomy*) is, mind a szerzői jogosítványok korlátozásaként vagy kivételeként értékelhető.³³ Előbbi kifejezés a szerzői jogosítványok olyan korlátolt gyakorlását jelöli, amelynek keretei közt a felhasználás csak bizonyos feltételek mellett tekinthető megengedettnek, ezek teljesülése esetén viszont megakadályozni nem lehet őket. Az utóbbi kifejezés által lefedett felhasználások esetén pedig az egyébként szerzői jogilag védett alkotások védelme nem gyakorolható, a felhasználásokkal szemben nem lehet fellépni.³⁴

E kifejezéseket nem szabad pusztán nyelvtanilag értelmezni. Hiába tekinthető pl. a közös jogkezelés a szerzői joggyakorlás korlátozásának, valójában ez olyan helyzeteket ölel fel, ahol a tipikus, átlagos szerző képtelen egyedileg érvényesíteni a jogait. Ennyiben a közös jogkezelés inkább a joggyakorlás eszközének, semmint korlátjának tekinthető.³⁵ És ugyanígy: annak ellenére, hogy a szabad felhasználási esetek korlátokat állítanak a szerzők elé, avagy kivételeket teremtenek a kizárólagos jogok alól, a társadalom tagjai még nem válnak „jogosulttá”.³⁶ A felhasználók mindenkor csak a törvény keretei között járhatnak el, számukra – akárcsak a szerzői jogosultak előtt – a határokat a jogalkotó húzza meg. Más szavakkal: ők „nem jogosultak bármit megtenni”, sokkal inkább csak „korlátokat betartva tehetnek meg valamit”. Ugyanígy a törvényi engedélyt rendszertanilag nem a fogyasztóknak adott engedélyként kell felfogni, hanem a szabad felhasználási esetkörökkel szemben kialakított alkívételként, hiszen ezek az esetek az egyébként szabadnak minősülő, de tömeges felhasználások esetére díjfizetés kényszerét írják elő.

31 Manapság épp e korlátozás szűkítésének, vagyis a védelmi idő folyamatos bővítésének lehetünk tanúi. Az EGK az akkoriban irányadó nemzetközi szerződésekben foglaltnál (*pma* 50 évnél) hosszabb (*pma* 70 éves) védelmi időt biztosított a szerzői jogosultaknak 1993-ban. Az Egyesült Államok – követve az EGK/EU törekvéseit – 1998-ban módosította szerzői jogi törvényét annak érdekében, hogy a szerzői jogosultak számára az európaival megegyező terjedelmű védelmi időt biztosítson. L. Sonny Bono Copyright Term Extension Act, Pub. L. No. 105-298, 112 Stat. 2827. Woods jelzi, hogy a vezető szerzői jogi nagyhatalmak – különösen az EU és az Egyesült Államok – napjainkban harmadik országokkal kötött szabadkereskedelmi megállapodások révén igyekeznek a szellemi tulajdonvédelem kereteit tovább erősíteni. Ezek részeként – több minden más mellett – rendre a BUE által előírt minimumot (*pma* 50 év) meghaladó védelmi idő kerül meghatározásra. L. Woods (2009) 362.

32 Korunkban az országokként elkülönült szerzői jogi rendszerek az internet segítségével működő szolgáltatások akadályozójává vált. A territorialitás elvének az esetleges felülírása ezért egyike a jelenkor legizgalmasabb szerzői jogi kérdéseinek. L. SEC(2012) 680, 4.

33 Vö. Mezei (2012a) 134–147.

34 A korlátozás és a kivétel kifejezések közötti különbségek elemzését l. Geiger (2004) 818–819. A magyar szakirodalomból hozható kiváló elemzéseket l. Gyenge (2010); Hajdú (2014) 47–51.

35 E kérdéskör legkiválóbb hazai ismertetését l. Hajdú (2015).

36 A magyar jog vonatkozásában l. Ficsor (2008) 226; Mezei (2012c) 479. Ezzel ellentétben számos külföldi szerző más véleményt fogalmazott meg. L. Ricketson (2003) 23; Geiger (2004) 817–818. E vonatkozásban a legkiválóbb összegzést Hilty és Nérissou könyve adja, amely a 2010-es Összehasonlító jogi világkonferenciára készült egyik jelentés keretében a szabad felhasználásokat tárgyalta. Ennek keretében a jelentés készítői a nemzeti jelentésekre támaszkodva hangsúlyozta, hogy milyen jelentős eltérések figyelhetők meg e téren az egyes országok között. L. Hilty–Nérissou (2012) 16–18.

A jogkimerülés egyike a mérleg nyelvét egyensúlyozni próbáló jogelveknek. A célja és tartalma alapvetően a szerző terjesztéshez fűződő kizárólagos vagyoni jogának a korlátok közé szorítása a jogszerűen forgalomba hozott műpéldányokat megvásárló végfelhasználók tulajdonjoga mentén.³⁷ Ahogy az ugyancsak alább látható lesz, a nemzeti (majd idővel a regionális és multilaterális) jogforrások megalkotói világszerte hasonlóképp döntöttek: a tulajdonjog primátust élvez, a terjesztés joga ezért csak korlátok között érvényesülhet. Ez az általános kijelentés persze nem fejezi ki egészében ennek az első pillantásra nem túl bonyolult következtetésnek a lényegét. Nem mindegy ugyanis, hogy mit tekintünk első forgalomba hozatalnak, tulajdon-átruházásnak, tulajdonnak, műpéldánynak, vagy mely (terjesztési jellegű) felhasználási magatartások illeszthetők bele ebbe az „egyensúlyi helyzetbe”. Végso soron a jogkimerülés nem más, mint – a szerzői jog egészéhez hasonlóan – egy olyan jogi fogalom,³⁸ amelynek a tartalmát valamennyi ország – meghatározott nemzetközi/regionális keretek között – szabadon állapíthatja meg.

Az analóg világban (a 19–20. század fordulóján) megszületett jogelv a 21. században új kihívásokkal néz szembe, mely kihívások legfőbb kiváltója a digitális technológiák térnyerése, valamint az emberek milliárdjainak összekapcsolására alkalmas internet prosperáló fejlődése. E hálózat történetének elmúlt tíz-tizenöt éve jogviták hadát szülte a szerzői jogilag védett tartalmak engedély és díjfizetés nélküli felhasználása terén.

A „digitális szerzői jogi” viták a jogkimerülés intézményét sem hagyták érintetlenül. A zenefájlok értékesítésére szakosodott online zeneboltok vagy a használt számítógépes szoftvereket áruló cégek piaca lépése szükségszerűen felveti, hogy az eredetileg analóg, fizikai formátumban megjelenő műhordozók esetén alkalmazandó jogkimerülés vonatkoztható-e a digitális jelek útján értékesített tartalmakra. Más szóval a digitális jogkimerülés problematikája nem más, mint annak a felvetése, hogy mennyiben érvényesülhetnek, illetve mennyiben lehetnek korlátozások tárgyai a szerzők hagyományos vagyoni jogai az online térben. E felvetés azonban messze túlmutat azon, hogy eladható-e egy „használt” zenefájl vagy e-könyv az interneten. Az egyensúly megteremtésének az igénye – a folyamatosan formálódó európai és amerikai joggyakorlat tükrében – olyan további kérdésekre keresi a választ, mint a licencia kontra adásvétel, a vagyoni jogok közötti átjárás (kifejezetten a lehívásra hozzáférhetővé tétel és a terjesztés elhatárolása), vagy akár magának a tulajdonnak az újragondolása.³⁹ Végso soron ugyanis a szerzői jog csak akkor lehet működőképes, ha sem a szerzők, sem a társadalom tagjait nem hozza túlzottan előnyös helyzetbe.

37 Ricketson és Ginsburg szavaival élve: „[t]o extend the author’s rights so as to encompass the ways in which these objects [the objects in which the work is embodied or reproduced] are distributed and subsequently dealt with brings these intangible rights into direct conflict with the rights of property that the owner of a copy enjoys once he has purchased it.” L. Ricketson–Ginsburg (2006) 660. L. továbbá Stern (1989) 119.

38 Beier szerint: „the principle of exhaustion is nothing more than a figurative expression for the simple legal idea that once genuine goods have been marketed, subsequent distribution should not be impeded by [IPR] actions.” Idézi Schovsbo (2010) 171.

39 Kiváló példa erre a felvetésre az a kanadai bírósági ítélet, amely a .ca domain-neveket személyes tulajdon tárgyának ismerte el. L. Carrington (2014) 81.

2. A jogkimerülés fogalmi elemei

Mint arra korábban már utaltunk, a jogkimerülés alapvetően egy jogi fikció, amelynek a tartalma – az I.4. alfejezetben megjelölt nemzetközi szerzői jogi keretrendszeren belül – országról-országra változhat. Bátran kijelenthető, hogy e téren, részben a nemzetközi egyezmények biztosította harmonizáció okán is, az Egyesült Államok és az EU joganyaga csekély eltérés mellett határozza meg a jogelv fogalmát. Az EU regionális jogharmonizációjának – a legrelevánsabb InfoSoc-irányelv – eredményeként az alábbi meghatározás bír relevanciával: „a terjesztési jog nem merül ki a Közösségen belül a mű eredeti vagy többszörözött példánya tekintetében, kivéve, ha annak első eladását vagy tulajdonjogának más módon való első átruházását a Közösségen belül a jogosult vagy az ő hozzájárulásával más végezte.”⁴⁰ Az Egyesült Államok nemzeti szerzői jogi törvénye szerint „a 106(3) szakaszban foglaltak ellenére a jelen jogszabály alapján jogszerűen előállított, meghatározott másolat vagy hangfelvétel tulajdonosa vagy az általa feljogosított személy a szerzői jogosult engedélye nélkül eladhatja vagy átruházhatja ennek a másolatnak vagy hangfelvételnek a tulajdonjogát.”⁴¹

A jogkimerülés érvényesülése a fenti két meghatározás tükrében – azok csekély belső különbségei ellenére is – az alábbi négy fogalmi elem együttes fennállását feltételezi:

- 1) a szerzői jogosult vagy az ő engedélyével más személy által
- 2) jogszerűen és a tulajdonjog átruházását eredményezően forgalomba hozott
- 3) konkrét műpéldányt annak jogszerű tulajdonosa
- 4) engedély nélkül továbbértékesítheti.⁴²

Az elsőként említett fogalmi elemet az angolszász jogirodalom a „*doctrine of consent*” kifejezéssel jelöli,⁴³ mely világosan arra utal, hogy az első forgalomba hozatalt a szerzői jog eredeti vagy bármely származékos jogosultjának, illetve az ő engedélyével bármely harmadik személynek (pl. a műpéldányokat jogszerűen felvásárló kis- vagy nagykereskedőnek, disztribútornak, esetleg a jogosult képviselőjében eljáró ügynöknek) kell kezdeményeznie.⁴⁴ Ugyanezen fogalmi elem része, hogy a jogosultnak lehetősége kell, hogy nyíljon arra, hogy ezen első értékesítésért cserébe a számára megfelelő díjazást köthesse ki a jogügylet feltételeként.⁴⁵ Így értelemszerűen a kényszer hatása alatt vagy tévedés/megtévesztés miatt megkötött szerződések nem csupán érvénytelenek, de a jogkimerülés joghatásait sem váltják ki.

A fentiekkel rendkívül szorosan összefüggésben áll a második fogalmi elem, amely a forgalomba hozatal tartalmi feltételeit rögzíti. E szerint egyrészt kizárólag a szerzői jogi törvényben foglaltakkal összhangban álló módon, vagyis jogszerűen előállított műpéldányok forgalomba hozatala fogadható el. A jogsértés eredményeként létrejött hamisított termékek, illetve jogellenesen forgalomba hozott (pl. lopás útján eltulajdonított, majd piacra dobott) példányok vonatkozá-

40 InfoSoc-irányelv 4. cikk (2) bekezdés.

41 USCA §109(a): „Notwithstanding the provisions of section 106(3), the owner of a particular copy or phonorecord lawfully made under this title, or any person authorized by such owner, is entitled, without the authority of the copyright owner, to sell or otherwise dispose of the possession of that copy or phonorecord.”

42 Nimmer (2013) §8.12[B][1][a].

43 Tritton (2002) 470–471.

44 Dreier–Schulze (2013) §17 Rn. 31.

45 Schack (2005) 181; Dreier–Schulze (2013) §17 Rn. 25.

sában a jogkimerülés nem értelmezhető, mert nincs ahhoz vezető, engedélyezett felhasználás.⁴⁶ Ugyanez vonatkozik a felhasználási szerződést sértő módon – pl. a mennyiségre vagy az időbeli hatályra vonatkozó kikötéssel ellentétben – létrehozott vagy forgalmazott műpéldányokra is, ahogy – ellentétes szerződéses kikötés hiányában – azokra a darabokra is, amelyeket a kiadó/nyomda legyártott, de tulajdon-átruházás révén forgalomba még nem hozott (raktáron tartott).⁴⁷

Másrészt kizárólag a tulajdonjog átruházásával járó forgalomba hozatal szolgálhat alapul a jogkimerülés segítségül hívásához.⁴⁸ Így pl. az EUB a Peek & Cloppenburg ügyben világosan jelezte, hogy a jogvédett bútorok hamisítványainak a divatárubolt kirakatában történő elhelyezése nem illeszthető be a terjesztés vagyoni joga alá.⁴⁹ Ehhez hasonlóan kizárt a próbára vétel keretében történő birtokba adást terjesztésnek tekinteni mindaddig, amíg a terméket (műpéldányt) kipróbáló vevő azt véglegesen meg nem vásárolja.⁵⁰ Ugyanez igaz a tulajdonjog-fenntartás mellett megkötött jogügyletekre is.⁵¹ Ezzel ellentétben az ajándékozás – a vagyontárgy feletti tulajdonjog ingyenes átruházása révén – automatikusan a jogelv érvényesülését eredményezi,⁵² akárcsak a csere útján történő átruházás. Nimmer nem véletlenül hangsúlyozza, hogy a jogkimerülést – legalábbis az Egyesült Államok jogrendszerében leginkább a „tulajdonjog első engedélyezett átruházása” (*„first authorized disposition by which title passes”*) kifejezéssel lehetne körülírni.⁵³

További releváns kérdésként merül fel e ponton, hogy a szerző szerződéses úton korlátozhatja-e a műpéldányok forgalomba hozatalának feltételeit a forgalomba hozatalt megelőzően általános jelleggel, esetleg a forgalomba hozatalt követő időszakra a további terjesztést illetően.⁵⁴ Általánosan elfogadott nézet az óceán mindkét oldalán, hogy az első forgalomba hozatal feltételeit – így különösen az eredeti vételárat, a műpéldányok első forgalomba hozatalának időbeli hatályát, a terjesztés hatókörét (így pl. azt, hogy csak könyvklubokon vagy nyilvános könyvkereskedéseken keresztül jusson el a kötet a nyilvánossághoz) – a szerzői jogosult szerződéses úton korlátok közé szoríthatja.⁵⁵ Hasonlóképp elfogadott azonban az,

46 Ennek bírósági megerősítését az Egyesült Államokban l. *United States v. Belmont et al.*, 715 F.2d 459 (1983), cert. denied, 465 U.S. 1022 (1984); *Dowling v. United States*, 472 U.S. 207 (1985); *Microsoft Corp. v. Software Wholesale Club, Inc.*, 129 F.Supp.2d 995 (2000).

47 Loewenheim (2010) §20 Rn. 38.

48 A német dogmatikából l. uo., Rn. 36. Az amerikai joggyakorlatot illetően l. Karmel (2012) 361–368. Ugyanitt azt az érdekes felvetést is olvashatjuk, hogy a szerzői mű „felhagyása” (*„abandonment”*) a terjesztési jog kimerülését eredményezheti. L. uo., 368–378.

49 Peek & Cloppenburg KG kontra Cassina SpA, Case C-456/06, ECLI:EU:C:2008:232, 35–36. pontok.

50 BGH 7.6.2001 (I ZR 21/99) 1036–1038.

51 Loewenheim (2010) §20 Rn. 36; Dreier–Schulze (2013) §17 Rn. 25.

52 Az Egyesült Államok joggyakorlatából l. *Walt Disney Productions v. John Basmajian and Christie, Manson & Woods International, Inc.*, 600 F. Supp. 439 (1984); *UMG Recordings, Inc. v. Troy Augusto*, 558 F.Supp.2d 1055 (2008).

53 Nimmer (2013) §8.12[B][1][a]. Bizonyosan érthető, hogy a továbbiakban e dogmatikailag helytálló, ám helyigényes megjelölés miért nem kerül alkalmazásra.

54 Tekintettel arra, hogy az EU (még) nem harmonizálta – és belátható időn belül nem is fogja harmonizálni – a szerződési jogot, a fenti kérdésre kizárólag a tagállamok nemzeti joga alapján lehet választ adni.

55 Az európai jogirodalomból l. különösen Loewenheim (2010) §20 Rn. 39; Walter – von Lewinski (2010) 135, 5.4.34. pont és 999–1000, 11.4.22–11.4.24. pontok; Dreier–Schulze (2013) §17 Rn. 32, 38–40. A némettel ellentétben a holland jogirodalom elveti a szerzői jogosult ilyen mértékű szabadságát. Vö. Guibault – van ’t Klooster (2012) 705; Verkade (2012) 302–303. Hasonló álláspontot képvisel a svájci jogirodalom is. L. Rigamonti (2009) 16. Az amerikai jogirodalomból l. Hovenkamp (2011) 497–498; Katz (2015) 62. A USCA megalkotásakor az amerikai Képviselőház is elfogadta ennek a lehetőségét. „This does not mean that conditions on future disposition of copies or phonorecords, imposed by a contract between their buyer and seller, would be unenforceable between the parties as a breach of contract, but it does mean that they could not be enforced by an action for infringement of copyright.” L. H.R. Rep. (1976) 79. Vö. Patry (1994) 846.

hogy az első forgalomba hozatalt követően a műpéldányok forgalomképességét – ide értve a továbbértékesítési árat vagy a terjesztés csatornáit – a jogosult már nem korlátozhatja. Ez alól egyedüli kivételt a jogkimerülés területi hatálya mentén fedezhetünk fel. A nemzeti jogkimerülés tételét követő országok szerzői ugyanis kizárhatják a külföldön értékesített példányokat a nemzeti piacukról, ahogy az EU-ban is csak az elsőként a tagállamok területén forgalomba hozott példányok viszonteladása megengedett a jogosult engedélye nélkül.⁵⁶

A jogszerű és tulajdon-átruházással járó forgalomba hozatal tényét már csak azért is érdemes hangsúlyozni, mivel bár e jogelvet a terjesztés jogának⁵⁷ korlátjaként azonosítottuk, ám e kizárólagos jog az Egyesült Államokban jelenleg is,⁵⁸ az európai országokban pedig az ez irányú speciális jogharmonizációt megelőzően nem csak a tulajdon átruházása útján, hanem bérlet, kölcsön és haszonkölcsön útján is gyakorolható (volt). A USCA §109(a) azonban – a könyvtári és oktatási intézmények általi haszonkölcsönzés apró kivételétől eltekintve – kizárólag az első esetkörüre vonatkozik,⁵⁹ és az EU-s irányelvek is kifejezetten kizárják a szolgáltatási típusú felhasználási módokat a jogelv hatálya alól.⁶⁰ Így pl. a filmalkotás vagy zenemű/hangfelvétel nyilvános előadásáért, nyilvánosságához közvetítéséért, sugárzásáért, egyidejű továbbközvetítéséért vagy lehívásra történő nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételéért minden esetben engedélyt kell kérni (és fizetni kell), akárcsak a könyvek/filmek/hangfelvételek bérbe adásáért vagy haszonkölcsönzéséért. Az iménti példák esetén nem beszélhetünk a kizárólagos jogok kimerüléséről az első jogszerű felhasználást követően, mivel az érintett tartalmak vagy műpéldányok nem kerülnek a felhasználó tulajdonába.⁶¹

A harmadikként említett feltétel lényege, hogy a továbbértékesítés tárgyának mindig az eredeti műpéldánynak kell lennie. E vonatkozásban annak semmi akadályja nincs, hogy a jogszerű vásárló az eredeti műpéldányt „újraértelmezze”, mindaddig, amíg az nem jár a többszörözés vagy az átdolgozás jogának a sérelmével. Így ismert ugyanis olyan német bírósági ítélet, amely képeslapok csokoládés dobozok csomagolásán történő újrahazsnosítását igazolhatónak látta a jogkimerülés tételére hivatkozással.⁶² Ehhez hasonló példa a holland⁶³ és az amerikai⁶⁴ joggyakorlatból is hozható. Ahogy azonban arra az EUB az Art & Allposters ügy-

56 Schack (2005) 182; Loewenheim (2010) §20 Rn. 39; Dreier–Schulze (2013) §17 Rn. 35–37.

57 Terjesztés alatt hagyományosan a művek – akár analóg, akár digitális – eredeti vagy másolt, fizikai műpéldányaiknak forgalomba helyezését értjük. L. Schack (2005) 179. A terjesztés általában a tulajdonjog visszatérő átruházását feltételezi, de egyes országok jogrendjében megvalósítható más módon, így pl. kölcsönzéssel vagy haszonkölcsönzéssel is.

58 USCA §106(3).

59 Nimmer (2013) §8.12[B][1][a]. Ezt az egyszerűség kedvéért a jogalkotó a hatályos jogszabályban *expressis verbis* rögzítette. L. USCA §109(d).

60 InfoSoc-irányelv (29) preambulumbekzdés: „[a] jogkimerülés kérdése nem merül fel sem általában a szolgáltatások, sem különösen az on-line szolgáltatások esetében. Ez vonatkozik továbbá a műveknek és más védelem alatt álló teljesítményeknek a szolgáltatás igénybevevői által a jogosult engedélyével készített többszörözött anyagi műpéldányra is. Ennek megfelelően ugyanez vonatkozik a művek és más védelem alatt álló teljesítmények eredeti, illetve többszörözött műpéldányai bérbeadásának, illetve haszonkölcsönbe adásának jogára, amelyek természetüknél fogva szolgáltatásnak minősülnek. A CD-ROM-mal vagy a CD-I-vel ellentétben – amelynél a szellemi tulajdon anyagi hordozóban, vagyis árucikkben ölt testet – minden on-line szolgáltatás engedélyhez kötött cselekménynek minősül, amennyiben a szerzői jog vagy valamely szomszédos jog ezt megköveteli.”

61 E vonatkozásban l. részletesen az EUB Coditel I. és Coditel II. ügyekben hozott előzetes döntéseit. L. 210. és 213. lj.

62 KG 26.1.2001 (5 U 4102/99) 125–126. Vö. Loewenheim (2010) §20 Rn. 40; Dreier–Schulze (2013) §17 Rn. 28.

63 A Poortvliet-ügy részleteit l. a 188. lábjegyzethez tartozó törzsszövegben.

64 Scarves by Vera Inc. v. American Handbags Inc., 188 F.Supp. 255 (1960); Elisa Allison et al. v. Vintage Sports Plaques, et al., 136 F.3d 1443 (1998). Utóbbi jogeset vonatkozásában l. Choderker (1999) 431–443.

ben hozott előzetes döntésében világosan rámutatott: a jogkimerülés alkalmazása kizárt az olyan átalakító jellegű magatartások esetére, ahol a forrás műpéldány többszörözésre kerül.⁶⁵ Ehhez hasonlóan az európai országokban egyértelműen, az Egyesült Államokban a képzőművészeti alkotások vonatkozásában a személyhez fűződő jogok is akadályát képezhetik a végfelhasználók „innovatív magatartásainak”.

A harmadik fogalmi elem továbbá a *korlát korlátjaként* azt is garantálja, hogy a jogszerű tulajdonos ne élhessen vissza a helyzetével. Ennek megfelelően a jogkimerülés csak abban az esetben megalapozott, ha az eredeti vásárló eredeti műpéldány feletti tulajdonjoga a továbbértékesítés útján megszűnik. Ezzel kizárható a jogelv alkalmazása olyankor, amikor a viszonteladást többszörözés előzi meg (vagyis az eredeti tulajdonos a továbbértékesítés esetén továbbra is rendelkezik egy másolattal a műből). E logika további garanciája az Egyesült Államokban, hogy a USCA – meghatározott kivételektől eltekintve, így pl. szoftverek esetén – nem ismeri a magáncélú többszörözés esetét.⁶⁶

A negyedik fogalmi elem pedig világossá teszi, hogy az első vagy bármely későbbi jogszerű vásárló az említett műpéldányt maga is csupán tulajdon-átruházással járó terjesztés útján (pl. adásvétellel, ajándékozással, cserével), jogszerűen adhatja tovább más személyek részére. Különösen kizártak a szolgáltatási típusú felhasználási magatartások, így a jogszerű tulajdonos a műpéldányt nem adhatja elő nyilvánosan, vagy épp nem adhatja bérbe.⁶⁷

Végül érdemes jelezni, hogy a jogkimerülés eljárásjogi szempontból a bizonyítási terhet számos releváns tény vonatkozásában (így arra vonatkozóan, hogy ő a jogszerű tulajdonos, hogy az eredetivel megegyező konkrét műpéldány kerül értékesítésre, továbbá hogy az eredeti műpéldány feletti tulajdonjoga megszűnt) a jogsértéssel vádolt alperesre telepíti. Ez a megoldás az Egyesült Államok jogrendjében az ún. *affirmative defense* esetkörébe illeszthető, vagyis a jogkimerülés a jogsértéssel vádolt alperes által, *kimentő körülményként* hívható segítségül. A felperes szerzői jogosult természetesen alapjaiban rombolhatja le az alperes védekezését, ha hirtelt érdemlően igazolja a műpéldány jogsértő (hamis) voltát. Egyebekben a felperesnek mindössze azt kell bizonyítania, hogy a mű vonatkozásában ő rendelkezik a szerzői jogokkal,⁶⁸ illetve hogy az alperes nem rendelkezett az ő engedélyével a felhasználás megvalósításakor.⁶⁹ Eljárásjogi szempontból az európai országokban is hasonló bizonyítási teher hárul a felekre.

A fentieket összefoglalva – megismételve a bevezetőben említetteket – kijelenthetjük, hogy a jogkimerülés alapján *a szerzői jogosult köteles tűrni az általa, illetve az ő engedélyével más személy által jogszerűen, adásvétel vagy a tulajdonjog bármely más átruházása útján forgalomba hozott szerzői művek adott műpéldányainak utólagos – akár haszonszerzési célú – terjesztését, amennyiben a műpéldány eredeti forgalomba hozatalához adott engedély fejében megfelelő díjazásban részesült.*⁷⁰

65 Art & Allposters International BV kontra Stichting Pictoright, Case C-419/13, ECLI:EU:C:2015:27.

66 Mezei (2012a) 165–167.

67 Igaz, hogy az Egyesült Államokban a USCA e kikötést kizárólag a hangfelvételek és a számítógépes programok esetén tartalmazza, de pl. és különösen az audiovizuális tartalmak vonatkozásában nem. L. részletesen III.4.1–III.4.3. pontok.

68 A szerzői jogi törvény alapján ez a gyakorlatban a szerzői jogok regisztrációját feltételezi a USCO-nál. A regisztráció ugyanis az előfeltétele a szövetségi szerzői jog alkalmazásához, illetve szövetségi bíróságok segítségül hívásához. L. USCA §412.

69 Az „*affirmative defense*” eljárásjogi vonatkozásairól l. Mezei (2010) 60.

70 Legtisztabban l. Goldstein–Hugenholtz (2010) 305.

3. A jogkimerülés jogpolitikai indokai és alkalmazásának feltételei

A jogkimerülés definíciójának az ismertetését követően indokolt áttekinteni, hogy milyen jogpolitikai elvek húzódnak meg a jogelv mögött. Általánosan elfogadott, hogy a jogkimerülés a különböző társadalmi érdekoldalak közötti egyensúlyt biztosítja. Ez az *equilibrium*-szerep azonban számos további célra bontható, több dimenzió mentén értelmezhető. Ezek a jogelv létezését közvetlenül meghatározó, elsődleges jogpolitikai elvek a következők: a tulajdonjog primátusa a szerzői jogok fölött; a díjazási elmélet és a piac jogosultak általi kontrolljának korlátozása.⁷¹

Történelmileg igazolt, hogy a műpéldányon fennálló tulajdonjog és a műpéldányba foglalt művön fennálló szerzői jog évszázadokra visszanyúló konfliktusban állnak egymással. Mára elfogadott tétellé vált, hogy bár a tulajdonjog több részjogosítványból áll össze,⁷² ám a legszélesebb jogosítványokkal rendelkező személyek (jogszerű) joggyakorlását – a műpéldányok forgalomképességét – a szerzői jogosultak nem korlátozhatják.⁷³ Ez abból is következik, hogy a jogosultat megillető szerzői jog nem azonosítható a fizikai tárgyak, dolgok feletti tulajdonjog intézményével.⁷⁴ Épp ellenkezőleg: a fizikai hordozó az azt jogszerűen megvásároló személy tulajdonába kerül, s felette az első jogszerű megszerzést követően a műpéldány tulajdonosa gyakorol ellenőrzést.⁷⁵ Egyes speciális, jellemzően egypéldányos művektől eltekintve ilyen esetben a szerzői jogosult szerződéses úton legalább részben korlátozhatja a műpéldány használatának, és az azzal való rendelkezésnek a kereteit. Az e megállapodással ellentétes gyakorlat csak kötelmi jogi, s nem szerzői jogi eszközökkel szankcionálható.

Ez az általános jogpolitikai cél – amely tehát a tulajdon szentségén nyugszik – további megerősítést nyert a díjazási elmélet révén. A német dogmatikában a *Belohnungstheorie*, az angolszász terminológia szerint *reward theory* (vagy *theory of just reward*) néven ismert tétel lényege, hogy a jogosult, amennyiben az első forgalomba hozatal alkalmával az előállítási költségeken felül szabadon figyelembe vehette az általa elfogadhatónak vélt szerzői díjazást a műpéldány vételárának meghatározásakor, akkor a további terjesztési magatartásokra nézve

71 E három jogpolitikai céllal, valamint azok – többek között a vertikális korlátozások (*vertical restraints*) és az árdiszkrimináció (*price discrimination*) pozitív tulajdonságaira alapozott – erodálódásával összefüggésben l. részletesen Puig (2013) 162–170.

72 Hazánkban ezt a Ptk. 5:13. § (2) bekezdése rögzíti.

73 Dreier–Schulze (2013) §17 Rn. 30.

74 A magyar jogirodalomból l. különösen Ficsor (2001) 27–30; Faludi (2003a) 3–14; Faludi (2003b) 3–14; Bobrovsky (2004) 33–45; Lontai et al. (2012) 11. Az ezzel ellentétes álláspontot l. Tattay et al. (2011) 22–23. A német irodalom vonatkozásában l. Schricker (2006) 33–43; Reh binder (2008) 2; Wenzel–Burkhardt (2009) 22–23. Az angolszász jogrendszerek vonatkozásában l. Paul Edmond Dowling v. United States, 473 U.S. 207 (1985) 216–217; Loughlan (2007) 402; Fagundes (2010) 652–705.

75 A tulajdonos széles szabadsággal bír a vagyontárgy fizikai sorsa felett. A magyar joggyakorlat egyik kiváló példája szerint „az építmény tulajdonosát megilleti az a jog, hogy a tulajdonában álló épületet átépítse, ennek során külső megjelenését, építészeti kialakítását, rendeltetését módosítsa vagy azt elbontsa. A tulajdonos használati jogának rendeltetésszerű gyakorlásához kapcsolódó átépítés nem eredményezheti a tervező szerzői jogainak sérelmét. A tervező szerzői joga szempontjából a felhasználó hasznosítási jogosultságait érdekösszemérré kell mérlegelni.” L. BDT2010.2329. Az érdekösszemérés indokoltságát a Szerzői Jogi Szakértő Testület több szakvéleményében is megerősítette. L. különösen SZJSZT 19/12, 156–160; SZJSZT 05/13, 128–129. A USCA megalkotását követően kiadott képviselőházi jelentés pedig a következőképp fogalmazott: „the copyright owner’s exclusive right of public distribution would have no effect upon anyone who owns ‘a particular copy or phonorecord lawfully made under this title’ and who wishes to transfer it to someone else or to destroy it.” L. H.R. Rep. (1976) 79.

nem illeti meg őt semmilyen díjazás.⁷⁶ A díjazási elmélet egyik legfrissebb gyakorlati megerősítését az alábbiakban tárgyalt UsedSoft-döntésben olvashatjuk. Itt ugyanis az EUB nyíltan rögzítette, hogy a nem fizikai adathordozón többszörözött szoftver értékesítése is a terjesztési jog kimerüléséhez vezet, ha az utóbbi esetben „az érintett példány első eladása az említett jogosult számára már lehetővé tette, hogy megfelelő díjazást kapjon.”⁷⁷

A tulajdonjog primátusa és a díjazási elmélet pedig egyaránt szoros kapcsolatban áll a harmadik alapvető jogpolitikai céllal, nevezetesen azzal, hogy a szerzői jogosultnak nincs, és versenyjogi értelemben nem is lehet lehetősége a másodlagos piac – konkrétan itt a művét tartalmazó műpéldányok továbbértékesítésének a – kontrollálására.⁷⁸ Jogkimerülés híján ugyanis a jogosult a szerzői alkotását tartalmazó *fizikai hordozók* valamennyi, terjesztésben megnyilvánuló felhasználását (különösen ingyenes vagy visszerhes átruházását, akár ajándékozását is) ellenőrizhetné, erre nézve monopol jogokkal rendelkezne. A monopólium azonban korlátozott. Egyrészt a szerzői jog kereteit (mint a jogokat, mint azok korlátait) a törvények mesterségesen határozzák meg. A szerzői jogszabályok megalkotását pedig történelmileg (legalább részben) épp a monopóliumok felszámolása ihlette. Mindez kiválóan tetten érhető az EGK/EU vonatkozó joggyakorlatának, illetve irányelvi jogalkotásának fejlődéstörténetében. A jogkimerülés elfogadása e gazdasági szerveződésen belül ugyanis egyértelműen a belső piac megszilárdításának törekvéseivel függött össze. Ennek keretében pedig elfogadhatatlannak tűnt, hogy bármely EGK/EU tagállamban honos személy vagy cég egy másik tagállam területén korlátozza az áruk szabad mozgását.⁷⁹ A jogosult általi kontroll lehetősége ellen foglalt állást a Kanadai Legfelső Bíróság is egy 2002-es ítéletében.⁸⁰ Ezzel ellentétben más – tisztán frankofón – országok, így pl. Franciaország vagy Belgium nem ismeri el a speciális terjesztési jogát, hanem annál sokkal szélesebb körben biztosítja a szerzői jogosultnak a rendelkezési jogot a műpéldányok sorsát illetően. A *droit de destination* értelmében ugyanis a szerzői jogosult az első forgalomba hozatalt követő periódusra nézve is gyakorolhatja a jogszerű vásárló tulajdonában tartott műpéldány jogi sorsát, és korlátozhatja a példánnyal való rendelkezés lehetőségét.⁸¹ Mint azt

76 A Németországban a jogkimerülést első ízben kodifikáló 1965-ös dUrhG a jogelv jogpolitikai indokaként épp a „díjazási elméletet” jelölte meg. L. Walter – von Lewinski (2010) 135, 226. lábjegyzet. A *Belohnungstheorie* kapcsán l. továbbá Reimer (1972) 225–226; Röttinger (1993) 94; Puig (2013) 162.

77 UsedSoft kontra Oracle (2012) 63. pont.

78 Schack (2005) 180; Targosz (2010) 343. Egy amerikai bíróság ítélet szerint pedig: „the [first sale] doctrine has shifted the market power away from copyright holders and toward competition in order to ‘advantage the consumer’.” L. Estate of Robert Graham, et al. v. Sotheby’s, Inc. 2016 WL 1464229, 3.

79 Az EGK/EU vonatkozó joganyagát l. részletesen a II. fejezetben.

80 „The proper balance among these and other public policy objectives lies not only in recognizing the creator’s rights but in giving due weight to their limited nature. In crassly economic terms it would be as inefficient to overcompensate artists and authors for the right of reproduction as it would be self-defeating to undercompensate them. Once an authorized copy of a work is sold to a member of the public, it is generally for the purchaser, not the author, to determine what happens to it. Excessive control by holders of copyrights and other forms of intellectual property may unduly limit the ability of the public domain to incorporate and embellish creative innovation in the long-term interests of society as a whole, or create practical obstacles to proper utilization.” L. Théberge v. Galerie d’Art du Petit Champlain Inc., et al., [2002] 2. S.C.R. 336, 2002 SCC 34, 37. pont. A jogeset vonatkozásában l. Crowne (2015) 802.

81 Desurmont megfogalmazásában: „the conception of the latter right is very broad on both legislations (...) enabling the author to accompany permission to reproduce his work with various conditions and limitations, and thereby to control the conditions governing how the copies produced will be used by third parties.” L. Desurmont (1987) 20.

alább látni fogjuk, e frankofón koncepciót a felülről (EGK, majd EU szintjéről) érkező jogharmonizáció szükségszerűen megtörte.

E közvetlen vagy elsődleges jogpolitikai elvek további gyakorlati következményekkel jártak, amelyek mára sok esetben úgymond másodlagos vagy közvetett jogpolitikai célokká váltak. Különösen igaz ez az Egyesült Államok szerzői jogában, ahol a jogirodalom egyöntetűen kiállt amellett, hogy a *first sale doctrine* elismerése számos további előnnyel szolgál. A szerzők egyöntetűen amellett érvelnek, hogy a jogkimerülés pusztán léte megkönnyíti a műpéldányokhoz való hozzáférést, azok megfizethetősége (*affordability*) és – a kereskedelmi forgalomban már nem kapható, illetve a piacról tudatosan, akár időlegesen, akár tartós jelleggel kivont tartalmak – elérhetősége (*availability*) okán. Az Egyesült Államokban – az EU-val ellentétben, ahol valamennyi szolgáltatás esetén kizárt a jogkimerülésre való hivatkozás – csupán a hanglemezek és a szoftverek egyes típusainak bérlete, kölcsönzése és haszonkölcsönzése esetén korlátozza a törvény a §109(a) alkalmazását. Más műtípusok esetén a jogelv az olcsó beszerzést, és a társadalom szegényebb tagjai által történő elérést biztosítja. Sőt, hangfelvételek nonprofit könyvtárak és oktatási intézmények által bárki részére, illetve szoftverek non-profit oktatási intézmények más intézmények, oktatók, hallgatók és egyéb alkalmazottak részére történő haszonkölcsönzése esetén a jogalkotó a kivétel kivételként engedi a jogkimerülés érvényesülését.⁸² Jogirodalmi álláspontok szerint a jogelv további mögöttes célja, hogy biztosítsa a tranzakciók átláthatóságának garantálását.⁸³

A jogkimerülés ezen felül segíti a kulturális örökség (több lábon álló, egyúttal a végfelhasználók saját költségén történő) megőrzését is. Egy kutatás szerint az Egyesült Államokban 1927 és 1946 között publikált 187280 könyvből mindössze 4267 mű volt még a kereskedelem hagyományos csatornáin keresztül forgalomban 2002-ben.⁸⁴ Egy másik statisztika szerint a Turner Classic Movies adatbázis által tartalmazott 157068 filmből alig 4% volt elérhető az Egyesült Államokban otthoni megtekintés céljából 2009-ben.⁸⁵ A jogosult általi terjesztés beszüntetését követően ezek a tartalmak potenciálisan elvesznének a társadalom számára a jogkimerülés tétele nélkül.

A jogelv biztosítja továbbá a fogyasztói magánszféra sértetlenségét; növeli a piac működésének a hatékonyságát, valamint a vételárak versenyét szüli; közreműködik a legújabb innovációk (sok esetben kényszer szülte) kidolgozásában. Hasonlóan releváns körülmény, hogy a jogkimerülésnek köszönhetően erősödik a különböző platformok versenye, amely ugyanakkor jelentősen csökkenti az egyes szolgáltatókhoz való elválaszthatatlan kötődés, az ún. *lock-in* effektus veszélyeit.⁸⁶

A fentiekben jelzett, több dimenzióban is jelentkező versenyhelyzet arra is alkalmas, hogy a piacot és a jogosultakat innovációra készítse. Perzanowski és Schultz részletesen bemutatta, hogy a *first sale doctrine* 1909-es kodifikálását megelőző és közvetlenül azt követő időszak amerikai joggyakorlata még arra is lehetőséget látott, hogy a végfelhasználók nyúljanak

82 USCA §109(b)(1)(A), 2–3. mondat. Vö. Donatello (2012) 83–84.

83 Hess (2013) 1971–1978.

84 Mulligan–Schultz (2002) 472. Egy hasonló elemzés szerint az 1930-ban publikált több mint 10000 kötetből csak 174 volt kereskedelmi forgalomban kapható 2001-ben. L. Katz (2015) 110.

85 Kaufman (2009).

86 A közvetett vagy másodlagos jogpolitikai célok vonatkozásában l. Reese (2003) 585–610; Perzanowski–Schultz (2011) 894–901; Serra (2013) 1774–1781; Puig (20123) 160–162; Shinall (2014) 376; Reis (2015) 189–194; Katz (2015) 109–117; Rub (2015) 773–795.

kreatívan a megvásárolt tartalmakhoz, és azokat újraértelmezve, átalakítva (de nem szükségképpen szerzői jogilag releváns módon többszörözve vagy átdolgozva, pl. újrakötve) új tartalmakat hozzanak létre.⁸⁷ Ez végső soron a minőség növekedését és az árak csökkenését, valamint a technológiai „röghöz kötés” mérséklését eredményezheti. Utóbbi alatt az egyes gyártók, terjesztők, aggregátorok egyedi, esetleg DRM-mel védett formátum- és hordozó típusaihoz igazodó, korlátozott műélvezet eredményező felhasználásokat értjük.⁸⁸ E jogpolitikai célok követése az Egyesült Államokban tökéletesen támaszra lel a szerzői jogi klauzula alkotmányos rendelkezésében. Igaz ugyanakkor, hogy ilyen előírás híján az európai országok szerzői jogától idegen az imént említett végfelhasználói kreativitás lehetősége. Olyannyira, hogy ez a szerzői jog elsődleges gazdasági funkciójának potenciális veszélybe sodrását eredményezheti.

Végül hangsúlyozni kell, hogy valamennyi jogpolitikai cél megfogalmazása, ahogy magának a jogkimerülésnek az elismerése is az analóg világhoz köthető. A digitális technikák, különösen az internet, nem jelentek még meg, és az ilyen módszerekkel, illetve csatornákon keresztül történő műélvezet nem merült még fel akkor, amikor a jogelv megszületett. Ennek fényében az sem meglepő, hogy a jogkimerülés fentiek szerinti indokoltsága három további feltétel érvényesülése esetén tűnt elfogadhatónak. Ezek pedig a következők: a műpéldányok versengése (*rivalrousness* és *Rivalitát*), az adott műpéldány feletti kontroll kizárólagossága (*excludability* és *Exklusivität*), valamint az adott műpéldány elhasználhatósága/állagromlása (*consumability* és *Abnutzbarkeit*).⁸⁹ E tulajdonságok ugyanakkor főszabály szerint a fizikai műpéldányok vonatkozásában érvényesülhetnek akadályok nélkül. Így nem meglepő, hogy a joggyakorlat, valamint a jogirodalom számos képviselője sincs arról meggyőzve, hogy a jogkimerülés egyáltalán alkalmazható-e a digitális tartalmakra.⁹⁰ Mások „csak” úgy érveltek, hogy a szélesebb felhasználási lehetőségeket biztosító ún. *productive uses* esetén szűkebbre kell szabni a jogkimerülés határait.⁹¹ Mint az alább látható lesz, a jelen kötet arra tesz kísérletet, hogy megindokolja, miért volna helye a jogelv digitális környezetre való kiterjesztésének.

4. Jogkimerülés a nemzetközi szerzői jogi forrásokban

Az előző két alfejezetből láthatóvá vált, hogy a jogkimerülés koncepcióját eredendően nemzetállami keretek között, egymástól elkülönítve dolgozták ki. Nagyon sokáig nem merült fel a jogelv továbbfejlesztése, és multilaterális együttműködések keretében történő rendezése. Ez ugyanis feltétlenül a belső jogi megoldások – legalább részleges – feladását jelentette volna egyes országok számára. Ez leginkább azzal magyarázható, hogy az egyes országok jelentős

87 Perzanowski–Schultz (2011) 912–922.

88 Ilyen klasszikus röghöz kötés a DVD-ken alkalmazott régiókód, amely – mint hatásos műszaki intézkedés – a jogrendszer védelmét élvezzi, melynek kijátszása jogsértést eredményez. A régiókódos DRM kialakulásával, illetve a pro és kontra érvekkel összefüggésben l. Yu (2012).

89 Ezekkel összefüggésben l. Capobianco (2013) 409–413; Zech (2013) 376–377.

90 Vö. IV.3.3. pont.

91 „[I]f a company buys a batch of software copies, it may be interested in reselling them to end consumers, but its aim may also be to install them into other products (e.g. computers, home appliances or cars) and to sell the latter goods in the market. Software acquirers can also commercialize the software copies purchased together with other computer programs that they have developed. In this context, a computer program’s interoperability with hardware or other software may advocate a greater degree of rightholder control over these prospective uses.” L. Puig (2013) 163.

eltérések mellett szabályozták a vagyoni jogok körét. Még pontosabban: különbség tehető az országok körében a tekintetben, hogy elismerik-e a terjesztést önálló vagyoni jogként. E nélkül ugyanis fel sem merülhet a jogkimerülés tételének a szabályozása.

A BUE – részben a műfelhasználás évszázados gyakorlatára (vagyis a többszörözés és a terjesztés jogának szükségszerű összekapcsolódására) tekintettel – a terjesztés jogát csupán érintőlegesen tartalmazza. Az 1948-ban (eredetileg más számozással) elfogadott 14. cikk (1) bekezdésének (i) pontja is csupán az irodalmi és művészeti művek szerzőinek biztosít kizárólagos jogot arra, hogy engedélyezzék műveik filmművészeti alkotás formájában történő többszörözését és átdolgozását, valamint az ilyen módon létrehozott mű forgalomba hozatalát.⁹² Hasonlóan érintőleges, bár fontos rendelkezés a jogellenesen létrehozott műpéldányok importjával szembeni fellépést biztosító passzusok.⁹³ A fizikai műpéldányokra vonatkozó terjesztés jogának általános, nemzetközi szinten is elfogadott szabályozására egészen az 1990-es évekig várni kellett. Ekkor azonban mindhárom releváns dokumentum – a WTO égisze alatt megszületett TRIPS Egyezmény, és a WIPO keretei között elfogadott Internet-szerződések (WCT/WPPT) – külön teret szenteltek a terjesztés jogának.⁹⁴ Innen már csak egy lépés volt az e vagyoni jog kereteit részben megkötő jogkimerülés elismerése. Mint azt alább látni fogjuk azonban, e téren magas szintű harmonizáció nem történt.

4.1. A TRIPS Egyezmény (1994)

Az első nemzetközi szellemi tulajdonvédelemmel foglalkozó egyezmény, amely a jogkimerülés szerzői jogi vonatkozásait is tárgyalta, az 1994-ben elfogadott TRIPS Egyezmény volt.⁹⁵ Habár az 1991-es előkészítő dokumentum (Chairman's Text) még nyíltan egy általános terjesztési jog és az ahhoz kapcsolódó jogkimerülés elve mellett foglalt állást,⁹⁶ ezek a tervek a hosszú egyeztetések során elbuktak.⁹⁷ Chiappetta találóan úgy jellemezte a TRIPS Egyezmény előkészítése során tanúsított meddő tárgyalásokat és az ennek nyomán megszületett végeredményt, hogy a szerződő felek „megállapodtak, hogy nem állapodnak meg” a jogkimerülés tartalmáról.⁹⁸

A TRIPS Egyezmény végleges szövege a jogelvhez semleges aspektusból közelít, amikor rögzíti, hogy „a jelen Megállapodás szerinti vitarendezés céljára, a fenti 3. és 4. cikkben fog-

92 Ugyan a BUE eredeti angol szövegváltozata a forgalomba hozatalra nézve a „*distribution*”, vagyis terjesztés kifejezést használta, a francia – és kétség esetén irányadó – megszövegezés a „*mise en circulation*” fordulatot alkalmazta. A BUE 1971-es párizsi változatát a magyar jogba átvittető 1975. évi IV. törvényerejű rendeletben olvasható fordítás helyesen a francia megszövegezést követte. A BUE az előbbieknél szélesebb körben nem tartalmaz a terjesztés jogára vonatkozó utalást. Ismertek ugyan olyan vélemények, melyek a többszörözés jogába benne foglalt jelleggel látják a terjesztés jogát a BUE-ba beilleszthetőnek, e nézőpont azonban nem tekinthető általánosan elfogadottnak. Az *implied right of (first) distribution* elmélete kapcsán l. Ficsor (2014a) 5–7, l. különösen 5. lj.

93 BUE 13. cikk (3) bekezdés. A BUE 16. cikk (2) bekezdése ugyancsak lehetővé teszi a műpéldányok lefoglalását olyan esetben, ahol maga a példány létrehozása a forrásországban nem tekinthető jogellenesnek, ám „a mű nem áll, vagy már nem áll védelem alatt.”

94 Goldstein–Hugenholtz (2010) 304–305; Blomqvist (2014) 119–126.

95 Az első nemzetközi megállapodás, amely a jogkimerülést – szerzői jogtól függetlenül – szabályozta, az integrált áramkörök szellemi tulajdonjogáról 1989. május 26-án elfogadott Washingtoni Egyezmény volt. L. az Egyezmény 6. cikk (5) bekezdését.

96 Ficsor (2002) 153–154.

97 UNCTAD-ICTSD (2005) 97–104.

98 „[A]greed to disagree.” L. Chiappetta (2000) 333–392.

laltak fenntartásával, a jelen Megállapodásban foglaltak a szellemi tulajdonjogok kimerülésének kérdését nem érintik.”⁹⁹ A fenti rendelkezés alapján a szerződő felek egyrészt tudomásul veszik, hogy amennyiben a jogkimerülést szabályozzák, akkor e vonatkozásban a nemzeti elbánás elve és a legnagyobb kedvezményes elbánás elve irányadó. Másrészt azonban kötelesek elfogadni a szerződő felek, hogy a WTO vitarendezési eljárása a jogkimerülés témakörével összefüggésben nem hívható segítségül. Ez utóbbi természetesen nem jelenti azt, hogy a jogában sértett fél ne indíthatna eljárást az illetékes nemzeti bíróság előtt.¹⁰⁰

A TRIPS Egyezménybe foglalt fenti korlátozott megoldás leginkább annak tudható be, hogy a szerződő felek nem jutottak kompromisszumra az önálló terjesztési jog szabályozását illetően.¹⁰¹ Másrészt 1994-ig mindössze az országok egy csekély része rendelkezett a jogkimerülés tételét illető kiforrott jogszabályi rendelkezéssel és/vagy joggyakorlattal. Sőt, ezek az országok jelentős különbség mellett rendezték e témakört. A fejlett, nagy piaccal és erős belföldi gazdasági potenciállal rendelkező államok többsége (pl. az Egyesült Államok vagy éppen Németország) a nemzeti jogkimerülés érvényesülésében – vagyis a parallel import tilalmában – volt érdekeltek. Ezzel ellentétben a kisebb piaccal rendelkező országok, mint pl. Hollandia,¹⁰² Svájc¹⁰³ vagy Japán,¹⁰⁴ a nemzetközi jogkimerülés mellett tették le a voksukat. Hozzájuk hasonlóan olyan fejlett országok, mint pl. Ausztrália vagy Új-Zéland,¹⁰⁵ illetve általában véve a fejlődő országok, akik számára az importálás sok esetben a tartalmakhoz

99 TRIPS Egyezmény 6. cikk.

100 Heath (1997) 628–629; Knopf (2001) 113–13; UNCTAD-ICTSD (2005) 104–108; Correa (2007) 78–79.

101 Reinbothe – von Lewinski (2002) 80; UNCTAD-ICTSD (2005) 94–109. Tekintettel ugyanakkor arra, hogy a TRIPS Egyezmény 9. cikk (1) bekezdése a BUE 1–21. cikkeinek alkalmazását (a személyhez fűződő jogokkal kapcsolatos 6bis cikk kivételével) kötelezővé teszi, a BUE terjesztés jogával kapcsolatos, korlátozott tartalmú rendelkezései – 14. cikk (1) bekezdés, 14ter és 16. cikkek; valamint vö. a 13. cikk (3) bekezdésével, amely a kényszerengedély hatálya alatt előállított, ám megfelelő engedélyek nélkül importált hangfelvételek lefoglalását teszi lehetővé – a TRIPS Egyezmény keretei között is alkalmazhatók. L. Ficsor (2002) 146–151; Ricketson–Ginsburg (2006) 660–669.

102 L. II.1.1. pontot.

103 Knopf (2001) 113–22. A svájci joggyakorlat rávilágított arra, hogy a 2002. augusztus 1. és 2004. április 1. közötti átmeneti nemzeti szabályozás értelmében a nemzetközi jogkimerülés tárgykörében korlátozott volt. A kevesebb, mint két évig hatályos előírás ugyanis a jogkimerülés alkalmazását az „audiovizuális művek” vonatkozásában csak akkor tette lehetővé, ha azok műpéldányait belföldön hozták eredetileg forgalomba. L. Schweizerisches Bundesgericht 1.3.2007 (4C.384/2006) 70–72. A 2004. áprilisában hatályba lépett norma időben korlátozza a jogkimerülés alkalmazhatóságát az audiovizuális művek vonatkozásában. A svájci szerzői jogi törvény 12. cikk 1bis bekezdése ugyanis mindaddig nem teszi lehetővé a műpéldányok továbbértékesítését vagy kölcsönbe adását, amíg a szerzői jogosult a mű filmszínházi nyilvános előadási jogát gyakorolja.

104 A japán szerzői jogi törvény 1999-es módosítása óta az audiovizuális művek terjesztésének kivételével elismeri a nemzetközi jogkimerülést a szerzői jog területén. L. LaFrance (2009) 162. A japán Legfelső Bíróság ugyanakkor megállapította, hogy a jogkimerülés tétele az audiovizuális művekre is alkalmazandó. Ugyanebben az ítéletben a japán bírák azt is megerősítették, hogy egy számítógépes játék is minősíthető audiovizuális műként. L. Doi (2002) N147–148. A jogelv bírósági gyakorlat útján érvényesül a védjegy- és szabadalmi jogok tekintetében is. L. Verma (1998) 540–543; Cohen Jehoram (1999) 509–510.

105 Verma (1998) 562–565; Cohen Jehoram (1999) 509; Abbott (2000) 7; Longdin (2001) 112–4–112–9; Knopf (2001) 113–30–113–31; LaFrance (2009) 163–167; Mueller-Langer (2016) 294. Igaz ugyanakkor, hogy Ausztráliában nagyon sokáig a nemzetközi jogkimerülés nem terjedt ki az irodalmi művekre. A jogelv alkalmazásának e műtípusra történő kiterjesztésével kapcsolatos jogalkotói tervek ugyanakkor komoly ellenérzéseket váltott ki az ausztrál irodalmi szerzők körében. L. Harmon–Clark (2016).

jutás legfőbb forrása volt,¹⁰⁶ a jogelv széles érvényesülésében voltak érdekelték.¹⁰⁷ Az EGK/EU pedig 1994-et megelőzően két olyan irányelvet fogadott el, amelyek az általuk lefedett speciális témaköröket illetően egyaránt regionális jogkimerülést vezettek be.

A szerződő felek nézőpontja közötti jelentős eltérés tükrében a végső szöveg a lehető legjobb kompromisszumnak bizonyult. Ebből kifolyólag a TRIPS Egyezmény nem vezetett be semmilyen új anyagi jogi előírást a jogelvet illetően, miközben – az említett garanciális, de inkább formális szabályok betartásának kötelezettsége mellett – abszolút szabadságot biztosított a szerződő feleknek, hogy eldöntsék, rendezni kívánják-e a kérdéskört, és ha igen, akkor a szabályozás nemzeti, regionális vagy nemzetközi jogkimerülést írjon-e elő.¹⁰⁸

A TRIPS Egyezmény ezzel együtt tartalmaz néhány olyan rendelkezést, amely jellegénél fogva összefüggésben áll a jogkimerülés témakörével. Egyrészt a dokumentum első ízben nemzetközi szinten kötelezővé tette a bérleti jog szabályozását a szerződő felek számára. Eszerint „a Tagok legalábbis a számítógépes programok és a filmalkotások tekintetében biztosítják azt a jogot a szerzőknek és jogutódaiknak, hogy engedélyezzék vagy megtiltsák a szerzői alkotásaik eredeti vagy másolati példányainak a nagyközönség részére való kereskedelmi bérbeadását. A Tag a filmek tekintetében mentesül ez alól a kötelezettség alól, kivéve, ha az ilyen bérbeadás a szóban forgó művek olyan széles körű másolásához vezetett, ami az illető Tagban a szerzőkre és jogutódaikra ruházott kizárólagos sokszorosítási jog anyagi sérelméhez vezetett. A számítógépes programoknál ez a kötelezettség nem vonatkozik az olyan bérbeadásra, ahol nem maga a program a bérbeadás lényegi tárgya.”¹⁰⁹ A bérleti jog bevezetése egyértelműen visszavezethető a jogvédett tartalmak bérbeadásával kapcsolatos, és a szerzői jogosultakra nézve egyértelműen hátrányos gyakorlattal. Egyrészt jó tudni, hogy a TRIPS Egyezmény megalkotása az Egyesült Államok, Japán és az EGK háromoldalú tárgyalásaival kezdődött,¹¹⁰ a szoftverek, hangfelvételek és videofilmek bérbeadása pedig éppen Japánból indult világhódító útjára.¹¹¹ Ezen felül 1994-re az Egyesült Államokban a hangfelvételek és a számítógépi programalkotások vonatkozásában az RRA és a CSRA zárta ki a jogkimerülés alkalmazhatóságát, az EGK/EU pedig 1992-ben irányelvi szinten harmonizálta ezt a területet.

Másrészt a TRIPS Egyezmény a jogsértő termékek importálásának megelőzése érdekében ideiglenes intézkedés foganatosítására irányuló szabályok elfogadását teszi lehetővé a szerződő felek számára. Eszerint „a bíróságnak álljon jogában, hogy végzéssel kötelezze a felet valamely jogsértéstől való tartózkodásra, többek közt annak érdekében, hogy meggátolja a vámkezelés után azonnal olyan importárunknak a kereskedelmi csatornába való bejutását

106 Yu (2012) 225–226.

107 „The developing countries, who were quite understandably sceptical about signing on to TRIPS, were certainly not about to be forbidden from allowing for international exhaustion.” L. uo., 113-17. L. továbbá Cohen Jehoram (1999) 507, 509.

108 Abbott – Adrian Otten gondolatait idézve – jelezte: „the formula in Article 6, TRIPS Agreement, reflects a compromise between governments favoring an explicit recognition of national discretion in regard to exhaustion practices, including the choice of national or international exhaustion, and governments not wanting to provide such recognition although not seeking to regulate such practices specifically.” Abbott (2000). A TRIPS Egyezmény által hagyott új jogpolitikai és gazdasági következményeiről I. Verma (1998) 552–562.

109 TRIPS Egyezmény 11. cikk.

110 Yu (2014a) 1136–1137.

111 Horowitz (1987) 32. Az alábbiakban valamennyi olyan esetben, ahol a „kölcsonzés” szó szerepel, részben e kifejezés hétköznapiokban elterjedt alkalmazása okán, a szerzői jogi terminológia szerinti „bérbeadásra” utalunk, kivéve, ha kifejezetten a könyvtáraknak biztosított „haszonkölcsonzés” tevékenységét említjük.

a joghatósága területén, amelyek behozatala a szellemi tulajdon megsértését jelentené.”¹¹² E rendelkezés nem akadályozza a jogkimerülés alkalmazását az olyan országokban, amelyek regionális vagy nemzetközi hatókörrel ismerik el a jogelv működését. Ugyanakkor „ketős erővel” segítheti a nemzeti jogkimerülés tételét alkalmazó államok védekezését a harmadik országok területén – akár jogszerűen – forgalomba hozott, ám az adott ország joga szerint jogellenesnek minősülő termékek behozatalával szemben. A TRIPS Egyezmény ezen felül a „kalóz” – vagyis jogellenesen előállított¹¹³ – termékek határokon átvitelő terjesztését vámjogi eszközökkel is korlátozni rendeli.¹¹⁴

4.2. A WIPO Internet-szerződése (1996)

A WIPO által 1996-ban elfogadott Internet-szerződések egyértelműen előremutató, pozitív szabályanyagot tartalmaztak a jogkimerülést illetően.¹¹⁵ Ennek egyrészt az az oka, hogy a nemzetközi szerzői jogi egyezmények közül elsőként ezek a szerződések rendelkeztek általános jelleggel a terjesztési jogról.¹¹⁶ A WCT 6. cikk (2) bekezdése szerint „[e] Szerződés

112 TRIPS Egyezmény 44. cikk (1) bekezdés.

113 „A jelen Megállapodás alkalmazásában: hamisított védjeggyel ellátott áru (termék) minden olyan áru – a csomagolást is beleértve –, amely engedély nélkül visel olyan védjegyet, amely azonos az ilyen termékekre érvényesen bejegyzett védjeggyel, illetőleg amely lényeges vonásaiban különböztethető meg az utóbbitól, s ami ennek folytán sérti a védjegy birtokosának jogait az importáló állam joga szerint; szerzői jogot bitorló »kalóz« termék az olyan másolat, amely a jogtulajdonos, illetőleg az előállítás országában általa feljogosított személy engedélye nélkül készült, s amelyet közvetlenül vagy közvetve olyan termékből állítottak elő, amelynek sokszorosítása az importáló ország joga szerint szerzői, illetve a kapcsolódó jogok megsértésének minősül.” L. a TRIPS Egyezmény 51. cikkéhez fűzött 14. számú lj.

114 „A Tagok – az alább részletezett rendelkezésekkel összhangban – hozzanak létre olyan eljárásokat, amelyek segítségével a jogtulajdonos az illetékes szervhez írásos kérelmet nyújthat be, amennyiben alapos indoka van feltételezni, hogy hamis védjeggyel ellátott vagy szerzői jogot bitorló »kalóz« termékek behozatalára kerül sor: az illetékes – közigazgatási vagy bírói – szervhez intézett említett kérelem arra irányul, hogy a vámhatóság függessze fel a termékek szabad forgalomba bocsátásának engedélyezését. A Tagok ilyen kérelem előterjesztését megengedhetik olyan áruk vonatkozásában is, amelyek a szellemi tulajdon jog másfajta megsértését valósítják meg, feltéve, ha eleget tesznek e fejezet követelményeinek. A Tagok a fentieknek megfelelő eljárást bevezetik a területükről kivitt jogsértő termékek exportjának felfüggesztése tárgyában is.” L. TRIPS Egyezmény 51. cikk. A kalózárukkal szembeni vámjogi eszközök gyakorlati érvényesülését illetően l. Deutsch–Zimmerman (2014) 276–286; Schneider–Maillefer (2015) 262–268.

115 Ficsor (2003) 202–203. Az Internet-szerződések megszületését megelőző évek előkészítő egyeztetései során a delegációk képviselői heves vitákat folytattak az importálás jogának a szerződésekbe illesztése tárgyában. Ficsor hangsúlyozta, hogy ennek keretében olyan javaslatok is születtek, melyek a nemzeti vagy regionális jogkimerülést elismerő országokban lehetővé tették volna az importálás jogának deklarálását, és *vice versa*, ahol az importálási jogot a szerzői jogosultak számára tartotta volna fent a nemzeti jogszabály, ott legfeljebb csak nemzeti vagy regionális jogkimerülés érvényesülhetett volna. Azon országokban, melyek a nemzetközi jogkimerülés mellett tették volna le a voksukat, értelemszerűen nem biztosíthattak volna importálási jogot a jogosultaknak. L. Ficsor (2014a) 9–14. A Ficsor által bemutatott vélemény nem érvényesült az Internet-szerződések végső megszövegezésekor. Sőt, az említett szillogizmusnak tisztán ellentmond, hogy például a nemzetközi jogkimerülést propagáló Új-Zéland és Ausztrália szerzői jogi törvényei kifejezetten rendelkeznek a szerzői művek engedély nélküli importálásának szankcionálásáról. Új-Zéland vonatkozásában l. Copyright Act of 1994, 1994 No. 143, 1994. december 15., 35. cikk; Ausztrália kapcsán pedig l. Copyright Act of 1968. An Act relating to copyright and the protection of certain performances, and for other purposes, 37. cikk.

116 A WIPO Internet-szerződése (1996) egyebekben a BUE 1980-as évek második felében elhatározott újabb felülvizsgálatából nőtt ki. A terjesztési jog szabályozása ennek eredetileg is fontos eleme volt.

nem érinti a Szerződő Felek szabadságát olyan feltételek esetleges meghatározására, amelyek alapján az (1) bekezdésben említett jog kimerülése a mű eredeti példányának, illetve többszörözött példányainak a szerző hozzájárulása alapján történt első adásvételét vagy a tulajdonjog egyéb első átruházását követően bekövetkezik.” Ezzel érdemben megegyező – a védelem tárgyát illetően eltérő – szövegezést tartalmaz a WPPT 8. cikk (2) bekezdése. Eszerint: „[e] Szerződés nem érinti a Szerződő Felek szabadságát olyan esetleges feltételek meghatározására, amelyek alapján az (1) bekezdésben említett jog kimerülése a rögzített előadás eredeti rögzítésének vagy a rögzítés másolatainak az előadóművész engedélye alapján történt első adásvételét vagy a tulajdonjog egyéb első átruházását követően bekövetkezik.”¹¹⁷ E rendelkezések – ellentétben a TRIPS Egyezményvel – egyértelmű anyagi jogi előírások átvételét teszik kötelezővé a szerződő felek számára, azzal, hogy a részes országok szabad kezet kaptak a pontos szabályozás kialakításában.¹¹⁸

Először is a szerződő felek kellő rugalmasság mellett továbbra is megválaszthatják, hogy nemzeti, regionális vagy nemzetközi hatósugarú jogkimerülést kívánnak-e bevezetni, ha egyáltalán szeretnék rendezni ezt a kérdést.¹¹⁹ Másrészt a WCT/WPPT adásvételt, illetve a tulajdonjog egyéb átruházását, valamint az így értékesített műpéldány jogszerűségét tűzi a jogelv alkalmazásának előfeltételéül.¹²⁰ Harmadrészt az a megfogalmazás, miszerint „e Szerződés nem érinti” (*„nothing in this Treaty shall affect”*) világossá teszi, hogy a szerződések semmilyen további előírása, így különösen a WCT 10. cikkében és a WPPT 16. cikkében foglalt három-lépcsős teszt, nem lehet akadálya a jogkimerülés alkalmazásának.¹²¹ Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy *a műpéldány jogszerű megszerzője szabadon értékesítheti a tulajdonát képező műpéldányt, és e viszonteladás nem ütközik a mű rendes felhasználásával és indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit.*¹²²

Végül külön említést érdemel a WCT 6. cikkéhez, valamint a WPPT 8. cikkéhez fűzött közös nyilatkozat.¹²³ E szövegszerűen megegyező előírások szerint „[a] terjesztési és többszörözési joggal kapcsolatban az e cikkeken alkalmazott »többszörözött példányok« és »eredeti és többszörözött példányok« kifejezések kizárólag azokra a többszörözött példányokra vonatkoznak, amelyeket tárgyí formában lehet forgalomba hozni.” Ha pedig figyelembe vesszük a WCT¹²⁴ és a

117 A WCT 6. cikkének elfogadásával és ezzel együtt a jogkimerüléssel kapcsolatos vitákkal összefüggésben l. Ficsor (2002) 210–211, 213–218, 226–230, 241–242, 245–246, 248–249; Reinbothe – von Lewinski (2002) 80–84; von Lewinski (2008) 452, 17.63. bek.

118 Walter – von Lewinski (2010) 998, 11.4.18.

119 Reinbothe – von Lewinski (2002) 85.

120 Uo., 86–87.

121 Uo., 87.

122 Uo; von Lewinski (2008) 453., para. 17.65.

123 WCT Közös nyilatkozat a 6. és 7. cikkhez, illetve WPPT Közös nyilatkozat a 2. cikk e) pontjához és a 8., 9., 12. és 13. cikkhez.

124 „A Szerződő Felek, attól az óhajtól vezérelve, hogy a szerzők irodalmi és művészeti alkotásaikhoz fűződő jogainak védelmét a lehető leghatékonyabb és legegységesebb módon fejlesszék és tartsák fenn, felismerve, hogy új nemzetközi szabályok bevezetése és a meglévő szabályok értelmezésének egyértelművé tétele szükséges annak érdekében, hogy megfelelő válaszokat lehessen adni a gazdasági, társadalmi, kulturális és műszaki fejlődés által felvetett kérdésekre, felismerve az információk és távközlési technológia fejlődésének és konvergenciájának az irodalmi és művészeti alkotások létrehozására és felhasználására gyakorolt alapvető hatását, hangsúlyozva a szerzői jogvédelem kiemelkedő jelentőségét az irodalmi és művészeti tevékenység ösztönzésében, felismerve az egyensúly fenntartásának szükségességét a szerzők jogai és a szélesebb közérdek, különösen az oktatás, kutatás és információhoz való hozzájutás érdekei között, ahogy ez a Berni Egyezményben is kifejezésre jut, a következőkben állapodtak meg.”

WPPT¹²⁵ preambulumban foglaltakat, melyek világosan jelzik, hogy a nemzetközi szerzői jogi előírásokat összhangba kell hozni az internet támasztotta követelményekkel, bátran kijelenthetjük, hogy a jogkimerülés WCT/WPPT keretei között meghatározott fogalmának a közös nyilatkozatban foglalt kitétel, vagyis a tárgyi formában történő értékesíthetőség követelménye a legfontosabb eleme.

Sterling szerint „a vita, hogy vajon a terjesztés joga lefedi-e a művek elektronikus úton történő terjesztését, eldőlt. A Szerződés kizárólag a fizikai műpéldányokra (*»hard copies«*), így pl. könyvekre, lemezekre, kazettára vonatkozik.”¹²⁶ E véleménnyel természetesen nem mindenki ért egyet.¹²⁷

Mindezekkel összefüggésben egy további kérdésről kell említést tennünk, amikor a művek és kapcsolódó jogi teljesítmények terjesztéséről ejtünk szót a WCT/WPPT viszonylatában. Ahogy az internet használata napi rutinná vált, automatikusan felmerült a kérdés, hogy a szerzői jognak reagálnia kell-e minderre. A válasz egyértelműen igenlő volt, melyet a WIPO Internet-szerződése is tükrözik. A jogvédelem biztosításának módja azonban jelentősen megosztotta az országokat.

A szerződő felek ugyanis az internetes felhasználások vonatkozásában alapvetően eltérő nézőpontot képviseltek az előkészítő tárgyalások során. Az Egyesült Államok a terjesztés vagyoni jogának az internetre történő kiterjesztését javasolta. Ezzel ellentétben – az EGK/EU vezetésével – az országok másik csoportja a nyilvánossághoz közvetítés vagyoni jogának az alkalmazása mellett érvelt. Végső soron egyik vagyoni jog sem alkalmas vegytiszta formában az *on-demand* felhasználások kezelésére. A terjesztés joga ugyanis hagyományosan a fizikai hordozón, műpéldányonként történő értékesítést öleli fel. A nyilvánossághoz közvetítés pedig az olyan vezeték útján vagy vezeték nélkül történő adattovábbításokat jelenti, ahol a hozzáférés ugyan számtalan helyen lehetséges, ám mindig csak egy adott időben (hagyományosan ilyen felhasználási mód a kábeles közvetítés vagy a műholdas sugárzás). Ráadásul e vagyoni jogok nemzetközi szerzői szabályozása is hézagossá mutatkozott a kilencvenes években.

Ebből is fakadóan id. Ficsor Mihály, a WIPO akkori főigazgató-helyettese úgy érvelt, hogy három lehetséges út kínálkozik a helyzet kezelésére. Az egyik a meglévő vagyoni jogok módosítása és megfelelő értelmezése, a második egy teljesen új vagyoni jog kodifikálása. E két véglet között található egy kompromisszumos harmadik út, az ún. esernyőmegoldás (*umbrella solution*). Eszerint a szerződő felek kötelessége pusztán arra terjedne ki, hogy az *on-demand* felhasználásokra nézve kizárólagos vagyoni jogot biztosítsanak. Ennek megvalósítása – vagyis a kérdéses vagyoni jog kiválasztása és a pontos tartalom meghatározása – kapcsán a szerződő felek ugyanakkor széleskörű autonómiával bírná-

125 „A Szerződő Felek, attól az óhajtól vezérelve, hogy az előadóművészek és hangfelvétel-előállítók jogainak védelmét a lehető leghatékonyabb és legegységesebb módon fejlesszék és tartsák fenn, felismerve annak szükségességét, hogy új nemzetközi szabályokat kell bevezetni annak érdekében, hogy megfelelő válaszokat lehessen adni a gazdasági, társadalmi, kulturális és műszaki fejlődés által felvetett kérdésekre, felismerve az információs és távközlési technológia fejlődésének és konvergenciájának az előadások és hangfelvételek létrehozására és felhasználására gyakorolt alapvető hatását, felismerve az egyensúly fenntartásának szükségességét az előadóművészek és hangfelvétel-előállítók jogai és a szélesebb közérdek, különösen az oktatás, kutatás és információhoz való hozzáférés között, a következőkben állapodtak meg.”

126 Sterling (1998) 566.

127 Ruffler (2011) 380–381. Ezzel gyakorlatilag azonos álláspontot l. Rigamonti (2009) 20–21. E nézőpontok részletes elemzését l. 909. lábjegyzet és a hozzá kapcsolódó törzsszöveg.

nak.¹²⁸ A szerződő felek az utóbbi, harmadik variánst fogadták el, s ennek szellemiségében szabályozták az új, internetes felhasználásokat lefedő vagyoni jogot.¹²⁹ A WIPO tagállamai azóta szinte kivétel nélkül – az Egyesült Államok épp ilyen kivétel – mind átültették az új rendelkezést.¹³⁰ Vagyis *bár a lehívásra történő nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel joga technológia-semleges módon került megfogalmazásra, egyértelműen valamennyi on-demand adattovábbítás lefedését célozta.* E vagyoni jog tehát kizárólag akkor alkalmazható, ha a jogvédett tartalom a nyilvánosság (internet-hozzáféréssel rendelkező) tagjai számára került hozzáférhetővé tételre, ahol a nyilvánosság tagjai maguk választhatják meg a hozzáférés helyét és idejét. Ezzel ellentétben az előzetesen meghatározott módon hozzáférhető programok (pl. *webcasting, simulcasting, pay-per-use, pay-tv, pay-radio* szolgáltatások) kívül esnek e jogosultság hatókörén, s vonatkozásukban más jogok alkalmazása lehetséges.¹³¹ Hasonlóképp, a WCT/WPPT alapján a fizikai műpéldányok online felületeken keresztül történő értékesítése vonatkozásában a terjesztés vagyoni joga hívható segítségül.

5. Nemzeti, regionális és nemzetközi jogkimerülés kontra párhuzamos import

A nemzetközi szerzői jogi szabályok tehát a részes államok szabad belátására bízták annak eldöntését, hogy saját országukra nézve milyen megoldást választanak a terjesztés jogának a szabályozására, illetve annak korlátozására. Azt is láttuk, és az alábbiakban az EGK/EU,

128 „Between the two opposing alternatives – that is, between basing the international regulation on interpretation and, as a maximum, on slight modification, of existing rights, on the one hand, and introducing a new on-demand transmission/delivery right, on the other – a third, compromise alternative would also be possible (and, actually, would seem, for the time being, to have the best chance to get a sufficient general acceptance). This could consist of an umbrella provision under which it would be an obligation to grant an exclusive right or exclusive rights to authorize either any use of works and other protected productions – with some possible reasonable exceptions – through on-demand transmission/delivery, or to authorize certain acts – described in such a neutral way (that is, without involving any specific legal characterization) as possible – carried out in the case of such transmission/delivery, but the legal characterization of the right or rights granted (whether it results in the combination – and possible extension – of existing rights, and/or in a new specific right) would be left to national legislation.” L. Ficsor (2002), 205–206. Az esernyő-megoldás hosszú és rögzös elfogadásának teljes történetét l. uo., 145–254. L. továbbá de Beer – Burri (2014) 95–98.

129 WCT 8. cikk; WPPT 10 és 14. cikkek. Vö. Ficsor (2002) 249–250.

130 Legújabbban pl. Kanadában iktatták törvénybe a rendelkezést. Ebből a szempontból figyelmet érdemel, hogy a Kanadai Legfelső Bíróság 2012 júliusában még úgy határozott, hogy a jogvédett tartalmak (számítógépes játékból foglalt hangfelvételek) internetes továbbítása nem nyilvánossághoz közvetítés, csupán a végfelhasználó részéről, annak számítógépén eredményez többszörözést. L. *Entertainment Software Association v. Society of Composers, Authors and Music Publishers of Canada*, 2012 SCC 34, [2012] 2 R.C.S. 231, 242–252., [12]–[43] pontok. Az ítélet nem meglepő abból a szempontból, hogy a jogvita a helyi közös jogkezelő szervezet – a SOCAN – évezredforduló körüli jogdíjaival függött össze. Ugyanakkor Kanada, bár már 1997. december 22-én aláírta a WCT-t, azt csupán 2014. május 13-án ratifikálta, és a ratifikáció csak három hónappal később lépett hatályba. Vö. *Contracting Parties to the WCT*, Status on November 24, 2014, <http://www.wipo.int/export/sites/www/treaties/en/documents/pdf/wct.pdf>. Ezzel együtt – függetlenül a WCT kanadai ratifikálásától – a Copyright Modernization Act, avagy ismertebb nevén a Bill C-11 (Act to amend the Copyright Act S.C. 2012) 2012-ben bevezette a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel jogát. L. Copyright Act, R.S.C., 1985, c. C-42, 2.4(1.1) cikk.

131 von Lewinski (2008) 457, para. 17.76.

valamint az Egyesült Államok esetén részletesebben is látni fogjuk, hogy a „belső” (vagyis az adott állam vagy gazdasági szerveződés területén belüli) jogkimerülés vitán felül elismert jogelv napjainkban. A releváns kérdés ezért inkább az, hogy az egyes országok miként kívánnak reagálni a globális gazdaság kihívásaira, és miként kívánják kezelni a külföldön előállított műpéldányok sorsát. A válasz e vonatkozásban a hosszú múltra visszatekintő párhuzamos vagy parallel import fogalmában rejlik.

E kifejezés arra a helyzetre vonatkozik, amikor a jogosult, illetve az ő engedélyével más által – eredetileg akár belföldön, akár külföldön – jogszerűen forgalomba hozott termékek a jogosult kifejezett engedélye nélkül lépnek be az első forgalomba hozatal államának területére.¹³² A hagyományosan e kérdéskörrel egy kalap alá vett „szürke piac” („*gray market*”) fordulat pedig arra utal, hogy a kérdéses műpéldányok – akár az Egyesült Államok, akár más ország területén – jogszerűen kerültek előállításra (vagyis nem a feketepiac részei), azonban az importálásuk engedély nélkül történik (tehát nem is teljesen fehérek).

A párhuzamos import részleges vagy teljeskörű elfogadásának a jogpolitikai háttere annak gazdasági jelentőségében keresendő. Egyes szerzők a díjazási elméletre és ezzel összefüggésben a piac további kontrolljának a tilalmára támaszkodva ismerik el a párhuzamos import létalapját (következésképp a nemzetközi, de legalább a regionális jogkimerülés létét).¹³³ Másrészről azonban a parallel import tilalma lehetőséget teremt – legalább elvben – arra, hogy a kiemelkedő piaci pozíciókkal rendelkező¹³⁴ jogosultak az általuk megcélzott különböző piacokon – mind belső piacokon, mind határokon átvéelő kereskedelem esetén – eltérő árstratégiát vagy árdiszkriminációt (*price discrimination*) kövessenek.¹³⁵

A változatos árstratégiát több tényező is magyarázhatja. Ilyen pl. az eltérő reklámozási hajlandóság. Így elképzelhető, hogy egyes országokban nem éri meg reklámra fordítani, máshol a reklám a márka/mű/alkotó ismertségéből kifolyólag nem is szükséges. Hasonló jelentősége lehet a terjesztéshez használt üzleti modellek eltérő költségeinek (pl. közvetlen, disztribútori vagy franchise rendszer keretében történő értékesítés esetén). Ugyancsak gyakori az eltérő minőségű nyersanyagok használata. Így pl. tankönyvek esetén az amerikai példányok minősége sok esetben meghaladja a más országokban előállított példányokét. Az országok adóztatási és járulékfizetési politikája is relevanciával bírhat. Az Egyesült Államokban pl. nincs egységes szövetségi általános forgalmi adó. Az ÁFA mértéke az Európai Unióban is egy neuralgikus

132 E vonatkozásban a legteljesebb meghatározást Jehoram adta. Eszerint: „parallel import occurs when authentic – not counterfeited – products are imported cheaply, without the consent of the producer who has a trade mark, copyright, patent or other intellectual property right in these products, with the aim to compete with the producer’s own products, which he himself had originally marketed abroad at a lower price.” L. Jehoram (1999) 495. A kifejezés fogalmi magyarázatát l. továbbá Congdon (1989) 597; Miller (1995) 479–480; Heath (1997) 623; Verma (1998) 543–546; Roa (1999) 228–229; Laddie et al. (2000) 1533; Alvarado (2012) 891–892; Goldberg (2012) 3066–3088; Katz (2015) 74–75; Mueller-Langer (2016) 287.

133 „The underlying concept for allowing parallel imports is, in sum, that since the IPR holder would be normally rewarded through the first sale or distribution of the product, he has no right to control the use or resale of goods put on the market with his consent or in a way that allowed him to obtain compensation.” L. Correa (2007) 86.

134 A piaci erő közgazdasági fogalmát illetően l. Meurer (2001) 82–83.

135 Az árdiszkrimináció fogalmát illetően l. uo., 67–80; Hovenkamp (2011) 532–538; Rub (2015) 766–767. A szürke piac és az árdiszkrimináció gazdasági jelentősége kapcsán l. Cozine (1998) 778–779; Richelieu (2000) 828; Meurer (2001) 140–147; Goldstein–Hugenholtz (2010) 305; Aldridge (2011) 327–334; Collins (2012) 30–32; Yu (2012) 206–207.

pont, jelentős (10–20%-os) eltéréseket mutat. A munkabérek nagysága és az ezekre telepedő járulékok összességében ugyancsak meghatározzák a másolatok fajlagos költségét. Az eltérő árképzés azt is eredményezheti, hogy a jogosultak magasabb profitra tesznek szert, ami további befektetések forrásául szolgálhat. Ugyanakkor potenciális annak is az esélye, hogy amennyiben a fejlődő országokban alacsonyabb áron értékesített műpéldányok szabadon forgalmazhatók fejlett országokba, akkor a szerzői jogosultak, piaci pozícióikat féltve, a jövőben többé nem lesznek hajlandók a fejlődő országokban olcsón értékesíteni a termékeiket.¹³⁶ Mindezeket egybe vetve gond nélkül elképzelhető – ahogy arra különösen az Egyesült Államok vonatkozásában példákat is látni fogunk –, hogy az árak eltérő államokban 30–40%-os eltérést mutassanak.

Számos érv szól amellett, hogy az árdiszkrimináció előnyös a jogosultak, illetve a társadalom többi tagja számára egyaránt. Így többek szerint a nemzetközi árdiszkrimináció a termelés növelését, egyúttal az egységáruk csökkenését eredményezheti, továbbá az országok (fejlődő kontra fejlett), valamint a célközönség (magánszemélyek kontra profitorientált cégek) szerinti különbségtétel a haszonmaximalizálást teszi lehetővé, miközben a hozzáférést is a lehető legszélesebb körben biztosítja.¹³⁷ Az árdiszkrimináció azonban sosem vizsgálható egy dimenzió mentén. A fentiekben bemutatott, jogrendszerbeli eltéréseken felül előfordulhat, hogy a gyengébb minőségű vagy a nemzeti szabványoknak nem megfelelő termékek, esetleg a külföldön előállított példányokra nézve hiányzó garancia ténye a fogyasztókat megfélemlíti, mely az adott cég számára egyértelmű presztízs (sőt gazdasági) veszteséggel, a végfelhasználó (fogyasztó) számára pedig egyéb (esetleg egészségügyi) kockázatokkal járhat.¹³⁸

Értelemszerűen vannak, akik a verseny növekedése, avagy a fogyasztók számára előnyös kedvezőbb árak okán nem vetik el a szürke piac indoklását. Sőt, mint arra Amundsen felhívta a figyelmet, számos ország gazdasága számottevő mértékben támaszkodik a használt piacok nyújtotta előnyökre. A szerző adatai szerint pl. 2011 során az Egyesült Államokba importált termékek értéke elérte a 2,67 trillió dollárt. Mindezek mellett 2009-es adatok szerint a használt-piacokon keresztül vásárolt/bérelt tartalmak értéke meghaladta a 900 milliárd dollárt.¹³⁹ E két számot egybeolvasva látható, milyen nagy az igény a „használt példányok” vizionteladása iránt. A parallel import következetes kizárása – az import csatornák elzárásával – az ilyen tartalmakhoz való könnyebb hozzáférést tenné lehetetlenné. A párhuzamos importnak hasonló haszonélvezői a könyvtárak, akik számára az alacsonyabb árak a nagyobb példányszámban történő vásárlást, következtésképp szélesebb körben történő haszonkölcsönbe adást garantálják.¹⁴⁰ Végső soron a párhuzamos import és a nemzetközi jogkimerülés elfogadása a nemzetközi verseny fokozódását, a fogyasztói igények mind hatékonyabb kielégítését, és sok esetben – különösen a szerzői jogtól független iparjogvédelem területén, így a gyógyszer- vagy élelmiszeripar területén – a fejlődő országok helyzetének a javulását is eredményezheti.¹⁴¹

136 Az iménti érvt említi és kritizálja: UNCTAD-ICTSD (2005) 117.

137 Puig (2013) 168–169; Katz (2015) 77–78; Rub (2015) 770–773. A párhuzamos import tilalmának további, a szerzői jogosultak és a fogyasztók szemszögéből nézve érzékelhető előnyeiről l. Barfield–Groombridge (1998) 903–949; Laddie et al. (2000) 1535–1536; Abbott (2000) 17–18; Bonadio (2011) 156–158.

138 Weicher (1989) 475–477; Mueller-Langer (2016) 287. Ahogy Abbott jelezte: nincs arra meggyőző bizonyíték, hogy árdiszkrimináció alkalmazása hiányában a szerzői jogosultakat hátrány érné a nemzetközi piacokon. L. Abbott (2000) 20–21.

139 Amundsen (2012) 354–355.

140 Aldridge (2011) 339–340.

141 Bonadio (2011) 155.

Az egyes országok háromféle módszert követhetnek a jogkimerülés hatókörének meghatározásakor, egyszersmind a párhuzamos importtal kapcsolatos stratégiájuk megválasztásakor. Ezek egyike, hogy kizárólag a belföldön értékesített műpéldányok vonatkozásában ismerik el a terjesztés jogának korlátozását, ami gyakorlatilag a nemzetközi jogkimerülés teljes tagadását, valamint a parallel import tilalmát jelenti. Egy másik lehetséges út, hogy bármely országban megvalósult tulajdon-átruházás esetén lehetővé teszik a műpéldányok behozatalát, ami pedig a nemzetközi jogkimerülés elismerésével egyenlő. A harmadik szabályozási lehetőség legkiválóbb példáját az EU szolgáltatja, mely regionális jogkimerülés keretében bármely uniós (és EGT) tagország területén történő adásvétele esetén előírja a terjesztés jogának kimerülését. Ugyanezen szabályok alapján az említett országokon kívüli terjesztések esetén már nem hívható segítségül a jogkimerülés tétele, következésképp az EGT területén kívül forgalomba hozott műpéldányok importálása a közös piac területére előzetes engedélyt feltételez.¹⁴²

Az Egyesült Államok vonatkozásában is ismert egy hasonló szabályozási keret, melynek gyakorlati alkalmazása mégis jóval szolidabb, mint az uniós jogé. Az Egyesült Államok 1992-ben Kanadával és Mexikóval megkötötte a NAFTA-t. E megállapodás elsődleges célja, hogy a három ország közötti kereskedelmet felgyorsítsa és megerősítse a védővámok, illetve a kereskedelmi és beruházási akadályok lebontása révén. Az áruk és szolgáltatások kölcsönös exportjára és importjára épülő szabadkereskedelmi övezet az Egyesült Államok kormányának tájékoztatása szerint a világ legnagyobb ilyen övezete, mely 450 millió embert érint, akik éves gazdasági termelése 17 trillió dollár. Az Egyesült Államok 2010-re a két másik országgal 918 milliárd dolláros áruforgalmat bonyolított le, melyből 412 milliárd dollár export, 506 milliárd dollár import volt. A szolgáltatások terén az Egyesült Államok exportmutatója volt magasabb, mely 63,8 milliárd dollárra rúgott. Az importált szolgáltatások értéke ugyanezen időszakban 35,5 milliárd dollárt ért el.¹⁴³

A NAFTA 102(1)(a) cikke világosan rögzíti, hogy a szerződő felek célja, hogy lebontsák a kereskedelem korlátaikat, és biztosítsák az áruk és szolgáltatások határokon átvitelő áramlását.¹⁴⁴ Az egyezmény ugyanakkor kifejezett rendelkezéseket tartalmaz a szellemi tulajdonvédelem vonatkozásában.¹⁴⁵ A szerzői művekkel,¹⁴⁶ illetve a hangfelvételekkel kapcsolatos jogokat a 1705–1706. szakaszok írják körül. Ennek értelmében a szerződő felek kötelesek a szerzőknek és jogutódjaiknak biztosítani, hogy érvényesíthessék vagyoni jogaikat. Ezek között konkrétan nevesítésre került a külföldön, a jogosult engedélye nélkül előállított műpéldányok importálásának tilalma, a műpéldányok első forgalomba hozatalának (terjesztésének) joga adásvétel, bérlet vagy bármely más módon, avagy a szoftverek kereskedelmi célú bérbeadása.¹⁴⁷ Hasonló rendelkezéseket olvashatunk a hangfelvételek vonatkozásában is.¹⁴⁸

142 A három versengő modellt illetően l. UNCTAD-ICTSD (2005) 93–94; Correa (2007) 79; Abbott (2007) 5; Bonadio (2011) 154–155.

143 Valamennyi statisztikai adatot l. Office of the United States Trade Representative: *North American Free Trade Agreement (NAFTA)*, <https://ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements/north-american-free-trade-agreement-nafta>.

144 „The objectives of this Agreement (...) are to: (...) (a) eliminate barriers to trade in, and facilitate the cross-border movement of, goods and services between territories of the Parties.” L. NAFTA §102(1)(a).

145 NAFTA §1701–1721.

146 A NAFTA §1705(1) értelmében szerzői művek alatt a BUE-ban foglalt műtípusokat, valamint a számítógépi programalkotásokat és az adatbázisokat kell érteni.

147 NAFTA §1705(2).

148 NAFTA §1706(b)–(d). A NAFTA tartalmát illetően l. részletesen von Lewinski (2008) 321–329, 11.01–11.24. pontok.

Ha alaposan szemügyre vesszük a fentieket, több következtetést is levonhatunk belőlük. Egyrészt a szerződő felek kizárólag a külföldön engedély nélkül előállított másolatok importálása vonatkozásában biztosít igényérvényesítési lehetőséget a szerzői jogosultnak és a hangfelvétel-előállítónak. Ennek megfelelően az engedély mellett megalkotott műpéldányok kereskedelmét a jogosultaknak nincs lehetősége kontrollálni. Ezzel együtt a jogosult az ily módon az országba behozott termékek további sorsáról szabadon rendelkezhet. Így adásvétel, bérbeadás vagy a terjesztés más formái esetén szükség van az ő engedélyére. Az amerikai jogalkotó által nem sokkal korábban eszközölt nemzeti törvénymódosítások (RRA és CSRA) logikája ugyancsak kiválóan tükröződik a NAFTA-ban. A hangfelvételek és a szoftverek kereskedelmi célú bérbeadásának kizárólagos jogként való elismerése, illetve annak deklarálása, hogy az első értékesítés nem meríti ki a jogosult bérbeadáshoz fűződő jogát, érdemben az amerikai szerzői jogi törvényből került átemelésre.

Valamennyi, fent említett rendelkezés tehát arra enged következtetni, hogy az Egyesült Államok a két másik észak-amerikai országgal együttműködve egy „korlátozott regionális jogkimerülést” kodifikált, melyben az engedéllyel létrehozott műpéldányok importálása megengedett ugyan, ám azoknak a célországban való bárminemű további terjesztése már engedélyhez kötött. A NAFTA jelentőségét érdemben csorbítja, hogy – mint azt elemzők hangsúlyozzák – az előírásokkal ellentétes gyakorlat folytatása esetén nem áll rendelkezésre olyan jogérvényesítési szankció, mellyel az egyezménynek megfelelő magatartás folytatása kikényszeríthető volna.¹⁴⁹ Ugyancsak árulkodó, hogy nem ismert olyan bírósági ítélet, amely Kanada vagy Mexikó területéről történő párhuzamos importálással volna kapcsolatban állítható.

149 Miller (1995) 501.

II. A jogkimerülés érvényesülése az Európai Unió szerzői jogában

Annak az oka, hogy a könyv elsőként a jogkimerülés EU-s fejlődését járja körbe, alapvetően a szerző uniós állampolgárságával magyarázható. Bármely más olyan érv, mint hogy a jogelvet a német Kohler professzor fejlesztette ki, vagy hogy a digitális jogkimerülés szempontjából kiemelkedő Usedom-döntés időben előbbre tehető, mint észak-amerikai párja, a ReDigi-ítélet, igazolható, mégis csupán hangzatos mellékkörülmények. S bár az EGK/EU jelentősen fiatalabb együttműködése az európai országoknak, mint az észak-amerikai kolóniák és államok szövetségeként már több mint két évszázados múltra visszatekintő Egyesült Államok, s ezért olyan kiterjedt szerzői jogi gyakorlatot sem tud felmutatni, mint az Egyesült Államok idevágó esetjoga, mégis tagadhatatlan, hogy ez a fejlődéstörténet is fordultatos.

Kiindulásként rögzítenünk kell, hogy az EGK – nevéből is adódóan – elsődlegesen gazdaságilag releváns területeken tűzte ki célul a tagállamok közötti szorosabb együttműködést és a jogharmonizációt. Ebből is kifolyólag az EGK/EU szintű jogalkotás a szellemi tulajdonvédelem területén csak akkor képzelhető el, ha arra a RSZ, illetve jelenleg az EUMSZ hatáskört biztosít az uniós jogalkotónak. Tény, hogy *ilyen rendelkezés közvetlenül nem olvasható ki egyik dokumentumból sem*. A RSZ más cikkei azonban lehetővé tették az EGK hatékony működésének, ide értve a négy alapszabadság érvényesülésének a biztosítása céljából a jogharmonizációt.¹⁵⁰ Mindezt egybeolvasva más passzusokkal, mint pl. a diszkrimináció vagy az export/import vámok, korlátozások, és más egyenértékű intézkedések tilalmának előírásaival, a letelepedés és vállalkozás szabadságával, erősen közvetett, ám elfogadható jogalapot fedezhetünk fel a szellemi tulajdonjog EGK/EU szintű szabályozására.¹⁵¹

A jogkimerülés történeti fejlődése szempontjából ennyire azonban nem szaladhatunk előre az időben. E vonatkozásában a RSZ 30. és 36. cikkei, illetve a jelenleg irányadó EUMSZ 34-36. cikkei érdemelnek kiemelt figyelmet. Ezek alapján az áruk szabad áramlása (behozatala és kivitele) az EU egyik prioritása, a négy szabadság egyike. Ugyanakkor – többek között – „az ipari és kereskedelmi tulajdon védelme” érdekében a tagállamok a kezdetektől megtilthatták vagy korlátozhatták e szabadság érvényesülését, feltéve, hogy az ily módon bevezetett tagállami tilalmak és korlátozások nem szolgálnak önkényes megkülönböztetés vagy a tagállamok közötti kereskedelem rejtett korlátozásának eszközeként. Bármely olyan gazdasági intézkedés tehát, amely monopóliumok, kartellek vagy domináns pozíciók formájában akadályai a tagállamok közötti szabad kereskedelemnek, jellegükönél fogva ellentétben állnak az EGK eredeti célkitűzéseinek, s ezért azokkal szemben az EGK szervei jogosultak fellépni.¹⁵²

150 Vö. RSZ 47. cikk (2) bekezdés, 55. és 95. cikkek.

151 Az EGK/EU szerzői jogokkal kapcsolatos kompetenciáját illetően l. részletesen Walter – von Lewinski (2010) 11–13, 1.0.16–1.0.19. pontok.

152 E tényt az EUB következetes joggyakorlata alapján Dassonville-elvként ismerik. Gyertyánfy összefoglalása szerint: „a »menyiségi korlátozásokkal azonos hatású intézkedés« fogalmát a joggyakorlat meglehetősen következetesen értelmezi: ez a tagállamok által beiktatott minden olyan kereskedelmi szabály, amely alkalmas arra, hogy közvetlenül vagy közvetve ténylegesen vagy potenciálisan akadályozza a Közösségen belüli kereskedelmet. A tényleges hatást tehát nem kell feltétlenül kimutatni, elegendő, ha a mindennapi élettapasztalatok szerint az akadályozás lehetősége fennáll.” L. Gyertyánfy (1991a) 347. Az elv forrását adó ítéletet l. Procureur du Roi kontra Benoît és Gustave Dassonville, Case 8/74, ECLI:EU:C:1974:82. Vö. Tritton (2002) 539. A szellemi tulajdonvédelem és az egységes piac összefonódásáról l. részletesen Walter – von Lewinski (2010) 54–56, 3.0.1–3.0.4. pontok; Granmar (2011) 321–351.

Az EKG szintű jogkimerülés – akárcsak számos más, pl. versenyjogi eszközök – megjelenése is e rendelkezésekből fakad.¹⁵³ Az EUB első lépésben beillesztette a szerzői és szerzői joghoz kapcsolódó jogokat az ipari és kereskedelmi tulajdon fogalma alá.¹⁵⁴ Ahogy azt az EUB a híres Phil Collins döntésben hangsúlyozta: „a szerzői jog kereskedelmi kiaknázása ugyanazokat a problémákat veti fel, mint bármilyen más ipari és kereskedelmi jog kereskedelmi kiaknázása. (...) [E]nnél fogva, és amint azt a bíróság következetesen megállapította, ezek a jogok, noha nemzeti törvényhozás szabályozza őket, a Szerződés követelményeinek is alá vannak vetve és ezért annak alkalmazási körébe esnek.”¹⁵⁵ Második lépésben az EUB az áruk (de nem a szolgáltatások) szabad áramlásának tételéből – erősen megszorító módon, a szerzői jogok hátrányára – levezette a vizsgált jogintézményt.¹⁵⁶ A Patricia-ügyben hozott előzetes döntés indokolása szerint pedig „az [RSZ] 30. és 36. cikkeinek a célja, hogy összhangba hozza az áruk szabad áramlása követelményét az irodalmi és művészeti tulajdonon fennálló kizárólagos jogok jogszerű használatával. Ez különösen azt feltételezi, hogy e jogok bármiféle visszaélésszerű alkalmazása, amely természeténél fogva alkalmas arra, hogy megsértéses akadályokat hozzon létre a közös piacon belül, nem érdemel védelmet.”¹⁵⁷

Az EUB fenti joggyakorlata lehetővé tette azt is, hogy a belső piacot torzító tagállami döntésekkel szemben fellépjen – és hogy életre hívja az uniós szerzői jogot. Ahogy arra Boytha kiválóan utalt, ez a lehetőség illet az EUB korai joggyakorlatába, amelynek keretében „a Bíróság ítéletek sorában tett következetesen különbséget a jog fennállásának elismerése, vagyis a szellemi termék engedély nélküli felhasználásával szembeni védelem biztosítása, és a joggyakorlásának, a jogosult hozzájárulásával áruformában többszörözött szellemi termékek terjesztésére irányuló engedélyezésnek közösségi szabályozása között.”¹⁵⁸

A jogkimerülést illető fejlődéstörténetet Schovsbo a „negatív-pozitív”, illetve az „első és második generációs szabályozás” kifejezésekkel jellemezte.¹⁵⁹ 1991-et megelőzően ugyanis az

153 A jogkimerülés tételét az EUB elsőként a védjegy jog területén fejlesztette ki. L. *Établissements Consten S.à.R.L. és Grundig-Verkaufs-GmbH kontra az Európai Gazdasági Közösség Bizottsága*, Joined Cases 56/64 and 58/64, ECLI:EU:C:1966:41. Vö. Reischl (1982) 422–424; Walter – von Lewinski (2010) 64–65, 3.0.28. pont. A regionális védjegy jogi jogkimerülés irányadó precedense a *Silhouette-ítélet*. *Silhouette International Schmied GmbH & Co. KG kontra Hartlauer Handelsgesellschaft mbH*, Case C-355/96, ECLI:EU:C:1998:374. Utóbbi jogeset vonatkozásában l. Mok (1999) 89–95; Pagenberg (1999) 19–28; Maher (2000) 246–253; Mylly (2000) 1–33; Norman (2000) 159–170; Calboli (2002) 47–86; Schovsbo (2010) 182–187. A jogkimerülés szabadalmi jogi érvényesülését az EUB ugyancsak elismerte. L. *Centrafarm BV and Adriaan de Peijper kontra Sterling Drug Inc.*, Case 15/74, ECLI:EU:C:1974:114; *Merck & Co. Inc. kontra Stephar BV és Petrus Stephanus Exler*, Case 187/80, ECLI:EU:C:1981:180. Vö. Joliet (1975) 15–38; Reischl (1982) 420–422; Mutimear (1996) 185–188. Nem meglepő, hogy a releváns uniós szellemi tulajdonvédelmi kommentárok és tanulmányok többsége valamennyi jogterületet – és ezen felül gyakran még a versenyjogi aspektust is – felölelve járják körül a közösségi jogkimerülés témakörét. L. különösen Rothnie (1993) 315–393; Tritton (2002) 457–550; Westkamp (2007) 291–335; Cook (2010) 13–66; Bodewig (2013) 401–415.

154 Uberrazzi (1985) 50–52; Boytha (2007) 62, 75–76.

155 *Phil Collins kontra Imtrat Handelsgesellschaft mbH és Patricia Im- und Export Verwaltungsgesellschaft mbH és Leif Emanuel Kraul kontra EMI Electrola GmbH*, Joined Cases 92/92 and 326/92, ECLI:EU:C:1993:847, 21–22. pontok. A jogeset vonatkozásában l. Jehoram (1994) 825–827; Kaltner (1994) 33–34; Winghardt (2001) 993–1011; Walter – von Lewinski (2010) 45–46, 2.0.7. pont és 48, 2.0.13. pont.

156 Uberrazzi (1985) 53; Gladwell (1986) 369; Gotzen (1990) 299–300.

157 *EMI Electrola GmbH kontra Patricia Im- und Export és társai*, Case C-341/87, ECLI:EU:C:1989:30, 8. pont.

158 Boytha (2007) 63. L. továbbá Reischl (1982) 418–420; Uberrazzi (1985) 54; Rothnie (1993) 332; Tritton (2002) 466–468; Keeling (2003) 51–60; Walter – von Lewinski (2010) 56–69, 3.0.5–3.0.43. pontok.

159 Schovsbo (2010) 170.

EGK szintjén kizárólag az EUB esetjoga tartalmazott uniós álláspontot. Ezek az előzetes döntések ágyaztak meg a regionális jogkimerülés jogszabályi rendezésének. Alig néhány éves előkészítést követően ugyanis 1991-ben elfogadták az első szerzői jogilag releváns irányelvet, mely egy bekezdésben már vizsgálta a jogelvet.

Az 1991-et követő időszak további két részre bontható. Az első években több speciális (vertikális) irányelvet fogadott el a Parlament és a Tanács, amelyek céljukból adódóan a jogkimerülésnek is csak korlátozott érvényesülést biztosítottak. Ugyanezen idő alatt már folytak a tárgyalások három olyan nemzetközi megállapodásról, melyek hozzájárultak a későbbi EU-s szabályozás szélesítéséhez. A TRIPS Egyezmény, a WCT és a WPPT közül kiemelkedik az utóbbi kettő, mivel különösen ezeket igyekezett az EU a 2001-es InfoSoc-irányelvben átültetni.¹⁶⁰ Ez utóbbi jogforrás relevanciája témánk szempontjából óriási, hiszen ez a norma vezette be az általános hatókörű jogkimerülés tételét.

Az alábbi fejezet célja, hogy a történeti sorrendiséget követve összefoglalja, miként jelent meg, fejlődött, illetve miként érvényesül a jogkimerülés az EGK/EU szerzői jogában. Az első alfejezetben az adott időszakban uralkodó tagállami szintű szabályozásokról, valamint az EUB hetvenes-nyolcvanas években meghozott előzetes döntéseiről teszünk említést. Az ekkor megszülető előzetes döntések fényében világossá válhat, hogy az uniós jogalkotó szervek milyen mintákat követtek az első generációs irányelvek elfogadásakor. A második alfejezet az 1988-ban közzétett Zöld Könyv megállapításait foglalja össze. E dokumentum hű karképpel szolgál az 1980-as évek európai szerzői jogi és technológiai környezetével kapcsolatban, s kiválóan megvilágítja, milyen okok vezettek a szerzői jog EGK szintű, irányelvi harmonizálásának a megkezdődéséhez. Ezt követően kerül sor az 1990-es években elfogadott irányelvek jogkimerüléssel kapcsolatos passzusainak, valamint az ezen irányelvek alkalmazásával kapcsolatos EUB joggyakorlatnak az ismertetésére. A negyedik alfejezet a 2001-ben megszületett InfoSoc-irányelv normaszövegét és a kapcsolódó joggyakorlatot tekinti át. Végül külön alfejezetben kerültek elhelyezésre a jogkimerülés érvényesülésével kapcsolatos belső korlátozások. Ennek keretében külön figyelmet szentelünk a regionális jogkimerülés és a párhuzamos/parallel import kérdésének, valamint a követő jog intézményének.

1. Az Európai Bíróság jogfejlesztő gyakorlata az 1970-es és 1980-as években

Amikor az EUB 1971-ben közzétette forradalminak számító ítéletét a Deutsche Grammophon ügyben,¹⁶¹ az EGK-nak mindössze hat ország volt a részese.¹⁶² E tagállamok számottevő különbségek mellett szabályozták a jogkimerülést. Az EGK szintű jogfejlődés megértéséhez ezért indokolt e tagállami mintákat röviden áttekinteni.

160 Ramalho (2014) 223.

161 Deutsche Grammophon (1971). Az EUB ítéletét követő jogerős tagállami bírósági döntést l. Deutsche Grammophon Gesellschaft mbH v. Metro-SB-Großmärkte GmbH & Co. KG (3 U 108/1970), Hanseatische OLG, 28 October 1971. In Hunnings (1973) 465–474.

162 Az alapító hatok a Német Szövetségi Köztársaság, Franciaország, Olaszország, Belgium, Hollandia és Luxemburg voltak. Az első bővítésre 1973-ban került sor, amikor Dánia, az Egyesült Királyság és Írország csatlakozott a szervezethez.

1.1. Tagállami gyakorlatok

Egyik végletként a jogkimerülést európai szinten elsőként elfogadó Németországot érdemes említeni. A jogkimerülés megszületése itt Joseph Kohler 1880-as szerzői jogi könyvének tulajdonítható, amelyben a professzor elsőként fogalmazta meg azt az igényt, hogy a forgalomba hozott műpéldányokra nézve a jogosult (további) terjesztés joga kimerüljön.¹⁶³ Bár Kohler ekkor a jogelv részleteit még nem dolgozta ki, ezt az elkövetkezendő két és fél évtizedben megtette mind a szabadalmi, mind a szerzői jog világában.¹⁶⁴ A jogkimerülést végül a RG elsőként egy 1902-es szabadalmi jogi ítéletében emelte a joggyakorlatba.¹⁶⁵

Bár az 1901-es LUG a terjesztés jogát – épp Kohler dogmatikai munkássága nyomán¹⁶⁶ – már kodifikálta, a jogkimerülést még nem tartalmazta.¹⁶⁷ A tétel szerzői jog területére történő kiterjesztését, a jogirodalom sürgetése mellett,¹⁶⁸ az RG végül 1906-ban fogadta el. A Köngis Kursbuch ítélet tényállása szerint a jogeset nevét adó kötet kiadója országosan kötött ár (50 pfennig) mellett kívánta értékesíteni művét, amelynek példányait a viszonteladók felé nagykereskedelmi áron (30 pfennig) adta. A berlini alperes annak ellenére a kiadó által megszabott árnál olcsóbban értékesítette a nevezett könyvet, hogy valamennyi műpéldány kifejezett figyelmeztetést tartalmazott az 50 pfennig vételártól való eltérés tilalmára. A felperes megítélése szerint az alperes magatartása sértette az ő terjesztéshez fűződő jogát, és a további jogsértéstől való tartózkodás mellett a felmerült károk megtérítését is kérte az eljáró bíróságtól.¹⁶⁹ Nem csupán az RG, de az alsóbb fokú bíróságok is elvetették a felperes logikáját. Az RG szerint nem következik a LUG 11. §-ából, hogy a szerzői jogosultnak privilégiuma lenne arra, hogy a műpéldányok bármely terjesztését ellenőrizze. Sőt, valamennyi általa jogszerűen forgalomba hozott műpéldányra nézve a terjesztés joga kimerül.¹⁷⁰ Ugyanerre enged következtetni a BGB is, amely nem teszi lehetővé, hogy a szerzői jogosult más személy tulajdona felett rendelkezzen, még akkor sem, ha egy műpéldány továbbértékesítéséről van szó.¹⁷¹

163 „Denn was die persönliche Souveränität des Autors über seine Publikationen betrifft, so ist sie in dem Momente erschöpft, wo derselbe die Publikationsakte vollzogen hat, jedenfalls mit dem Momente, wo die Publikation bewirkt ist. Ihm auch noch fernerhin die rechtliche Souveränität über die Verbreitung zugestehen, hieße ihm einen Eingriff in den menschlichen Lebensverkehr gestatten, welchen keine Rechtsordnung gewähren kann. Kein Gesetz darf dem Autor die rechtliche Macht gewähren, die befugtermaßen verbreiteten Exemplare zurückzuziehen.” Kohler (1880) 139.

164 Kohler munkásságának elemzését l. Haberstumpf (2014) 470–481.

165 RG 26.03.1902 (Rep. I. 303/01).

166 Haberstumpf (2014) 477.

167 LUG §11. Vö. Reimer (1981) 494.

168 Az ezt megfogalmazó Mitteis gondolatait idézi RG 10.06.1906. (Rep. I. 5/06), 398.

169 A jogeset tényállását l. uo., 394–396.

170 „Haben aber Urheber oder Verleger das Werk in Ausübung ihres Rechts einmal an das Publikum abgesetzt und so in den Verkehr gebracht, so ist ihr Recht erschöpft.” Uo., 398.

171 „Auch der Urheber (Verleger) hat kein ausschließliches Recht, solche Exemplare des Werkes gewerbsmäßig zu verbreiten, die von ihm oder einem anderen Berechtigten in den Verkehr gebracht und so Eigentum Dritter geworden sind. Er kann diesem Dritten weder die Veräußerung überhaupt, noch die gewerbsmäßige Veräußerung (Verbreitung) untersagen, noch dieses aus dem Eigentum folgende Recht des Dritten (§ 903 B.G.B.) durch Bestimmung eines Preises, unter dem er nicht soll veräußern dürfen, beschränken (§ 137 Satz 1 B.G.B.)” Uo., 399. Egy másik hasonló ítélet hozott az RG első büntetőjogi tanácsa ugyanezen a napon. Ebben a jogesetben a viszonteladók a jogosult által kikötött árnál olcsóbban értékesítették tovább a műpéldányokat. A tanács azonban a jogkimerülés említése nélkül pusztán kötelmi jogi érvelést használva találta úgy, hogy a jogosult által megszabott árat harmadik személyekkel szemben, akikkel a jogosult nem állt szerződéses viszonyban, nem lehet kikényszeríteni. L. RG 10.06.1906, 39 RGSt 108. A jogeseteknek a kötött árak alkalmazhatóságára gyakorolt hatásáról l. Mohn (1919) 280–281; Leiss (1973) 185–186. L. továbbá Haberstumpf (2014) 479–480.

Az ezt követő években a jogelmélet¹⁷² és joggyakorlat egy ideig karöltve fejlesztette tovább a jogelvet. A bíróságok – követve Kohler eredeti elképzeléseit¹⁷³ – egyetértettek abban, hogy a jogkimerülés legkevesebb három irányban korlátozható: területi, időbeli és tartalmi értelemben. Területi értelemben a jogkimerülés Németországban hagyományosan nemzeti jelleget öltött, vagyis az kizárólag a Német Birodalom (majd az NSZK) területén forgalomba hozott műpéldányokra nézve volt alkalmazható. Ez a gyakorlatban azt jelentette, hogy egy mű a szerzői jogosult engedélyével történő külföldi forgalomba hozatala semmi esetre sem jelentette e műpéldányok Németország területére történő szabad importálását. Valamennyi olyan példány behozatala, amely eredendően más piacokon került első ízben értékesítésre, csak a jogosult engedélyével juthatott az ország területére.

Ehhez hasonló szerződéses kikötések révén a jogkimerülés elé időbeli, tartalmi szempontból is korlátok voltak állíthatók. Ezt a BGH gyakorlata is megerősítette. A Heiligenhof-ügyben a felperes az eredendően könyvklub keretében terjeszteni tervezett kiadvány nagyobb nyilvánosság számára történő értékesítése miatt indított eljárást. Az RG hangsúlyozta, hogy a LUG értelmében a jogosult jogainak gyakorlását egészben vagy részben másnak engedélyezhette.¹⁷⁴ Német jogszabályok egyaránt említést tettek a térbeli, időbeli és tartalmi feltételekről,¹⁷⁵ utóbbi esetben nem csupán a mennyiségi, de minőségi korlátokról egyaránt. Az ítélet szerint a szerző által adott engedély kereteitől eltérően értékesített műpéldányok viszonteladását végső soron a jogosult – akár harmadik személyekkel szemben fellépve is – megtilthatja.¹⁷⁶ A BGH megítélése szerint a könyvklub keretében történő értékesítés olyan minőségi kikötés, amely beilleszthető a jogszabály keretei közé.¹⁷⁷

A jogkimerülést utóbb az 1965-ben elfogadott dUrhG kodifikálta. A törvényben szigorúan területi, nemzeti jelleget öltött e jogtétel, kizárva annak lehetőségét, hogy a nyugat-német piacon kívül (így akár az NDK-ban) forgalomba hozott műpéldányok a szerzői jogosult engedélye nélkül viszonteladás tárgyát képezzék az NSZK – értelemszerűen ide értve Nyugat-Berlint is – területén.¹⁷⁸ A jogkimerülés szerződés útján történő korlátozhatósága terén is tovább finomodott a közegyezség, amely mára arra az álláspontra helyezkedett, hogy szerződések útján kizárólag a műpéldányok első nyilvánosságra hozatalának a körülményei befolyásolhatók. A jogszerűen értékesített példányok további sorsát azonban már nem befolyásolhatja a jogosult.¹⁷⁹

A dUrhG kereteit az EUB 1971-től kifejlődő joggyakorlata lassan, de biztosan módosította. Igaz, világosan megfigyelhető volt, hogy a német bíróságok az EUB útmutatását az esetek többségében elfogadva a lehető legtöbbet próbálták „megmenteni” saját nemzeti tradícióikból. Így pl. a Membran-ügyben meghozott végső döntésében, mely eredendően a BGH-tól jutott az EUB-hoz, a legfelső német fórum az alapul fekvő tények alapján szembe helyezkedett a luxembourgi fórum ítéletével. A BGH szerint ugyanis nem hívható segítségül a regio-

172 Allfeld (1928) 141–148.

173 Haberstumpf (2014) 477.

174 LUG 8. § (3) bekezdés első tagmondata.

175 Vö. LUG 8. § (3) bekezdés második tagmondata; 14. §, valamint a kiadókról szóló törvény számos passzusa. Idézi őket BGH 21.11.1958 (I ZR 98/57) 202.

176 Ahogy arra a jogirodalom is utalt: bár a haszonkölcsönzést a LUG 11. § világosan kizárta a terjesztés joga alól, a jogszerűen forgalomba hozott példányok ilyen módon történő jövőbeli felhasználását a szerző a műpéldányra vonatkozó licencia keretében kizárhatta. L. Allfeld (1928) 144–145.

177 Uo., 202–203.

178 Reimer (1981) 494; Reimer (1982) 364.

179 Schack (2005) 182; Loewenheim (2010) §20 Rn. 39; Dreier–Schulze (2013) §17 Rn. 35–37.

nális jogkimerülés tétele az olyan műpéldányok tekintetében, amelyeket ugyan az Egyesült Királyságban állítottak elő, ám azokat az alperes angol cég a német leányvállalata részére értékesítette első ízben. Más szóval az alperes nem az angol, hanem a német jog alapján volt köteles a műpéldányok után járó jogdíjat, egészen pontosan az angol és a német közös jogkezelő szervezet által megállapított jogdíjak közötti különbséget megfizetni.¹⁸⁰ Egy másik ügyben azonban a BGH az EUB-hoz hasonlóan engedélykötelesnek tekintette az akkor még csak EFTA-tagország Portugáliából az NSZK területére történő importálást.¹⁸¹

A szolgáltatás típusú felhasználások kategorizálása azonban – elsődlegesen nem az uniós joganyaggal szembeni ellenállás, sokkal inkább a belső ellentmondásoktól feszített nemzeti jog bizonytalanságainak köszönhetően – nehézkesen haladt. A nyilvános előadás formájában megvalósuló felhasználás esetén a BGH kizárta a jogkimerülés alkalmazhatóságát.¹⁸² A kábeles továbbközvetítések esetén azonban annak ellenére elfogadhatónak találta a jogelv alkalmazását a BGH,¹⁸³ hogy ítéletének megszületése előtt nem sokkal az EUB ellenkező előjelű iránymutatást adott a német televíziós műsorok belgiumi kábeles továbbközvetítése tárgyában az alább ismertetésre kerülő Coditel I ügyben.¹⁸⁴ Hasonlóan kiforrotlan, jogirodalmi és gyakorlati vita tárgya volt a nyolcvanas években a videokölcsönzés terjesztés joga alá történő illeszthetősége, illetve erre nézve a jogkimerülés tételének az alkalmazhatósága.¹⁸⁵

Végül a kezdődő vertikális irányelvi jogalkotás nyomán az 1995-ös reform keretében dönt le a jogkimerülés korlátozhatóságának utolsó „bástyája”, vagyis a jogkimerülés nemzeti jellege. A német jogalkotó ekkor a regionális jogkimerülés kizárólagosságának elismerésével, egyúttal a szolgáltatás típusú felhasználásoknak a jogelv hatóköréből történő kizárásával EU-konformmá tette a dUrhG-t.¹⁸⁶

Másik végletként a holland szerzői jogot érdemes kiemelni. Az ország szerzői jogi törvénye az 1912-es elfogadáskor még nem tett említést a jogkimerülésről, a szerzők kizárólagos jogaként rögzített „nyilvánosságra hozatal” („*openbaar maken*”) joga azonban alapot adott a jogelv levezetésére. A törvény 12. cikke ugyanis az *openbaar maken* joga alá sorolta a még *nyilvánosságra nem hozott* irodalmi, tudományos és művészeti alkotások *terjesztését* (*verbreiding*) is. Az ily módon „első nyilvánosságra hozatalban kimerülő terjesztés” jogának dogmatikai alapjai kizárólag a Hoge Raad három ítéletéből nyerhető ki.¹⁸⁷

Az 1952-es Leesportefeuille-ügyben az alperes cég heti és havi újságokból kiválasztott 5–10 írásból szerkesztett tárcákat terjesztett ügyfelei körében, s bocsátotta azok rendelkezésére korlátozott (általában egy hetes) időtartamra. A tárcákat ezt követően a cég összegyűjtötte, és más ügyfelek részére – összesen nagyjából 10–15 alkalommal – újrahasznosította. A bérleti elemmel vegyes terjesztési magatartást a Hoge Raad jogszerűnek találta. A bíróság a felperes

180 BGH 06.05.1981 (I ZR 92/78) 102.

181 BGH 21.03.1985 (I ZR 166/82) 924–926.

182 BGH 15.05.1986 (I ZR 22/84) 742–743.

183 BGH 07.11.1980 (I ZR 24/79) 413–419.

184 Az ítélet ilyen kimenetele részben annak volt betudható, hogy a dUrhG-val ellentétben a LUG a tartalmaknak az immateriális formában történő nyilvánossághoz közvetítését még a terjesztés joga alá illesztette. Vö. Allfeld (1928) 144. Ahogy arra Ulmer utalt: a főbírák kizárólag a Heiligenhof-ítéletre hivatkoztak döntésükben, amely ugyanakkor még a LUG hatálya alatt született. Vö. Ulmer (1981) 375–376.

185 Vö. Ungern-Sternberg (1984) 262–267.

186 Hasonlóan nemzetiről váltott regionálisra a jogkimerülés hatókörét illetően az EGK-hoz utóbb, 1982-ben csatlakozó Spanyolország. L. Röttinger (1993) 58.

187 Verkade (2012) 295–296.

azon érvét is elvetette, hogy a szolgáltatás azért jogsértő, mivel a kiadók kifejezetten jelezték a folyóiratok hasábjain, hogy a tárcaszerű felhasználáshoz nem járulnak hozzá. A Hoge Raad az 1979-es Poortvliet-ügyben fejlesztette tovább a jogelvet. Itt az állatokról és gnómokról készített rajzaival és festményeivel hírnevet szerzett Rien Poortvliet naptárban megjelent alkotásait vágta ki az alperes, majd furnérlemezeken rögzítve értékesítette azokat. A jogerős döntés – mai szemmel nézve kissé meglepő módon – arra hivatkozással állapította meg a jogsértést, hogy az alperes átalakította a műpéldányokat.¹⁸⁸ Végül az 1987-es Stemra v. Free Record Shop ügy a hanglemezek bérbeadásának jogszerűségét vizsgálta. Ekkor a Hoge Raad világossá tette: a holland szerzői jogi törvény nem biztosít kizárólagos jogot a jogosultaknak a műveik bérbeadása útján történő „további nyilvánosságra hozatalára” („*verder openbaar maken*”), és ezt a „jogot” a kiadók a hanglemezeken elhelyezett, a bérletet tiltó jogfenntartó figyelmeztetésekkel sem szerezhetik meg.¹⁸⁹

A nyolcvanas évek elején az Amszterdami Bíróság a Deléal-ügyben nemzetközi hatókörrel ruházta fel a jogelv érvényesülését. Ennek keretében lehetővé vált bármely olyan műpéldány viszonteladása az ország területén, amelyet a szerzői jogosult vagy az ő hozzájárulásával más személy Hollandián kívül jogszerűen forgalomba hozott.¹⁹⁰ E gyakorlatnak is köszönhető, hogy Hollandia sokáig ellenállt az EGK/EU regionális jogkimerüléssel kapcsolatos kezdeményezéseinek, s végül csupán az InfoSoc-irányelv implementációjával egyidejűleg került kiiktatásra a nemzetközi jogkimerülés tétele a holland szerzői jogból.¹⁹¹ Ugyanezen időszakban – a kilencvenes években megkezdődő EGK/EU irányelvi jogalkotásig – a még csak EFTA-státusszal rendelkező skandináv országok nemzeti joga is a nemzetközi jogkimerülés tételét erősítette meg.¹⁹²

A másik négy eredeti EGK tagállam közül Olaszországban jogértelmezés útján a bírósági gyakorlat biztosította a jogelv érvényesülését;¹⁹³ Belgium, Luxemburg és Franciaország azonban nem alkalmazta ezt a tételt ekkor.¹⁹⁴ Ahogy arra Gyertyánfy utalt: „más jogrendszerekben, így pl. a francia, belga jogban ez az elv ismeretlen. A jogirodalom és a következetes bírói gyakorlat itt abból indul ki, hogy a szerző a kizárólagos jogosultsága alapján az engedélyadás-kor behatárolhatja a terjesztést, konkretizálhatja a feltételeit, kizárhat (további engedélyhez köthet) egyes további felhasználási formákat (pl. a bérbeadást), ez az ún. *droit de destination*, a célhoz kötés joga, elmélete. A szerzőnek vagy a szerzői jog egyéb jogosultjának ez a rendelkezése nemcsak a szerződő partnerére, hanem mindenkivel szemben hatályos.”¹⁹⁵

188 Ezen ítélet világos magyarázatul szolgálhat arra nézve, hogy a peres felek milyen stratégiát követtek az alább ismertetésre kerülő Art & Allposters ügyben. Vö. 280. lj.

189 Mindhárom jogesetet ismerteti és elemzi Verkade (2012) 297–305.

190 Az irányadó holland szerzői jogi kommentár szerint: „[l]ange tijd werkte de uitputting van het Nederlandse auteursrecht *mondiaal*: uitputting vond plaats met betrekking tot ieder exemplaar dat waar ook ter wereld met toestemming van degene die in Nederland auteursrecht hebbende was in het verkeer werd gebracht.” Spoor et al. (2005) 186. Az angol nyelvű irodalomból l. Van Oostveen (1997) D74–75; Jehoram (1999) 499; Overdijk et al. (2011) 36.

191 Walter – von Lewinski (2010) 231.

192 Reimer (1981) 495–496; Koktvedgaard (1982) 359–360; Rosén (1987) 120–131; Bjelke (1991) 42; Karnell (1999) 654–660.

193 Röttinger (1993) 58.

194 Zöld Könyv (1988) 147–148, 4.2.2. pont.

195 Gyertyánfy (1991b) 534. A francia és belga sajátos rendszerrel összefüggésben l. továbbá Reimer (1981) 497–498; Jehoram (1999) 499.

1.2. Az Európai Bíróság első generációs joggyakorlata

A tagállami jogok kezdeti eltéréseinek fényében nem meglepő, hogy az EGK ilyen korai szakaszában nem mutatkozott esély a jogszabályi rendezésre. Ezt csak fokozta a tény, hogy az RSz nem tartalmazott semmilyen közvetlen hatáskört az EGK oldalán a szellemi tulajdonjogok harmonizált szabályozására nézve. Ennek is köszönhetően a jogterület harmonizációjának – Schovsbo szavaival élve – „első fázisa” az EUB előtt zajlott le, az RSZ-ben elismert alapelvek értelmezése révén.

A már említett DG-ügy tényállása szerint a felperes társaság Németország területén a hanglemezeit kötött áron (12,33 márka + áfa) értékesítette viszonteladók és nagykereskedők felé, akik ugyancsak kötött áron (19 márka) adhatták tovább azokat. A DG kizárólag olyan cégekkel szerződött, amik vállalták az ellenőrzött kiskereskedelmi árak alkalmazását. A többi EGK tagország területén ugyanakkor a felperes cég licenc-megállapodások útján engedélyezte a hanglemezek „hagyományos kereskedelmi gyakorlattal összhangban történő” értékesítését.¹⁹⁶ Az alperes Metro 1969 során több hónapon keresztül a szabott kiskereskedelmi árnál olcsóbban (13,50–14,85 márka + áfa között) kínálta a DG hanglemezeit, köszönhetően annak, hogy nem szerződött a felperessel a kötött ár követésére. Amint erről utóbbi tudomást szerzett, felszólította a Metrót a gyakorlat beszüntetésére. Ennek elutasítását követően a DG felszámolta együttműködését a Metróval. Utóbbi azonban a hamburgi székhelyű Rosner & Co. útján további DG-hanglemezeket vásárolt, s a korábbiaknál is kedvezőbb áron (11,95–12,95 márka + áfa) forgalmazta azokat. A vitatott hanglemezeket a DG Németország határain belül állította elő, francia leányvállalata (Polydor) rendelkezésére bocsátotta, amely elsőként harmadik ország területén értékesítette azokat. A Rosner & Co. e forrásból jutott a példányokhoz. A DG szerint a Metro magatartása megsértette a dUrhG szerinti terjesztéshez fűződő jogát,¹⁹⁷ a jogkimerülés német szabályai¹⁹⁸ pedig arra tekintettel nem alkalmazhatók, hogy a kérdéses hanglemezeket elsőként nem Németország területén hozták forgalomba.¹⁹⁹

Az EUB előzetes döntését az RSZ-ben rögzített alapelvek – a piac felosztásának tilalma, az áruk szabad áramlása és a versenytorzítás tilalma – mentén hozta meg.²⁰⁰ A Tanács hangsúlyozta, hogy a kereskedelem területén, akár a szerzői joggal összefüggésben is, alkalmazhatók tilalmak és korlátozások, amennyiben – az RSZ 36. cikkével összhangban – ezek az intézkedések nem önkényes megkülönböztetés vagy a tagállamok közötti kereskedelem rejtett korlátozásának eszközeként szolgálnak.²⁰¹ Mindezek alapján az EUB úgy döntött, hogy „ha valamely szerzői joghoz kapcsolódó jogot kizárólag arra hivatkozással hívnak segítségül a jogosult által vagy az ő hozzájárulásával egy tagállam területén terjesztett termék más tagállam területén történő értékesítésének megakadályozása céljából, hogy a terjesztésre nem az utóbbi tagállam területén került sor, akkor ez a tilalom, mely legitimálná a nemzeti piacok elkülönítését, ellentétben állna az Alapító Szerződés nemzeti piacok egységes piacként történő egyesí-

196 Az ítélet szerint: „[i]n paragraph (1) these licensing agreements state in particular that DG assigns to the licensee the exclusive right to exploits recordings in the territory covered by the agreement in a manner in accordance with normal commercial usage.” Deutsche Grammophon (1971) 490.

197 dUrhG 85. cikk.

198 dUrhG 17. cikk (2) bekezdés.

199 Deutsche Grammophon (1971) 489–490.

200 Vö. RSZ 3(G), 5., 30., 36., 85(1) és 86. cikkei.

201 Deutsche Grammophon (1971) 5–11. pontok. Az RSZ 36. cikkének alkalmazásával összefüggésben l. Fennelly (2003) 33–4–33–11.

tésére irányuló alapvető céljával. Ezt a célt nem lehetne elérni, ha a tagállamok eltérő jogrendszerei alapján a tagállamok állampolgárai képesek lennének felosztani a piacot, és önkényes megkülönböztetést alkalmaznának vagy a tagállamok közötti kereskedelmet rejtett módon korlátoznák. Következésképp ellentétben állna az áruk közös piacon belüli szabad mozgását előíró rendelkezésekkel, ha a hangfelvétel-előállító egy tagállam jogszabálya alapján a védett műpéldányokra nézve őt megillető terjesztési jogot úgy gyakorolná, hogy ezzel megakadályozza ebben a tagállamban azon termékek értékesítését, amelyeket ő maga vagy az ő hozzájárulásával más személy egy másik tagállamban hozott forgalomba, pusztán azon az alapon, hogy a terjesztésre nem az elsőként említett tagállam területén kerül sor.”²⁰²

Az EUB ítélete két szempontból is komoly jelentőséggel bírt. Egyrészt rögzítette, hogy a szerződéses klauzulák szerzői és szerzői joghoz kapcsolódó jogokra hivatkozással nem érvényesíthetők a szerződést alá nem író személyekkel szemben. Másrészt világossá tette, hogy az EGK működésének központi tétele az egységes piac létrehozása, amely főszabály szerint föltétlenül megelőzi a szerzői és szerzői joghoz kapcsolódó jogok érvényesülését. Corbet ezt a tételt az „*Eurodéfense*” kifejezéssel illette.²⁰³ Ez utóbbi alól kivételt képezhetnek az olyan korlátozások és tilalmak, amelyek indokoltak, és nem korlátozzák a tagállamok közötti kereskedelmet (nem osztják fel az egységes piacot).²⁰⁴ Az EUB a nemzeti szintű jogkimerülést ilyennek ítélte, és az EGK működése szempontjából egyetlen reális lehetőségként a regionális jogkimerülést tette magáévá.²⁰⁵

Rövid idő elteltével az EUB-nak lehetősége nyílt továbbfejleszteni a jogelvet. A Membran-ügyben két különálló – a luxembourgi fórum előtt egyesített – jogvita keretében két német társaságot perelt be a zenei művekkel és hangfelvételekkel kapcsolatos jogok közös jogkezelését végző német társaság, a GEMA. A Musik-Vertrieb Membran GmbH és a K-Tel International olyan hanglemezeket hoztak be az NSZK területére, melyeket az EGK tagállamaiban jogszerűen hoztak forgalomba, s melyek után az adott tagállamban a releváns jogdíjakat megfizették.

A bírár rögzítették, hogy „a fentiekből következik, hogy sem a szerzői jogosult, sem a felhasználó, sem a szerzői jogosult vagy felhasználó nevében cselekvő közös jogkezelő szervezet nem hivatkozhat a szerzői jog által részére biztosított kizárólagos hasznosítási jogra annak érdekében, hogy megakadályozza vagy korlátozza olyan hangfelvétel importálását, amelyet a jogosult maga vagy az ő hozzájárulásával más személy jogszerűen értékesített egy másik tagállam területén. (...) Továbbá meg kell állapítani, hogy a nemzeti jog nem teheti lehetővé, hogy a szerzői jogok közös kezelésére vonatkozó megállapodás alapján az adott tagállam területén közös jogkezelési monopóliummal rendelkező vállalkozás díjat vessen ki a másik tagállam területéről importált, ott ugyanakkor a szerzői jogosult által vagy az ő hozzájárulásával forgalomba hozott termékekre, s ezzel felossza a közös piacot. Az ilyen gyakorlat lehetővé tenné, hogy a magánvállalkozás díjjal terhelje meg a közös piac területén belül szabadon áramló hangfelvételek importálását azon az alapon, hogy azok egy határt átlépnek. Következésképp e gyakorlat a nemzeti piacok elkülönülésének megerősödését eredményezné, amelyet a [Római] Szerződés épp megszüntetni kíván.”²⁰⁶

202 Deutsche Grammophon (1971) 12–13. pontok.

203 Corbet (1994) 327.

204 L. alább a Cinéthèque-ügyet.

205 A regionális jogkimerülés újszerűségéből fakadó félelmek vonatkozásában l. Dietz (1985) 388–397.

206 Musik-Vertrieb membran GmbH és K-tel International kontra GEMA – Gesellschaft für musikalische Aufführungs- und mechanische Vervielfältigungsrechte, Joined Cases 55 and 57/80, ECLI:EU:C:1981:10, 15., 18. pontok.

E döntés a DG-ítélet megerősítésével arra is felhívta a figyelmet, hogy nem zárja ki a terjesztés jogának a kimerülését az a körülmény, ha a forrás- és a célország területén alkalmazott jogdíjak – 6,25% és 8% – eltérnek egymástól. Vagyis *a szerzői jogosultakat nem illeti meg a lehető legnagyobb díjazás igénye*, és a csekélyebb összegű jogdíj ellenében történő forgalomba hozatal mellett is kimerül a terjesztés joga.²⁰⁷

Figyelmet érdemel e helyütt az EUB egy másik ítélete az 1980-as évekből. Ennek keretében a luxembourgi fórumnak arra kellett választ adnia, hogy összhangban áll-e az RSZ 30. cikkével az a francia törvény, amely előírja, hogy a francia filmszínházi vetítések és a videokazettán többszörözött műpéldányok forgalomba hozatala között legalább 6–18 hónapnak kell eltelnie. Más szavakkal: vajon a francia mozi kulturális/társadalmi indokok alapján törvényi úton védelemben részesíthető-e az akkoriban rohamosan teret nyerő videoiparral szemben? Az EUB egyrészt megállapította, hogy a francia törvényi előírás függetlenül attól alkalmazható a videokazetták terjesztésére, hogy a műpéldányok külföldön, vagy belföldön kerültek előállításra. Másrészt az ilyen szabályozás egyértelműen alkalmas arra, hogy a közösségen belüli kereskedelmet torzítsa. Mindezek ellenére a bírák úgy találták, hogy a filmművészeti alkotások készítésének ösztönzését célzó francia nemzeti szabályozás az RSZ 30. és 36. cikkével összhangban indokoltnak tekinthető, vagyis a szellemi tulajdonjogok érvényesítése érdekében korlátozható az áruk szabad áramlása a fentihez hasonló keretek között.²⁰⁸

A luxembourgi bíróság egy másik tétellel, egyben a jogkimerülés korlátainak a megjelölésével fejlesztette tovább a joggyakorlatát a nyolcvanas években. A Coditel I ügyben a Ciné Vog Films cég kizárólagos jogokat szerzett – többek között – a *Boucher* című filmalkotás filmszínházi vetítésére és televíziós közvetítésére. A szerződés hétéves kizárólagosságot biztosított a cégnek, mely időtartamot az első – 1971. május 15-ére tehető – filmszínházi vetítést követően számították, azzal, hogy a televíziós sugárzás legkevesebb 40 hónappal a mozis előadásokat követően kezdődhet. Az említett film jogosultjai ugyanakkor külön engedélyezték a német közszolgálati televízió-társaságnak, hogy az alkotást az NSZK területén sugározza. A Coditel belga kábeltelevíziós társaság a német cég egyes csatornája 1971. január 5-ei műsorának jeleit kábeles úton továbbközvetítette előfizetői számára. A Ciné Vog kizárólagos jogainak sérelmét látta ebben a magatartásban, az alperes Coditel viszont az RSZ 59. cikke által biztosított szolgáltatásnyújtás szabadságára hivatkozással védekezett. A belga Fellebbviteli Bíróság a BUE 11bis cikke²⁰⁹ alapján megállapította ugyan, hogy az alperes („az eredetihez

207 Az előzetes döntés fényében ítéletet hozó BGH azonban nem találta első forgalomba hozatalnak a műpéldányok leányvállalat részére történő – határokon átvélt – értékesítését. L. BGH 06.05.1981 (I ZR 92/78) 102.

208 Cinéthèque SA és társai kontra Fédération nationale des cinémas français, Joined Cases 60 and 61/84, ECLI:EU:C:1985:329, 21–24. pontok. Hasonlóképp elfogadhatónak találta az EUB a francia közös jogkezelő SACEM azon gyakorlatát, amely szerint a hangfelvételeket nyilvánosan előadó diszko tulajdonosa a bevételei 8,25%-áig terjedő jogdíjat köteles fizetni, s ahol a jogdíj 6,6%-a a nyilvános előadás után jár, 1,65%-a pedig az ún. kiegészítő mechanikai többszörözési díjat jelentette. A francia nemzeti jog e tekintetben nem tett különbséget a belföldön és az EKG más tagállamai területén előállított műpéldányok esetleges előadása vonatkozásában, a fenti jogdíjat ettől függetlenül kellett a tulajdonosnak megfizetnie a SACEM felé. L. G. Basset kontra Société des auteurs, compositeurs et éditeurs de musique (SACEM), Case 402/85, ECLI:EU:C:1987:197, 14–17. pontok.

209 „Az irodalmi és művészeti művek szerzőinek kizárólagos joga, hogy engedélyt adjanak: 1. műveik sugárzására vagy minden más, jel, hang vagy kép vezeték nélküli közvetítésére alkalmas eszközzel történő nyilvános átvitelére; 2. sugárzott mű mindenfajta, akár vezeték útján történő, akár vezeték nélküli nyilvános átvitelére, ha ezt az átvitelt az eredetihez képest más szervezet végzi; 3. a sugárzott mű hangszóró vagy egyéb, annak megfelelő jel-, hang- vagy képközvetítő eszközzel történő nyilvános átvitelére.” L. BUE 11bis cikk (1) bekezdés.

képest más szervezet”) engedély nélkül valósított meg továbbkövetési magatartást, ugyanakkor kétségeinek adott hangot a szolgáltatásnyújtás szabadságát illetően.²¹⁰

Ezekről az alapokról indulva az EUB előzetes döntésében megerősítette, hogy nem tekinthető önkényes megkülönböztetésnek vagy rejtett korlátozásnak a filmművészeti alkotások területi kizárólagosságot biztosító engedéllyel történő bemutatása. Vagyis eltiltható a jeleket egy másik tagállamból fogadó kábeltelevíziós társaság a művek engedély nélkül történő továbbkövetítésétől.²¹¹ Az EUB megjegyezte, hogy „a szerzői jogosult és az általa jogosított személy joga, hogy a film minden egyes közvetítése után díjazást követeljen; ez az ilyen típusú irodalmi és művészeti alkotáson fennálló szerzői jog elemi működésének a része.”²¹² Más szavakkal: *a filmművészeti alkotások engedély nélküli továbbkövetítésére irányuló szolgáltatás nyújtása nem érdemel védelmet a szerzői jogosultak érdekeivel szemben*. Utóbb e döntést az EUB a Coditel II ügyben megerősítette.²¹³

Hasonlóképp a szerzői jogosultak érdekeit védő módon bírálta el az EUB a Warner Brothers v. Christiansen ügyet. Ennek keretében a jogvitát a nyolcvanas években világszerte felfutó videokölcsönzés gyakorlata szülte. Az alperes Koppenhágában videokölcsönzőt üzemeltetett. Ezzel összefüggésben megvásárolta a felperes *Never Say Never Again* című filmalkotásának az Egyesült Királyság területén VHS kazettán jogszerűen forgalomba hozott példányát. A dán nemzeti szerzői jogi törvény ugyanakkor – a világon az elsők között – a zene- és filmművészeti alkotások szerzői, illetve előállítói részére jogot biztosított a művek és kapcsolódó teljesítmények bérbeadására és ennek engedélyezésére. Dániában e jogokkal a Metronome Video ApS rendelkezett.²¹⁴

Az előzetes döntés indokolása szerint „a [bérleti] piac létrejöttét több tényező indokolta. Így pl. a videokazetták gyártásának fejlődése erősebb és hosszabb életű kazettákat eredményezett; a vásárlók mindinkább rájöttek, hogy csak alkalmanként tekintik meg a videokazettákat, amelyeket előtte megvásároltak; illetve a kazetták vételára is relatíve magas. A videokazetták bérletének a piaca szélesebb közönséget ér el, mint a kazetták értékesítése, és – jelenleg – nagy potenciállal bír a filmelőállítók bevételeinek növelésére. Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy a jogdíjak magánszemélyek és a videokazettákat bérbeadó személyek által megvásárolt példányok után történő beszédése révén képtelenség lenne a filmelőállítók számára olyan díjazást biztosítani, amely tükrözi a videokazetták tényleges bérbeadásának számát, és biztosítja a bérleti piacból való kielégítő részesedésüket. Ez megmagyarázza, amint arra a Bizottság észrevételeiben utal, hogy egyes tagállami jogszabályok miért biztosítanak speciális jogot a videokazetták bérbeadására.”²¹⁵ Az EUB fenti döntése – a jogkimerülés alkalmazhatóságának kizárásán felül – egyúttal utat mutatott a bérleti jog harmonizálásának, illetve a nyilvános előadás joga alá történő illesztésének.²¹⁶

210 SA Compagnie générale pour la diffusion de la télévision, Coditel és társai kontra Ciné Vog Films és társai, Case 62/79, ECLI:EU:C:1980:84.

211 Uo., 15–17. pontok.

212 Uo., 14. pont.

213 Coditel SA, Compagnie générale pour la diffusion de la télévision és társai kontra Ciné-Vog Films SA és társai, Case 262/81, ECLI:EU:C:1982:334. Az EUB Coditel-ügyekben hozott előzetes döntései ágyaztak meg az Európai Bizottság határokon átvélt sugárzással kapcsolatos jogharmonizációs törekvéseinek, amelyek előbb a Határok nélküli televíziózásról szóló, majd utóbb a Műhold-irányelvben öltöttek testet. L. Schricker (1988) 492.

214 Warner Brothers Inc. és Metronome Video ApS kontra Erik Viuff Christiansen, Case 158/86, ECLI:EU:C:1988:242, 3–5. pontok.

215 Uo., 14–15. pontok.

216 Rothnie (1993) 370. A kölcsönzés vonatkozásában az ekkor még nem EGK tagállam Finnország, illetve Norvégia bíróságai a fenti döntéssel megegyező gyakorlatot követtek. L. Bjelke (1991) 43.

Végül 1989-ben egy további dimenzióval bővült az EUB joggyakorlata. Az EMI v. Patricia ügy tényállása szerint a felperes EMI Electrola GmbH jogokat szerzett anyavállalata, az EMI Records Limitedtől a népszerű angol előadó, Cliff Richards hangfelvételeinek többszörözésére és terjesztésére. Az alperes Patricia Im- und Export és Lüne-ton cégek egy dán társaság megbízásából olyan hanglemezeket állítottak elő Németország területén, amelyek tartalmazzák az angol zenész több előadóművészi teljesítményét is. A kérdéses lemezeket elsőként Dánia – akkor már EGK tagállam – területén hozták forgalomba, ezt követően azonban az NSZK területére importálták őket. A felperesek többszörözési és terjesztési joguk sérelmét látták az alperesek magatartásában. Erre különösen az adott alapot, hogy az angol anyacég Németország területén a felperesnek, Dánia területén pedig a perben nem érintett harmadik cégnek biztosított kizárólagos jogokat a hangfelvételek terjesztésére. Az alperesek védekezésének központi elemét az a körülmény adta, hogy a dán nemzeti szabályok alapján a védelmi idő a kérdéses hangfelvételekre már lejárt, vagyis azok a közkincs részét képezték.²¹⁷

Miközben világos, hogy a jogosult vagy az ő engedélyével történő első forgalomba hozatal hiányzik (s így módon a jogkimerülés addigi precedensei sem nyújthatnak fogódzót az alpereseknek), az EUB külön kiemelte, hogy a védelmi idő lejártá okán nem volt szükség engedélyre Dániában, ez azonban nem ad kellő alapot a korlátlan értékesítésre más tagállamok területén. Az EUB szerint „a tény, hogy a hangfelvételeket jogszerűen értékesítették egy másik tagállamban, nem a szerzői jogosult vagy egy licenche vevő magatartásának vagy engedélyének köszönhető, hanem annak, hogy az adott tagállam jogszabálya által biztosított védelmi idő lejárt. A felmerült probléma tehát a nemzeti jogszabályoknak a szerzői és ahhoz kapcsolódó jogokat megillető védelmi idő – így pl. a védelmi idő terjedelmének vagy az ezzel kapcsolatos részletek, pl. a védelmi idő számítása kezdetének – különbségeiből fakad. (...) Amennyiben a nemzeti jogok közötti különbségek korlátozásokhoz vezetnek a hangfelvételek közösségen belüli kereskedelmét illetően, ezek a korlátozások indokoltnak tekinthetők a [Római] Szerződés 36. cikke alapján, amíg a védelmi idő szabályainak különbségeiből fakadnak, és elválaszthatatlanul a kizárólagos jogok létezéséhez kapcsolódnak.”²¹⁸

A fent ismertetett jogesetek tehát együttesen tartalmazzák azokat a legfontosabb körülményeket, amelyek utóbb – az irányelvi jogalkotás részeként – az uniós jogkimerülés dogmatikai alapjaivá váltak. Így rögzítést nyert, hogy

- a szerződésekben a szerzői jogosultak javára kikötött rendelkezések nem kényszeríthetők ki harmadik személyekkel szemben (DG-ügy);
- a szerzői jogosult hozzájárulásával történő első forgalomba hozatal lehetőséget ad a terjesztés jogának a korlátozására (DG és – a hiányzó engedély tényére tekintettel *a contrario* érvelést követően – Patricia ügyek);
- az áruk szabad áramlása, illetve az egységes és a közös piac teóriája prioritást élvez a szerzői jogokkal szemben, mely egyúttal megágyaz a regionális szintű jogkimerülésnek (DG, Membran és Patricia ügyek);

217 EMI Electrola GmbH kontra Patricia Im- und Export és társai, Case 341/87, ECLI:EU:C:1989:30, 1–4. pontok.

218 Uo., 10., 12. pontok. A tagállamok védelmi idővel kapcsolatos nemzeti szabályai közötti különbségek vezették az Európai Bizottságot arra, hogy előkészítse a védelmi idő harmonizálását célzó irányelvet. Ennek elfogadására végül 1993-ban került sor. Vö. Jehoram (2001) 533–534.

- a szolgáltatások szabad áramlása korlátozható a szerzői jogokra hivatkozással (Coditel I és II, illetve Warner Brothers ügyek);
- azok a kulturális érdekeket védő tagállami szabályok, amelyek diszkriminációmentesen alkalmazandók belföldön és külföldön előállított árukra, indokolt korlátozásai lehetnek az áruk szabad áramlása elvének (Cinéthèque-ügy);
- az egyes tagállamok által belföldön vagy külföldön előállított másolatok szolgáltatás jellegű felhasználásaival kapcsolatban diszkriminációmentesen alkalmazott díjszabás nem ad alapot a műpéldányok engedély nélküli felhasználására (nyilvános előadására) (Basset-ügy);
- az egyes tagállamok által a másolatok többszörözésével és terjesztésével összefüggésben alkalmazott eltérő díjszabás nem biztosít alapot a jogszerűen forgalomba hozott műpéldányok viszonteladásának megakadályozására (Membran-ügy);
- a védelmi idő eltérő számítása, illetve adott esetben lejártá nem alapozza meg a jogkimerülésre történő hivatkozást (Patricia-ügy).²¹⁹

2. Az 1988-as Zöld Könyv a szerzői jogról és a technológia kihívásairól

Cohen Jehoram úgy vélte, hogy az EUB imént bemutatott első generációs joggyakorlata olyan részletesnek, illetve – az egységes piacnak kedvező ítéleteivel – a Bizottság céljaival összhangban állónak bizonyult, hogy az egyben az irányelvi szintű jogalkotás iránti igény megjelenésének is akadályát képezte.²²⁰ Egyes szakirodalmi álláspontok kétségbe vonták, hogy szükséges, illetve helyes volna a szerzői jogot az RSZ 30. és 36. cikke alá illeszteni,²²¹ mások legfeljebb a regionális jogkimerülés kizárólagosságának indokoltságát kritizálták.²²² Dietz a hetvenes évek végén még úgy érvelt, hogy a regionális jogkimerülés is csak akkor volna elfogadható, ha az kizárólag az EGK területén előállított műpéldányokra terjedne ki.²²³ Ilyen környezetben került elfogadásra az 1985-ös Fehér Könyv, amely a belső piac stabilitásának kérdését körbejárva elvi szinten rögzítette, hogy a tagállami szellemi tulajdonvédelmi szabályok közötti különbségek negatívan befolyásolják a közösségen belüli kereskedelmet, illetve azt, hogy a tagállamok a piac területét egységben kezeljék üzletpolitikájuk megalkotásakor.²²⁴

219 Az EUB első generációs ítéleteivel összefüggésben l. Reimer (1972) 232–233; Ubertazzi (1985) 55–66; Gladwell (1986) 369–370; Gotzen (1990) 301–302; Gyertyánfy (1991b) 535–539; Rothnie (1993) 330–335, 346–350, 364–371, 375 és 377; Röttinger (1993) 62–112; Gaubiac (2002) 3–6; Tritton (2002) 462–464, 529–537; Fennelly (2003) 33–11–33–17; Keeling (2003) 81–82, 99–102; Cook (2010) 24–26, 38–42; Espantaleon (2010) 32–33; Walter – von Lewinski (2010) 64, 3.0.27. pont, 68–69, 3.0.38–43. pontok és 1001–1005, 11.4.28–11.4.40 pontok; Hugenholz (2012) 196.

220 Cohen Jehoram (1994) 822.

221 Dietz tájékoztatott arról, hogy holland nyelvű kötetében Frank Gotzen határozottan kiállt a szerzői jogok kizárólagosan kulturális beágyazottsága mellett, illetve „az ipari és kereskedelmi tulajdon védelme” fordulat alá illeszthetősége ellen. L. Dietz (1979) 398–399.

222 A nemzetközi jogkimerülés tételét az 1980-as években elfogadó Hollandiában vagy épp Svédországban a regionális jogkimerülés kizárólagosságát egészen az InfoSoc-irányelv elfogadásáig megkérdőjelezték. L. Karnell (1999) 656–659; Cohen Jehoram (1999) 495–497.

223 Dietz (1979) 407.

224 „Differences in intellectual property laws have a direct and negative impact on intra-Community trade and on the ability of enterprises to treat the common market as a single environment for their economic activities.” L. COM(85) 310, 37, 145. pont.

Végül alig néhány héttel a Warner Brothers v. Christiansen ügyben hozott előzetes döntés megszületését követően az Európai Bizottság közzétette a „Zöld Könyv a szerzői jogról és a technológia kihívásairól” című vitaanyagát, amely elsőként adott érdemi lökést a szerzői jog EGK-szintű harmonizációjának.²²⁵ Ebben a Bizottság leszögezte: „a Bíróság megállapította, hogy [a szerzői jog] területén a kizárólagos jogokra való támaszkodás a más tagállamokban jogszerűen értékesített termékek kizárása érdekében összeegyeztethetetlen a Római Szerződésnek az áruk szabad áramlására vonatkozó alapvető elveivel, mivel ez legitimálná a nemzeti piacok elkülönítését. Miközben a Római Szerződés 36. cikke felhatalmazza a tagállamokat arra, hogy az ipari és kereskedelmi tulajdonjog védelme érdekében import-korlátozásokat tartsanak fenn, nem teszi lehetővé a jogosultak számára, hogy megakadályozzák a hozzájárulásukkal egyszer az EGK területén forgalomba hozott példányok szabad áramlását.”²²⁶ Ugyanakkor az EUB részletes joggyakorlata elégségesnek bizonyult a Bizottság számára, hogy megállapítsa: „a tagállami szerzői jogok nem járnak hátrányos vagy eltérő hatással a közös piac működésére.”²²⁷ Vagyis *egy általános terjesztési jog és a hozzá kapcsolódó jogkimerülés harmonizálása szükségtelennek tűnt 1988-ban.*²²⁸ Ezt a nézetét az Európai Bizottság csak az 1995-ös Zöld Könyvben írta felül.²²⁹

Az Európai Bizottság ugyanakkor észlelte, hogy több társadalmi és jogi kérdésre is sürgős választ kell adnia a közösségi jognak. A haszonkölcsönzés gyakorlatával ellentétben, amelyet a Bizottság ekkor még nem kívánt szabályozni,²³⁰ a hangfelvételek, audiovizuális tartalmak és a számítógépi programalkotások bérbeadásához kapcsolódó jog harmonizálását időszerűnek találta. A digitális technológiák elterjedését megelőzően ugyanis a hangfelvételek bérbeadása kevésbé tűnt vonzó üzletnek, köszönhetően az adathordozók jelentős átlagromlásának, ami a műélvezetet is megnehezítette.²³¹ Amint azonban a Sony 1983-ban szabványosította a CD-t, illetve 1987-ben piacra dobta a digitális audio kazettákat (DAT) – amelyek a történelem során először tették lehetővé a hangfelvételek otthoni körülmények között történő digitális többszörözését –, a másolatok minősége kellően stabillá vált, és a bérbeadást mindennapivá tevő „kölcsonzók elburjánzottak”.²³²

Hasonló észrevételeket tett a Bizottság az audiovizuális szektort illetően. Bebizonyosodott, hogy a közönség sokkal inkább érdekelt a kazetták bérletében, mint a megvásárlásában. A

225 A szellemi tulajdonvédelem egyes részterületeivel (szabadalom, védjegy és formatervezési mintaoltalom) kapcsolatban már 1959-ben létrehoztak munkacsoportokat az EGK-ban. Ekkor azonban a szerzői jog – mely klasszikus kontinentális európai megnevezéséből is jól láthatóan – még kisebb gazdasági relevanciával bírt, mint az iparjogvédelem. L. Cook (2010) 5, 1.07. pont. Utóbb az Európai Parlament 1974 májusában elfogadott egy határozatot arról, hogy a szerzői jogot az EGK tagállamaiban harmonizálni szükséges. Ezt követően lassú, de folyamatos egyeztetés mellett zajlottak az Európai Közösség „kulturális dimenziójának” a kialakítása tárgyában. Vö. Dietz (1985) 380–384. Ugyanitt Dietz kiemelte, hogy a szerzői jognak az EGK keretein belüli szabályozása nem kizárólag irányelveken keresztül történő jogharmonizáció útján, hanem egy új egyezmény vagy egy tanácsi rendelet formájában is megvalósítható lett volna. Uo., 398–404.

226 Zöld Könyv (1988) 148, 4.3.1. pont.

227 Uo., 152, 4.4.1. pont.

228 Uo., 153, 4.4.4. pont. Vö. Gotzen (1990) 301.

229 Zöld Könyv (1995). L. továbbá von Lewinski (2005) 233.

230 Zöld Könyv (1988) 165, 4.10.9. pont. A Bizottság ezen álláspontját a Tanács utóbb felülírta, mikor a nyilvános haszonkölcsönzés jogát is harmonizálta.

231 Uo., 155, 4.5.2. pont.

232 „[R]ental outlets have mushroomed.” Uo., 156, 4.5.3. pont.

bérlet népszerűségét tovább erősítette az adathordozók és a lejátszó készülékek magas ára.²³³ Sajnálatos módon az 1988-as Zöld Könyv mellőzte a szoftverek EGK területén történő bérbeadásának hasonlóan alapos elemzését. A dokumentum mindössze sürgetni tudta a szoftverek előállítóit megillető széleskörű használati jogok szabályozását.²³⁴

A fentiek tükrében nem meglepő, hogy a zene-, film- és szoftveripar szereplői egy új bérleti jog EGK-szintű harmonizálását javasolták. Az Európai Bizottság a magáévá tette ezt az igényt. Az 1988-as Zöld Könyv rögzítette, hogy „a hangfelvételek és az audiovizuális tartalmak terjesztése és értékesítése terén jelenleg uralkodó trendek arra engednek következtetni, hogy a kereskedelmi célú bérbeadás növekvő jelentőségű módja lehet e tartalmak nyilvánossághoz juttatásának. Továbbá a bérbeadás, valamint a magáncélú többszörözés és kalózmásolatok problémája közötti átfedések okán ez a fejlődés jelentős gazdasági hatásokkal bírhat azok számára, akiknek a művei és előadásai a felvételekben rögzítést nyertek. A jogosultaknak a műveik bérbeadás útján történő kereskedelmi hasznosításának engedélyezésére vonatkozó világos jogi bázis híján valószínűnek tűnik, hogy azok, akik e tartalmak előállításáért felelősek, jóval alacsonyabb ellenértékezésre számíthatnak erőfeszítéseikért és befektetéseikért, miközben a közvetítők aránytalanul részesedhetnek mások erőfeszítéseiből.”²³⁵

Az Európai Bizottság végül rendezni javasolta a bérleti jogot a zene-, film- és szoftveripar szerzői és kapcsolódó jogi jogosultjai javára. Az 1988-as Zöld Könyv hangsúlyozta, hogy e jog bevezetése nem állna ellentétben az EUB gyakorlatával, mivel ez utóbbi a jogkimerülés tételét kizárólag a fizikai műpéldányok értékesítésével összefüggésben fejlesztette ki, és kizárta a jogelv érvényesülését a „szolgáltatás típusú” jogok, mint pl. a nyilvános előadás és nyilvánossághoz közvetítés kapcsán.²³⁶

3. Vertikális irányelvi jogalkotás (1991–1996) és speciális jogkimerülés

Az 1988-as Zöld Könyvben foglalt prioritásokat követve 1991-ben született meg az EGK első szerzői jogilag releváns irányelve a számítógépi programok védelméről. Az ekkor már 12 tagú közösségben még csak hat ország szabályozta a jogkimerülést.²³⁷ Ezen a helyzeten a Szoftver-irányelv úgy változtatott, hogy egyrészt rögzítette az új bérleti jogot a számítógépi programok előállítói számára,²³⁸ másrészt – az EUB esetjogát is szem előtt tartva – a jogkimerülés tételét

233 Uo., 157, 4.5.5. pont. Az 1988-as Zöld Könyv másutt ugyanakkor jelezte, hogy az Egyesült Államokkal ellentétben a műsoros videokazetták ára és a kölcsönzési díjak közötti különbség jelentősen lecsökkent a nyolcvanas évek során az EGK területén. Ezért a Bizottság meglátása szerint a „video-kalózok profitja drámaian lecsökkent az elmúlt néhány évben, megszüntetve ezzel azt a domináns indokot, ami e tevékenység kifejtésére motiválhatná őket.” Uo., 37, 2.3.4. pont. L. továbbá Reimer (1982) 364.

234 Zöld Könyv (1988) 191, 5.6.14. pont és 200, 5.8.2.d) pont.

235 Uo., 161, 4.10.1. pont. L. továbbá Schricker (1988) 500–502. Nem az 1988-as Zöld Könyv volt azonban az első dokumentum, amely a bérleti jog bevezetésére tett javaslatot. Desurmont kiváló gyűjtésében jelzi, hogy már 1961-ben erre az álláspontra helyezkedett az ALAI, melyet utóbb a WIPO és a CISAC hasonló tartalmú memorandumok és irányelvek keretében tett magáévá. L. Desurmont (1987) 8.

236 Uo., 163, 4.10.5. pont. Az 1988-as Zöld Könyv és az 1991-es Szoftver-irányelv elfogadása közötti átmeneti időszak problémáiról l. Schricker (1989) 466–484; Cohen Jehoram (1992) 622–629.

237 Zöld Könyv (1988) 147–148, 4.2.2. pont; Gotzen (1990) 300. Más országokban, mint például az Egyesült Királyságban, az *implied licence* teóriája alapján elvben elképzelhető volt a terjesztés jogának a kimerülése. L. Tritton (2002) 471–473, 7-017–7-018. pontok; Cook (2010) 17, 2.08. pont.

238 91/250/EGK tanácsi irányelv, 4. cikk (c) pont, első mondat. E rendelkezés a 2009/24/EK irányelvben jelenleg a 4. cikk (1) bekezdés (c) pontjában található.

is harmonizálta. Eszerint „a program valamely példányának a jogosult által vagy az ő hozzájárulásával a Közösségen belül történő első eladása kimeríti az adott példány Közösségen belüli terjesztésére vonatkozó jogot, a számítógépi program vagy valamely másolata további bérbeadásának ellenőrzéséhez való jog kivételével.”²³⁹

Mivel az irányelv speciális jogalkotás eredménye, így sem a benne foglalt jogok, sem a korlátozások nem vonatkoznak más védett műtípusokra. Az irányelv – s ez 1991-ben, mikor az internet még csak gyerekcipőben járt – nem tett különbséget a „példány” formája kapcsán, vagyis az elvileg nem zárta ki a digitális másolatokat sem. Igaz lehet ez annak ellenére is, hogy 2000-ben – amikor az internetes gazdaság már dübörgött – az Európai Bizottság versenyügyekért felelős akkori biztosa, Mario Monti ezzel részben ellentétes tartalmú nyilatkozatot tett.²⁴⁰

A Szoftver-irányelv – összhangban az EUB gyakorlatával – közösségi szintű jogkimerülést irányzott elő. Ezenfelül, ugyancsak követve a luxembourgi fórum véleményét, a Szoftver-irányelv különbséget tett az „adásvétel-típusú” és a „szolgáltatás-típusú” terjesztések között, mikor ez utóbbit, egészen pontosan a szoftverek bérbeadását, kizárta a jogelv alkalmazásának hatósugarából. Sajnálatos módon sem az irányelv eredeti 1991-es, sem a későbbi kodifikált, 2009-es változata nem tartalmaz egyetlen preambulumbekendést sem, amiből a jogelv jogpolitikai indokaira és alkalmazásának további részleteire nézve információkat nyerhetnénk. E hiányt minden bizonnyal az magyarázza, hogy a Tanács a terjesztés jogának tartalmát, és ezzel összefüggésben a közösségi jogkimerülést is csupán a jogalkotás záró akkordját képező Közös Álláspont részeként illesztette az irányelv szövegébe.²⁴¹

Egy évvel a Szoftver-irányelv megszületését követően a Tanács újabb irányelvet fogadott el a bérleti és haszonkölcsönzési jog harmonizálása és a szerzői joghoz kapcsolódó jogosultak jogai vonatkozásában. Ez utóbbi keretében rögzítést nyert a terjesztés joga az előadóművészek (előadásaik rögzítése tekintetében), a hangfelvétel-előállítók (hangfelvételeik tekintetében), a filmek első rögzítése előállítói (filmjeik eredeti és többszörözött példányai tekintetében), valamint a műsorsugárzó szervezetek javára (műsoraik rögzítése tekintetében).²⁴² Ehhez kapcsolódóan az irányelv magáévá tette a bérletet és haszonkölcsönt magában nem foglaló terjesztési jog regionális/közösségi szintű kimerülésének tételét.²⁴³ Ennek elsődleges indokaként azt je-

239 91/250/EGK tanácsi irányelv, 4. cikk (c) pont, második mondat. E rendelkezés a 2009/24/EK irányelvben jelenleg a 4. cikk (2) bekezdésében található.

240 „A szerzői jogok kimerülésével összefüggésben utalnunk kell arra, hogy a [Szoftver-]irányelv alapján a közösségi jogkimerülés kizárólag a műpéldányok, vagyis dolgok értékesítésére alkalmazható, miközben on-line szolgáltatások nyújtása nem eredményezi a terjesztés jogának a kimerülését.” L. COM(2000) 199, 17. Monti fenti kijelentése „mindössze” egy európai parlamenti képviselő kérdésére adott válasz keretében hangzott el, tehát jogforrási erővel nem bír.

241 Walter – von Lewinski (2010) 125, 5.4.6. pont.

242 92/100/EGK irányelv, 9. cikk (1) bekezdés. E rendelkezés számozása a 2006/115/EK irányelvben változatlan.

243 „A terjesztési jog a Közösségen belül az (1) bekezdésben foglalt védelem alatt álló teljesítmények tekintetében csak a jogosult által vagy az ő hozzájárulásával más által végzett Közösségen belüli első eladás által merül ki.” L. 92/100/EGK irányelv, 9. cikk (2) bekezdés. E rendelkezés számozása a 2006/115/EK irányelvben változatlan. A Bérlet-irányelv 1992-es verziójának tervezete – a 7. cikk (2) bekezdés részeként – az imént idézett előírásnál is közvetlenebb módon kívánta lehetővé tenni a védett teljesítmények regionális importálását. Eszerint: „[i]f a subject matter referred to in paragraph 1 (fixations of performers' performances, phonograms, visual and audiovisual recordings and fixations of broadcasts) has been put into circulation within the Community by the right owner or with his consent, then its import into another Member State may not be prohibited by virtue of the right referred to in Paragraph 1 (exclusive right to make the subject matter in question available to the public by sale or otherwise).” A tervezetet idézi Röttinger (1993) 94.

lölte meg a jogalkotó, hogy a hangfelvételek és más védett tartalmak nemzeti jogkimerüléssel összhangban történő terjesztése érdemben képes lenne a belső piac működése elé akadályokat gördíteni.²⁴⁴

Az irányelv továbbá a terjesztési joggal való közvetlen kapcsolat hangsúlyozása nélkül kizárta a bérlet és a haszonkölcsönzés tevékenységét – mint szolgáltatásokat – a jogkimerülés hatóköréből.²⁴⁵ Hasonlóan ugyanakkor a Szoftver-irányelvhez, a Bérlet-irányelv sem tartalmaz olyan preambulumbekazdést, amelyből további részleteket ismerhetnénk meg a jogelv működéséről. Erre magyarázatként szolgálhat, hogy a jogkimerülés említett vagyoni jogokkal kapcsolatos alkalmazhatóságának kizárása egy technikai jellegű módosítás nyomán került az irányelvbe. A Bizottság eredeti javaslata e jogok vonatkozásában még a „shall not be *affected*” fordulatot tartalmazta, mely utóbb – az Európai Parlament és egyes tagállamok javaslatára – „shall not be *exhausted*” formában került felülírásra. Mivel a jogkimerülés eredendően is csak a terjesztés jogát érinthetné, ahogy arra az EUB is rávilágított, ezért e technikai jellegű változtatás szükségtelennek tűnhetne.²⁴⁶ Ezzel együtt sem tekinthető hibásnak a módosítás, különösen, hogy tartalmát és következményeit tekintve megegyezik az eredeti javaslattal és az uniós joggyakorlattal is.

Röviddel az utóbbi norma elfogadását követően egy német társaság, amely hangfelvételek bérletével foglalkozott, megkérdőjelezte az EGK-szinten harmonizált bérleti jogot, egészen pontosan annak a jogkimerülés köréből történő kizárását.²⁴⁷ Az EUB megalapozatlannak találta ezt a kritikát, és hangsúlyozta, hogy „a hangfelvétel forgalomba helyezése természeténél fogva nem teheti jogszerűvé a védett mű hasznosításának más egyéb formáit, így pl. a bérletbe adást, amelyek természete eltér az adásvételtől és a terjesztés más formáitól. Ezért a [Bérlet-] irányelv által a speciális bérleti és kölcsönzési jogok, valamint a terjesztési jog hatásai közötti különbségtétel megalapozott. Az előbbiek nem merülnek ki a műpéldány értékesítésével és egyéb terjesztésével, míg az utóbbi kimerülhet, de csak azzal a speciális feltétellel, hogy a műpéldányt a Közösség területén belül a jogosult vagy az ő hozzájárulásával más személy értékesítette elsőként. A kizárólagos bérleti jog közösségi jogalkotás útján történő bevezetése ezért nem sérti a terjesztési jog kimerülésének az elvét, amelynek a célja és terjedelme eltér az előbbiektől.”²⁴⁸

Az EUB továbbá hozzátette: „a hangfelvétel-előállítók elhelyezése a kizárólagos bérleti jog jogosultjainak a körében, melyet az alapul fekvő ügy alperese megtámadott, megalapozottnak tűnik a kiugróan magas és kockázatos befektetések védelme érdekében, amelyek a hangfelvételek előállításához szükségesek, és amelyek kulcsfontossággal bírnak az új művek megalkotásában. Ahogy a Főtanácsnok indítványa 26. pontjában kifejtette, a kizárólagos jog hangfelvétel-előállítók részére történő biztosítása a védelem leghatékonyabb formájának tekinthető,

244 Uo., 94–96.

245 92/100/EGK irányelv, 1. cikk (4) bekezdés. E rendelkezés a 2006/115/EK irányelvben jelenleg az 1. cikk (2) bekezdésében található.

246 Walter – von Lewinski (2010) 268, 6.1.33. pont.

247 A szabályozás kritikája annak tükrében elvileg érthető, hogy ismert olyan tagállam, amely a bérletet és a haszonkölcsönzést nem tekintette a jogosultak kizárólagos jogának, ily módon az ilyen formában megjelenő terjesztési magatartások sem bizonyultak engedélykötelesnek. A holland nemzeti joggyakorlattal kapcsolatban l. Verkade (2012) 297–299.

248 Metronome Musik GmbH kontra Music Point Hokamp GmbH, Case C-200/96, ECLI:EU:C:1998:172, 18–20. pontok. A jogeset vonatkozásában l. Braun (1998) 627–630; Travers (1999) 171–177. A regionális jogkimerülés kizárólag alkalmazhatóságáról l. Walter – von Lewinski (2010) 332–333., 6.9.12–6.9.14. pontok.

különös tekintettel az új technológiák fejlődésére és a kalózkodás növekvő veszélyeire, amelyet a hangfelvételek másolásának extrém egyszerűsége is megkönnyít. E jog hiányában valószínűleg megszűnne a biztosítéka a tartalmak létrehozásába befektető személyek díjazásának, ami szükségszerűen káros következménnyel járna az új művek létrehozása kapcsán.”²⁴⁹

1996-ban egy további vertikális irányelvet fogadott el az Európai Parlament és a Tanács. Az Adatbázis-irányelv elismerte a terjesztés jogát az adatbázisok szerzői javára,²⁵⁰ egyúttal korlátozta ennek érvényesülését a közösségi jogkimerülés fogalma mentén.²⁵¹ Eszerint „az adatbázis valamely példányának a jogosult által vagy az ő hozzájárulásával a Közösségen belül történő első eladása kimeríti az adott példány Közösségen belüli viszonteladásának ellenőrzésére vonatkozó jogot.”²⁵² Hasonló rendelkezéseket olvashatunk az adatbázisok előállítóit megillető *sui generis* védelemmel összefüggésben: „újrahasznosítás» az adatbázis tartalma egészének vagy egy jelentős részének a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétele bármilyen módon a mű példányainak terjesztése, bérbeadás, on-line közvetítés, vagy egyéb módon történő közvetítése útján. Az adatbázis valamely példányának a jogosult által vagy az ő hozzájárulásával a Közösségen belül történő első eladása kimeríti az adott példány Közösségen belüli viszonteladásának ellenőrzésére vonatkozó jogot.”²⁵³ Ez utóbbi vonatkozásban az EUB hangsúlyozta, hogy az újrahasznosítás (és a kimásolás) jogai a már egyszer értékesített műpéldányok vonatkozásában is megilletik a *sui generis* jogosultakat. Eszerint „a kimásolás és az újrahasznosítás fogalmát nem lehet csak az eredeti adatbázisból történő közvetlen kimásolásra vagy újrahasznosításra korlátozni, mivel ezáltal az adatbázis létrehozóját védelem nélkül hagynánk az olyan jogosulatlan másolási cselekményekkel szemben, amelyeket már az eredeti adatbázis valamely példányából hajtottak végre. Ezt az értelmezést erősíti az irányelv 7. cikke (2) bekezdésének b) pontja, amely szerint az adatbázis valamely példányának a jogosult által vagy az ő hozzájárulásával a Közösségen belül történő első eladása kimeríti az adott példány Közösségen belüli „viszonteladásának” ellenőrzésére vonatkozó jogot, azonban nem meríti ki az adatbázis tartalma kimásolásának és újrahasznosításának megtiltására vonatkozó jogot.”²⁵⁴

Elsőként a vertikális irányelvek sorában, az Adatbázis-irányelv további részletszabályokkal gazdagította a jogkimerülés kérdésének dogmatikai alapjait. Az egyik irányadó preambulumbekkezdés szerint „a terjesztési jog kimerülésének kérdése a szolgáltatásnyújtás körébe tartozó on-line adatbázisok esetében nem merül fel; (...) ez az adatbázis olyan anyagi műpéldányára is vonatkozik, amelyet az érintett szolgáltatás igénybevevője a jogosult hozzájárulásával készít; (...) a CD-ROM-tól, illetve a CD-I-től eltérően – ahol a szellemi tulajdon egy anyagi hordozóban, mégpedig áruban ölt testet – valójában minden on-line szolgáltatás olyan cselekményt valósít meg, amely – amennyiben a szerzői jog így rendelkezik – engedélyköteles.”²⁵⁵ Továbbá „on-line közvetítés esetén az újrahasznosítás megtiltásának joga nem

249 Metronome Musik (1998) 24. pont.

250 Adatbázis-irányelv 5. cikk (c) pont, első mondat.

251 A nemzetközi jogkimerülés alkalmazhatóságát az előkészítő munka során a Bizottság világosan elutasította. L. Walter – von Lewinski (2010) 719, 9.5.15. pont.

252 Uo., 5. cikk (c) pont, 2. mondat.

253 Uo., 7. cikk (2) bekezdés (c) pont.

254 The British Horseracing Board Ltd és társai kontra William Hill Organization Ltd, Case C-203/02, ECLI:EU:C:2004:695, 54. pont. A jogeset vonatkozásában l. Aplin (2005) 204–221; Gaster (2005) 129–135; Wiebe (2005) 169–174; Kon–Heide (2006) 60–66.

255 Adatbázis-irányelv (33) preambulumbekkezdés. Vö. Walter – von Lewinski (2010) 723, 9.5.23. pont.

merül ki sem az adatbázis tekintetében, sem az adatbázis olyan dologi példányára vagy annak egy részére vonatkozóan, amit a közvetítés címzettje a jogosult hozzájárulásával készít.”²⁵⁶

Ezek az előírások – az 1991 óta eltelt időre is tekintettel – nem tartalmaznak semmi meglepőt. Különösen akkor igaz ez, ha összevetjük a I.4. alfejezetben bemutatott nemzetközi szerzői jogi dokumentumok (különösen a WCT) megszövegezésével. Ezek ugyanis egyértelművé tették, hogy kizárólag a fizikai műpéldányokra alkalmazható a jogelv. Az EU ezt az álláspontot képviselte az egyezmény elfogadásának folyamatában, így azok érthetően az Adatbázis-irányelvben is megjelentek. Hasonlóképp releváns információ, hogy a bérlet és a haszonkölcsönzés jogát a Bérlet-irányelv szabályozza, következésképp – bármely további szabályozás nélkül – alkalmazandók ezek a szabályok az adatbázisok szerzői vonatkozásában is.²⁵⁷

4. A horizontális irányelvi jogalkotás (2001) és az általános jogkimerülés tétele

A TRIPS Egyezmény elfogadását követően, ám még a WCT/WPPT megszületését megelőzően, az Európai Bizottság közzétette az utóbb 2001-ben elfogadott InfoSoc-irányelv előkészítését célzó 1995-ös Zöld Könyvet. E dokumentum kiállt amellett, hogy a terjesztés vagyoni jogát az EU működését meghatározó célok fényében korlátozni szükséges. Az áruk szabad áramlása és a szellemi tulajdonvédelemből fakadó érdekek egyensúlyozása azonban nem feltételezi, hogy más vagyoni jogok (többbszörözés vagy átdolgozás), illetve a szolgáltatás típusú felhasználások esetén is érvényesülnie kellene a jogelvnek.²⁵⁸ Az 1995-ös Zöld Könyv világosan érzékeltette továbbá, hogy két további korlátot szükséges állítani a jogkimerülés alkalmazhatósága elé. Egyrészt ki kell zárni a jogelv érvényesülését, amennyiben a kérdéses műpéldányokat nem a jogosult vagy az ő hozzájárulásával más személy hozza forgalomba.²⁵⁹ Másrészt az Európai Bizottság indokoltan látta kifejezetten elvetni a nemzetközi jogkimerülés lehetőségét, mivel a tagállamok uniós irányelvektől eltérő szabályai alkalmasak lehetnek a belső piac működésének akadályozására.²⁶⁰ Az Európai Bizottság egy évvel később megerősítette a fenti szándékait.²⁶¹

Az EU jogalkotó szervei, különösen a WCT/WPPT 1996 végi elfogadásának hatására, az érdemi munkát is megkezdtek az új irányelv elfogadása érdekében,²⁶² melyre végül 2001-ben került sor.²⁶³ Az InfoSoc-irányelv legalább három szempontból változtatott a jogkimerüléssel

256 Uo., (43) preambulumbekzdés. Vö. Bainbridge (1999) 211.

257 Uo., (24) preambulumbekzdés.

258 Zöld Könyv (1995) 44.

259 Uo., 44–45.

260 Uo., 47. Az Európai Bizottság e megállapítását utóbb az EUB a Laserdisken-ügyben megerősítette. L. a 300. lábjegyzetet és a hozzá kapcsolódó törzsszöveget. A Zöld Könyv (1995) vonatkozásában l. továbbá Walter – von Lewinski (2010) 940, 11.0.8. pont.

261 COM(96) 568, 17–19. Vö. Walter – von Lewinski (2010) 943, 11.0.21. pont.

262 Az előkészítő munkával, illetve az irányelv tervezetének tartalmával összefüggésben l. von Lewinski (1999) 767–782; Walter – von Lewinski (2010) 944–951, 11.0.28–11.0.50. pontok.

263 Érdemes megemlíteni, hogy az EU 2001-es tagállamaiban a WCT/WPPT akkor lépett csak hatályba, amikor a mind a 15 ország implementálta az InfoSoc-irányelvet. Ennek is köszönhető ugyanakkor az, hogy az EU-hoz csak 2004-ben csatlakozó Magyarországon mind a WCT/WPPT, mind az InfoSoc-irányelv az uniós tagországokhoz képest hamarabb vált a nemzeti jog részévé.

kapcsolatos addigi jogszabályi környezeten. Egyrészt a szerzői jogosultak vonatkozásában is harmonizálta a terjesztés vagyoni jogát.²⁶⁴ Másrészt valamennyi védett oltalmi tárgy tekintetében rögzítette a jogkimerülés alkalmazhatóságát.²⁶⁵ Harmadrészt már nem csupán az adásvétel, hanem a tulajdonjog bármilyen más átruházása (ide értve pl. a cserét vagy az ajándékozást) is megalapozza a jogelv érvényesülését.²⁶⁶

Erendelkezéseket a WCT/WPPT előírásainak szellemiségét tükröző preambulumbekkezdések egészítik ki. Ezek egyike keretbe foglalja az elmúlt évtizedek *acquis communautaire*-jét, miszerint „az ebben az irányelvben biztosított szerzői jogi védelem magában foglalja az anyagi hordozón rögzített művek terjesztésének ellenőrzésére vonatkozó kizárólagos jogot. Az eredeti műnek, illetve többszörözött példányának a jogosult vagy annak hozzájárulásával más által megvalósított első Közösségen belüli eladása kimeríti az adott műpéldány Közösségen belüli újraeladásának ellenőrzésére irányuló jogot. E jog nem merül ki az eredeti műnek vagy többszörözött példányának a jogosult, illetve annak hozzájárulásával más által a Közösségen kívül megvalósított eladása esetén. A szerzők bérleti, valamint haszonkölcsönzési jogait a 92/100/EGK irányelv szabályozza. Az ebben az irányelvben foglalt terjesztési jog nem érinti az említett irányelv I. fejezetében foglalt, bérleti illetve haszonkölcsönzési jogokkal kapcsolatos rendelkezéseket.”²⁶⁷

Az irányelv (29) preambulumbekkezdése, amely az Adatbázis-irányelv (33) preambulumbekkezdésével szoros összhangban áll, kiemeli továbbá, hogy „a jogkimerülés kérdése nem merül fel sem általában a szolgáltatások, sem különösen az on-line szolgáltatások esetében. Ez vonatkozik továbbá a műveknek és más védelem alatt álló teljesítményeknek a szolgáltatás igénybevevői által a jogosult engedélyével készített többszörözött anyagi műpéldányára is. Ennek megfelelően ugyanez vonatkozik a művek és más védelem alatt álló teljesítmények eredeti, illetve többszörözött műpéldányai bérbeadásának, illetve haszonkölcsönbe adásának jogára, amelyek természetüknél fogva szolgáltatásnak minősülnek. A CD-ROM-mal vagy a CD-I-vel ellentétben – amelynél a szellemi tulajdon anyagi hordozóban, vagyis árucikkben ölt testet – minden on-line szolgáltatás engedélyhez kötött cselekménynek minősül, amennyiben a szerzői jog vagy valamely szomszédos jog ezt megköveteli.”²⁶⁸

A tárgyi formában terjesztett műpéldányok, a nem tárgyasult formában továbbított tartalmak, illetve a szolgáltatások (különösen az online szolgáltatások) fentiek szerint elhatárolását látja indokoltnak Espantaleon. A szerző ezt a dolgok és szolgáltatások eltérő fizikai (mind térbeli, mind időbeli) tulajdonságaival, valamint a velük összefüggésben alkalma-

264 InfoSoc-irányelv 4. cikk (1) bekezdés. A terjesztés jogát addig kizárólag a kapcsolódó jogi jogosultak esetén ismerte az Unió szerzői jog.

265 Uo., 4. cikk (2) bekezdés. Ezt megelőzően a jogelv csupán a számítógépi programokra, adatbázisokra és kapcsolódó jogi teljesítményekről készült műpéldányokra vonatkozott.

266 Uo. Az InfoSoc-irányelv elfogadását megelőzően mindhárom releváns irányelv csak az „adásvétel” kifejezést tartalmazta. A Walter – von Lewinski kommentár meglepő módon a két szerkesztő ellentétes álláspontját egyaránt tartalmazza a tekintetben, hogy az InfoSoc-irányelv említett bővebb megfogalmazása vajon érdemben jelent-e újdonságot. Walter szerint a tulajdonjog átruházásával járó más jogintézmények implicit módon beleértendők voltak már a korai, speciális irányelvek rendelkezésébe is. L. Walter – von Lewinski (2010) 1008, 11.4.49. pont. Ezt az érvelést von Lewinski elvetette. L. uo., 718–719, 9.5.14. Bár mi ez utóbbi véleményt osztjuk, a vita mára meddő, hiszen az InfoSoc-irányelv óta kizárólag a szélesebb értelmezés fogadható el.

267 InfoSoc-irányelv (28) preambulumbekkezdés. A Bizottság az előkészítő munkák során is megerősítette a rendelkezés indokoltságát. Vö. Rosati (2015) 674.

268 Uo., (29) preambulumbekkezdés.

zott nyelvi, árazási és technikai korlátokkal magyarázta.²⁶⁹ Mások ugyanakkor az InfoSoc-irányelv bizonytalan nyelvi megszövegezésére figyelmeztetnek. A UsedSoft-döntéshez csatolt indítványában Yves Bot főtanácsnok a következőket hangsúlyozta: „[a] 2001/29 irányelv (29) preambulumbekzdése szintén nem egyértelmű. Noha úgy tűnik, hogy az szembeállítja egymással az áruk eladását, amelyre vonatkozik a jogkimerülés szabálya, a szolgáltatásnyújtással, amelyre ez a szabály nem alkalmazható, azonban az online szolgáltatásnyújtásnak az uniós jogban meghatározott fogalma kiterjed az áruk online eladására. Így pl. ha ragaszkodnánk e preambulumbekzdés szövegének szavaihoz, a jogkimerülési szabály nem volna alkalmazható a számítógépi program példányát tartalmazó CDROM online vásárlására. Márpedig e szabály alkalmazása szempontjából nincs jelentősége az aszerint történő megkülönböztetésnek, hogy az eladás valamely távoli helyről történt, vagy sem.”²⁷⁰

A jogkimerülést az EUB számos esetben tesztelte az InfoSoc-irányelv alapján az elmúlt években. Az offline/analóg világból ismert felhasználások kapcsán kiváló példaként szolgál a Corbusier-ügy. Az eset tényállása szerint az olasz Cassina cég Charles Edouard Jeanneret (művésznevéen Le Corbusier) által tervezett bútorokat – az LC2 és LC3 sorozatba tartozó (két- és háromszemélyes) karosszéket és pamlagot, valamint az LC10-P sorozatszámú asztalrendszert – gyártott. Az alperes Peek & Cloppenburg divatcég Németország-szerte pihenősarkot alakított ki üzleteiben, amelyeket a Cassina által gyártott bútorokhoz megszólalásig hasonlító, engedély nélkül előállított utánzataival rendezett be. A német cég ezenkívül – használati lehetőség nélkül – a kirakatban is elhelyezett egyes darabokat a kérdéses bútorokból. A Cassina úgy vélte, hogy az utánzatok használata szerzői jogait sérti, és ezért Németországban kezdeményezte az alperes jogsértő gyakorlattól történő eltiltását, a termékek kereskedelmi forgalmával kapcsolatos adatok alperes általi kiadását, valamint kártérítés megfizetését.²⁷¹

Az EUB elé kerülő jogvitában az előterjesztő bíróság alapvetően arra kereste a választ, hogy az InfoSoc-irányelv 4. cikk (1) bekezdésében foglalt „adásvételtől eltérő módon megvalósuló nyilvános terjesztés” fordulata magában foglalja-e az olyan felhasználásokat, ahol a műpéldányok használatára a tulajdonjog átruházása nélkül kerül sor, illetve ahol az érintett bútorokat – a kirakatban való elhelyezéssel – nyilvánosan bemutatják, anélkül, hogy e bútor-darabok használatára lehetőség nyílna.²⁷² A terjesztés jogát az InfoSoc-irányelv nem definiálja, ellentétben az EU-t is kötő WCT/WPPT vonatkozó szakaszaival.²⁷³ Ez utóbbiak tükrében egyértelmű, hogy a „más módon” történő terjesztés is feltételezi a tulajdonjog átruházását.²⁷⁴ Ugyanezt az értelmezést támasztják alá a WCT/WPPT jogkimerülésre vonatkozó passzusai, melyek ugyancsak a tulajdonjog átruházását feltételezik a jogelv érvényesülése érdekében.²⁷⁵ Mindezekre tekintettel az EUB, az InfoSoc-irányelv 4. cikk (1) és (2) bekezdését szerves egységként kezelve, arra a következtetésre jutott, hogy „a 2001/29 irányelv 4. cikkének (1)

269 Espantaleon (2010) 34–35.

270 Főtanácsnoki indítvány, Axel W. Bierbach, UsedSoft GmbH felszámolója v. Oracle International Corp., Case C-128/11, ECLI:EU:C:2012:234, 76. pont.

271 Peek & Cloppenburg (2008) 14–16. pontok.

272 Uo., 28. pont.

273 Uo., 29–31. pontok. A terjesztés jogát a WCT 6. cikk (1) bekezdésében, illetve a WPPT 8. cikk (1) bekezdésében és 12. cikk (1) bekezdésében találjuk.

274 Uo., 32. pont.

275 Uo., 34. pont. A jogkimerülés a WCT 6. cikk (2) bekezdésében, illetve a WPPT 8. cikk (2) bekezdésében és 12. cikk (2) bekezdésében található.

bekezdésében szereplő »más módon« kifejezést úgy kell értelmezni, mint ahogy azt az e cikk (2) bekezdése értelmezi, vagyis amely magában foglalja a tulajdon-átruházást. A fentiekből következik, hogy valamely mű eredeti vagy többszörözött példánya a 2001/29 irányelv 4. cikkének (1) bekezdése értelmében vett, adásvételtől eltérő más módon történő nyilvános terjesztésének fogalma csak azokat az aktusokat foglalja magában, amelyek kizárólag e tárgy tulajdonjogának átruházását foglalják magukban.²⁷⁶

A konkrét jogeset vonatkozásában azonban – az EUB megállapítása szerint – nem erről a helyzetről beszélhetünk. Függetlenül attól, hogy a kérdéses bútorok eredetiek, vagy utánzatok voltak-e, a Peek & Cloppenburg a Corbusier-modelleket helyszíni használatra biztosította ügyfeleinek, illetve dekorációs célokból helyezte el a kirakatban. Ezek egyike sem jár adásvétellel, illetve a tulajdonjog másfajta átruházásával. Az EUB elvetette, hogy a terjesztés jogát kiterjesztő módon értelmezze (a felperes javára).²⁷⁷ Sőt, külön rögzítést nyert, hogy „a Bíróságnak nem feladata, hogy a szerzők előnyére olyan új jogokat teremtsen, amelyekről a 2001/29 irányelv nem rendelkezik, és ennek következtében valamely mű eredeti vagy többszörözött példánya terjesztésének fogalmát a közösségi jogalkotó által figyelembe vett értelmén túl kiterjessze.”²⁷⁸

Ennél is időszerűbb az Art & Allposters ügyben született döntés. Itt a Hoge Raad – mintegy tesztelve a Poortvliet-ügyben hozott döntésének megalapozottságát²⁷⁹ – abban a kérdésben fordult tanácsért az EUB-hoz, hogy festmények vásznon történő újryomtatása ellenében áll-e a holland és az uniós joggal. A jogeset tényállása szerint az Art & Allposters International BV híres festményekről papír alapú poszttereket vásárolt, amelyeket a felhasználó engedélyével és a részére történő jogdíjak megfizetésével állítottak elő. Az alperes az ügyfelei számára lehetővé tette ugyanakkor, hogy a posztterekről másolatokat rendeljenek plakáton, bekeretezett plakáton, faanyagon megjelenített plakát vagy vásznon megjelenített kép formájában. A felperes – az érintett holland közös jogkezelő szervezet (Stichting Pictoright) – valamennyi eladott műpéldány után jogdíj megfizetését követelte azon az alapon, hogy az eredeti papír alapú példányokat vásznon formátumra „adaptálták”, vagyis átdolgozták. Az alperes védekezésében előadta, hogy a terjesztés joga kimerült, amikor az eredeti papír alapú poszttereket piacra vitték, és ebből kifolyólag az Art & Allposters jogosult azokat többszörözni is, függetlenül az új példányok formátumától.²⁸⁰

A jogvita központi kérdését tehát az adta, hogy vajon a jogkimerülés szabálya „alkalmazandó-e olyan helyzetben, amikor valamely védelem alatt álló mű reprodukciójának azt követően, hogy azt az Unió területén a szerzői jog jogosultjának hozzájárulásával forgalmazták, oly módon változtatják meg az anyagi hordozóját, hogy a papírplakáton szereplő fenti reprodukciót vásznonra viszik át, és azt új formájában újra forgalomba hozzák.”²⁸¹

Az EUB elutasította mind a felperes, mind az alperes érvét. Az átdolgozással kapcsolatos felperesi érv parttalan: a festmény vásznon történő többszörözése világosan mellőzi az átdolgozás előfeltételét

276 Uo., 35–36. pontok.

277 Uo., 40. pontok.

278 Uo., 38. pontok. A jogeset vonatkozásában l. Walter (2008) 246–248; Goldmann–Möller (2009) 551–558; Walter – von Lewinski (2010) 994–996, 11.4.10–11.4.13. pontok; Eichelberger (2011) 403–434.

279 Ahogy Verkade jelezte: „[i]t is the concept that a physical transformation of a physical copy prevents exhaustion.” L. Verkade (2012) 303–305.

280 Art & Allposters (2015) 14–21. pontok.

281 Uo., 23. pont.

jelentő új egyéni, eredeti mű létrehozását.²⁸² Az alperes érvei sem meggyőzők. Függetlenül ugyanis attól, hogy az Art & Allposters jogszerűen vásárolta meg a papír alapú forráspéldányokat, ezzel még nem szerzett engedélyt e műpéldányok további többszörözésére.²⁸³ Az EUB a Laserdisken-ügyre hivatkozással hangsúlyozta, hogy „a terjesztési jog kimerülésének két feltétele van, azaz egyrészt az, hogy a mű eredeti vagy többszörözött példányát a jogosult vagy az ő hozzájárulásával más hozta forgalomba, másrészt, hogy ez a forgalomba hozatal az Unión belül történt.”²⁸⁴ Az InfoSoc-irányelv szövege, a nemzetközi szerzői jogi háttérnormák és az EUB joggyakorlata alapján a bírák helyesen úgy találták, hogy „az uniós jogalkotó az »anyagi hordozó« és az »adott műpéldány« kifejezések használatával biztosítani kívánta a szerzők számára a szellemi alkotásukat megjelenítő valamennyi tárgy Unióban történő forgalomba hozatalának ellenőrzését.”²⁸⁵ Következésképp az EUB a „vászonra történő átvitelt” új reprodukcióként, vagyis többszörözésként értékelte, amely másolatok hasznosítása az eredeti – vásárlásból fakadó – tulajdonosi jogokon kívül esik.

Az utolsó eldöntendő kérdés az maradt, hogy a „vászonra történő átvitel” milyen hatást gyakorol a jogkimerülés alkalmazhatóságára. E ponton az EUB a francia kormány érvelését citálva rögzítette, hogy az új reprodukcióként, vagyis többszörözésként értékelhető, amelyhez a szerzői jogosult engedélye volna szükséges. Az EUB szerint: „az a körülmény ugyanis, hogy a festékanyag az átviteli eljárás során megmarad, nem érinti azt a megállapítást, hogy a kép anyagi hordozója megváltozott. Annak van jelentősége, hogy átfogóan értékelve a módosított tárgy önmagában és anyagi értelemben véve az a tárgye, amelyet a jogosult hozzájárulásával hoztak forgalomba. Úgy tűnik, hogy az alapügyben nem ez az eset áll fenn.”²⁸⁶ *Végző soron tehát mivel a másolatokat nem a jogosult, illetve nem az ő engedélyével más személy helyezte forgalomba, ezért a jogkimerülés sem alkalmazható rájuk.*²⁸⁷

5. A jogkimerülés alkalmazásának a korlátjai az EU szerzői jogában

A jogkimerülés tételét a fentiekben bemutatott módon az EU szerzői jogi irányelvei – előbb vertikális, majd horizontális módon – harmonizálták. Az EUB egy témánktól független előzetes döntésében hangsúlyozta, hogy „az [RSZ] 36. cikkére történő hivatkozás ugyanakkor többé nem lehetséges abban az esetben, ha a közösségi irányelv harmonizálja a speciális célkitűzés eléréséhez szükséges eszközöket, amely cél elérését a 36. cikkre való hivatkozás elősegítené.”²⁸⁸ Ezzel összhangban az uniós szinten harmonizált jogkimerülés korlátait ma már csak az *acquis communautaire*-ben kell keresnünk.²⁸⁹

282 Uo., 24–28. pontok.

283 Uo., 29–40. pontok.

284 Uo., 31. pont.

285 Uo., 37. pont.

286 Uo., 45. pont.

287 Uo., 41–48. pontok. A jogeset elemzését és az előzetes döntés lehetséges következményeiről l. Savič (2015a) 389–394; Rosati (2015) 675–681.

288 „Recourse to Article 36 is nonetheless no longer possible where Community directive provide for harmonization of the measures necessary to achieve the specific objective which would be furthered by reliance on this provision.” L. The Queen kontra Minister of Agriculture, Fisheries and Food, ex parte Compassion in World Farming Ltd, Case C-1/96, ECLI:EU:C:1998:113, 47. pont. A jogeset vonatkozásában l. Muñoz (1999) 831–839; Van Calster (2000) 115–123.

289 Cook (2010), 19, 2.13. pont.

Ezek közül többről is szó esett már. Az InfoSoc-irányelv a WCT/WPPT vonatkozó közös nyilatkozatának tartalmával összhangban a (28) preambulumbekkezdésben rögzítette, hogy kizárólag a fizikai műpéldányok forgalomba hozatala esetén hívható segítségül a jogkimerülés tétele. Ebből is következően azok a műtípusok, illetve kapcsolódó jogi teljesítmények, amelyek nem kapcsolhatók fizikai műpéldányhoz, illetve amelyek szolgáltatás módjára jutnak el a végfelhasználóhoz, nem vonhatók a jogelv hatálya alá. Ezek a vagyoni jogok különösen az uniós jog által nem harmonizált nyilvános előadás, illetve a harmonizáció tárgyát képező nyilvánossághoz közvetítés és továbbközvetítés, lehívásra történő nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel, bérlet és haszonkölcsönzés.²⁹⁰ Az „on-demand” online felhasználások kapcsán felmerülő nyilvánosság számára lehívásra történő hozzáférhetővé tétel vagyoni joga vonatkozásában ugyancsak kizárt a jogkimerülés alkalmazása.

Mindezekon felül az uniós jogszabályok további két jelentős korlátot állítanak a jogkimerülés alkalmazása elé. Az egyik a *regionális vagy közösségi jogkimerülés* tétele, amely a parallel vagy párhuzamos import tilalmának érvényesülését is behatárolja. A másik belső korlát a *követő jog* intézményéből fakad. E helyütt a teljes uniós jogharmonizációt megelőzően tagállami szinten ismert belső korlátozások ismertetésétől eltekintünk.²⁹¹

5.1. Korlátozott parallel import – a regionális jogkimerülés tétele

Az EGK/EU jogalkotó szervei gyakorlatilag változtatások nélkül elfogadták a regionális/közösségi jogkimerülés dogmatikai alapjait lefektető EUB joggyakorlatot. Ennek megfelelően a jelenleg 31 EGT tagország²⁹² fizikai határain belül történő jogszerű terjesztési magatartások a teljes földrajzi egységen, vagyis az Egységes Piacon belül alkalmazhatóvá teszik a jogkimerülést.²⁹³ A *contrario* az EGT tagok területén kívül – vagyis harmadik országokban, pl. az Egyesült Államokban, illetve akár az EFTA tagjainak területén – megvalósuló első jogszerű forgalomba hozatalt követően az EGT területére történő importálás megtiltható (illetve külön engedély szerzésétől tehető függővé).²⁹⁴

Ily módon az EGK/EU világosan és visszavonhatatlanul elvetette mind a nemzeti, mind a nemzetközi jogkimerülést.²⁹⁵ Erre – az utóbb elfogadott – TRIPS Egyezmény és a WCT/

290 Adatbázis-irányelv (33) és (43) preambulumbekkezdések; InfoSoc-irányelv (29) preambulumbekkezdés és 3. cikk (3) bekezdés; Bérlet-irányelv 1. cikk (2) bekezdés; Szoftver-irányelv 4. cikk (1) bekezdés (c) pont. L. továbbá COM/2000/199, 17.

291 A skandináv országokban a jogkimerülés tétele hagyományosan csak az irodalmi művek és a zeneművek/hangfelvételek vonatkozásában érvényesült. Így különösen a filmalkotások kívül estek a jogelv határain. Vö. Koktvedgaard (1982) 358–359; Karnell (1999) 654–655. Mint arra utaltunk, Svájc az audiovizuális művek vonatkozásában korlátozta a nemzetközi jogkimerülés érvényesülését. Vö. 103. lj.

292 Az EGT az EU 28 tagállamán felül Izlandot, Liechtensteint és Norvégiát öleli fel. A közösségi jogkimerülés az EGT-ről szóló megállapodás XVII. Melléklet 28. Jegyzőkönyv 2. cikke alapján kerül alkalmazásra az utóbbi három országban. Vö. Keeling (2003) 115–119. Walter és von Lewinski kötetükben úgy érvelnek, hogy e rendelkezés szükségtelen, mivel a közösségi szinten a jogkimerülést kimunkáló EUB joggyakorlat a XVII. Melléklet értelmében közvetlenül alkalmazandó az EGT tagországok területén. L. Walter – von Lewinski (2010) 36, 1.0.77. pont.

293 Verma (1998) 547.

294 Adatbázis-irányelv 5. cikk (c) pont; InfoSoc-irányelv (28) preambulumbekkezdés és 4. cikk (2) bekezdés; Bérlet-irányelv 9. cikk (2) bekezdés; Szoftver-irányelv 4. cikk (2) bekezdés.

295 Keeling (2003) 144–145; von Lewinski (2005) 233–236.

WPPT rendelkezései tükrében is egyértelműen lehetősége nyílt az EGK/EU-nak. Ez különösen annak tükrében tűnt komoly döntésnek, hogy egyes tagállamok (mint pl. Németország) évtizedeken át az előbbi, más tagállamok viszont (mint pl. Hollandia és a skandináv országok) az utóbbi metódus mellett tették le a voksukat. Ugyanakkor az európai gazdasági együttműködés lényegének belső logikája más lehetőséget nem kínált. Ahogy arra Rothnie kiválóan utalt (1993-ban): „az EK alapvető célja a piaci integráció: létrehozni egy egységes piacot a tagállamok nemzeti piacaiból. Ám a belső piacon belül a szellemi tulajdonvédelmi jogokat többségében továbbra is a tagállamok szabályozzák. Vagyis, ha a nemzeti jog lehetővé teszi, hogy a szellemi tulajdonvédelmi jogosult blokkolja a párhuzamos importot, akkor a szellemi tulajdonvédelmi jogok a piac integrációjának megakadályozására használhatók.”²⁹⁶

Ez természetesen messze nem azt jelenti, hogy az egyes tagállamok, illetve egyes jogosultak egyetértettek volna ezzel a megközelítéssel. Ahogy arra Karnell, még az InfoSoc-irányelv elfogadása előtt (1999-ben) utalt: az első, vertikális irányelvek szó szerint nem zárták még ki a nemzetközi jogkimerülés alkalmazhatóságát. Mindössze annyit rögzítettek, hogy az EGK területén történő forgalomba hozatal esetén kimerül a terjesztés joga, és az irányelvek speciális jellege folytán nem is kifejezetten a szerzők, hanem csak a kapcsolódó jogosultak vonatkozásában.²⁹⁷ Mások arra figyelmeztettek, hogy ez szűklátókörű megközelítés. Az EGK/EU regionális jogkimerülés melletti kiállását ugyanis az Egyesült Államok agresszív kereskedelmi politikájával szembeni fellépés indokolta.²⁹⁸

Cohen Jehoramtól tudjuk továbbá, hogy a holland jogosultak csak azt követően emelték fel a hangjukat a regionális jogkimerüléssel szemben, hogy 1996. január 1-én a kapcsolódó jogokról szóló törvényt módosította a holland parlament. A párhuzamos importban érintett kereskedőket tömörítő holland kereskedelmi egyesület a médián és a parlamenten keresztül is mindent megtett a módosítás visszavonása érdekében. A holland gazdasági miniszter úgy látta, hogy a módosítás érdemi változást nem fog hozni, ugyanis a műpéldányok ára a nemzetközi jogkimerülés alkalmazásának időszakában is elég magas volt. A kormány támogatta a jogosultak érveit, és azzal utazott Brüsszelbe, hogy az előkészítés alatt álló formatervezési mintaoltalomról szóló irányelv ellen fog szavazni (amelynek tervezete ugyancsak tartalmazta a regionális jogkimerülés tételét). A holland kormány tartotta is szavát, és egyedülként a tervezet ellen voksolt, amellyel gyakorlatilag megvétózta az előterjesztést. A parthelyzetet végül azzal oldották fel a felek, hogy az Európai Bizottság vállalta, hogy gazdasági elemzéseket fog készíteni a regionális kontra nemzetközi jogkimerülés tételét illetően. E biztosítékkal a zsebében a holland kormány végül elfogadta a formatervezési mintaoltalomról szóló irányelv tervezetét.²⁹⁹

A fentiek tükrében nem meglepő, hogy Hollandiából származik az a jogvita, amelynek keretében a felperes cég a szerzői jogi regionális jogkimerülés uniós szintű szabályozásának indokoltságát vitatta. Az EUB azonban világossá tette: „[a] 2001/29 irányelvnek a 28. preambulumbekkezdésével összefüggésben értelmezett 4. cikke (2) bekezdésének egyértelmű megfogalmazásából kitűnik, hogy az említett rendelkezés nem enged lehetőséget a tagállamoknak arra, hogy a Közösségen belüli jogkimerülésen túl más jogkimerülési szabályt bizto-

296 Rothnie (1993) 316. L. továbbá Bodewig (2013) 401–402.

297 Karnell (1999) 656–657.

298 Cohen Jehoram (1999) 503–504.

299 Uo., 495–497.

sítsanak. (...) A fenti értelmezés továbbá az egyetlen, amely teljes mértékben összhangban áll a 2001/29 irányelv célkitűzésével, amely az 1. preambulumbekzdés szerint nem más, mint a belső piac működésének biztosítása. E tekintetben meg kell jegyezni, hogy elkerülhetetlenül akadályozná az áruk szabad mozgását és a szolgáltatásnyújtás szabadságát, ha egyes tagállamok biztosíthatnák a nemzetközi jogkimerülést, míg más tagállamokban a terjesztési jogra csak a közösségi jogkimerülés vonatkozna.”³⁰⁰

Ugyancsak figyelmet érdemel az EUB két további – jogtörténeti jelentőségű – ítélete. A *Polydor v. Harlequin* ügy keretében az akkor még EFTA tagország Portugália területén jogszerűen előállított hanglemezeknek az akkor már EGK tagország Egyesült Királyság területére történő behozatalát sikerült a felperesnek megtiltatnia. Az EUB akkor (1982-ben) úgy látta, hogy az RSZ 30. és 36. cikkei alapján az EGK és EGT tagországok területén történő első forgalomba hozatal alapozza meg a közösségi jogkimerülést. S bár az EFTA Szerződés 14. cikk (2) bekezdése és 23. cikke virtuálisan megegyezett az RSZ-ben foglaltakkal, a két dokumentum elkülönül egymástól, és az utóbbival kapcsolatos értelmezés nem alkalmazható az EFTA Szerződésre.³⁰¹

A *Dior v. Evora* döntés a védjegy- és a szerzői jog területét egyaránt érintő párhuzamos importálásból eredő problémák feloldásában nyújt segítséget. A felperes francia Dior cég azt vitatta, hogy a jogszerűen, parallel import útján beszerzett luxus parfümök a holland alperes egy 1993-as karácsonyi akció keretében nem a felperes magas szintű igényei szerint reklámozta és értékesítette. Ezzel a cég védjegyjogai, illetve a parfümös üvegeken, illetve a termékek csomagolásán fennálló szerzői jogai sérültek (utóbbiak többek között a termékleírások lefordítása miatt).³⁰² Az előzetes döntéshozatali eljárás hatodik kérdésével a felperes arra kereste a választ, hogy az áruk szabad áramlására vonatkozó EU-s előírások alapján jogosult-e a felperes korlátozni az általa jogszerűen forgalomba hozott termékek viszonteladását, amely ütközik a cég alapvető üzletpolitikájával. Az EUB nem talált semmi olyan körülményt, amely alapján indokolt lett volna a tagállamok közötti kereskedelem korlátozása, s ezért elvetette a felperes követelését a védjegyjog alapján.³⁰³ Mindezt megtoldotta egy fontos meglátással a szerzői jog vonatkozásában. Eszerint: „tekintettel arra, hogy a korábbi joggyakorlat alapján szükségtelen annak megvizsgálása, hogy ugyanazon termék vonatkozásában egyidejűleg lehet-e hivatkozni a szerzői és védjegy jogokra, elegendő annak megállapítása, hogy az alapügyhöz hasonló körülmények között a szerzői jogok által a védett műnek a viszonteladó reklámanyagában történő többszörözése vonatkozásában nyújtott védelem semmi esetre sem lehet szélesebb annál, mint amit ugyanezen körülmények között a védjegyjog biztosít.”³⁰⁴ Más

300 Laserdisken ApS kontra Kulturministeriet, Case C-479/04, ECLI:EU:C:2006:549, 24. és 26. pontok. A jogeset vonatkozásában l. Runge (2006) 666–667. A nemzetközi jogkimerülés tarthatatlanságát Reinbothe már 1994-es tanulmányában hangsúlyozta. L. Reinbothe (1994) 49. A nemzetközi kontra regionális jogkimerülés vitájával kapcsolatban, illetve utóbbi dominanciáját illetően l. egyebek között Walter – von Lewinski (2010) 1005–1008, 11.4.41–11.4.48. pontok.

301 *Polydor Limited és RSO Records Inc. kontra Harlequin Records Shops Limited és Simons Records Limited*, Case 270/80, ECLI:EU:C:1982:43. Az ítélet elemzését l. Reimer (1981) 505–507; Tritton (2002) 504–505, 555–557. Az alapul fekvő brit jogeset elemzését l. Laddie et al (2000) 1550–1551.

302 A jogeset tényállását, eljárási előzményeit és a feltett kérdéseket l. *Parfums Christian Dior SA és Parfums Christian Dior BV kontra Evora BV*, Case C-337/95, ECLI:EU:C:1997:517, 1–14. pontok. A jogeset vonatkozásában l. Norman (1998) 306–312; Kur (1999) 24–30.

303 Uo., 51–54. pontok.

304 Uo., 58. pont.

szóval *a szellemi tulajdonvédelmi jogosult nem hivatkozhat a szerzői jogaira abban az esetben, amennyiben a termékei a védjegyjogi jogkimerülés alapján jogszerűen értékesíthetők egy másik tagállamban.*³⁰⁵

A fentiek természetesen nem azt jelentik, hogy a párhuzamos import körén kívüli felhasználásokkal szemben ne nyílna lehetősége a szerzői jogosultaknak fellépni. A TRIPS Egyezmény világosan tiltja a „kalóz” vagyis jogellenesen előállított termékek határokon átvitelő terjesztését. Az EU vámjogi szabályai hasonlóképp rendelkeznek. A Vámrendelet kodifikálja a kalózáru fogalmát,³⁰⁶ illetve előírja a szellemi tulajdonjogot feltehetően sértő áruk kiadásának felfüggesztését, illetve visszatartását.³⁰⁷

Pontosan ezt a szabályozást³⁰⁸ erősíti meg az Blomquist v. Rolex ügyben hozott előzetes döntés. Itt a jogvita annak folytán indult, hogy a dán állampolgár Blomquist az interneten keresztül rendelt Kínából Rolex márkajelzéssel ellátott karórát. A dán vámhatóság az áru vámkezelésekor megállapította, hogy a karóra hamisítvány, s erről a vámkezelés felfüggesztése mellett értesítette Blomquistot és a Rolex céget. Blomquist nem volt hajlandó hozzájárulni a karóra kártalanítás nélkül történő megsemmisítéséhez, mivel megítélése szerint azt ő jogszerűen vásárolta.³⁰⁹ Az EUB-nál az előzetes döntéshozatali eljárást a Højesteret kezdeményezte, mivel – tekintettel a karóra személyes használat céljából történő megvásárlására – kétségei támadtak afelől, hogy az alapügyben történt-e Dániában szerzői és védjegyjog-sértés, amely a Vámrendelet alkalmazásának előfeltétele.³¹⁰

Az EUB hangsúlyozta, hogy az uniós jog alapján a nyilvános terjesztés megvalósítotttnak és bizonyítotttnak tekinthető egy adásvételi és egy szállítási szerződés megkötése esetén.³¹¹ Továbbá „azon harmadik országból származó áruk, amelyek az Európai Unióban (...) szerzői jogi vagy szomszédos jogi oltalom alatt (...) álló termék másolatának minősülnek, sérthetik a jogokat, és ezért (...) »kalózáruk« tekinthetők akkor, ha bizonyított, hogy azokat az Unióban történő értékesítésre szánják, erre pedig különösen az jelent bizonyítékot, ha megerősített nyer, hogy az említett árukat egy uniós vásárló részére értékesítették, vagy uniós fogyasztók részére eladásra felkínálták, illetve hirdették.”³¹² A bírák jelezték továbbá, hogy „pusztán annak a körülménynek, hogy erre az eladásra egy harmadik országbeli online értékesítéssel foglalkozó internetes honlapon keresztül került sor, nem lehet az a hatása, hogy megfosztja az eladás tárgyát képező áruhoz fűződő szellemi tulajdonjog jogosultját a vámrendeletből eredő

305 Cook (2010) 27, 2.28. pont.

306 „Olyan áruk, amelyek abban a tagállamban, ahol található, szerzői jogot, kapcsolódó jogot vagy formatervezésiminta-oltalomból eredő jogot sértő cselekmény által érintettek, és amelyek a szerzői jog, a kapcsolódó jog vagy a formatervezésiminta-oltalom jogosultjának vagy a gyártó országban a jogosult által felhatalmazott személynek az engedélye nélkül előállított másolatok, vagy ilyen másolatokat tartalmaznak.” L. Vámrendelet 2. cikk 6. pont.

307 Uo., 17. cikk (1) bekezdés.

308 Egészen pontosan az EUB az alapügyben a jelenleg hatályos rendelet által hatályon kívül helyezett, az egyes szellemi tulajdonjogokat feltehetően sértő áruk elleni vámhatósági intézkedésekről és az ilyen jogokat ténylegesen sértő áruk ellen hozandó intézkedésekről szóló, 2003. július 22i 1383/2003/EK tanácsi rendelet előírásai alapján hozta meg döntését. A vizsgált kérdéskör szempontjából a két norma között érdemi különbség nem tehető.

309 Martin Blomqvist kontra Rolex SA és Manufacture des Montres Rolex SA, Case C-98/13, ECLI:EU:C:2014:55, 16–20. pontok.

310 Uo., 21. pont.

311 Uo., 29. pont.

312 Uo., 33. pont.

védelemről anélkül, hogy szükséges lenne megvizsgálni azt, hogy egy ilyen árut ezenkívül, az eladást megelőzően, uniós fogyasztók részére eladásra felkínáltake, illetve hirdetteke.”³¹³

5.2. A követő jog (*droit de suite*)

Annak megítélése szempontjából, hogy a követő jog mennyiben értelmezhető a jogkimerülés korlátozásaként, megoszlanak a vélemények. Néhány évtizeddel ezelőtt Reimer elvetette ennek lehetőségét.³¹⁴ Mások úgy fogalmaztak, hogy a követő jog a jogkimerülés *korlátozása* (angolul inkább *derogation*, semmint *limitation*). Schovsbo szerint „tévedés volna a [követő jogot] a jogkimerülés alapszabálya/alapelve »kivételének« [„*exception*”] tekinteni. Véleményem szerint sokkal inkább arról van szó, hogy a »jogkimerülés« tétele néhány alapvető paraméter ellenére nem került különösebben precíz módon meghatározásra, és hogy a jogkimerülést a szellemi tulajdonvédelmi jogok területén a jogosultak és a műpéldányok tulajdonosainak érdekei közötti egyensúlyozást szolgáló elvként, nem pedig dogmaként kell tekinteni.”³¹⁵ E helyütt amellet érvelünk, ahogy az alább olvasható lesz, hogy *a követő jog a terjesztési jog alól adott kivétel (vagyis a jogkimerülés) alóli, díjjegény formájában biztosított kivétel.*

Az eredeti műalkotás szerzőjét megillető követő jogot a BUE 1948-as, brüsszeli felülvizsgálata során ismerték el elsőként többoldalú szerzői jogi egyezmény keretében.³¹⁶ A jelenleg 14ter cikk alatt olvasható passzus megszövegezése részben kategorikus, mikor rögzíti, hogy „az írók és zeneszerzők eredeti műalkotását és eredeti kézíratait illetően a szerzőnek – halála után azon személyeknek vagy intézményeknek, akiket, illetőleg amelyeket a hazai törvényhozás erre feljogosít – elidegeníthetetlen joga, hogy a szerző által eszközölt első átruházást követően részt vegyenek a mű eladására vonatkozó műveletekben.”³¹⁷ Ugyanakkor a 14ter cikk (2) bekezdése a fenti rendelkezés alkalmazását a reciprocitástól teszi függővé,³¹⁸ ráadásul a díjak mértékének és a beszedés módozatainak meghatározásában is teljes szabadságot ad a tagállamoknak.³¹⁹

Az EU élt a BUE által hagyott nagy szabadsággal,³²⁰ és hosszas előkészületeket követően³²¹ 2001-ben harmonizálta a jogintézmény számos alapvető kérdését. Az uniós norma elismeri,

313 Uo., 34. pont. A jogeset vonatkozásában l. Dyekjaer (2014) 550–551; Hieger (2014) 548.

314 Reimer (1982) 367.

315 Schovsbo (2010) 179. Hasonlóképp l. Koktvedgaard (1982) 359. Spoor hasonló véleményét idézi Verkade (2012) 292.

316 Az eredetileg 1920. május 20-án, Franciaországban életre hívott jogintézmény történetéről l. Katzenberger (1973) 361–375; Ulmer (1975) 12–28; Reddy (1995) 515–517; Petty (2014) 983.

317 BUE 14ter cikk (1) bekezdés.

318 „A fenti bekezdésben említett védelem az Unióhoz tartozó valamennyi országban csak akkor követelhető, ha a szerző hazai törvénye ilyen védelemnek teret enged, és csak annyiban, amennyiben annak az országnak a törvénye, ahol a védelmet igénylik, ezt lehetővé teszi.” Vagyis a követő jogra vonatkozó szabályok a nemzeti elbánás elve alóli ritka kivételként értékelhetők. L. Goldstein–Hugenholtz (2010) 319.

319 BUE 14ter cikk (3) bekezdés.

320 Ezta BUE 20. cikke is megengedi. Eszerint ugyanis „[a]z Unióhoz tartozó országok kormányai fenntartják maguknak azt a jogot, hogy egymás között külön megállapodásokat létesíthessenek, amennyiben ezek a szerzők javára szélesebb körű jogokat nyújtanak, mint amelyeket az Unió biztosít, vagy amelyek ezzel az Egyezménnyel ellentétben nem álló egyéb kikötéseket tartalmaznak. A fennálló megállapodásoknak azok a rendelkezései, melyek a most említett feltételeknek megfelelnek, hatályban maradnak.”

321 Walter – von Lewinski (2010) 841–846, 10.0.18–10.0.29. pontok.

hogy „a követő jog olyan vagyoni értékkel bíró jog, amelynek révén a szerző/művész díjazásban részesülhet a mű további eladásából. A követő jog tárgya a fizikai műpéldány, vagyis a hordozó, amelyben a védelem alatt álló mű testet ölt.”³²² A BUE vonatkozó rendelkezésével ellentétben az irányelv kizárólag a képzőművészeti alkotások szerzői számára biztosítja a követő jogot. Az írók és a zeneszerzők kívül esnek az irányelv nyújtotta védelmen.³²³ A követő jog elidegeníthetetlen, és arról a szerző előzetesen sem mondhat le, illetve „e jog alapján az alkotásnak a szerző általi első eladását követő minden további eladásáért származó eladási árból a szerző részesedésre jogosult.”³²⁴ A követő jogi díjat minden olyan esetben meg kell fizetni, amikor az eredeti műalkotás értékesítésében „a művészeti piac képviselői – így pl. aukciós házak, művészeti galériák és általában műkereskedők – eladóként, vevőként, illetve közvetítőként közreműködnek.”³²⁵

A követő jog sem tekinthető azonban korlátlanul. Az irányelv lehetővé teszi, hogy a tagállamok maguk döntsenek arról, „hogya [a követő] jogot nem kell alkalmazni olyan újraeladások esetében, amelyeknél az eladó az alkotást közvetlenül a szerzőtől szerezte meg az újraeladást megelőző három éven belül, és az újraeladási ár nem haladja meg a 10000 eurót.”³²⁶ A védelem tárgya (az eredeti műalkotás fogalma) hasonlóképp taxatív felsorolás keretében került meghatározásra. Eszerint kizárólag a képzőművész által alkotott kép, kollázs, festmény, rajz, metszet, nyomat, litográfia, szobor, falikárpit, kerámia, üvegtárgy és fotóművészeti alkotás illeszthető be az irányelv hatálya alá.³²⁷ A tagállamok ehhez hasonlóan kötelesek meghatározni egy küszöbértéket – maximum 3000 eurót –, ami alatt az eredeti műalkotások viszonteladása mentes a követő jogi díj megfizetésének a kötelezettsége alól.³²⁸

Az EUB joggyakorlata rávilágított arra, hogy a tagállamok minden olyan rész kérdésben szabadon rendelkezhetnek a követő jog működéséről, amelyet az EU nem harmonizált. A Dalí-ügy tényállása szerint nem sokkal Salvador Dalí halála előtt a művész „kezdeményezése és felügyelete mellett” jött létre a Fundación Gala-Salvador Dalí. A művész emellett 1989-es halála előtt örökösenek a spanyol államot, szerzői jogainak kezelőjeként pedig az említett alapítványt jelölte meg. Az alapítvány a jogok kezelésével 1997-ben egy másik spanyol szervezetet, a VEGAP-ot bízta meg, amely Franciaország vonatkozásában a francia ADAGP-vel kötött együttműködési szerződést. Utóbbi szervezet a beszedett jogdíjakat a követő jogi díj kivételével át is utalta a VEGAP-nak. Az ADAGP a követő jogi díjat a francia szerzői jogi előírásoknak megfelelően, amely kizárta a díjazás törvényes örökösökön kívüli személyeknek való megfizetését (ide értve a végrendeleti örököseket), Dalí örököseinek folyósította. Az alapítvány eljárást indított a fenti gyakorlat felszámolására, és követelte a Franciaországban beszedett követő jogi díj részére történő megfizetését.³²⁹

322 Követő jogi irányelv (2) preambulumbekkezdés.

323 Uo., (19) preambulumbekkezdés.

324 Uo., 1. cikk (1) bekezdés.

325 Uo., 1. cikk (2) bekezdés.

326 Uo., 1. cikk (3) bekezdés.

327 Uo., 2. cikk (1) bekezdés.

328 Uo., 3. cikk (1)–(2) bekezdés. A Követő jogi irányelv nemzeti átültetésének elemzése tárgyában l. részletesen Gyenge (2005) 86–94; Kulcsár (2005a); Kulcsár (2005b). Az irányelv egészének alapos elemzését l. Walter – von Lewinski (2010) 846–884, 10.1.1–10.13.1. pontok.

329 Fundación Gala-Salvador Dalí és Visual Entidad de Gestión de Artistas Plásticos (VEGAP) kontra Société des auteurs dans les arts graphiques et plastiques (ADAGP) és társai, Case C-518/08, ECLI:EU:C:2010:191, 13–17. pontok.

Az EUB rövid, lényegre törő előzetes döntése szerint a Követő jogi irányelv tartalmi elemei elegendők a belső piac zavartalan működéséhez. Ebből az következik, hogy miközben az irányelv alapján a követő jog a szerző életében (elidegeníthetetlen volta és a lemondás tilalma okán) egyértelműen őt illeti meg, halála esetére nézve az irányelv már nem tartalmaz szabályokat. Vagyis a tagállamok a követő jog öröklését illetően szabadon rendelkezhetnek. Mivel a francia szerzői jog kizárólag a törvényes örököseket ismeri el a követő jogi díj kedvezményezettjeként, ezért az érintett pénzüsségeket az ADAGP jogszerűen utalta azok felé.³³⁰

Egy másik jogvitában a Christie's francia leányvállalata egyes aukciók során meghatározott képzőművészeti alkotások értékesítése esetére előírta, hogy a követő jogi díjjal megegyező összeget fizessen a vevő az aukciós ház részére, melyet az az utóbbi szabály szerint rótt le a kompetens jogkezelő felé. Az ugyancsak műkereskedéssel foglalkozó Syndicat national des antiquaires szakszervezet vitatta, hogy e gyakorlat szabályszerű volna, tekintettel arra, hogy a Követő jogi irányelv szerint „a követő jogi díj az eladót terheli.”³³¹ Az EUB úgy találta, hogy az irányelv elsődlegesen két cél elérését szolgálja: a képzőművészek részesüljenek a műalkotásaik későbbi (anyagiakban mérhető) sikeréből, illetve szüntesse meg az egyes piacokon tapasztalható különbségeket, vagyis a követő jogi díj egységesen kerüljön alkalmazásra az EU valamennyi tagállamában.³³² E célok hatékony megvalósítása érdekében – az EUB szerint – a tagállamok jogosultak arra, hogy maguk határozzák meg a követő jogi díj megfizetésére kötelezett személyt. Az irányelv 1. cikk (2) és (4) bekezdése tükrében az is világos, hogy a követő jogi díj megfizetési kötelezettsége akkor is fennáll, ha a műkereskedő nem eladóként, hanem vevőként vagy csak közvetítőként vesz részt a jogügyletben.

Az említett uniós rendelkezések azonban nem adnak világos iránymutatást a tekintetben, hogy a díjat a közös jogkezelő szervezet felé ténylegesen megfizető, illetve a díjat egyébként – esetleg közvetve – viselő személy egy és ugyanazon személy kell, hogy legyen-e. Ahogy a bírák jelezték: egyes nyelvi változatok ez utóbbi értelmezésre engednek következtetni, más nyelvi változatok megengedőbbek, és úgy tűnik, hogy lehetővé teszik a két személy elválasztását.³³³ Az EUB a helyes értelmezés megtalálása céljából az uniós szabályozás kontextusát és célját vette szemügyre, s megállapította, hogy „az irányelv meghatároz ugyan bizonyos szempontokat az érintett művekre, a követő jog jogosultjaira, a díj mértékére, a követő jogdíjköteles ügyletekre, a számítás alapjára, valamint a fizetésre kötelezett személyre vonatkozóan, nem szól arról, hogy pontosan mely személynek kell véglegesen viselnie a követő jogi díj alapján a szerzőnek járó díj költségét. (...) Nincs szükség a nemzeti jogszabályok közötti olyan különbségek megszüntetésére, amelyek várhatóan nem befolyásolják hátrányosan a belső piac működését, illetve annak érdekében, hogy a lehető legnagyobb mozgástér maradjon a tagállami döntéshozatalnak, elégséges azoknak a belső rendelkezéseknek az összehangolása, amelyek közvetlen hatással vannak a belső piac működésére. Márpedig, noha az ily módon körülírt cél megvalósítása megköveteli, hogy megjelöljék azt a személyt, aki a követő jogi díj alapján a szerzőnek járó díj megfizetéséért felelős, valamint hogy meghatározzák azokat a szabályokat, amelyek e díj összegének megállapítására vonatkoznak, ugyanez nem mondható el arról a

330 Uo., 24–33. pontok. A jogeset vonatkozásában l. Heun-Rehn–Wagner (2010) 212–218; Schulze (2010) 529–530.

331 Christie's France SNC kontra Syndicat national des antiquaires, Case C-41/14, ECLI:EU:C:2015:119, 7–12. pontok.

332 Uo., 15–16. pontok.

333 Uo., 25. pont.

kérdésről, hogy ki viselje véglegesen a díj költségét.”³³⁴ S bár az EUB maga is jelezte, hogy a belső piac hatékony működését illetően lehet annak kockázata, hogy a követő jogi díjat viselő személyt illetően szabad kezet kapnak a tagállamok, azonban az eljáró tanács szerint e hatások csak közvetettek lehetnek.³³⁵ Mindezekre tekintettel a luxembourgi fórum elfogadhatónak találta a Christie’s France szerződéses gyakorlatát.

A fentiek tükrében világos, hogy a követő jog a jogkimerülés érvényesülését korlátozza. Nem képezi akadályát a magántulajdonnal történő rendelkezésnek, azonban azt feltételekhez köti, ami különösen a vételárból való méltányos részesedés igényét teremti meg a szerzői jogosult (vagy örököse) részére.³³⁶ Mivel a díjfizetés nélküli terjesztés a jogelv egyik központi eleme, ezért – Reimer, Schovsbo, Kottvedgaard vagy Spoor véleményével ellentétben – bátran tekinthetjük a követő jogot a jogkimerülés belső korlátjának.

³³⁴ Uo., 27., 29. és 30. pontok.

³³⁵ Uo., 31. pont. A jogeset vonatkozásában l. Dannreuther (2015) 2–7.

³³⁶ Walter – von Lewinski (2010) 837, 10.0.7–10.0.8. pontok.

III. A jogkimerülés érvényesülése az Egyesült Államok szerzői jogában

A jogkimerülés európai megszületésének és fejlődésének vizsgálatát követően tekintsük át, hogy az Egyesült Államok jogrendszerében miként jött létre és milyen változásokon ment át a jogelv. Ennek már csak azért is kiemelkedő a jelentősége, mivel az amerikai szerzői jog – a tartalomipar súlyára is tekintettel – világszintű relevanciával bírhat. Ezen felül pedig, amelyre a IV. fejezetben fogunk kitérni, a *first sale doctrine* alapos ismertetése ahhoz is szükséges, hogy a digitális jogkimerülés amerikai gyakorlatát is áttekinthessük. Mindenekelőtt azonban hangsúlyozni kell, hogy az Egyesült Államok jogrendszere számos olyan különbséget mutat az EGK/EU berendezkedésétől, amely a jogkimerülés tételének a fejlődésére is közvetlen hatást gyakorolt.

Egyrészt a két entitás más hatáskörrel rendelkezik. Az RSZ és jelenleg az EUMSZ egységes szerkezetbe foglalt változata csak közvetve tette és teszi lehetővé a szellemi tulajdonvédelem szabályozását az EGK/EU számára. Mint láttuk, az EUB jogértelmező gyakorlatának, majd a belső piac megteremtését domináns jogpolitikai célként megjelölő irányelvek segítségével sikerült kialakítani egy korlátozottan harmonizált uniós szerzői jogot. Ezzel ellentétben az Egyesült Államokban az IP Clause a Kongresszusnak vindikálja a szerzői és a szabadalmi jog törvényi szintű szabályozását.³³⁷ Az Egyesült Államokban a szövetségi jogalkotás és kormányzat hatásköreit az alkotmány I. és II. cikke pontosan körülhatárolja, s attól csak korlátozott keretek között lehet eltérni.³³⁸ A *first sale doctrine* pedig immáron több mint egy évszázada – hosszabb ideje, mint bármely más országban – a USCA részét képezi, s ily módon irányt mutat a bírói jogértelmezés számára.

Másrészt az Egyesült Államok szövetségi joga különálló törvényekben szabályozza a védjegy-, szabadalmi és szerzői jogot. Ebből következően a jogkimerüléssel kapcsolatos gyakorlat – fontos átfedések mellett – relatíve könnyen elkülöníthető e három jogterületen. Ezzel ellentétben az EUB releváns gyakorlata a szellemi tulajdonvédelem mindhárom részterületét párhuzamosan érintette. Vagyis az EGK/EU területén a jogkimerülés a védjegy-, szabadalmi és szerzői jog területén párhuzamosan, egymásra is figyelemmel került kidolgozásra, illetve fejlesztésre.³³⁹

Harmadrészt, az Egyesült Államokban lineáris fejlődésnek lehetünk szemtanúi, ahol a jogelv már 1909-ben törvényi szintű rögzítést nyert, melyet a jogszabály és a joggyakorlat folyamatos fejlődése csiszolt tovább. Ezzel szemben a jogkimerülés EGK/EU szintű fejlesztése

337 „A Kongresszusnak joga van arra, hogy (...) előmozdítsa a tudományok és hasznos művészetek fejlődését azáltal, hogy a szerzők és feltalálók részére kizárólagos jogot biztosít írásaik és találmányaik tekintetében egy meghatározott időtartamra.” A klauzula fejlődéstörténetét és tartalmát illetően I. Joyce–Patterson (2003) 909–952; Oliar (2006) 1771–1845; Patterson et al. (2009) 241–242; Breagelmann (2009) 104–105; Hess (2013) 1970–1971, 1982–1984; O'Connor (2015) 733–830. A magyar jogirodalomból I. Mezei (2012a) 54–56.

338 Az Egyesült Államok Alkotmányának I. cikk 8. szakasz (1)–(16) bekezdései rögzítik a Kongresszus kizárólagos jogalkotási hatásköreit. Az említett szakasz (17) bekezdése a „szükséges és megfelelő” („*necessary and proper*”) klauzula révén biztosít lehetőséget a hatáskörök szélesítésére. Vö. Badó–Bóka (2012) 81–85.

339 Nem meglepő módon a releváns uniós szellemi tulajdonvédelmi kommentárok és tanulmányok többsége valamennyi jogterületet – és ezen felül gyakran még a versenyjogi aspektust is – felölelve járják körbe a közösségi jogkimerülés témakörét. Vö. Rothnie (1993) 315–393; Tritton (2002) 457–550; Cook (2010) 13–66; Westkamp (2007) 291–335; Bodewig (2013) 401–415.

alapvetően két nagy történelmi időszakra volt bontható, s ezen évek alatt „kampányszerűen” ment végbe a korszakos jelentőségű jogfejlesztés.

Végül az „adott kor” gazdasági és társadalmi körülményei, illetve lehetőségei jelentős mértékben befolyásolták a jogkimerülés elvének a fejlődését. Így ami az Egyesült Államokban szövetségi szinten jogvitákhoz vezetett a 19–20. század fordulóján, az nem szükségképpen generált regionális szintű konfliktust Európában több évtizeddel később. Igaz ugyanakkor, hogy a jogelv megszületését meghatározó korai példák – függetlenül azok megszületésének időpontjától – szoros összefüggést és hasonlóságot mutatnak. Kiválóan példázzák ezt az amerikai Bobbs-Merrill-precedens, a forradalmi német Königs Kursbuch ítélet és a DG-döntés közötti hasonlóságok. Mindhárom esetben a műpéldányok – előbbi kettőnél könyvek, utóbbinál hangfelvételek – árazásával kapcsolatos, még pontosabban az árazásra vonatkozó szerződéses kikötéstől eltérő gyakorlat indukálta a jogvitát.

Az alábbiakban e különbségekre is tekintettel áttekintjük az Egyesült Államok vonatkozásában a *first sale doctrine* kialakulását és fejlődését.³⁴⁰ Bemutatjuk, hogy melyek voltak azok a legfontosabb jogi, társadalmi és gazdasági körülmények, melyek a jogelv sorsát a leginkább meghatározták. Az 1. alfejezet a jogkimerülés „előtörténetét”, az 1909-es törvényi rögzítést megelőző időszakot vázolja fel. Ezt az 1909-es törvény hatálya alatt megfigyelhető gyakorlati élet elemzése követi. E közel hét évtizedes korszak során számos olyan ítélet született, melyek a röviden és tömören megfogalmazott törvényi klauzula kifejezéseit töltötték meg tartalommal (2. alfejezet). A 3. alfejezet az 1976-ban elfogadott, hatályos USCA szabályanyagát, és az ezzel kapcsolatos terminológiai bizonytalanságokat ismerteti. A 4. alfejezet a USCA hatályba lépése (1978) óta a szerzői jogot ért legfontosabb kihívásokat tekinti át, melyek több esetben is a jogszabály módosítását eredményezték. E fejezetek a jogkimerülés nemzeti gyakorlatára fókuszálnak. Ezzel szemben az 5. alfejezet a *first sale doctrine* belső korlátait foglalja csokorba, részletesen ismertette egyrészt a USCA párhuzamos import tilalmát rögzítő speciális rendelkezésének és a jogkimerülés elvének az ütközését, illetve az e dilemma feloldásával kapcsolatos rendkívül fordultatos joggyakorlatot, valamint a követő jog egyesült államokbeli bizonytalan helyzetét.

1. A *first sale doctrine* gyökerei

Mivel az IP Clause fókuszában a tudományok és hasznos művészetek előmozdítása áll, a szövetségi szerzői jog a jogosultak érdekeinek a védelmét és a tudás minél szélesebb körű terjesztését egyaránt biztosítani kívánja. Utóbbi érdek bizonyos feltételek mellett akár még az alkotókat megillető jogosultságok kárára is előnyt élvez. Ennek az egyensúlyi rendszernek az egyik kiváló mintapéldája a bírói jogfejlesztés eredményeként életre hívott, majd 1976-ban kodifikált *fair use teszt*.³⁴¹

E balanszírozást az amerikai jog és bírói gyakorlat több további eszközzel igyekszik elérni. Így pl. a szerzőket megillető vagyoni jogok egyike a terjesztés joga (*right of distribution*),³⁴² melynek

340 A jelen kötet kizárólag a szerzői jogra fókuszál. A szellemi tulajdonvédelem egyéb területein (védjegy- és szabadalmi jog) ugyancsak kodifikált jogkimerülés tétele e helyütt nem kerül ismertetésre, még akkor sem, ha a *first sale doctrine* erős szálakkal kötődik a szabadalmi joghoz az Egyesült Államokban. L. Bobbs-Merrill v. Straus (1908) 343–345. A jogkimerülés szabadalmi jogi vonatkozásairól l. továbbá Kremen (1997) 161–185; Chippetta (2011) 101–161.

341 E teszt a kontinentális európai korlátozásokkal/kivételekkel, illetve a magyar terminológia szerinti szabad felhasználásokkal állítható párhuzamba, azonban azoknál – az eseti bírói mérlegelés szükségessége folytán – jóval rugalmasabb jogintézmény. A magyar szakirodalomból l. Mezei (2008) 26–68.

342 USCA §106(3).

gyakorlása elé többek közt a *first sale doctrine* állít akadályt. Az angol *terminus technicus* szerencsésnek tekinthető abban az értelemben, hogy a jogelv alapját jelentő első adásvétel szükségességét hangsúlyozza. Ezzel ellentétben az európai rendszerekben meghonosodott „jogkimerülés” (*„exhaustion”*) szó a mögötte meghúzódó tartalomra csak ködösen utal. Ugyanakkor pontatlan-nak is tekinthető az amerikai szóhasználat, mivel nem kizárólag *sale*, vagyis eladás képezheti alapját a terjesztési jog kimerülésének, hanem a tulajdon bármilyen más jogcímen történő átszállása.

Az Egyesült Államok szerzői jogi rendszerében a jogkimerülés tétele „fejlesztő bírói jogértelmezés” eredményeként született meg a 19–20. század fordulóján. Habár hagyományosan a Legfelső Bíróságnak a *Bobbs-Merrill v. Straus* ügyben hozott 1908-as ítéletét szokás a jogelv forrásaként megjelölni, ennél korábbi jogesetekre vezethető vissza a doktrína világra jötte. A két évtizeddel korábbi *Henry Bill Publishing v. Smythe* ügy központi kérdését öt könyv engedély nélküli értékesítése adta. A felperes James G. Blaine *Twenty Years of Congress* című könyvét – haszonmaximalizálás céljából – a kereskedők kiiktatásával kizárólag rendelés alapján, saját ügynökein keresztül juttatta el a vevőkhöz. A könyvkereskedéssel foglalkozó alperes egyik ügynökétől vásárolt hat példányt a kötetből, melyek közül ötöt 5,86 dolláros haszon mellett továbbadott. A könyv kiadója a szerzői jogainak megsértésére hivatkozással beperelte Smythe-ot.³⁴³

Bár az ügyben eljáró ohioi körzeti bíróság a felperesnek adott igazat, érvelésében több olyan kijelentést tett, melyekből közvetlen utalások sejlenek fel a jogkimerülés lényegére. Hammond bíró hangsúlyozta, hogy „ha Blaine a könyveket nagy- vagy kiskereskedelmi tételben kereskedőknek adta volna el (...) és az alperes e példányok közül a jogcímet érintő tévedés nélkül vásárolt volna, előfordulhatna, hogy Mr. Blaine-nek semmi lehetősége nem lenne a monopóliuma érvényesítésére, mivel ezt a jogát az említett cselekménye kizárja.”³⁴⁴ Vagyis „az egyedüli kötetek, amelyek a felperes használatra vagy értékesítésre vonatkozó engedélyével az általános forgalom részévé válhattak, csak azok lehettek, melyeket az előfizetők másodkézből adtak tovább. Ezeket az értékesítéseket az egyes előfizetőknek az adott másolat feletti tulajdonjoga alapozza meg.”³⁴⁵ Ugyanakkor „a jogvita tárgyát képező másolatok az ügynök részére kiszállítás céljából kerültek átadásra, és sosem kerültek az ő tulajdonába, hanem a felperes tulajdonában maradtak.”³⁴⁶ Következésképp az eredeti műpéldányok nem kerültek jogszerűen forgalomba, s így azokon Smythe sem szerezhetett tulajdonjogot.

Néhány évre rá *expressis verbis* megerősítést nyert, hogy a jogszerűen forgalomba került műpéldány fölött a tulajdonjogot szerző vásárló általi továbbértékesítéssel szemben nem a jogosult tiltakozhat.³⁴⁷ Sőt, már a Smythe-ügy lezárását megelőzően kimondásra került, hogy amennyiben az alperes ügynökök *megvásárolták* a felperes szerzői joga által védett könyveket, nem követtek el szerzői jogsértést a kötetek továbbértékesítésekor.³⁴⁸

343 A jogeset tényállását l. *Henry Bill Publishing Co. v. Smythe*, 27 Fed. Rep. 914 (1886) 914–915.

344 Uo., 918.

345 Uo., 919.

346 Uo., 924. A jogeset elemzését l. Rothnie (1993) 262.

347 „The new purchaser cannot reprint the copy. He cannot print or publish a new edition of the book; but the copy having been absolutely sold to him, the ordinary incidents of ownership in personal property, among which is the right of alienation, attach to it.” *L. Harrison v. Maynard, Merrill & Co.*, 61 Fed. Rep. 689 (1894) 691. A jogeset elemzését l. Rothnie (1993) 262–263; Perzanowski–Schultz (2011) 913. Utóbbi szerzők számos olyan jogesetet említene a jogkimerülés fejlődését is bemutató tanulmányukban, ahol a bíróság a továbbértékesítésen felül a javítási, átdolgozási és módosítási, valamint a nyilvános előadási magatartásokat is elfogadhatónak látta a jogkimerülés tételének keretei között. L. uo., 913–922.

348 *Clemens v. Estes*, 22 Fed. Rep. 899 (1885) 900. További érdekes amerikai eseteket a századforduló környékéről l. Rothnie (1993) 263–265; Kawabata (2014) 19.

A fenti példák után a *Bobbs-Merrill v. Straus* ügyre érdemes e helyütt részletesen is kitérni. A tényállás szerint a Bobbs-Merrill cég 1904. május 18-án regisztrálta az USCO-nál Hallie Erminie Rives *The Castaway* című könyvét, melyet ezt követően azonnal ki is adott. A kötet belső nyitó oldalán kifejezett utalást helyezett el a kiadó arra nézve, hogy a könyv példányai nem terjeszthetők egydolláros kiskereskedelmi árnál olcsóbban. A Bobbs-Merrill ennél kedvezőbb tarifa mellett értékesítette a műpéldányokat a nagykereskedők és a könyvesboltok felé. Az Isidor és Nathan Straus fivérek tulajdonában álló R. H. Macy & Company az említett kötetből nagykereskedelmi tételben vásárolt, viszont a figyelmeztetés ellenére 89 centes áron kínálta eladásra az egyes példányokat.³⁴⁹ A Bobbs-Merrill ezt a gyakorlatot a szerzői jogai megsértésének vélte, és keresetet indított a Straus fivérekkel szemben.

Az ügyben a végső szót – az első- és másodfokú bíróság döntését helyben hagyva – a Legfelső Bíróság mondta ki. Ítéletében elsőként azt hangsúlyozta, hogy a szerzői jog az alkotmányos klauzulára tekintettel törvényi jognak tekinthető, vagyis a jogviták eldöntése a jogszabályokban foglalt rendelkezések alapján lehetséges.³⁵⁰ Az ügy elbírálásakor hatályban lévő 1831-es szerzői jogi törvény az Egyesült Államok polgárai és az ott élő, más nemzetiségű szerzők számára kizárólagos jogot biztosított műveik nyomtatására, újranyomtatására, kiadására, kiegészítésére, másolására, előadására, befejezésére és értékesítésére.³⁵¹ E jogok szándékos megsértése esetén a bíróságok a műpéldányok lefoglalását és pénzbüntetés megfizetését rendelhették el,³⁵² illetve további intézkedéseket foganatosíthattak.³⁵³ A felperes szerint a bíróságnak nem áll jogában a törvény által rögzített kereteken túlhelyezkedő kedvezményeket (*privileges*, mai szóhasználattal élve inkább korlátozásokat vagy kivételeket) biztosítani a fel-

349 Az R. H. Macy & Company a tulajdonába került kötetek 90%-át nagykereskedőkön keresztül megközelítőleg 40 centes darabáron, a maradékot pedig kiskereskedőkön keresztül a fogyasztói (egy dolláros) áron vásárolta. L. Bobbs-Merrill v. Straus (1908) 341–342. Egyszerű matematikai számítás szerint ez elvileg azt jelenti, hogy minden példányra átlagosan 46 centet költött a cég. Az alperes által alkalmazott 89 centes ár tehát kötetenként hozzávetőlegesen 43 centes hasznot eredményezett a könyvkereskedőnek.

350 Uo., 346.

351 Revised Statutes of the United States §4952: „Any citizen of the United States or resident therein, who shall be the author, inventor, designer, or proprietor of any book, map, chart, dramatic or musical composition, engraving, cut, print, or photograph or negative thereof, or of a painting, drawing, chromo, statue, statuery, and of models or designs intended to be perfected as works of the fine arts, and the executors, administrators, or assigns of any such person, shall, upon complying with the provisions of this chapter, have the sole liberty of printing, reprinting, publishing, completing, copying, executing, finishing, and vending the same.”

352 Revised Statutes of the United States §4965: „If any person, after the recording of the title of any map, chart, musical composition, print, cut, engraving, or photograph, or chromo, or of the description of any painting, drawing, statue, statuery, or model or design intended to be perfected and executed as a work of the fine arts, as provided by this chapter, shall, within the term limited, and without the consent of the proprietor of the copyright first obtained in writing, signed in presence of two or more witnesses, engrave, etch, work, copy, print, publish, or import, either in whole or in part, or by varying the main design with intent to evade the law, or, knowing the same to be so printed, published, or imported, shall sell or expose to sale any copy of such map or other article, as aforesaid, he shall forfeit to the proprietor all the plates on which the same shall be copied, and every sheet thereof, either copied or printed, and shall further forfeit one dollar for every sheet of the same found in his possession, either printing, printed, copied, published, imported, or exposed for sale; and in case of a painting, statue, or statuery, he shall forfeit ten dollars for every copy of the same in his possession, or by him sold or exposed for sale, one half thereof to the proprietor and the other half to the use of the United States.”

353 Revised Statutes of the United States §4970: „The circuit courts, and district courts having the jurisdiction of circuit courts, shall have power, upon bill in equity filed by any party aggrieved, to grant injunctions to prevent the violation of any right secured by the laws respecting copyrights, according to the course and principles of courts of equity, on such terms as the court may deem reasonable.”

használnak.³⁵⁴ A főbírák azonban, ezzel a logikával épp ellentétesen, úgy ítélték meg, hogy az R. H. Macy & Company magatartása nem ellentétes a szerzőknek biztosított kizárólagos jogokkal, a fent említett értékesítés (*vend*) ugyanis nem terjed ki az egyszer már jogszerűen forgalomba hozott műpéldányok későbbi viszonteladására.

A Legfelső Bíróság szerint a jogeset lényegi kérdése az volt, hogy „vajon az értékesítés joga olyan jog-e, ami lehetővé teszi a szerzői jogosultnak, hogy egy könyvben vagy a törvény által védett más művön figyelmeztetés elhelyezésével korlátokat állítson a védett tartalom jövőbeli értékesítése elé azt követően, hogy a műpéldány egy másik személy uralma alá került, aki azért kielégítő árat fizetett?”³⁵⁵ A bíróság erre a kérdésre az alábbiak szerint adott nemleges választ: „véleményünk szerint a szerzői jogi törvények, miközben a szerzői jogosultnak jogot biztosítanak az alkotása többszörözésére és eladására, nem adnak jogot arra, hogy a jelen ügyben említetthez hasonló figyelmeztetéssel feltételekhez kösse egy könyv azon jövőbeli vásárlók általi viszonteladását, akikkel a szerzői jogosult nem áll szerződéses jogviszonyban. (...) Ha az eladás kizárólagos jogához – egy figyelmeztetés elhelyezésével, amely az értékesítést meghatározott összeghez kötné – minden jövőbeli értékesítés felügyelete is társulna, a törvényben nem foglalt jogot kapna a jogosult, és ez, véleményünk szerint, az eredeti jelentésének határain túlra terjesztené ki annak működését, amennyiben a jogalkotó szándékának irányából vizsgáljuk a kérdést.”³⁵⁶

A Legfelső Bíróság döntése tehát alapvetően két fontos tételt fektetett le. Egyrészt a terjesztés (értékesítés) joga az 1831-es jogalkotó eredeti szándéka szerint nem teszi lehetővé, hogy a szerzői jogosult egy írásos figyelmeztetéssel kontrollálja a műpéldány jogszerű tulajdonosa általi jövőbeli viszonteladást, amennyiben az eredeti műpéldány tulajdonjogát a jogosult megfelelő díj ellenében adta tovább.³⁵⁷ Másrészt a másolatokban elhelyezett figyelmeztetés csak a szerzői jogosulttal szerződéses kapcsolatban álló eladókra vonatkozhat. Vagyis aki a kiadóval e feltételről közvetlenül megállapodik, és e feltételt magára nézve kötelezőnek fogadja el, szerződésszegést követhet el az áron aluli értékesítéssel. Aki azonban nem lép szerződésre a kiadóval, arra az említett kikötés nem vonatkozik.³⁵⁸

Mint látható, nem az imént bemutatott ítéletben jelent meg először a jogkimerülés gondolata. Ugyanakkor a tény, hogy a Legfelső Bíróság 1908-ban határozott ebben az ügyben, egyértelműen meghatározónak tekinthető a jogelv sorsát illetően. Az akkoriban már folyamatban lévő, az 1831-es szerzői jogi törvény reformját célzó kongresszusi munka során az amerikai honatyák ugyanis felismerték a főbírák logikájának helytállóságát,³⁵⁹ s gyakorlatilag változatlan tartalommal az 1909-ben elfogadott új törvénybe emelték a *first sale doctrine*-t.

354 Bobbs-Merrill v. Straus (1908) 346.

355 Uo., 349–350.

356 Uo., 350–351. Érdemes felhívni a figyelmet, hogy milyen nagyfokú a hasonlóság az idézett rész és az RG Königs Kursbuch ügyben hozott ítélete között.

357 Nimmer (2013) §8.12[A].

358 A jogeset elemzését l. Corsello (1991) 189–190; Rothnie (1993) 260–261; Roa (1999) 216–218; Vacca (2007) 610–611; Hess (2013) 1998–1999.

359 „The concluding clause in the section, that ‘nothing in this act shall be deemed to forbid prevent, or restrict the transfer of any copy of a work copyrighted under this act the possession of which has been lawfully obtained’ is inserted in order to make it clear that there is no intention to enlarge in any way the construction to be given to the word ‘vend’ in the first section of the bill. Your committee feels that it would be most unwise to permit the copyright proprietor to exercise any control whatever over the article which is the subject of copyright after said proprietor has made the first sale.” L. H.R. Rep. (1909) 13.

A jogszabály szerint „a jelen törvény semelyik pontja nem tiltja, akadályozza meg, vagy korlátozza egy szerzői jogilag védett mű jogszerűen megszerzett másolatának az átruházását.”³⁶⁰

2. A *first sale doctrine* tartalmának pontosítása az 1976-os USCA megalkotásáig

Tekintettel arra, hogy a jogkimerülés tétele kizárólag az értékesített műpéldányokra vonatkozhat, már elég korán kardinális jellegű kérdésként merült fel a szerzői jogosult által meghatározott személyeknek adott felhasználási engedély (licencia) és a műpéldány tulajdonjogának (adásvétel vagy más jogi aktus útján történő) átruházása közötti különbségtétel. Az első ezzel kapcsolatos ítéletek az 1960-as és 1970-es években születtek. A Hampton-ügy tényállása szerint a Paramount Pictures jogelődje engedélyt adott a Kodascope társaságnak, hogy a *Covered Wagon* némafilmről másolatot készítsen, és azt filmszínházon kívül nyilvánosan előadja. A Kodascope utóbb egy példányt továbbadott John Hampton részére, aki azt ugyancsak levetítette a nyilvánosság számára. Az ügyben a jogerős döntést hozó Ninth Circuit³⁶¹ hangsúlyozta, hogy a Paramount csupán felhasználási engedélyt adott a film nyilvános előadására, a műpéldány feletti további rendelkezési jogát azonban érvényesen fenntartotta. Erre, valamint arra a tényre tekintettel, hogy a *first sale doctrine* a nyilvános előadás jogára nem terjed ki, a bíróság helyben hagyta az első fokú bíróság Paramountnak kedvező döntését, és elmarasztalta Hamptont.³⁶²

Eltérő tényállás mellett – büntetőeljárás keretében – hasonló kérdésre kellett a Wise-ügyben a Ninth Circuitnek választ adnia. Itt az alperes által üzemeltetett Hollywood Film Exchange cég a felperes filmstúdiók által filmes antikváriumok részére átadott filmszalagok felvásárlása után továbbértékesítette azokat. A szerzői jogosultakat képviselő szövetségi kormány szerint a filmek nem kerültek értékesítésre, csak meghatározott személyeknek, célból (pl. a szalagok újrahasznosítása végett) és időre licencelték őket. A vita tárgyát számtalan film és ezekre vonatkozóan nagyszámú szerződés képezte, melyeket a bíróság egyedileg vizsgált. Megállapítást nyert, hogy egyes esetekben a stúdiók és az antikváriumok a kontraktusba foglalt korlátozások miatt érvényesen felhasználási szerződés kötöttek. Más esetekben, mint pl.

360 Act to Amend and Consolidate the Acts Respecting Copyright (1909) 41. szakasz: „Nothing in this title shall be deemed to forbid, prevent, or restrict the transfer of any copy of a copyrighted work, the possession of which has been lawfully obtained.” A szerzői jogot érintő törvényeket a Kongresszus 1947-ben egységes szerkezetbe foglalta, a maival megegyező számozás szerint a United States Code 17. könyvében. (Innen a „17 U.S.C.” rövidítés, mely hagyományosan a törvény szakasza előtt kerül megjelölésre). Az 1947-es aktus keretében a *first sale doctrine* eredeti számozása (41. cikkről) módosult (27. cikkre).

361 A USCA hatálya alá tartozó kérdésekben első fokon a szövetségi körzeti bíróságok (*district courts*, amelyek száma összesen 94) járnak el az Egyesült Államokban. Az általuk meghozott ítéletekkel szemben az adott körzetre tekintettel illetékességgel rendelkező fellebbviteli bíróságokhoz (*court of appeals*, ezekből 12, valamint további egy speciális fórum létezik) lehet benyújtani a fellebbezéseket. Ezen utóbbi fórumokat szokás az amerikai jogi zsargonban a számuk szerint hívni. Így például a Ninth Circuit a 9. körzethez tartozó szövetségi körzeti bíróságok fellebbviteli fórumát jelenti. Hivatalos nevén Court of Appeals for the Ninth Circuit. A továbbiakban pusztán számuk szerint lesznek rövidítve az egyes fellebbviteli fórumok.

362 John Hampton, et al. v. Paramount Pictures Corporation, et al., 279 F.2d 100 (1960) cert. denied 364 U.S. 882 (1960). A jogeset elemzését I. Rothnie (1993) 268.

a Vanessa Redgrave színésznőnek egyszeri díj ellenében átadott kópia kapcsán, adásvétel jött létre, ahol a felhasználás feltételei korlátozásra kerültek ugyan (Redgrave nem adhatta volna tovább a felvételt, de vissza sem kellett juttatnia azt a Warner Brothers stúdiónak), ám a jogkimerülés ennek ellenére alkalmazandónak bizonyult.³⁶³ A Ninth Circuit hangsúlyozta, hogy a „licencia kontra adásvétel” kérdést az egyes szerződések pontos rendelkezései fényében, de *sosem egy tényezőt kiemelve kell eldönteni*. Végző soron arra jutott az ítéletet megszövegező Davis bírő, hogy Wise több filmszalagon is tulajdonjogot szerzett, s így azokat jogszerűen továbbadhatta. Különösen akkor, amikor *a filmszalagokért azok eredeti szerzője egyösszegű díjat fizetett, valamint a visszajuttatás lehetetlen volt, illetve nem írta elő a megkötött szerződés, s így a műpéldány tartósan a vevő birtokában maradt*.³⁶⁴

A Maynard-ítéletre támaszkodva az amerikai bíróságok az 1909-es szerzői jogi törvény elfogadását követően tovább finomították az értékesített műpéldányok újrakötésén vagy újrahasonosításán alapuló felhasználások (vizonteladás) gyakorlatát is. Elfogadhatónak bizonyult a jogszerűen vásárolt sálak és törölközők új kiegészítésként elkészítéséhez való felhasználása,³⁶⁵ a jogszerűen beszerzett képeslapok és üdvözlőkártyák kerámia termékekre történő felragasztása,³⁶⁶ valamint a leselejtezett (hulladékpapír gyanánt továbbadott) Superman képregények új borítóval ellátott példányainak piacra dobása.³⁶⁷ Az előbbi két esetben a bíróságok mindössze annyit írtak elő az alperesek részére, hogy az általuk előállított termékeken helyezzenek el az eredeti jogosult szerzői jogaira történő utalást. Nem „újrahasonosításról” szólt ugyan a Burke & Van Heusel ügy, azonban megerősítést nyert, hogy egy termékhez kapcsolt áruként értékesített hanglemezek vizonteladása a jogkimerülés okán nem ütközik a jogosult vagyoni jogaiba.³⁶⁸

A Platt & Munck ügy az 1909-es szerzői jogi törvény jogszabályi definíciójának egy bizonyos elemét vetette alapos vizsgálat alá. A *first sale doctrine* azon műpéldányok esetében tette lehetővé a továbbadást, amelyeknek jogszerűen került a birtokába a felhasználó (*the possession of which has been lawfully obtained*). A „possession” szó azonban egyértelműen elkülönítendő az „ownership”, vagyis a tulajdonjog kifejezéstől. A Second Circuitnek így arra a kérdésre kellett választ adnia, hogy a pusztán birtokban tartás is megalapozza-e a jogkimerülés alkalmazását vagy sem. A kérdéses ügyben a Platt & Munck cég azzal bízta meg a Republic céget, hogy puzzle játékokat és könyveket gyártson. A készterméket azonban a megbízó minőségi kifogásokra hivatkozással nem vette át és nem is fizetett értük. A Republic ezt követően a megbízó

363 United States v. Wise, 550 F.2d 1180 (1977) 1191–1192.

364 Uo., 1190–1192. A jogeset elemzését l. Rothnie (1993) 273–274; Donatello (2012) 66–67; Degner (2012) 585–586.

365 Scarves by Vera Inc. v. American Handbags Inc., 188 F.Supp. 255 (1960).

366 The C. M. Paula Company v. L. Gene Logan, 355 F.Supp. 189 (1973).

367 Az ügy tényállása szerint az Independent News cég azzal a feltétellel értékesítette nagykereskedők felé a kérdéses Superman-képregényeket, hogy azokat csak egy meghatározott időtartamon keresztül árulhatják vizonteladók felé. A promóciós időszak lejártát követően a nagykereskedők a megmaradt példányok címlapját kötelesek voltak a képregényekről eltávolítani, majd visszajuttatni a kiadó részére. A kötetek belső oldalait azonban a nagykereskedők hulladékpapír gyanánt jogosultak voltak eladni. A kérdéses műpéldányok ez alapján kerültek Harry Williamshez, aki a képregényekhez saját borítót készített, s ebben adta tovább azokat. Ezek a tények a későbbiekben bemutatott „licencia kontra adásvétel” problémakör vonatkozásában bírnak kiemelkedő relevanciával. A jogesetet l. Independent News Co., Inc. et al. v. Harry Williams, 293 F.2d 510 (1951). A jogeset elemzését l. Rothnie (1993) 268–269.

368 Burke & Van Heusen Inc. v. Arrow Drug Inc., et al., 233 F.Supp. 881 (1964). A jogeset elemzését l. Rothnie (1993) 271–272.

engedélye nélkül értékesítette a legyártott termékeket. Mikor a Platt & Munck perre vitte az engedély nélküli terjesztést, a Republic cég a törvény szó szerinti értelmezésére alapította védekezését, hangsúlyozva, hogy a példányok jogszerűen voltak a birtokában, hiszen azokat legyártotta, azonban érték a vételárat a megrendelő nem fizette ki. Az ítéletben Friendly bíró elutasította ezt a merev megközelítést, elsődlegesen a szerzői jogi törvény teleológiai értelmezése révén. A *first sale doctrine* alkalmazását ugyanis a Kongresszus csak a jogosult általi első tulajdon-átruházás esetére rendelte alkalmazni.³⁶⁹

A Bobbs-Merrill-ügyben megfogalmazott „megfelelő díjazás” követelményét az 1909-es szerzői jogi törvény alapján is megerősítette a bírói gyakorlat. A Lantern Press ítélet szerint amennyiben a jogosult két eltérő díjazási kondíciót alkalmaz könyvek kemény- és puhakötéses kiadása esetén, nem hivatkozhat a jogainak megsértésére, ha a puhakötéses kiadványt annak vásárlói utóbb keménykötésben – ám az eredetnél olcsóbban – értékesítik. A szerzői jogosult ugyanis az általa megfelelőnek tartott díjazásban részesült a puhakötéses példányok értékesítése után.³⁷⁰

Az Atherton-ügyben hozott ítélet, némiképp eltávolodva az imént elmondottaktól, már nem a ténylegesen megtörtént díjazás kérdésére, sokkal inkább arra helyezte a hangsúlyt, hogy a jogosult maga gyakorolta-e a műpéldány forgalomba hozását, ennek híján ugyanis a megfelelő díjazás szóba sem jöhet. A jogkimerülés tételének alkalmazását tehát nem zárja ki, ha a jogosult konkrét díjazásban nem részesült a tulajdon-átruházás kapcsán, mivel ez utóbbi ingyenesen is megvalósítható.³⁷¹

3. A *first sale doctrine* hatályos törvényi előírása és terminológiai bizonytalanságai

A 2. alfejezetben foglalt pontosítások és lépcsőzetes fejlődés ellenére a jogkimerülés tartalma – elsődlegesen a viszonylag statikus tartalomfogyasztási módszerek miatt – csekély változáson ment keresztül az 1909-es szerzői jogi törvény élete során. Ennek köszönhetően az elv mögött meghúzódó jogpolitikai indokok, másrészt a rendelkezés alkalmazásának feltételei rögzültek a bírói gyakorlatban. E megbízhatóságra is tekintettel az 1976-as új törvény alkotói minimális módosítások mellett emelték át a korábbi definíciót. Így a védett művek körének

369 „If lawful possession by another sufficed to deprive the copyright proprietor of his right to control the transfer of the copyright objects, any bailee of such objects could sell them without infringing the copyright, whatever his liability for conversion might be in view of the necessary role played by manufacturers, shippers and others in producing and distributing copies of copyrighted works, the result in many cases would be that a copyright proprietor could not present his work to the public without risking the loss of part of his copyright protection.” L. Platt & Munck Co., Inc. v. Republic Graphics Inc., et al., 315 F.2d 847 (1963) 851. A jogeset elemzését l. Rothnie (1993) 269–271; Nimmer (2013) §8.12[B][3][b].

370 Lantern Press Inc. v. American Publishers Co., 419 F.Supp. 1267 (1976). A jogeset elemzését l. Rothnie (1993) 273. A konkrét ügyben alkalmazott árstratégia szerint a keménykötéses kiadvány minimum ára 4,08 dollár, a puhakötéses példányoké pedig 50 cent volt. Valószínű, hogy részben a fentihez hasonló ítéletek fényében módosult napjainkra az árképzés a kétféle kiadás vonatkozásában. Ma már egyáltalán nem bevett nyolcszoros áron adni egy keménykötéses kiadványt.

371 United States v. Raymond Joseph Atherton, 561 F.2d 747 (1977). A jogeset elemzését l. Rothnie (1993) 274–275.

bővülése (l. hangfelvételek védelme) folytán szükséges pontosításon túl a Kongresszus megfogadta a joggyakorlat tanácsát, és birtoklás helyett kifejezetten a műpéldány tulajdonosa általi továbbértékesítésre utalt.

A jelenleg hatályos §109(a) első mondata szerint „a 106(3) szakaszban foglaltak ellenére a jelen jogszabály alapján jogszerűen előállított, meghatározott másolat vagy hangfelvétel tulajdonosa vagy az általa feljogosított személy a szerzői jogosult engedélye nélkül eladhatja vagy átruházhatja ennek a másolatnak vagy hangfelvételnek a tulajdonjogát.”³⁷² A jogelv mögött meghúzódó jogpolitikai elvek ismertetését megelőzően indokoltnak tűnik megemlíteni, hogy a fenti rendelkezés magyar fordítása nem képes tükrözni az eredeti szöveg egy elemében lappangó értelmezési problémákat. Az imént idézett szabály eredeti nyelven a „*lawfully made under this title*” fordulatot tartalmazza.

Bár a „*make*” hagyományosan csinálni, tenni, előállítani értelemmel bír, nehéz volna egyszerűen megválaszolni, hogy pontosan mit takar e helyütt e szó. Egyrészt e kifejezés nem bír speciális értelemmel a szerzői jogi törvény vonatkozásában, mivel a USCA §101 nem tartalmaz ez irányú definíciót. Másrészt a USCA §109(a) soron következő mondata maga tartalmazza a „*manufacture*” szót,³⁷³ amely kifejezetten előállít, legyárt jelentéssel bír. Ez utóbbi körülmény arra enged következtetni, hogy e két szó eltérő tartalommal rendelkezik. Harmadrészt az imént idézett ötszavas fordulat a törvénynek összesen nyolc különböző pontján jelenik meg, egymástól jelentős távolságot mutató szabályok részeként. Emiatt szükséges, hogy e fordulatot a jogszabály egésze szempontjából értékeljük.

Nem mindegy, hogy csak az Egyesült Államok területén előállított műpéldányok tekintendők jogszerűnek, esetleg a külföldön létrehozott másolatok is. Ha az első értelmezési mód győzedelmeskedne (s mint alább látni fogjuk, nem egy ilyen – szigorúan a jogkimerülés témájához kapcsolódó – bírói értelmezés létezik), akkor annak komoly következményei lehetnek a jogkimerüléstől eltérő egyéb szabályokra. Elképzelhető lenne, hogy a tanároknak vagy diákoknak biztosított oktatási célú szabad felhasználás kizárólag az amerikai gyártású hangfelvételeket és audiovizuális tartalmakat ölelje fel, megnehezítve ezzel pl. (de nem kizárólag) a nyelvoktatást.³⁷⁴ Ugyancsak a földrajzi értelmezés ellen szól, hogy miközben a USCA §1006 a „*lawfully made under this title*” fordulatot a hangfelvételek után járó jogdíj kifizetésének előfeltételként jelöli, addig a §1004 kifejezetten rögzíti, hogy az említett jogdíj az importált hangfelvételek után is jár.

A „*made*” szó körüli terminológiai bizonytalanságok nem csak nyelvtani értelemben okoznak problémákat. A releváns ítéletek komoly véleménykülönbséget tükröznek. Egyes bíróságok a „*manufactured and sold*”, vagyis „előállították és értékesítették” szófordulattal állítják párhuzamba e szót,³⁷⁵ mások – köztük egy helyütt a Legfelső Bíróság és a Second Circuit

372 USCA §109(a).

373 A kérdéses mondat releváns része szerint: „Notwithstanding the preceding sentence, copies or phonorecords of works subject to restored copyright under section 104A that are manufactured before the date of restoration of copyright.”

374 „Notwithstanding the provisions of section 106, the following are not infringements of copyright: (1) performance or display of a work by instructors or pupils in the course of face-to-face teaching activities of a nonprofit educational institution, in a classroom or similar place devoted to instruction, unless, in the case of a motion picture or other audiovisual work, the performance, or the display of individual images, is given by means of a copy that was not lawfully made under this title, and that the person responsible for the performance knew or had reason to believe was not lawfully made.” L. USCA §110(1).

375 Columbia Broadcasting System Inc. v. Scorpio Music Distributors Inc., 569 F.Supp. 47 (1983) 49. Hasonló érvelést alkalmazott később a Ninth Circuit. L. BMG Music, et al., v. Edmundo Perez, et al., 952 F.2d 318 (1991) 319.

– ítéletei a „made” szót kizárólag a „manufactured” szó szinonimájaként kezelték.³⁷⁶ Érdekes, hogy a Legfelső Bíróság imént említett döntése egy másik helyen az alábbi világos mondattal – szinte definíciószerűen – határozta meg a jogkimerülés lényegét: „a jogkimerülés lényege, hogy ha a szerzői jogosult egyszer a kereskedelem tárgyává tette a műpéldányt, akkor kimerítette a terjesztés kontrollálásához fűződő kizárólagos törvényi jogát.”³⁷⁷ Ez a meghatározás azonban nem az előállításra helyezi a hangsúlyt a jogelv értelmezésekor.

A „made” szó körüli bizonytalanságokat csak tetézi, ha hozzáillesztjük a „lawfully”, illetve az „under this title” elemeket. Az előbbi indokoltsága könnyen magyarázható: jogellenes példányok nem szolgálhatnak jogszerű felhasználás forrásaként. Ennél nehezebben oldhatók fel a második elem által generált problémák. E fordulatot ugyanis egyes bíróságok úgy értelmezik, mint ami az Egyesült Államok határain belüli előállítást feltételezi.³⁷⁸ A Ninth Circuit szerint – egyfajta vegyes értelmezést megalapozva – nem csupán az Egyesült Államok területén előállított másolatok esetén merülhet fel a jogkimerülés alkalmazása, hanem akkor is, ha a műpéldány külföldről származik ugyan, azonban az Egyesült Államokban egyaránt forgalomba hozták.³⁷⁹

Említést érdemel, hogy a Quality King ügy lezárását követően a 105. Kongresszusban egy képviselőházi törvényjavaslat a §109(a) vonatkozó részének a módosítását javasolta. Az előterjesztés releváns része a következők szerint hangzott: „egy meghatározott, jogszerűen előállított másolat vagy hangfelvétel tulajdonosa, amelyet a szerzői jogosult engedélyével terjesztettek az Egyesült Államok területén.”³⁸⁰ A képviselőházi tervezet a jogszabályi környezetet tehát oly módon változtatta volna meg, hogy a jogkimerülés előfeltételének földrajzi specifikáció nélkül a jogszerű előállítást, illetve a földrajzi specifikációval ellátott (az Egyesült Államok területén történő) terjesztést tette. Ez a megközelítés egyértelműen elejét vehette volna mindenféle értelmezési dilemmának és számtalan jogvitának. A törvényjavaslatot azonban a Szenátus nem támogatta.³⁸¹

Ismert olyan felsőbbbírósági vélemény is, amely elvetette a földrajzi értelmezést. A Third Circuit szerint amennyiben a Kongresszus ilyen tartalommal kívánta volna felruházni a USCA kérdéses szakaszát, akkor azt könnyen megtehetette volna.³⁸² Ez utóbbi vélemény part-

376 „After the first sale of a copyrighted item ‘lawfully made under this title’, any subsequent purchaser, whether from a domestic or from a foreign reseller, is obviously an ‘owner’ of that item. (...) The owner of goods lawfully made under the Act is entitled to the protection of the first sale doctrine in an action in a United States court even if the first sale occurred abroad.” L. Quality King Distributors, Inc. v. Lanza Research International, Inc., 523 U.S. 135 (1998) 145., illetve a 14. lj. A Second Circuit a Kirtsaeng-ügyben hasonló álláspontra helyezkedett. L. John Wiley & Sons, Inc. v. Kirtsaeng, 654 F.3d 210 (2011) 221.

377 „The whole point of the first sale doctrine is that once the copyright owner places a copyrighted item in the stream of commerce by selling it, he has exhausted his exclusive statutory right to control its distribution.” L. Quality King v. Lanza (1998) 152.

378 L. pl. John Wiley & Sons v. Kirtsaeng (2011) 221–222.

379 „§109 applies to copies made abroad only if the copies have been sold in the United States by the copyright owner or with its authority.” L. Denicare U.S.A., Inc., et al., v. Toys „R” Us, Inc., 84 F.3d 1143 (1996) 1150. A bíróság szerint a San Franciscó-i szabadkereskedelmi övezetben gazdát cserélt áru az Egyesült Államokban értékesítettnek tekintendő. Vö. Uo., 1145. Hasonló érvelést alkalmazott a Ninth Circuit egy esetben is. L. Parfums Givenchy, Inc. v. Drug Emporium, Inc., 38 F.3d 477 (1994) 480–481.

380 Roa (1999) 233.

381 Uo., A „lawfully made under this title” fordulattal kapcsolatos jogirodalmi elemzéseket l. Alvarado (2012) 912–921; Goldberg (2012) 3068–3077.

382 „We confess some uneasiness with this construction of ‘lawfully made’ because it does not fit comfortably within the scheme of the Copyright Act. When Congress considered the place of manufacture to be important, as it did in the manufacturing requirement of section 601(a), the statutory language clearly expresses that concern.” L. Sebastian International Inc. v. Consumer Contacts (PTY) Ltd, et al., 847 F.2d 1093 (1987) 1098 és 1. lj.

jára állva több bíróság is megerősítette, hogy nem az előállítás helye, hanem az amerikai jogosult általi engedélyezés (és a részére juttatott díjazás) ténye a döntő a jogszerűség megállapításakor.³⁸³ A vizsgált szófordulat vonatkozásában a jelenleg legaktuálisabb és legmagasabb szintű forrást jelentő Kirtsaeng-döntés az utóbbiként említett, nem földrajzi értelmezés mellett tette le a voksát.

A Legfelső Bíróság többségi véleménye szerint az „*under this title*” nem az Egyesült Államok területén történő előállítást takarja, hanem a USCA szabályainak való megfelelést hangsúlyozza. A „*lawfully made*” pedig az amerikai szerzői jogosult által vagy az ő engedélyével – bármely földrajzi területen – történő előállításra utal.³⁸⁴ Mindent egybevetve – a legaktuálisabb joggyakorlatot is alapul véve, valamint élve a fordítói szabadsággal – az említett ötszavas angol kifejezést „a jelen jogszabály alapján jogszerűen előállított” fordulattal írtuk körül.

4. A jogkimerülés elvét erő kihívások és változások az 1976-os USCA hatálya alatt

Az előbbiekben bemutatott fogalmi kelléktár alkalmazását az 1976-os szerzői jogi törvény elfogadásának időszakában a jogterület fejlődésére hatást gyakorló tényezők egyre inkább megnehezítették. E külső tényezők egyike a *technológiai fejlesztések felgyorsulása* volt. Már a 19–20. századból is számtalan, a szerzői jogot közvetlenül érintő fejlesztésre hozható példa.³⁸⁵ Az elmúlt évszázad második fele az Egyesült Államokban azonban a rádiózás és televíziózás forradalmasításától volt hangos. A zenei és filmes tartalmak otthoni fogyasztása iránt igény robbanásszerűen megnőtt. Továbbá pl. a „diszkó-láz” fokozódásával a közösségi zenei szórakozás is tömeges méreteket öltött. E két területen a legnagyobb hatást minden bizonnyal a japán Sony cég két forradalmi készülékének, a hordozható walkman és a multifunkciós Betamax video magnók piacra dobása jelentette.³⁸⁶ A nyomtatott tartalmak fotomechanikus többszörözése ugyancsak mindennapossá vált. A számítógépes forradalom és a digitális technológiák standardizálása [például: Compact Disc (1983) és mp3 formátum (1995)] pedig már csak hab volt a tortán. E fejlődésre reagálva az amerikai jogalkotó folyamatosan szélesítette a szerzők jogait, s igyekezett részükre a lehető legnagyobb kontrollt biztosítani. Ennek – az IP Clause szellemiségében – bizonyos mértékig gátját szabta a vagyoni jogok korlátozásainak és kivételeinek szükségszerű szélesítése.

383 A Second Circuitben a Kirtsaeng-ügyben hozott másodfokú döntésének különvéleménye szerint: „regardless of place of manufacture, a copy authorized by the U.S. rightsholder is lawful under U.S. copyright law.” *L. John Wiley & Sons v. Kirtsaeng* (2011) 226.

384 *Kirtsaeng v. John Wiley & Sons* (2013) 1358–1360.

385 Mezei (2012b) 197–208.

386 A walkman kapcsán l. Horowitz (1987) 42–43. A videomagnók kapcsán l. WIPO Magazine (2006) 8–9. A Betamax videomagnók a múltán híres *Sony v. Universal* ügyben kerültek a figyelem középpontjába. A Legfelső Bíróság 1984-es ítéletében megerősítette, hogy a japán cég közvetve sem felel a felhasználók által elkövetett szerzői jogsértésekért, mivel azokról nincs aktuális ismerete, azt nem tudja kontrollálni, s mert készüléke alkalmas jelentős nem jogsértő felhasználásokra egyaránt („*staple article of commerce*”). *L. Sony Corporation of America, et al. v. Universal City Studios, Inc., et al.*, 464 U.S. 417 (1984). Az ítélet elemzését l. Reiner (1978) 573–634; Clark (1979) 661–681; Patry (1982) 211–248; Ikeler (1985) 873–897; Nimmer (2013) 13.05. §[F][5] [b][i]. A magyar jogirodalomból l. Mezei (2005) 27–32; Mezei (2014b) 395–406.

Egy másik tényező, mely a szerzői jog modernizációját determinálta, a *globalizáció felgyorsulása*, illetve a szerzői jog kontextusából nézve a felhasználások határokon átvélő jellege, *elnemzetköziesedése* volt. Az internet elterjedésének is köszönhetően a szerzői jogi kihívásokra globális válasz adása szükséges.³⁸⁷ Ennek ugyanakkor reálisan csupán a keretei határozhatók meg hatékonyan, e keretek alkalmazása – a szerzői jog territorális jellegéből következően – mindenkor a nemzetállamok feladata. Az olyan fejlett gazdaságok, mint az Egyesült Államoké vagy az Európai Unióé, ugyanakkor folyamatosan igyekeznek az alapul szolgáló kereteket a saját igényeikhez igazítani, a lehető legmagasabb szintű jogvédelmet kieszközölni. Ez napjainkban leginkább a jogérvényesítés vonatkozásában figyelhető meg.³⁸⁸

Mindkét tényező alapjaiban vezethető vissza arra, illetve *vice versa*, tovább erősíti azt, hogy a szerzői alkotómunka *elűzletiesedett*. Ennek logikája már az angolszász utilitarista gondolkodásból levezethető, ám az Egyesült Államok vonatkozásában a legfontosabb mozgatórugója mégis az volt, hogy az ország a kezdetektől fogva piacvezetőként volt jelen a zene-, film- és szoftveripar területén. Az egyre nagyobb bevételekkel kecsegtető *copyright industry* az egyik legfontosabb lobbierővé lépett elő. Mindez a joganyag kongresszusi fazonírozásán is kiválóan tetten érhető.³⁸⁹

E körülmények a *first sale doctrine* addig oly nyugalmas életét sem hagyták érintetlenül. A szolgáltatók és a fogyasztók egybecsengő akarata a tartalmakhoz való fokozott hozzáférés iránt, valamint az erre ráépülő, sokasodó üzleti modellek, s mindezek mellett, illetve mindezekkel szemben körvonalazódó tartalomipari akarat a jogkimerülés alkalmazását megnehezítette a bíróságok számára. Nem egy esetben a §109(a) eredeti kereteinek újragondolása is indokoltta vált. Az alábbiakban néhány olyan gyakorlati kérdést veszünk szemügyre, melyek a technológia folyamatos fejlődésére, illetve a szerzői jog elnemzetköziesedésére és elűzletiesedésére szolgálnak példaként. Az alábbi példák ráadásul rendre a *first sale doctrine* módosításához vezettek.

4.1. A hanglemezek bérbeadása és a Record Rental Amendment Act

A terjesztés kizárólagos vagyoni joga tehát (röviden és tömören) csak a jogszerűen, tulajdon átruházással járó forgalomba hozattal megszerzett műpéldányok vonatkozásában merül ki. A USCA eredeti szövegezése szerint a szükséges feltételek teljesítése esetén a jogszerű tulajdonos a másolatot belátása szerint, korlátok nélkül továbbadhatta, ide értve nem csupán az adásvételt, de a bérletet, kölcsönzést és a haszonkölcsönzést is. Ennek a logikának az indokoltságát tesztelték azok a társadalmi és üzleti változások, amelyek a nyolcvanas évek során alapjaiban forgatták fel a zene-, a szoftver- és – bizonyos mértékig – a filmipart.

A hanglemezkölcsönzők az 1980-as évek első felében robbanásszerűen elterjedtek Japánban. Számuk 1983-ban 1600-ra rúgott. Felmérések szerint a japánok 97%-a készített másolatot a bérbe adott hanglemezeiről az otthonában. E gyakorlat hozzájárult ahhoz, hogy ekkortájt a lemezek eladásából származó bevételek 30%-kal visszaestek a távol-keleti országban.³⁹⁰

387 Long (2001) 313–343.

388 Yu (2009) 1–16; Long (2013) 49–84; Yu (2013) 239–257.

389 Az amerikai tartalomipar és a jogalkotó összefonódásáról l. részletesen Litman (2006).

390 Horowitz (1987) 32.

Az „új hullám” pillanatok alatt elérte az Egyesült Államokat. 1981 szeptemberében nyílt meg a Rent-A-Record első üzlete Providence-ben, Rhode Island államban. 1983 áprilisára már 250 bolttal rendelkezett a cég.³⁹¹ Ha mindezt egybevetjük a CD megjelenésének dátumával (1983), teljességgel érthetővé válik, hogy a hangfelvétel előállítók miért aktiválták lobbistáikat a hanglemezkölcsönzés visszaszorítása érdekében. Utóbbiak érvelésükben a zeneipar bukását vizionálták arra az esetre, ha a Kongresszus nem tenne lépéseket a kialakult helyzetben.³⁹²

A jogalkotó – meglepő gyorsasággal – napirendre tűzte a kérdést, és 1983 során meghallgatást tartott a hanglemezkölcsönzés gyakorlatáról.³⁹³ Megállapításra került, hogy a cégek egytől három napig tartó időszakra 0,99 és 2,5 dollár közötti áron adták bérbe a lemezeket a beiratkozott klubtagok részére.³⁹⁴ Mindezt ráadásul úgy, hogy egyes üzletekben üres magnókazettákat is árusítottak, illetve közvetlen utalásokat tettek a lemezvásárlásnál lényegesen olcsóbb bérlet célszerűségére.³⁹⁵ A szenátusi jelentés szerint a hangfelvételek bérbeadása egyértelműen ütközik a jogosultak terjesztési jogával, arra ösztönzi ugyanis a felhasználókat, hogy a műpéldányok vásárlása helyett alacsonyabb áron csupán bérbe vegyék azokat, esetlegesen otthon készítsenek másolatot róluk.³⁹⁶ Ezek a tények meggyőzték a jogalkotót, hogy beiktassa a USCA §109(b)(1) passzust.³⁹⁷

A „korlátozás korlátozása” kizárta a szoftver és hangfelvétel példányok jogszerű tulajdonosai számára, hogy a szoftver példányokat és a hanglemezeket közvetlen vagy közvetett haszonszerzési célból bérbe adják.³⁹⁸ Ahogy Patry fogalmazott: a cél az volt, hogy valamennyi bérleti típusú felhasználást a jogszabály hatókörébe vonják, függetlenül attól, hogy az üzleti modellt milyen névvel illették.³⁹⁹ Az RRA által beiktatott főszabályt ugyanakkor tovább korlátozta a Kongresszus, megőrizve a közkönyvtárak és a non-profit oktatási intézményeknek a haszonkölcsönzési lehetőségét.

Két évtizeddel az RRA elfogadását követően⁴⁰⁰ a Brilliance Audio ügyben világított rá a Sixth Circuit a fenti rendelkezés pontatlanságaira. A tényállás szerint az alperes a Brilliance Audio ál-

391 Hess (2013) 1987.

392 Vacca (2007) 612–613.

393 H.R. Rep. (1984).

394 Vanden Heuvel (2012) 665.

395 Vacca (2007) 613.

396 „[T]he purpose and result of record rentals is to enable and encourage customers to tape their rented albums at home. (...) This, a record rental and a blank tape purchase is now an alternative way of obtaining a record without having to buy one. The rental is a direct replacement of a sale.” L. S. Rep. (1983) 2.

397 Az eredeti megszövegezés szerint: „[n]otwithstanding the provisions of subsection (a) [the first sale doctrine], unless authorized by the owners of copyright in the sound recording and in the musical works embodied therein, the owner of a particular phonorecord may not, for purposes of direct or indirect commercial advantage dispose of, or authorize the disposal of, the possession of that phonorecord by rental, lease, or lending, or by any other act or practice in the nature of rental, lease, or lending.” Utóbb (1990-ben) e rendelkezés kiegészítésre és újraszámozásra került [USCA §109(b)(1)(A)].

398 Az RRA tartalmának elemzését l. Vacca (2007) 615–616; Nimmer (2013) §8.12[B][7]. Az elfogadással kapcsolatos érdekellentétek ismertetését l. Smith (1987) 1636–1638; Chatterjee (1995) 394–398.

399 „The legislation is designed to reach any commercial transaction by which revenue or other commercial advantage is gained, directly or indirectly, from the disposition and return of the same phonorecord, regardless of how the parties describe the transactions.” L. Patry (1994) 853.

400 Az RRA-t eredetileg öt éves időtartamra tervezte bevezetni a Kongresszus. Az eredeti 1989. október 4-i hatály lejártát megelőzően, 1988-ban úgy módosította a jogszabályt az amerikai jogalkotó, hogy az csupán 1997. október 4-én veszítse érvényét. Végül a NAFTA aláírásával egyidejűleg úgy döntött a Kongresszus, hogy az RRA határozatlan ideig érvényben marad. L. uo., 854–855.

tal előállított hangoskönyveket vásárolta meg, majd újracímkezés és újracsomagolás után ügyfelei részére bérbeadta azokat. A bíróságnak arra kellett választ találnia, hogy az RRA rendelkezései Hangoskönyvekre is vonatkoznak-e, vagy kizárólag a zeneműveket rögzítő hangfelvételekre. A Sixth Circuit a jogalkotó szándéka szerinti értelmezést alkalmazva (a törvényhozási dokumentumokra hagyatkozva), ez utóbbi érvelésre szavazott.⁴⁰¹ E döntés világossá tette, hogy az eseti jellegű és tartalmú jogalkotás milyen bizonytalanságokat eredményez a digitális szolgáltatások világában.

4.2. A szoftverek bérbeadása és a Computer Software Rental Amendment Act

A bérlet iránti társadalmi fogékonyság a nyolcvanas évek közepétől – könnyen lehet, hogy épp az RRA által érintetlenül hagyott kiskapu hatására – az egyre jobban prosperáló szoftveripar érdekeit is komolyan fenyegette. A szoftverek, különösen a játékprogramok, a bérbeadásra szakosodott cégeken keresztül napi díj (1–20 dollár) mellett váltak elérhetővé. A bérbe vevőnek arra is lehetősége nyílt, hogy a kipróbálást követően – a bérleti díj beszámítása mellett – megvásárolja a szoftvert. A nyolcvanas évek közepén e gyakorlat (bérlet és/vagy vásárlás) nem állt ellentétben a USCA-val mindaddig, amíg a bérbe vevő a használat mellett nem készített másolatot is a programról. Ez utóbbi esetben a jogsértés igazolható lett volna, hiszen a törvény sosem tette lehetővé a felhasználók számára a magáncélú másolat-készítést.⁴⁰² Ugyanezt erősíti a tény, hogy a szoftverek másolása (mint a digitális tartalmak archetípusa) rendkívül egyszerűen kivitelezhető volt. A nyolcvanas években hatásos műszaki intézkedések még nem léteztek, a digitális másolatok pedig természetüknél fogva az eredetivel megegyező minőséget képviseltek.⁴⁰³ Nem szabad ugyanakkor elfelejteni, hogy amennyiben a bérbe adó tudomásával került sor a másolat elkészítésére, akkor semmi akadály nem volt az Egyesült Államok jogrendszerében hosszú múltra visszatekintő közreműködői felelősség (*contributory infringement*) megállapításának.⁴⁰⁴

A bérbeadás gyakorlata folytán a szoftveripart érő hátrányok⁴⁰⁵ miatt már 1986-ban törvénytervezetet nyújtottak be a gyakorlat visszaszorítására. A CSRA elfogadására azonban egészen 1990-ig várni kellett. Ekkor az újra számozott §109(a)(1)(A) az RRA tartalmával megegyező módon, a hangfelvételekre és a szoftverekre vonatkozó korlátozást egységes szerkezetbe foglalva zárta ki a szoftverbérlet, kölcsönzés és haszonkölcsönzés gyakorlatát a jogkimerülés elvének hatálya alól.⁴⁰⁶

401 *Brilliance Audio, Inc. v. Hights Cross Communications, Inc.*, 474 F.3d 365 (2007). A jogeset elemzését l. Kass (2007) 297–319; Vacca (2007) 617–620.

402 A szoftverek részére az 1980-as törvényt módosítás teremtette meg a védelem alapjait. A hagyományosan ismert biztonsági másolat készítésének esetköre azonban csak a jogszerűen megvásárolt példányok vonatkozásában alkalmazható, tehát a kölcsönzött példányokról eredendően sem lehetett jogszerű másolatot készíteni. L. USCA §117(1).

403 Corsello (1991) 193.

404 Smith (1987) 1626–1628. Valószínűsíthető – habár bizonyítékokkal nehezen alátámasztható –, hogy a fogyasztók nem kizárólag jogellenes többszörözés, hanem egyéb, ám jogszerű célokra is használják a kölcsönzött szoftvereket. Ennek megfelelően elképzelhető, hogy a szoftverkölcsönző cégek sikerrel hivatkozhattak volna a *staple article of commerce* tesztre egy esetleges jogvitában. Vö. Corsello (1991) 194–195.

405 Egyes becslések szerint 1981 és 1984 között 1,3 milliárd dolláros kár érte a szoftveripart az engedély nélküli kölcsönzés folytán. L. Smith (1987) 1627. Mások arra figyelmeztetnek, hogy a kölcsönzés gazdasági hatásairól rendelkezésre álló bizonyítékok elég szűkösek voltak a jogalkotást megelőzően. L. Corsello (1991) 198–201.

406 Nem elhanyagolható tény ugyanakkor, hogy a szoftveripar – hasonlóan egyébként a hanglemeziparhoz – a törvényt módosítás nyújtotta biztonság árnyékában nem volt hajlandó saját erőből hasonló piaci mechanizmust kiépíteni. Más szóval az RRA és a CSRA nem pusztán meghatározott cégek tevékenységét számolta fel, de egészében véve megszüntetett egy meghatározott üzleti modellt. Vö. Reese (2003) 620.

Ugyanakkor a „korlátozás korlátozását is korlátozta” az amerikai jogalkotó. Néhány kivétel ugyanis beiktatásra került annak garantálása érdekében, hogy egyes, társadalmilag indokolható (vagy annak vélt) felhasználások könnyen gyakorolhatók legyenek.⁴⁰⁷ Így a hatályos jogszabály alapján a fenti korlátozás nem vonatkozik a gépbe vagy termékbe égetett, azzal együtt értékesített, és a gép/termék rendeltetésszerű alkalmazása során nem másolható szoftverekre,⁴⁰⁸ a videojátékok (esetleg más alkalmazások) használatára tervezett, meghatározott célú, számítógépekbe foglalt vagy ahhoz kapcsolt programokra;⁴⁰⁹ valamint a non-profit könyvtárak által végzett haszonkölcsönzésre, feltéve, hogy a szoftverek csomagolásán a szerzői jogra vonatkozó utalás található.⁴¹⁰

4.3. A filmek bérbeadása és a törvényt módosítás hiánya

A bérbeadás gyakorlata a filmipart is közvetlenül érintette a nyolcvanas évek elejétől. Ismert olyan időszak, amikor a bérlet és a vásárlás megoszlása megközelítette a kilenc az egyhez arányt.⁴¹¹ Kiválóan igazolja az ebből fakadó problémákat, hogy 1983-ban benyújtásra került egy, a videokazetták bérbeadását – a fentiekhez hasonlóan – a *first sale doctrine* hatálya alól kivonni javasoló törvényjavaslat.⁴¹² Hogy végül ebből mégsem lett semmi, több okkal is magyarázható.

Egyrészt a törvényjavaslat benyújtását követő évben, vagyis 1984-ben született meg a Legfelső Bíróság egyik legjelentősebb, precedensőre emelkedő döntése a Betamax-ügyben. Tagadhatatlan, hogy az nem a jogkimerülés tételével foglalkozott, azonban egyes vélemények szerint a fogyasztóknak kedvező döntés vezethette rá arra a jogalkotót, hogy kihagyja a filmalkotásokat az 1984-es RRA hatóköréből.⁴¹³ Másrészt a videotékák robbanásszerű megjelenésének korában a videomagnók és a videokazetták ára még magas volt. Így egy „videokönyvtár” létesítése komoly költségekkel járt, melyre nem minden amerikai polgárnak futotta. A harmadik – s hatását tekintve legfontosabb – ok, hogy a filmipari jogosultak törvényi rendelkezés híján – egyedi szerződések megkötésével – a gyakorlat szintjére emelték, hogy a videotékák kizárólag a közvetlenül tőlük vásárolt műpéldányokat adják bérbe a beiratkozott tagoknak.⁴¹⁴ E közvetlen értékesítésekből a stúdiók a bérbeadás hőskorában gyakran a mozi bevételeknél is nagyobb haszonra tettek szert.⁴¹⁵

407 Az eredeti kivételek vonatkozásában l. uo., 201–204.

408 USCA §109(b)(1)(B)(i).

409 USCA §109(b)(1)(B)(ii).

410 USCA §109(b)(2)(A). A CSRA tartalmával és valamennyi kivétellel összefüggésben l. Patry (1994) 856–862; Chatterjee (1995) 401–406; Nimmer (2013) §8.12[B][8][b].

411 Opri (1986) 331. Opri szellemes megfogalmazása szerint a mozi az otthonokba költözött a nyolcvanas évekre. L. uo.

412 A CVSRA a következő normaszöveg beiktatását javasolta: „[u]nless authorized by the copyright owner, the owner of a particular copy of a motion picture or other audiovisual work may not, for purposes of direct or indirect commercial advantage, dispose of the possession of that copy by rental, lease, or lending, or by any other activity or practice in the nature of rental, lease, or lending.” A tervezettel kapcsolatos jogosulti és fogyasztói érveket, illetve ellenérveket l. részletesen Opri (1986) 340–347.

413 Hess (2007) 1990; Chatterjee (1995) 399.

414 A felek közötti szerződések jogkimerülésre gyakorolt hatásával kapcsolatban l. Opri (1986) 348–349.

415 Corsello (1991) 192; Vanden Heuvel (2012) 665.

E bevételek 2003-ban tetőztek az Egyesült Államokban, éves szinten közel 11,9 milliárd dollárra rúgva.⁴¹⁶ Ugyanebben az évben piacra lépett a Coinstar és a McDonald's által alapított Redbox cég, amely jellegzetes piros automataiból adta bérbe – napi egy dolláros áron – a filmek jogszerűen vásárolt példányait (egy automata egyszerre 200 DVD-t tartalmazott). 2006-ra már kétezernél is több ilyen kioskot üzemeltetett a cég, 2011-ben pedig 34 ezerre tették ezek számát.⁴¹⁷ A Redbox, majd később a Netflix üzletpolitikája, illetve a tény, hogy a DVD-k jóval tartósabbak, s így többször bérbe adhatók, mint a VHS kazetták, aláásta a hollywoodi cégeknek a legtöbb bevételt hozó videotékák működését (pl. a napjainkra csődbe jutott Blockbustert). Így a videobérlet 2011-ben már „csak” 6,6 milliárd dollárt fialt a jogosultaknak.⁴¹⁸

Nem véletlen, hogy a hangfelvételek és a szoftverek bérletével kapcsolatos korlátozásokhoz hasonló rendelkezések beiktatásával összefüggő hangok ismét erősödőben vannak az Egyesült Államokban.⁴¹⁹ A módosítás pártján állókat támogatja többek között a TRIPS Egyezmény 11. cikke is. Ez előírja a szerződő feleknek, hogy a filmalkotások vonatkozásában a jogosultak részére kizárólagos jogot biztosítsanak a bérbeadás vonatkozásában. Ez alól azonban a szerződő felek mindaddig mentesülnek, amíg a filmek bérbe adása nem válik olyan gyakori jelenséggé, hogy az a jogosultak többszörözési jogát érdemben veszélyeztesse. A fent említett gazdasági változások fényében nem tűnik indokolatlannak annak végiggondolása, hogy a filmalkotások bérbeadása – az otthoni másolatkészítés leegyszerűsödése, illetve az üres adathordozók csekély ára folytán – veszélyezteti-e (már) a jogosultak többszörözési jogát.

4.4. Promóciós lemezek terjesztése és jogkimerülés

A jogkimerülés határait azonban nem csak a bérletre épített gyakorlat népszerűsége feszegette az elmúlt évtizedekben. A UMG v. Augusto ügy pl. egy másfajta, izgalmas kérdésre fókuszált, amely ráadásul kötelmi és postajogi részletkérdések elemzését is igényelte. A Universal Music Group promóciós jelleggel éveken keresztül hanglemezeket postázott a zeneipar bennfentesének, hogy a lemezeken található tartalmakat népszerűsítse.⁴²⁰ A lemezek csekély mértékben eltértek a kereskedelmi forgalomban kapható példányoktól. A legszembetűnőbb eltérés az a borítón elhelyezett figyelmeztetés volt, mely a CD célhoz kötött, korlátozott használatba adását, a kiadó műpéldány fölötti rendelkezési jogát hangsúlyozta.⁴²¹

Az ügy alperese, Troy Augusto, aki maga is zenei bennfentes volt, ezekből a promóciós CD-kból vásárolt „használt” példányokat lemezboltokban, majd azokat az eBay online aukciós portálon továbbértékesítette. A UMG rossz szemmel nézte Augusto magatartását,

416 Kaczanowska (2011) 28.

417 Vanden Heuvel (2012) 667–668.

418 Kaczanowska (2011) 28.

419 A lehetséges jogi megoldásokat l. Vanden Heuvel (2012) 670–688.

420 A CD-k promóciós célú terjesztésének gyakorlatáról l. Harris (2009) 1745–1747.

421 „FBI Anti-Piracy Warning: Unauthorized copying is punishable under Federal law. This CD is the property of the record company and is licensed to the intended recipient for personal use only. Acceptance of this CD shall constitute an agreement to comply with the terms of the license. Resale or transfer of possession is not allowed and may be punishable under federal and state laws. This CD may be watermarked to identify the intended recipient. After the promotional CDs are used for publicity and advertising purposes, they often end up in used record stores and on online auctions, where the general public can purchase them.” A figyelmeztetést l. Steimer (2009) 317–318.

s részére több, a jogsértés abbahagyására felszólító (*cease-and-desist*) levelet küldött, melyekben a vélt jogsértéstől való tartózkodásra szólította fel. Mivel e próbálkozások nem jártak sikerrel, a UMG több ízben is a USCA 512. szakaszában található *notice-and-take-down* eljárást alkalmazta az eBays hirdetések eltávolítása érdekében. Az Egyesült Államok jogrendszere ugyanakkor lehetőséget teremt az értesítéssel szemben kifogással élni.⁴²² Augusto valamennyi blokkolt hirdetése esetén előterjesztette a kifogását, s így az eBay feloldotta az aukciók korlátozását. A UMG végül – Augusto harmadik sikeres kifogását követően – perbe fogta a viszonteladót, arra hivatkozással, hogy utóbbi olyan műpéldányok engedély nélküli terjesztését végezte, melyeket a kiadó promóciós jelleggel, meghatározott személyek részére, személyes felhasználásra engedett át.⁴²³ Felhasználási engedély (licenc) esetében azonban – érvelt a UMG – szóba sem jöhet a tulajdonjog átruházása, következésképp a promóciós CD-k jogszerű tulajdonosa a kiadó maradt.⁴²⁴

A Ninth Circuit – helyben hagyva az elsőfokú bíróság döntését⁴²⁵ – elutasította a UMG keresetét. Érdemi vizsgálatot az igényelt, hogy a UMG tulajdonjog átruházásával járó módon továbbította-e a lemezeket a küldemények címzettjeihez, vagy – ahogy az a borítókön olvasható volt – felhasználási szerződés (licencia) jött-e létre. A Ninth Circuit az előbbi lehetőség mellett tette le a voksát. Hangsúlyozta, hogy a küldeményeket előzetes értesítés és egyeztetés nélkül postázta a cég a címzetteknek,⁴²⁶ azokat nem számozta, a nyomon követést, esetleg a példányok visszajuttatását semmilyen módon nem tette lehetővé, valamint a használat megkezdését nem előzte meg érvényes licenc szerződés kötése. Utóbbi különösen annak köszönhető, hogy a címzettnek érdemben semmi lehetősége nem nyílt a küldemény tartalmát megismerni, valamint dönteni a lemeznek, valamint a végfelhasználói szerződésnek az elfogadásáról.⁴²⁷ Mivel az Egyesült Államok postatörvénye szerint a kéréslen levelek tartalma ajándéknak tekintendő, s mint ilyen, felette a címzett tulajdonjogot szerez, ezért *a címzettek – ajándékozásnak minősülő jogügylet keretében – a tulajdonjog átszállásával korlátlan rendelkezési jogot szereztek a hanglemezek felett*, melyeket szabadon továbbadhattak.⁴²⁸

422 USCA §512(g)(3).

423 A materiális műpéldányok, tehát nem az immateriális szerzői jog, használatára irányuló licenc szerződések népszerűsége az Egyesült Államokban elsősorban a szoftverjog területéről eredeztethető. Még a hetvenes évekből, amikor a számítógépi programalkotások nem részesültek *expressis verbis* szövetségi szerzői jogi védelemben. A vonatkozó szerzői jogi környezet kiszámíthatatlanságai miatt fordultak a szoftvergyártók a szerződési jogi eszköztárhoz. L. Steimer (2009) 328.

424 Harris (2009) 1750.

425 UMG Recordings, Inc. v. Troy Augusto, 558 F.Supp.2d 1055 (2008). A jogeset elemzését l. Steimer (2009) 313–342.

426 Postal Reorganization Act, 39 U.S.C. §3009(b).

427 A licenc szerződés érvénytelensége kapcsán l. részletesen Harris (2009) 1766–1772; Steimer (2009) 330–334.

428 UMG Recordings, Inc. v. Troy Augusto, 628 F.3d 1175 (2011). A jogeset elemzését l. részletesen Nimmer (2013) §8.12[B][1][c][iii]; Katz (2015) 130–133.

5. A *first sale doctrine* belső korlátai

5.1. A párhuzamos import tilalma és a jogkimerülés ütközése

A parallel import problematikája az Egyesült Államok vonatkozásában két dimenzió mentén érdemel figyelmet. Egyrészt – a USCA szövegének merev vizsgálata esetén – arra a kérdésre szükséges választ találni, hogy a jogszerűen előállított és értékesített példányok ugyancsak jogszerűen importálhatók-e az Egyesült Államokba a jogosult kifejezett engedélye nélkül. Ennek kiindulópontja, hogy több mint egy évszázada az importálás,⁴²⁹ 2008-tól pedig az exportálás is⁴³⁰ az Egyesült Államok szerzői jogi rendszerében nevesített vagyoni jogként került megjelölésre.⁴³¹ E jog azonban megfogalmazásából kifolyólag a USCA §106(3) bekezdése által megfogalmazott kizárólagos terjesztési jognak van alárendelve. Utóbbi elé a USCA 107–122. szakaszai állítanak korlátokat. Így – második dimenzióként – arra a kérdésre is választ kell adni, hogy a *first sale doctrine* köti-e a jogosultat a jogszerűen forgalomba hozott műpéldányok importálása esetén. A tét pedig nem csekély: amennyiben a válasz nemleges, olyan racionális gazdasági igény jelenhet meg az amerikai cégek oldalán, amely szerint a külföldön előállított, majd onnan az Egyesült Államokba importált másolatok felett gyakorolt kontroll nagyobb a belföldön létrehozott példányokhoz képest. Ennek pedig a termelés külföldre helyezése (*outsourcing*) lehet a következménye. Ez utóbbi – immáron negatív spirált gerjesztve – az amerikai gazdaság egészére nézve lehet veszélyes.⁴³²

Az amerikai joggyakorlat tapasztalatai szerint a párhuzamos importálásra háromféleképpen kerülhet sor.⁴³³ Az első esetkör szerint a műpéldányok a jogosult vagy az ő engedélyével más által külföldön kerültek előállításra, e piacokon (vagy más országokban, de semmiképp sem az Egyesült Államokban) történő értékesítés céljából. E rendelkezés ellenére a műpéldányok ezen országokból kerültek exportálásra az Egyesült Államokba (l. alább a Scorpio, Stark, Harms, Red Baron, BMG v. Perez, Omega v. Costco és Kirtsaeng ítéleteket). A második esetben a műpéldányokat a jogosult egyaránt az Egyesült Államok területén állítja elő és értékesíti, mely példányok exportálásra kerülnek a jogszerű vásárló által, utóbb mégis visszakerülnek a származási országba (l. alább a Cosmair és a Neutrogena döntéseket). Végül

429 1891-et megelőzően a külföldi jogosultak védelme hiányában az amerikai szerzői jog bármiféle behozatalt tilosnak nyilvánított. Az International Copyright Act of 1891, 26 Stat. 1106, értelmében azonban már elismerte a külföldi szerzők nemzeti elbánás elve szerinti védelmét, ugyanakkor csak abban az esetben, ha a műveket – a regisztráción felül – amerikai nyomdákban szedték. E kikötést az amerikai szerzői jog a *manufacturing clause* néven ismeri. Az 1909-es szerzői jogi törvény már külön nevesítette az importálás tilalmát a kalóztermékek és a *manufacturing clause* ellenére behozott kötetek vonatkozásában, amely alól a magáncélra és oktatási/könyvtári célokra importált egy-egy példány kivételt képezett. Vö. Tucker (1985) 580–581; Patry (1994) 864–866.

430 The Prioritizing Resources and Organization for Intellectual Property Act of 2008, Pub. L. No. 110-403, 122 Stat. 4259.

431 USCA §602. A szabályozás gyökerei az 1790-es szerzői jogi törvényig nyúlnak vissza. L. Roa (1999) 215–216.

432 Aldridge (2011) 340–341; Hamborg (2012) 905–906, 921–924; Amundsen (2012) 350. Ezt a problémát bírósági ítéletek is észlelték. L. Parfums Givenchy v. Drug Emporium (1994) 481; John Wiley & Sons v. Kirtsaeng (2011) 222, 44. lábjegyzet.

433 Brit szerzők – saját jogrendszerük elemésekor – ennél jóval több – az alesetekkel együtt összesen kilenc – szcenáriót látnak elképzelhetőnek. L. Laddie et al. (2000) 1541, 1566–1573.

a harmadik esetkör szerint a jogosult az Egyesült Államok területén előállított, ám eredetileg nem ott forgalomba hozott, hanem kifejezetten külföldi piacokra szánt termékeket/műpéldányokat exportálja, majd e példányok utóbb visszajutnak az Egyesült Államokba (vö. alább a Sebastian és a Quality King v. Lanza esetekkel).⁴³⁴

A szerzői jogosultak importálási jogát az Egyesült Államok szerzői jogi törvényének 6. fejezete rögzíti. Az 1976-os jogalkotás eredetileg három szakaszba foglalta a kapcsolódó joganyagot, e rendelkezések azonban az idők folyamán több jelentős változáson mentek keresztül. Röviden indokolt megemlíteni a 601. szakaszt, amely eredetileg megtiltotta az 1982-t megelőzően az Egyesült Államok vagy Kanada területén kívül előállított, jogvédett, nem dramatikus, angol nyelvű irodalmi alkotások importálását az Egyesült Államok területére, illetve azok nyilvános terjesztését az ország határain belül.⁴³⁵ Ezen általános import-tilalom nemcsak a jogosultakon kívüli személyeket kötötte, de magukat a jogosultakat is. A rendelkezés rációja nem más volt, mint annak biztosítása, hogy az irodalmi művek előállítására az Egyesült Államok vagy Kanada nyomdáiban kerüljön sor, ezzel is biztosítva a helyi gazdaság pozícióit, illetve – amennyiben ez indokolt – a rosszabb minőségben legyártott külföldi áruk piacon kívül tartását.

E szabályt hét kivétel törte meg. Ezek közül kiemelhető, hogy a szerzői jogosult, illetve megbízottja kérésére a USCO „importnyilatkozat” kibocsátásával jóváhagyhatta nem több mint kétezer példány behozatalát.⁴³⁶ Hasonlóképp megengedett volt, hogy nem oktatási célokból a szövetségi vagy bármely tagállami kormány, illetve ezek bármely szerve rendelje el az importálást.⁴³⁷ A magán- és nem haszonszerzési célú behozatal egy példány erejéig, illetve az Egyesült Államokba érkező bármely (akár külföldi, akár belföldi) személy poggyászában történő importálás, továbbá a könyvtárak általi beszerzés ugyancsak mentesült az általános tilalom alól.⁴³⁸ Ugyancsak említést érdemel az alábbi összetett szabály. Amennyiben a magánszemély szerző kifejezetten engedélyezte művének belföldi terjesztését, vagy erre vonatkozóan jogait másra átruházta, és ezért díjazásban részesült, továbbá művének első kiadására, majd a többszörözött példányok előállítására egy külföldi állampolgár vagy külföldi székhelyű cég részére adott licencia, vagy a részére történő jogátruházás eredményeként külföldön került sor, és az érintett művet nem nyomtatták és hozták forgalomba egy másik kiadás keretében az Egyesült Államokban, akkor az ily módon előállított műpéldányok importálását a jogszabály nem tiltotta.⁴³⁹ A §601 rendelkezéseit végül annak „történeti

434 Miller a fent második és harmadik helyen említett kategóriát – illetve az azok alá illeszthető jogeseteket – egy csoportba rendezte, és azokat az Egyesült Államok területén történő előállítás ténye mentén különböztette meg az első esetkörtől. Ez a csoportosítás azonban nem helyez kellő hangsúlyt a tényre, hogy a Cosmair, illetve a Sebastian és Quality King ügyek esetén az első forgalomba hozatal helye eltért. Vö. Miller (1995) 482.

435 „Prior to July 1, 1982, and except as provided by subsection (b), the importation into or public distribution in the United States of copies of a work consisting preponderantly of nondramatic literary material that is in the English language and is protected under this title is prohibited unless the portions consisting of such material have been manufactured in the United States or Canada.” L. USCA §601(a). Az eredeti törvényi előírás 1982-es módosítása nyomán a rendelkezés már az 1986. július 1-je előtti importálási magatartásokra vonatkozik. L. Pub. L. No. 97-215, 96 Stat. 178.

436 USCA §601(b)(2).

437 USCA §601(b)(3).

438 USCA §601(b)(4)(A)–(C). A „personal luggage” kivétel jelenleg a USCA §602(a)(3)(B) pontban olvasható. E vonatkozásban l. továbbá Yu (2014b) 379–385.

439 USCA §601(b)(7)(A)–(D).

jellegére”, valamint a mögöttes jogpolitikai indokok megszűnése okán a Kongresszus 2010-ben hatályon kívül helyezte.⁴⁴⁰

A jelen kötet szempontjából központi jelentőségű rendelkezés a jogszabály 602. szakaszában található. Ez eredeti formájában a terjesztés jogával ellentétesnek nyilvánította a műpéldányoknak és hangfelvételeknek a szerzői jogosult engedélye nélkül történő importálását az Egyesült Államok területére, amennyiben a kérdéses hordozók az Egyesült Államok területén kívül kerültek *beszerzésre*.⁴⁴¹ A jogszabály e rendelkezés alól három kivételt engedett, melyek hasonlóságot mutattak az imént, a USCA §601 vonatkozásában ismertetett korlátozásokkal.⁴⁴²

Az eredeti szabályozás – mely érdemben azóta sem változott – egy vámjogi klauzulában rögzítette, hogy amennyiben az amerikai jog alkalmazható volna a külföldön előállított másolatokra, és eszerint e felhasználás jogsértést eredményezne, akkor a műpéldányok importálása tiltott, következésképp az Egyesült Államok Vámhivatala – a USCA §603 rendelkezéseinek megfelelően – lefoglalhatja és elkobozhatja azokat.⁴⁴³ Amennyiben azonban a műpéldányok előállítása jogszerűen történt a forrás országban, akkor azok importálását a hatóságok nem akadályozhatják meg.⁴⁴⁴ A tény, hogy e hordozók nem foglalhatók le és nem kobozhatók el a határon, nem azt jelenti, hogy a szerzői jogosult elveszítené a jogát arra, hogy érvényesítse az őt a §602(a) alapján megillető szerzői jogokat. Ezt azonban nem vámjogi, hanem kizárólag szerzői jogi normák alapján teheti meg.

A USCA 2008-as módosítása során a 602(a) szakasz egy új bekezdéssel egészült ki. Eszerint bármely külföldi jogszabály, illetve amennyiben a USCA alkalmazható volna, akkor ez alapján jogellenesen előállított műpéldányok engedély nélküli importálása és exportálása is jogellenesnek bizonyul, mellyel szemben nem csupán a szerzői jog, de a büntetőjog eszközeivel is fel lehet lépni.⁴⁴⁵ E rendelkezés tehát már az eljárás alá vont személy általi *előállítás* és *importálást/exportálást* is szankciókkal fenyegeti. E szabályozás az „ipari méretű”, haszonszerzési célok által motivált felhasználókkal szembeni jogérvényesítés lehetőségét teremti meg.

A párhuzamos import jogszabályi rendelkezéseinek ilyen mély ismertetése legalább két okból tűnt indokoltnak. Egyrészt e normák rendkívül változatos fejlődésen mentek keresztül. Épp egy olyan időszakban, amikor a globalizáció erősödése és az internetes értékesítési csatornák megnövekedése révén a szerzői jogsértések elszaporodtak. Másrészt a törvény a részletes rendelkezések ellenére sem ad megnyugtató választ arra, hogy a *first sale doctrine* alkalmaz-

440 The Copyright Cleanup, Clarification, and Corrections Act of 2010, Pub. L. No. 111-295, 124 Stat. 3180.

441 „Importation into the United States, without the authority of the owner of copyright under this title, of copies or phonorecords of a work that have been acquired outside the United States is an infringement of the exclusive right to distribute copies or phonorecords under section 106, actionable under section 501.” USCA §602(a). 2008-ban e rendelkezés számozása a következőkre módosult: USCA §602(a)(1). L. Pub. L. No. 110-403, 122 Stat. 4259–4260.

442 USCA §602(a)(1)–(3). 2008-ban e rendelkezések számozása a következőkre módosult: USCA §602(a)(3) (A)–(C).

443 USCA §602(b) első mondata.

444 A jelenleg – 2008 óta – hatályos szabályozás mindössze az eljárni hivatott szerv nevét illetően mutat eltérést az eredeti megfogalmazástól. Eszerint: „[i]n a case where the copies or phonorecords were lawfully made, the United States Customs and Border Protection Service has no authority to prevent their importation.” USCA §602(b) második mondata. Ez utóbbi rendelkezés fényében Nimmer erőtlennek nyilvánította a Vámhivatalt a jogszerűen előállított, ám engedély nélkül importált műpéldányokkal szembeni küzdelemben. L. Nimmer (2013) §8.12[B][6].

445 USCA §602(a)(2).

ható-e a külföldön jogszerűen előállított és forgalomba hozott, avagy belföldön előállított, exportált, külföldön beszerzett, s mindezek után az Egyesült Államok területére behozott műpéldányok vonatkozásában. A USCA §602(a)(1) ugyanis általános jelleggel nyilvánítja a terjesztés jogába ütközőnek a külföldön *beszerzett* műpéldányok importálását, anélkül azonban, hogy megvizsgálná, irányadó-e e ponton az utóbbit korlátozó §109(a). Amennyiben a válasz pozitív volna, felmerülhet annak a veszélye, hogy a parallel import tilalma kiüresedik. A dilemma tehát nem más, mint hogy a jogosult engedélyével jogszerűen előállított/forgalomba hozott, illetve külföldön beszerzett műpéldányok tekintetében a jogkimerülés felülírhatja-e a párhuzamos import tilalmát vagy sem.

5.1.1. A joggyakorlat kezdeti fejlődése (1983–1998)

Nem véletlen, hogy a fenti – fejlődő – jogszabályi háttérre egy folyamatosan váltakozó, többször is felülírt joggyakorlat épül rá. Elképzelhető volna, hogy e ponton segítségül hívjuk Rothnie kategorizálását, aki a gyakorlati példákat tekintve három „generáció” között tett különbséget. Az esetek első csoportja érdemben attól tette függővé a *first sale doctrine* alkalmazhatóságát parallel import esetén, hogy a behozott műpéldányok eredetileg az Egyesült Államok területén belül kerültek-e előállításra és értékesítésre, vagy sem (Scorpio és Cosmair ítéletek). Az ügyek egy másik csoportjában a bírák kategorikusan elzárkóztak a jogkimerülés tételének alkalmazásától, arra hivatkozással, hogy a jogosultaknak kizárólagos joga dönteni az amerikai piacokon kapható műpéldányokról (Stark-döntés). Végül Rothnie úgy érvelt, hogy az ítéletek harmadik köre általános jelleggel alkalmazhatónak látta a USCA 109(a) szakaszát a párhuzamos import esetében is (Sebastian-ügy).⁴⁴⁶

Rothnie elmélete legkevesebb két okból nem alkalmazható. Mindkét ok szorosan összefügg azzal, hogy könyve 1993-ban került kiadásra. Egyrészt azóta legkevesebb három olyan ítélet született, amelyek jelentős mértékben módosítják a fenti kategorizálást. Másrészt e háromból kettő is a Legfelső Bírósághoz köthető, amely 1993-at megelőzően hallgatott e témakört illetően. Erre is tekintettel az alábbiakban kronologikus sorrendben indokolt a releváns példákat átnézni. Már e ponton indokolt utalni arra, hogy a *first sale doctrine* és a párhuzamos import rendelkezéseinek „parallel fejlődése” az egymással szembe helyezkedő szövetségi fellebbviteli bíróságok gyakorlatának, és az ezen ellentéteket – lassan, de biztosan – feloldani igyekvő Legfelső Bíróság értelmező tevékenységének köszönhető.

Az elsőként említendő Scorpio-ügy tényállása szerint a fülöp-szigeteki székhelyű Vicor Music Corporation az amerikai CBS cég és japán leányvállalata, a CBS-Sony engedélyével hanglemezeket állított elő, melyen olyan hangfelvételek is szerepeltek, melyek szerzői jogait az amerikai cég gyakorolta. A Vicor és a CBS-Sony szerződésének megszűnésekor a fülöp-szigeteki cégnek 60 nap állt rendelkezésre a készleten lévő lemezek kiadására. E Fülöp-szigeteken előállított hanglemezek a Rainbow Music Inc., illetve az International Traders Inc. közbejöttével, már az Egyesült Államok területén kerültek a Scorpio birtokába.

A körzeti bíróság elvetette a *first sale doctrine* alkalmazhatóságát. Az indokolás szerint a jogkimerülés elve csak az e jogszabály alapján jogszerűen előállított és értékesített műpéldányokra vonatkozik, azonban a lemezek előállítása és első forgalomba hozatala külföldön tör-

⁴⁴⁶ Rothnie (1993) 279.

tént. A bírák szerint ellenkező értelmezés esetén a §602(a) céltalanná válna, illetve a jogosult elvesztené annak lehetőségét, hogy kontrollálja a piacra az engedélye nélkül és az engedélyével áramló példányok közötti versenyt.⁴⁴⁷

Az ítélet különösebb elemzés nélkül helyezkedett arra az álláspontra, hogy amennyiben a műpéldány előállítására és forgalomba hozatalára külföldön került sor, akkor a USCA §109(a) helyett a §602(a) az irányadó. Az indoklás azonban nem tette vizsgálat tárgyává, hogy a „*lawfully made under this title*” valóban földrajzilag determinált kifejezés-e. Az ítélettel szembeni kritikák részben azért is jogosak, mert bár a perben érintett hanglemezeket az Egyesült Államokon kívül gyártották, azonban nem a Scorpio importálta őket, hanem egy másik fülöp-szigeteki vállalat, a Rainbow Music Inc. Ennyiben tehát nem is biztos, hogy a perben azt kellett volna vizsgálni, hogy a Scorpio megsértette-e a USCA §602(a)-ban foglaltakat, sokkal inkább azt, hogy a magatartása – a más által engedély nélkül importált áruk egyesült államokbeli terjesztése – ütközött-e a USCA §106(3)-mal (melyre a jogkimerülés tétele egyértelműen alkalmazandó).⁴⁴⁸

E logika mentén – azonban épp ellentétes előjellel – született döntés a Cosmair-ügyben. Ennek tényállása szerint a felperes Cosmair rendelkezett a „Polo Player” védjegy eredeti rajzának szerzői jogaival. A cég e logóval ellátott ruhaneműket állított elő az Egyesült Államok területén, majd értékesítette azokat a Dynamite cég részére. Utóbbi a ruhaneműket előbb exportálta,⁴⁴⁹ később pedig visszaszállította az Egyesült Államokba. A Cosmair ezt a magatartást a USCA §602(a)-ba ütközőnek tartotta. A bíróság elutasította a keresetet, tekintettel arra, hogy a ruhák előállítására és első forgalomba hozatalára az Egyesült Államokban került sor. A bíróság ugyancsak igyekezett elhatárolni a USCA 109(a) és 602(a) szakaszait. Hoeveler bíró ez utóbbit olyan esetekben látta alkalmazhatónak, ahol az eredeti jogosult egy külföldi országban történő előállításra és *csak abban az országban történő terjesztésre* adott engedélyt, majd e jogszerűen előállított példányok importjára kerül sor a jogosult ez irányú engedélye nélkül.⁴⁵⁰

Gyakorlatilag az előbbiekkal azonos tartalmú döntés született a Neutrogena-ügyben. Az ápolási termékeket gyártó cég az Egyesült Államok Vámhivatalával szemben indított pert annak megakadályozása céljából, hogy utóbbi engedélyezze egy szállítmány beengedését az országba. Az eredetileg az Egyesült Államok területén előállított termékeket a Neutrogena egy hong kongi disztribútor részére értékesítette, amely azokat egy harmadik félnek továbbadta. A szállítmányt végül egy további cég vásárolta fel, amely végül a forrás országba exportálta az árukat. Az ügyben eljáró dél-karolinai bíróság azonban – az addigi joggyakorlat alapos elemzését követően – elutasította a Neutrogena követelését, tekintettel arra, hogy a cég a belföldön előállított termékek tulajdonjogát átruházta, s azt az importőr cég jogszerűen szerezte meg. A behozatal engedélyezése így módon nem ütközik a közérdekbe, és a felperes cég jó hírnevét sem csorbitja.⁴⁵¹

447 CBS v. Scorpio (1983) 49–50.

448 A körzeti bíróság ítéletét a Third Circuit elemzés nélkül helybenhagyta. L. Columbia Broadcasting System Inc. v. Scorpio Music Distributors Inc., 738 F.2d 424 (1984). A jogeset elemzését és kritikáját l. Rothnie (1993) 281–285; Patry (1994) 870; Roa (1999) 219–220; Hamborg (2012) 903–904; Nimmer (2013) §8.12[B][6][a].

449 Mivel az exportálás tilalma csak a 2008-as törvénymódosítás keretében került a szerzői jogi törvénybe, ezért ez a jogeset eldöntésekor nem képezte vita tárgyát.

450 Cosmair Inc., et al. v. Dynamite Enterprises Inc., et al., 226 U.S.P.Q. 344 (1985). A jogeset elemzését l. Roa (1999) 220–221.

451 Neutrogena Corporation v. U.S., Secretary of the Treasury, 7 U.S.P.Q.2d 1900 (1988) 1903. A jogeset elemzését l. Miller (1995) 483.

A *Hearst v. Stark* ügy tényállása szerint a felperes cég rendelkezett 18 irodalmi mű szerzői jogaival az Egyesült Államokban. E kötetek kiadására kifejezett engedélyt adott brit cégeknek, melyek kiadványait a J. Ben Stark által alapított cég nagytételben importálta az Egyesült Államokba. E tények mentén – amennyiben a *Cosmair*-ítéletet követendőként fogadjuk el – érthető, hogy a bíróság jogsértőnek találta a könyvek behozatalát. Legge bíró úgy érvelt, hogy a felperes szerzői jogosult pusztán azon jogával élt, hogy a művek felhasználását egyes területeken eltérő felhasználóknak engedélyezze. Stark cége ilyen jogokkal az Egyesült Államok vonatkozásában nem rendelkezett.⁴⁵²

Legge bíró érvelése e ponton túl – miközben érdemi eltávolodást mutat a *Cosmair*-döntéstől – komoly kritikát váltott ki a jogirodalomban.⁴⁵³ Az ítélet szerint ugyanis a USCA 109(a) szakasza nem érinti a §602(a) alkalmazását, mivel előbbi csupán az egyedi tételben terjesztett példányokra, utóbbi pedig a nagy tételben importált hordozókra vonatkozik.⁴⁵⁴ E konklúziót Legge bíró a két törvényhelyen található szavak egyes és többes számban történt használatára alapozta. Ezt az érvelést azonban nem lehet támogatni. A USCA ugyanis kifejezetten különbséget tesz az egyedi és a tömeges importálás között, előbbit kivételként meghatározva.⁴⁵⁵ Ugyanakkor az is kizárt, hogy a *first sale doctrine*, melyet a Kongresszus 1909-ben a bírósági gyakorlat kodifikálása révén iktatott a szerzői jogi törvénybe, kizárólag a magáncélú felhasználásokra vonatkozzon. Korábban magunk is utaltunk arra, hogy a bíróságok a kereskedelmi mennyiségű értékesítéssel kapcsolatos jogviták eldöntésekor is bátran nyúltak e tételhez.

Ugyancsak említést érdemel a *T. B. Harms v. Jem Records* ügy. Ebben a *T. B. Harms* a Frank Sinatra által előadott *Ol' Man River* című hangfelvétel szerzői jogosultjaként perelte be a Jem Recordsot. Az utóbbi cég engedély nélkül importálta egy olyan Új-Zélandon jogszerűen előállított és forgalmazott hanglemez példányait, amely lemez – 14 másik dal mellett – Sinatra felvételét is tartalmazta. Az új-zélandi hanglemezt az említett ország mechanikai kényszerengedélyekre vonatkozó szabályai alapján a WEA Records adta ki. A Jem Records védekezését arra alapította, hogy a párhuzamos import tilalmát csak akkor sértette volna meg, ha a terjesztés kizárólagos joga is csorbult volna. A Jem Records azzal érvelt, hogy a kérdéses hanglemez jogszerű, mechanikai kényszerengedély alapján történt, új-zélandi kiadása kioltotta (*extinguished*) a *T. B. Harms* terjesztéshez fűződő – a USCA alapján fennálló – kizárólagos jogát.⁴⁵⁶

Az ügyben eljáró bíróság elutasította a Jem Records védekezését. Egyrészt hangsúlyozta, hogy a kényszerengedély nem oltja ki a terjesztés jogát, annak csak határait, korlátjait szabja meg.⁴⁵⁷ Ezt igazolja, hogy a USCA §115 csakis akkor hívható segítségül, ha az új hangfelvétel

452 *Hearst Corporation, et al. v. J. Ben Stark, et al.*, 639 F.Supp. 970 (1986) 981.

453 Rothnie (1993) 287–289; Roa (1999) 221; Nimmer (2013) §8.12[B][6][a].

454 Uo., 976. A USCA §109(a) a „*particular copy or phonorecord*”, a §602(a) pedig a „*copies or phonorecords*” kifejezéseket tartalmazza.

455 USCA §602(a)(3)(B). A jogeset elbírálásának időpontjában e kivétel a USCA §602(a)(2) szerint került számításra.

456 A fenti érvelés nem a jogkimerüléssel kapcsolatos hagyományos érvkészletre alapoz, hanem azt némiképp átalakítja. A felperes nem a USCA §109(a), hanem a mechanikai kényszerengedélyre vonatkozó 115. szakaszban foglaltakkal indokolta álláspontját. A hasonló tényeket felvonultató *Scorpio*-döntésre egyebekben csak az ítéletet megfogalmazó Bissell bíró hivatkozott. L. *T.B. Harms Company v. Jem Records, Inc.*, 655 F.Supp. 1575 (1987) 1578, 1582–1583.

457 Uo., 1580.

a törvényi előírásoknak megfelelően került előállításra. A mechanikai kényszerengedélyben foglalt korlátozást csakis az a személy hívhatja segítségül, aki az abban foglaltaknak mindenben megfelel. Ezek egyik eleme az új hangfelvétel *előállítása*. Az alperes azonban csupán a hangfelvételek importőre volt, a kérdéses lemezeket – ráadásul nem is az Egyesült Államokban – a WEA Records adta ki.⁴⁵⁸

A Stark-ítélettel szoros összhangot mutatott a Sebastian-ügyben hozott elsőfokú döntés. A Sebastian cég az általa gyártott kozmetikai szerek közül kettő – a *Shpritz Forte* és a *Wet* – csomagolására nézve szerzői jogokkal rendelkezett. A felperes a jogvitában érintett termékeket az Egyesült Államokban állította elő, és a Consumer Contacts cég részére azzal a feltétellel értékesítette őket, hogy azok kizárólag Dél-Afrikában forgalmazhatók. Miután a szállítmány megérkezett Dél-Afrikába, az alperes haladéktalanul visszaszállította azt a Fabric cég részére az Egyesült Államokba, amely viszont outletek részére adta tovább a termékeket. A körzeti bíróság úgy döntött, hogy az importálás joga a terjesztés jogától függetlenül illeti meg a szerzői jogosultat. A USCA §109(a) tehát nem korlátozza a §602(a) alkalmazhatóságát, és a jogosult kontrollálhatja, hogy mely termékek legyenek jelen az amerikai piacon.⁴⁵⁹

Az ítéletet Nimmer éles kritikával illette. Meglátása szerint a körzeti bíróság kifejezetten tévúton járt a tényállás helyes értelmezésekor. A termékek eredendően az Egyesült Államokban kerültek előállításra és értékesítésre. Vagyis helyesen a kozmetikai szerek terjesztésére a §106(3) értelmében elsőként az Egyesült Államok területén került sor, ami a jogkimerülés alkalmazását indokolja. Ezzel együtt a körzeti bíróság annak ellenére alkalmazhatónak (és alkalmazandónak) találta a párhuzamos import tilalmát, hogy a §602(a) csak a „külföldön megszerzett” műpéldányokra vonatkozik, amelyről a jelen ügyben szó sincs. S míg Barry bíró mellett érvelt, hogy a §109(a) és a §602(a) egyaránt a *lawfully made under this title* klauzulára épül, Nimmer jelezte, hogy ez utóbbi törvényhely e kifejezést egyáltalán nem tartalmazza.⁴⁶⁰

A USCA §109(a) és §602(a) ütközésével kapcsolatos perek közül elsőként a Sebastian-ügyben született érdemi szövetségi fellebbviteli bírósági döntés. A Third Circuit megsemmisítette az elsőfokú ítéletet. Weis bíró kihangsúlyozta, hogy a párhuzamos import tilalma a terjesztés jogának „alárendelt” jogosultság, következésképp a *first sale doctrine* mindkét rendelkezés korlátjaként működik.⁴⁶¹ Weis bíró úgy vélte továbbá, hogy a szerzőket semmi sem jogosítja fel arra, hogy ha egyszer már megfelelő díjazásban részesültek, utóbb további („megfelelőbb”, „adekvátabb”) díjazásra volnának jogosultak azért, mert az általuk jogszerűen forgalomba hozott terméket más személy (vagy cég) az engedélyük nélkül hozza be az Egyesült Államok területére.⁴⁶²

Indokolt ugyanakkor hangsúlyozni, hogy a Third Circuit utóbbi döntése az Egyesült Államok területén előállított és forgalomba hozott műpéldányok vonatkozásában ad megnyugtató – és megítélésünk szerint helyes – választ. Ezzel együtt (1987-ben) továbbra is eldöntetlen maradt az a kérdés, hogy Weis bíró érvelése alkalmazható-e azokban az esetekben is, amikor az eredeti műpéldányok az Egyesült Államok területén kívül kerültek előállításra és/vagy forgalomba hozatalra.

458 Uo., 1582. A jogeset elemzését l. Rothnie (1993) 289–290; Roa (1999) 222.

459 Sebastian International Inc. v. Consumer Contacts (PTY) Ltd, et al., 664 F.Supp. 909 (1987) 919–920.

460 Nimmer (2013) §8.12[B][6][b]. A körzeti bíró döntésének kritikáját l. továbbá Rothnie (1993) 290–293.

461 Sebastian v. Consumer Contacts (F.2d 1987) 1099.

462 Uo., Az ítélet elemzését l. Stern (1989) 120; Congdon (1989) 600–609; Rothnie (1993) 293–296; Patry (1994) 871; Roa (1999) 222–223; Hamborg (2012) 904.

Válasz elsőként a Red Baron ügyben érkezett. Itt a japán székhelyű Taito szoftvercég által Japánban előállított, és kizárólag japán piacra szánt számítógépes játékok futtatásához szükséges alaplapokat a Red Baron cég felvásárolta, és az Egyesült Államokba importálta. Itt beépítette az alaplapokat játékok futtatására alkalmas játék-automatákba, melyeket nyilvános helyeken helyezett el. A jogvita ebből fakadt, a Taito bevételeinek nem csekély része abból származott, hogy az említett alaplapokat kizárólag a cég által értékesített automatákba lehetett beépíteni. A körzeti bíróság a jelen eset és a Sebastian-ügy tényállását érintő jelentős eltérések ellenére – a Scorpio-döntést elutasítva – a Red Baronnak adott igazat. Megállapította, hogy a Japánban történt jogszerű értékesítés folytán a *first sale doctrine* korlátozza a Taito amerikai leányvállalatát a terjesztés és a nyilvános előadás (*public performance*)⁴⁶³ jogának gyakorlásában.⁴⁶⁴ A Fourth Circuit megsemmisítette a fenti döntést, mivel a körzeti bíró a nyilvános előadás jogának „kimerülését” is megállapította, vagyis elképzelhetőnek látta, hogy a játék-automatákat engedély nélkül lehessen üzemeltetni. Ez azonban téves érvelés, hiszen e vagyoni jogot egyáltalán nem köti a USCA §109(a)-ban foglalt rendelkezés.⁴⁶⁵

Egy másik esetben a BMG azért perelte be Edmundo Perez, mert utóbbi engedély nélkül importált az Egyesült Államok területére olyan hanglemezeket, melyek külföldön kerültek előállításra, és forgalomba is ott hozták. A jogerős döntést hozó Ninth Circuit megkülönböztetéssel élt a Sebastian-ügyet illetően,⁴⁶⁶ tekintettel az előállítás és forgalomba hozatal eltérő helyszínére. Ehelyett a Scorpio-döntésben foglaltakat fogadta el, megerősítve, hogy a *first sale doctrine* a külföldi műpéldányok esetében nem alkalmazható.⁴⁶⁷ Hasonló döntés született a Parfums Givenchy ügyben is, amely Franciaországban előállított és elsőként ott forgalomba hozott – *Amirage* márkajelzésű – parfümök Egyesült Államokba történő engedély nélküli importálását zárta ki.⁴⁶⁸

463 USCA §106(4). Az előadás a USCA alapján a következőt jelenti: „recite, render, play, dance, or act it, either directly or by means of any device or process or, in the case of a motion picture or other audiovisual work, to show its images in any sequence or to make the sounds accompanying it audible.” Az előadás nyilvánosságát a következőképp definiálja a törvény: „To perform or display a work ‘publicly’ means (1) to perform or display it at a place open to the public or at any place where a substantial number of persons outside of a normal circle of a family and its social acquaintances is gathered; or (2) to transmit or otherwise communicate a performance or display of the work to a place specified by clause (1) or to the public, by means of any device or process, whether the members of the public capable of receiving the performance or display receive it in the same place or in separate places and at the same time or at different times.” Mindkét fogalmat l. USCA §101.

464 Red Baron-Franklin Park Inc., et al., v. Taito Corp., et al., 883 F.2d 275 (1989). Az elsőfokú ítélet nem került nyilvánosan publikálásra, annak körülményei a Fourth Circuit ítéletéből ismerhetők meg. L. továbbá Stern (1989) 120–122.

465 A jogeset elemzését l. továbbá Rothnie (1993) 281–285; Nimmer (2013) §8.12[B][6][b].

466 Megkülönböztetés (*distinguishing*) alatt a következőket kell érteni: „[a]mennyiben két eset között »materális« ténybeli különbség van, akkor a bíróságot nem köti a korábbi döntés *ratiója*. Az ügyvédek ügyfeleik érdekében megfelelően vagy arról próbálják meggyőzni a bíróságot, hogy a perben idézett ügyszó képest ténybeli eltérés van, vagy ennek ellenkezőjéről. A végső szó természetesen a bíróságé, mely egy érdekes megkülönböztetés alkalmazásával új *ratiót* alkotva adhat lökést valamely jogintézmény fejlődésének.” Badó (2012) 38.

467 BMG Music v. Perez (1991) 319. A jogeset elemzését l. Rothnie (1993) 281–285; Patry (1994) 871–872; Miller (1995) 485–486; Roa (1999) 223–224; Hamborg (2012) 905.

468 Ebben az esetben a Legfelső Bíróság még elutasította az ügy befogadását. L. Parfums Givenchy, Inc. v. Drug Emporium, Inc., 514 U.S. 1004 (1995). A jogeset bemutatását l. Navarro (1995) 111–112; Roa (1999) 224–225; Hamborg (2012) 905–906.

5.1.2. A Legfelső Bíróság kézbe veszi az ügyet (1998–2013)

5.1.2.1. Quality King v. Lanza: biztos, hogy minőségi válasz?

A Lanza hajápolási és egyéb kozmetikai termékek gyártásával foglalkozó cég, amely e termékek csomagolása vonatkozásában szerzői jogokkal rendelkezik az Egyesült Államokban. A konkrét jogesetben a Lanza az Egyesült Államokban előállított, azonban ott forgalomba sosem hozott, több tonna sampont értékesített egy brit disztribútor részére. Utóbbi a termékeket továbbadta egy máltai cégnek, amitől a Quality King vásárolta meg a szállítmány. A Quality King ezt követően importálta a termékeket az Egyesült Államokba, végül kaliforniai kiskereskedőknek adta tovább azokat. Köszönhetően annak, hogy a Lanza – ellentétben a külföldi piacokkal – az Egyesült Államokban történő eladásokat jelentős reklámkampánnyal igyekezett segíteni, az amerikai termékek ára 35–40%-kal magasabb volt a külföldön értékesített áruknál. Ez magyarázza azt, hogy a perben érintett termékek ára a több lépcsős szállítás ellenére is versenyképesebb maradt, mint az eredetileg az Egyesült Államokban piacra dobott áruké.⁴⁶⁹

Az első fokon eljáró kaliforniai körzeti bíróság helyt adott a Lanza követelésének, és megállapította, hogy a Quality King megsértette a felperes terjesztéshez fűződő jogát. A bíróság hangsúlyozta, hogy mivel a felperes a hajápolási termékeket külföldön történő terjesztés céljából értékesítette a brit disztribútor felé, ezért az első eladást úgy kell értékelni, mint ami az Egyesült Államok határain kívül történt. Ez a körülmény pedig kizárta a *first sale doctrine* alkalmazhatóságát.⁴⁷⁰

A Ninth Circuit – alaposan körbejárva a körzeti bíróság ítéletét, a USCA §106(3), §109(a) és §602(a) megalkotásával kapcsolatos jogalkotói szándékot, valamint a Scorpio-ügy rációját – helybenhagyta az elsőfokú döntést. Az eljáró tanács elutasította a Third Circuit Sebastian-ügyben hozott érvelését – megágyazva ezzel a Legfelső Bíróság későbbi beavatkozását megalapozó megosztottságnak (*split of the courts*) –, és ítéletét a „*lawfully made under this title*” fordulat vizsgálata helyett jogpolitikai célokra alapozta. Egészen pontosan arra, hogy a jogkimerülés tétele nem hívható segítségül abban az esetben, ha az engedély nélküli importálás alkalmas arra, hogy a szerzői jogosultat megfossza az őt a jogszerű, országhatárokon belül történő értékesítésből származó bevételektől. A bíróság úgy találta, hogy a Quality King magatartása révén a Lanzának saját termékeivel kellett versenyeznie, melynek engedélyezése nem lehetett a jogalkotó célja. Ellenkező esetben a USCA §602(a) céltalan, üres rendelkezés volna.⁴⁷¹ A Ninth Circuit, miután elutasította a jogkimerülés alkalmazhatóságát, megállapította, hogy a Quality King a USCA §602(a) szakaszban foglalt előírásoknak megfelelően külföldön szerezte meg a kérdéses termékeket, melyeket a szerzői jogosult engedélye nélkül importált az Egyesült Államokba, következésképp jogsértést követett el.⁴⁷²

A kilencvenes évek második felében tehát úgy tűnt, hogy a műpéldányok származási helyének függvényében kétféle irány képzelhető el a §109(a) és a §602(a) együttes alkalmazásának viszonylatában. A Third Circuit a Sebastian-ügyben az Egyesült Államok területén előállított

469 Az eset tényállását l. Lanza Research International v. Quality King Distributors, Inc., 98 F.3d 1109 (1996) 1111–1112.

470 Lanza Research International v. Quality King Distributors, Inc., 1995 WL 908331 (C.D. Cal.).

471 Lanza v. Quality King (1996) 1114–1118.

472 Uo., 1118. A Ninth Circuit döntésének elemzését l. McDaniel (1997) 295–297; Roa (1999) 212–215.

példányok vonatkozásában mutatott irányt, a Ninth Circuit ítéletei pedig a *BMG v. Perez* és a *Quality King v. Lanza* ügyekben az Egyesült Államok területén kívül előállított vagy forgalomba hozott műpéldányok importálására fókuszáltak. Ez a kettős felosztás azonban csak elvi szinten tekinthető helyes és szükséges elhatárolásnak. A USCA §602(a) ugyanis egyáltalán nem tesz különbséget a műpéldány származása vonatkozásában. Mindössze a külföldön beszerzett példányokról tesz említést. Hasonlóképp nem került megnyugtatóan bemutatásra, hogy a „*lawfully made under this title*” fordulat pontosan mit takar. Mindezekre tekintettel a Legfelső Bíróság – érthető módon – kiadta a *Quality King v. Lanza* ügyben a *certiorarit*.⁴⁷³

A Legfelső Bíróság – elutasítva a Ninth Circuit véleményét – úgy ítélte meg, hogy az Egyesült Államok területén a jogosult által előállított termékeket egyértelműen lefedi a USCA §109(a) vitatott „*lawfully made under this title*” fordulata. A bírák ugyancsak egyhangúlag kiálltak amellett, hogy a USCA §602(a) a 106(3) és a 109(a) szakaszoknak alárendelt szabályt tartalmaz.⁴⁷⁴ Ellenkező esetben ugyanis előfordulhatna, hogy a kizárólagos vagyoni jogokat korlátozó egyéb rendelkezések (USCA §107–120), köztük a központi jelentőségű *fair use* teszt sem volna alkalmazható a párhuzamos import tilalmára. A Legfelső Bíróság azonban ezt a lehetőséget elvetette, mivel az „túl nagy ár” lenne a parallel import tilalma érdekében.⁴⁷⁵ A bírák azt az érvet is elutasították, miszerint ellentétes előjelű döntés esetén a párhuzamos import tilalma értelmét vesztené. Ez utóbbi ugyanis egyértelmű védelmet biztosít olyan személyekkel szemben, akik birtokosai, de nem tulajdonosai a műpéldányoknak (pl. egy letéteményes, licencbe vevő vagy bizományos).⁴⁷⁶

A Legfelső Bíróság egy hipotetikus példán keresztül ugyancsak hangsúlyozta, hogy a külföldön létrehozott műpéldányok jogi helyzete másként értékelendő. A gyakorlat és a jogirodalom által gyakran idézett példa szerint: „ugyanazon mű amerikai kiadásának kiadója, illetve brit kiadásának kiadója egyaránt létrehozhat jogszerű másolatokat. Ha azonban a mű szerzője az Egyesült Államok területén történő kizárólagos terjesztés jogát – mely a szerzői jogi törvény alapján érvényesíthető – az amerikai kiadás kiadójának adta, és a brit terjesztés kizárólagos jogát a brit kiadás kiadójának adta, feltételezhető, hogy csak az amerikai kiadás kiadója által létrehozott műpéldányokat lehet a §109(a) értelmében »a jelen jogszabály alapján jogszerűen előállított« másolatnak tekinteni. A jogkimerülés nem nyújtana védelmet párhuzamos importálás, illetve terjesztés esetén a brit kiadás kiadójának, ha az amerikai piacon kívánja értékesí-

473 A *certiorari* az angol mellett az amerikai jogorvoslati rendszernek is alapvető eleme. A Legfelső Bíróság általi rendkívüli felülvizsgálat nem jog, hanem pusztán lehetőség a pereskedők számára. Amennyiben az egyik fél szeretné, hogy a per a Legfelső Bíróság elé kerüljön, egy erre irányuló indítványt (felülvizsgálati kérelem) kell tennie az ún. *writ of certiorari* kiadása érdekében. Ezzel szemben ellenfele ellenvetéssel élhet. A Legfelső Bíróság dönthet úgy is, hogy nem engedi meg a felülvizsgálatot. Csak akkor adja ki a *certiorarit*, azaz, csak akkor hoz rendkívüli felülvizsgálati döntést, ha erre nézve speciális és jelentős okot talál. Ehhez az kell, hogy a kilenc főbíró közül legalább négy az indítvány elfogadása mellett szavazzon. Ezt *rule of four*-nak nevezik. L. Schubert (2000) 160. Az ilyen indítványok 75–80%-a minden évben elutasításra kerül, s csak 20–25% éri meg a meghallgatás szakaszát. A beadott indítványoknak évente mindössze kb. 6%-ával foglalkozik érdemben a Legfelső Bíróság. L. Baker (1983) 621. A *certiorarit* illetően l. továbbá Boskey (1946) 255–265; Bice (1975) 343–413; Brenner (2000) 193–202.

474 *Quality King v. Lanza* (1998) 145. Ficsor ezzel szemben a főbírák által elvetett legfőbb ügyészi érvelés pártjára áll, s hangsúlyozta, hogy a terjesztés és az importálás joga két elkülönült vagyoni jog. Ennek legékesebb bizonyítékeként Ficsor a USCA §501-ben foglalt elhatárolást tartja, mely egyaránt büntetni rendeli a USCA §106(3) és a §602 által szabályozott jogokkal ellentétes magatartást. L. Ficsor (2014a) 27–28.

475 *Quality King v. Lanza* (1998) 150–151. A Legfelső Bíróság ezen véleményének a kritikáját l. Ficsor (2014a) 27–28.

476 *Quality King v. Lanza* (1998) 146–147.

teni a könyveit.”⁴⁷⁷ E gondolatmenet nem tekinthető a döntés rációjának. Annak csupán ún. *dicta* részét képezi,⁴⁷⁸ hiszen az alapügyben foglalt tényektől jelentős eltérést mutat, mindössze egy feltevés. Ugyanezt erősíti meg Ginsburg bírónak a döntéshez csatolt rövid, kétmondatos párhuzamos véleménye is. Eszerint ugyanis „ez az ügy egy retúr utazásról, az érintett másolatok Egyesült Államokból külföldre, majd onnan ismét vissza történő szállításáról szól. Csatlakozom a bíróság véleményéhez azzal, hogy jelzem: a mai napon nem döntöttünk olyan ügyekben, ahol az állítólagos jogsértő import árut külföldön állították elő.”⁴⁷⁹

5.1.2.2. *Omega v. Costco: űr a zűrben*

A Quality King ügy lezárását követően közel tíz évig nem nyilvánítottak véleményt fellebbviteli bíróságok hasonló jogesetben. Az Omega és a Costco cégek perében, akárcsak korábban a Cosmair, a Neutrogena, a Sebastian és a Quality King ügyekben védjegyjogtalomra jogosult, egyéni, eredeti – következésképp szerzői jogvédelemre méltó – logókkal vagy csomagolással ellátott termékek importálását és kereskedelmi forgalmazását kívánták a felperesek megakadályozni. A Third Circuit Sebastian-ügyet lezáró ítélete már 1987-ben jelezte, hogy bár a jogi keretek adottak lehetnek a USCA-re alapozott fellépésekre, ez egyértelmű anomáliát szül.⁴⁸⁰ Stern a Quality King esettel összefüggésben talán a legérzékletesebben az alábbiak szerint foglalta össze a problémát: „olybá tűnhet, hogy a farok csóválja a kutyát, mikor a samponos doboz címkéjén fennálló szerzői jogot hívják segítségül az egész doboz samponnak az Egyesült Államokon kívül tartása céljából.”⁴⁸¹

A szerzői jog eszköztárának alkalmazása természetesen nem jogellenes. A USCA §602(a) többek között épp a párhuzamos importálás elszaporodása révén megnövekvő verseny megakadályozása céljából került beiktatásra. Ebből a szempontból mellékkörülmény, ha a szerzői jogilag védett alkotásokra a védjegyjogi törvény is vonatkozik. Hasonlóképp tény, hogy az

477 „[A] publisher of the U.S. edition and a publisher of the British edition of the same work, each such publisher could make lawful copies. If the author of the work gave the exclusive U.S. distribution rights – enforceable under the Act – to the publisher of the U.S. edition and the exclusive British distribution rights to the publisher of the British edition, however, presumably only those made by the publisher of the U.S. edition would be ‘lawfully made under this title’ within the meaning of §109(a). The first sale doctrine would not provide the publisher of the British edition who decided to sell in the American market with a defense to an action under §602(a) (or, for that matter, to an action under §106(3), if there was a distribution of the copies).” Uo., 148.

478 Az Egyesült Államok jogában a „*dicta dictum*”, Anglia jogában pedig az „*obiter dicta*” szavakkal jelölt fogalom jelentése a következő: „[a]mennyiben az ítéletből sikerült kihámozni a *ratio*t, akkor az ítéletben található egyéb állítások jelentik az *obiter dicta*t (szokásos megjegyzés), amit nem kell szigorúan követnie az ítéletet felhasználó bíróságnak. Természetesen figyelembe lehet venni, az ítélethez fel lehet használni, s ha valamely bíróság később erre alapoz egy ítéletet, akkor a korábbi *obiter dicta*-ból *ratio* is válhat.” L. Badó (2012) 38.

479 „This case involves a ‘round trip’ journey, travel of copies in question from the United States to places abroad, than back again. I join the Court’s opinion recognizing that we do not today resolve cases in which the allegedly infringing imports were manufactured abroad.” L. Quality King v. Lanza (1998) 154. A Legfelső Bíróság döntésének elemzését l. Gonzalez (1999) 39–44; Roa (1999) 225–233; Hansen–Morales (2012) 559–560; Collins (2012) 32–34; Alvarado (2012) 897–901; Goldberg (2012) 3072–3075; Hamborg (2012) 907–908; Nimmer (2013) §8.12[B][6][c].

480 Sebastian International v. Consumer Contacts (F.2d 1987) 1099.

481 Stern (1989) 120.

Egyesült Államokban a védjegyjogi igényérvényesítés jóval hosszadalmasabb és költségesebb útja a jogérvényesítésnek.⁴⁸² Amennyiben két út közül az egyik könnyebbnek⁴⁸³ és olcsóbbnak tűnik, akkor elvileg semmi akadálya annak, hogy azzal a jogosult éljen. Ezzel együtt igazat kell adni Weis bírónak, aki úgy érvelt, hogy a szituációból fakadó problémák feloldása elsődlegesen a Kongresszus feladata volna, semmint a jogszabályok értelmezése útján a bíróságoké.⁴⁸⁴ Hasonlóképp osztjuk azok véleményét, akik a szerzői jog alapvető célja, vagyis a tudományok és hasznos művészetek védelme tükrében kritizálják a joganyag tömegtermékek védelme érdekében történő igénybevétele.⁴⁸⁵

Mindezek fényében érthető, hogy a minőségi (és drága) órákat gyártó svájci Omega bepelelte a Costco nagykereskedelmi céget, amely a piaci árnál 35%-kal olcsóbban (1999\$ helyett 1299\$ áron) kínált eladásra 117 Omega *Seamaster* márkajelzésű karórát 2004-ben. Az órák hátoldalán egy alig fél centis földgolyó mintázatú logó (Omega Globe Design) került elhelyezésre. Az Omega a USCO-nál regisztrált szerzői jogokkal rendelkezett a logóra 2003 óta. A jogvédelemre az Omega kimondottan azért tartott igényt, hogy a párhuzamos importálást megakadályozza.⁴⁸⁶ A vitatott *Seamaster* órákat Svájcban állították elő, illetve Paraguayban és Egyiptomban értékesítették. A termékek első forgalomba hozatala az Egyesült Államok területén az utóbbi országokból történő importálás révén valósult meg.⁴⁸⁷ A kérdés tehát nem más, mint hogy a Sebastian és a Quality King ügyek tényállásától érdemben eltérő esetben hasonló – kiterjesztő – értelmezést követnek-e az amerikai bíróságok, avagy az ilyen esetekben kizárják a jogkimerülés primátusát a párhuzamos import tilalma fölött.

A körzeti bíróság érdemi elemzés nélkül elutasította a felperes követelését.⁴⁸⁸ A Ninth Circuit megváltoztatta az ítéletet. A fellebbviteli fórum a „*lawfully made under this title*” fordulatot úgy értelmezte, mint amely az Egyesült Államok területén történő előállítás és forgalomba hozatalt ír elő. A jelen ügy tényállása azonban ezzel pontosan ellentétes adatokat tartalmaz. A Ninth Circuit – korábbi esetekre hivatkozással⁴⁸⁹ – úgy érvelt, hogy a fenti értelmezéssel ellentétes döntés a párhuzamos import tilalmának szabályát tenné súlytalan-ná, illetve a USCA-t nem kívánatos extraterritoriális (vagyis az Egyesült Államok határain túlnyúló) hatállyal ruházná fel. A bírák egyúttal elutasították a Costco azon érvét, miszerint a Legfelső Bíróság Quality King ügyben hozott döntése felülírta volna a fenti elemzést. A Ninth Circuit hangsúlyozta: a jelen esetben szó sincs a termékek retur utaztatásáról. A Lanza Egyesült Államokban előállított samponjaival ellentétben az Omega karórái külföldön készültek.⁴⁹⁰ A Ninth Circuit e ponton egyrészt a Legfelső Bíróság hipotetikus (amerikai és brit

482 Rothnie (1993) 294.

483 Ismert olyan Legfelső Bíróság ítélet, amely kizárta a védjegyjogi szabályokra való hivatkozást párhuzamos import esetében, amennyiben a védjeggyel ellátott termék belföldi és külföldi védjegyjogosultja azonos cég, vagy a jogosultak egymással kapcsolatban álló cégek. L. K Mart Corp. v. Cartier, Inc., 108 S.Ct. 1811 (1988). A jogeset elemzését l. Weicher (1989) 477–489. Hasonló következtetésre jutott szerzői jogi vitában a Kanadai Legfelső Bíróság, l. Euro-Excellence Inc. v. Kraft Canada Inc., 2007 SCC 37 [2007] 3 S.C.R. 20. A jogeset elemzését l. Evans–Prévost (2007) 58–59.

484 Sebastian International v. Consumer Contacts (F.2d 1987) 1099.

485 Congdon (1989) 609.

486 Collins (2012) 35.

487 A jogeset tényállását l. Omega S.A., et al., v. Costco Wholesale Corp., 541 F.3d 982 (2008) 983–984.

488 Omega S.A., et al., v. Costco Wholesale Corp., 2007 WL 7029734 (C.D.Cal., 2007).

489 Omega v. Costco (2008) 986.

490 Uo., 987.

kiadóval kapcsolatos) példájára,⁴⁹¹ másrészt Ginsburg bíró különvéleményére⁴⁹² támaszkodva megerősítette: a külföldön előállított és forgalomba hozott termékek esetén a szerzői jogosult terjesztéshez fűződő joga nem merült ki, következésképp semmi akadály sincs a USCA §602(a) alkalmazásának.⁴⁹³

A Legfelső Bíróság helyt adott a Costco *certiorari* iránti indítványának,⁴⁹⁴ azonban egyenlő szavazati arányok mellett (4 – 4), érdemi elemzés nélkül helyben hagyta a Ninth Circuit döntését. Az eljárásban nem vett részt a 2010 augusztusában frissen kinevezett Elena Kagan bíró, mivel az alapügyben maga is eljár az Egyesült Államok Legfőbb Ügyészeként.⁴⁹⁵ Másrészt a bíróság ún. *per curiam* döntést hozott. E kifejezés arra utal, mikor a fórum anonim módon, előadó megjelölése nélkül, testületként közli a véleményét.⁴⁹⁶ A Legfelső Bíróság nagyon kevés esetben hoz *per curiam* döntést, szellemi tulajdonvédelmi perekben pedig egyenesen ritkán.⁴⁹⁷

A fenti kimenetelt az Omega győzelmének is fel lehetne fogni, a jogirodalom azonban helyesen mutat rá, hogy a Legfelső Bíróság nyitva hagyta annak lehetőségét, hogy az Omega-ügyben hozott döntésétől eltérő állásfoglalást fogalmazzon meg. Ez pedig megágyazott a Kirtsaeng-ügy befogadásának 2012-ben. Ugyancsak fontos, hogy az anonim döntésből kifolyólag nem lehet megismerni, mely bírák szavaztak pro- és kontra. Annak fényében azonban, hogy az Omega-döntéstől eltérő előjellel végződő Kirtsaeng-ügyben megfogalmazott különvéleményt három bíró írta alá, az is következik, hogy az Omegának kedvező négy bíró egyike „átállt a másik oldalra.” Az ő személyét a *per curiam* döntés okán viszont nem lehet beazonosítani.⁴⁹⁸

A Legfelső Bíróság végzésének megszületését követően a kaliforniai körzeti bíróság előtt folytatódó eljárásban a Costco egy teljesen új érveléssel állt elő védekezésében. A szerzői joggal való visszaéléssel (*copyright misuse*) vádolta a svájci céget. A körzeti bíróság felidézte a Ninth Circuit híres Napster-perben hozott ítéletének egyik passzusát, miszerint: „a joggal való visszaélésre alapított védekezés megakadályozza a szerzői jogosultat abban, hogy korlátozott

491 Vö. 477. lj. E *dicta* alkalmazása nem problémamentes. Az említett hipotetikus példa szerint a brit kiadó saját országában nyomtatott példányoknak az Egyesült Államokban történő értékesítését tervezte. A jelen esetben azonban a svájci óragyártónak esze ágában sem volt a kérdéses példányokat az Egyesült Államokba exportálni, ezt a karórákat külföldön jogszerűen megszerző cégek valósították meg. A *dicta* alapul vétele tehát – a tényállás tükrében – tévedés. Vö. Alvarado (2012) 916–917.

492 Vö. 479. lj.

493 Omega v. Costco (2008) 990. A jogeset elemzését l. Stern (2009) N31–32; Brooks (2010) 19–33; Leahy (2011) 45–67; Collins (2012) 35; Alvarado (2012) 909–911; Goldberg (2012) 3075–3078; Aldridge (2012) 327–334; Hamborg (2012) 908–911; Hansen–Morales (2012) 560; Katz (2015) 117–118. A döntés könyvtárakra gyakorolt hatásának vizsgálata kapcsán l. különösen Bacon (2011) 427–438.

494 Costco Wholesale Corp., v. Omega S.A., 559 U.S. 1066 (2010).

495 Costco Wholesale Corp., v. Omega S.A., 131 S.Ct. 565 (2010).

496 Garner (2005) 922.

497 2001–2011 között a Legfelső Bíróság mindösszesen 92 *per curiam* döntést hozott, amelyből csupán öt olyan eset ismert, ahol az indokolást is mellőzték a bírák. A 92 említett ítéletből egyetlen egy irányult szerzői jogvédelemmel összefüggő kérdésre. L. Eisnach (2011) 4.

498 A másik három bíró vélhetően a Kirtsaeng-különvéleményt szerző Ginsburg, valamint ahhoz csatlakozó Kennedy és Scalia lehettek. Ezzel együtt feltételezhető, hogy a véleményét megváltoztató kérdéses bíró a Kirtsaeng-ügy párhuzamos véleményéhez csatlakozó Alito volt. (Azért nem a párhuzamos véleményt szerző Kagan, mert – mint említésre került – ő a korábbi döntés meghozatalában nem vett részt). E találgatások természetesen nem tekinthetők bizonyosnak.

monopóliumát a monopólium határain túlra is kiterjessze.⁴⁹⁹ Tekintettel arra, hogy maga az Omega ismerte el, hogy a karórák hátoldalán annak érdekében helyezte el a földgömböt ábrázoló dizájnt, hogy ezzel kontrollálja a termékek importálását, a körzeti bíróság szerint túlterjeszkedett a számára a USCA által biztosított monopólium keretein.⁵⁰⁰ Következésképp a pert végül a Costco nyerte.⁵⁰¹

E végső kimenetel gyakorlati jelentősége óriási. Amennyiben ugyanis e konklúzió további ügyekben is megerősítésre kerül, akkor az azt jelenti, hogy a szerzői jogosultak nem támaszkodhatnak többé az addig hatékonyan működő, ám a USCA kereteit indokolatlanul kiszélesítő – esetleg más jogterületekre is kiterjesztő – praktikákkal vagy szerződéses klauzulákkal.

5.1.2.3. *John Wiley & Sons v. Kirtsaeng: a nemzetközi jogkimerülés hajnala*

Az Omega v. Costco ügy után maradt úrt a Legfelső Bíróság a John Wiley & Sons v. Kirtsaeng ügyben töltötte ki tartalommal. A jogeset alperese Supap Kirtsaeng, thaiföldi állampolgár volt, aki 1997-ben érkezett az Egyesült Államokba matematika tanulmányokat folytatni. Egyetemi évei alatt Kirtsaeng rendszeresen vásárolt a John Wiley & Sons kiadótól Ázsiában gyártott tankönyveket, melyeket rokonai és barátai továbbítottak részére az Egyesült Államokba. A könyvek tartalmilag megegyeztek az amerikai kiadványokkal, azonban gyengébb minőségű papírra nyomták őket, puhakötésben jelentek meg, és nem tartalmaztak multimédiás mellékleteket. Mindent egybevetve alacsonyabb áron lehetett őket beszerezni az amerikai példányokhoz képest. A távol-keleti kiadások továbbá kifejezett utalás keretében tiltották a más régiókba történő exportálást, illetve importálást. Kirtsaeng a postaköltségek ellenére is képes volt az amerikai piaci árnál olcsóbban értékesíteni a tankönyveket, amelyből egyetemi évei alatt minimum 37000 dolláros jövedelemre tett szert. A John Wiley & Sons 2008-ban perelte be Kirtsaenget szerzői, védjegy- és versenyjogi jogsértésre hivatkozással.⁵⁰²

A körzeti bíróság a kiadónak adott igazat. A „*lawfully made under this title*” fordulat nyelvtani értelmezését a bíróság kétségesnek érezte, s úgy látta, hogy az kétféle megoldást is lehetővé tesz.⁵⁰³ Ezek közül Pogue bírő a rendelkezés kontextusára és a jogalkotási előzményekre

499 A&M Records, Inc., et al., v. Napster, Inc., et al., 239 F.3d 1004 (2001) 1026. A szerzői joggal való visszaélés tételét sehol sem tartalmazza a USCA, azt az amerikai bíróságok – a szabadalmi joggal való visszaélés (*patent misuse*) mintájára – fejlesztették ki. Az amerikai kommentárirodalom egyik eleme szerint: „[t]he defense applies in cases where a copyright owner seeks, typically through licensing, to use the copyright to gain rights beyond those granted by the Act, in a way that violates public policy. If a court finds that the copyright owner has engaged in misuse, then the copyright will be unenforceable until the effects of the misuse have dissipated.” L. Yen-Liu (2011) 440.

500 Omega S.A. v. Costco Wholesale Corp., 2011 WL 8492716 (C.D.Cal., 2011) 2. L. továbbá Collins (2012) 47–48; Alvarado (2012) 921–922.

501 A Costco részére a körzeti bíróság 396844,17 dollárt ítélt meg ügyvédi munkadíj címén 2012-ben. L. Omega S.A. v. Costco Wholesale Corp., 2012 WL 3150432 (C.D.Cal., 2012) 1–3. Az Omega-ítélettel szemben benyújtott fellebbezése sikertelennek bizonyult. L. Omega S.A. v. Costco Wholesale Corp., 776 F.3d 692 (2015).

502 A jogeset tényállását l. John Wiley & Sons, Inc. v. Supap Kirtsaeng, et al., 2009 WL 3364037 (S.D.N.Y., 2009) 1–3.

503 Uo., 5–6.

támaszkodva sem tudott választani.⁵⁰⁴ A rendelkezés mögötti jogpolitikai elvek fényében azonban a bíróság úgy látta, hogy a Kirtsaeng érvelésének helyt adó döntés csorbítaná a szerzői jogosultaknak biztosított jogok kizárólagosságát, ami nem lehetett célja a jogalkotónak a USCA elfogadásakor.⁵⁰⁵ Ennek fényében, valamint a Legfelső Bíróság Quality King ügyben megfogalmazott hipotetikus példájára támaszkodva, a körzeti bíróság elutasította Kirtsaeng védekezését, és kizárta a *first sale doctrine* alkalmazását a külföldön előállított termékek importálása esetére.⁵⁰⁶

A John Wiley & Sons másodfokon is mindent megmozgatott annak érdekében, hogy igazolja: a „*made under*” szavak az Egyesült Államok területén történő előállításra utalnak, s ezt a USCA territoriális jellege is megalapozza.⁵⁰⁷ Hasonlóan azonban az elsőfokú bírósághoz, a Second Circuit sem tudott világosan dűlőre jutni e kérdésben. Egyrészt a USCA extraterritoriális jellegének tilalmát azzal cáfolták a bírúk, hogy a törvény egyes helyeken kifejezetten joghatást tulajdonít külföldön bekövetkezett tényeknek.⁵⁰⁸ Másrészt a Second Circuit a vitatott fordulat értelmezésére legkevesebb három utat látott elképzelhetőnek. Egyrészt a kifejezés jelentheti azt, hogy a másolatot az Egyesült Államok területén kell előállítani. Másrészt felöllelhet minden olyan műpéldányt, amelyet megillet az amerikai szerzői jogi védelem. Harmadrészt elképzelhető egy olyan értelmezés is, miszerint bármely műpéldányra alkalmazandó a jogkimerülés, amennyiben a USCA alkalmazható az adott esetben.⁵⁰⁹

A Second Circuit az értelmezési nehézségekre tekintettel a következő szillogizmus mentén zárta le a gondolatmenetét. Amennyiben a USCA §109(a)-ban foglaltakat úgy értelmezzük, hogy az csak az Egyesült Államok területén létrehozott másolatok vonatkozásában rögzíti a jogkimerülést, akkor a szerzői jogosultak kellő rugalmassággal rendelkeznek, hogy a §602(a) szerint ellenőrizték a külföldön előállított példányok importját. Ellenkező esetben a parallel import tilalma a szituációk jelentős részében értelmét vesztené.⁵¹⁰ Az ítéletet jegyző Cabranes bíró szerint a fenti logika összhangban áll a Legfelső Bíróság Quality King döntésének egy – ugyancsak *dictaként* értékelhető – mondatával, mely látszólag kétségbe vonja, hogy a külföldön létrehozott műpéldányok a USCA szerint is jogszerűnek

504 Uo., 6–7.

505 Uo., 8.

506 Uo., 9. A körzeti bíróság döntésének elemzését l. Collins (2012) 37–38; Goldberg (2012) 3078–3079. E ponton ismét utalni kell arra, hogy a Quality King döntésben említett hipotetikus példától eltér a jelen tényállás: nem a John Wiley & Sons akarta az Egyesült Államok területén értékesíteni az ázsiai kiadványokat, ezt a per alperese végezte. Így erre a *dictára* hivatkozni tévedést jelent.

507 John Wiley & Sons v. Kirtsaeng (2011) 219.

508 Uo., a bíróság e ponton kifejezetten a USCA §104(b)(2) passzusára hivatkozott, amely bármely BUE-tagállam területén nyilvánosságra hozott mű részére biztosítja az amerikai jogszabályok védelmét. Az ítélet nem utal rá, de a USCA §104(b)(1) hasonlóképp extraterritoriális hatással bírhat. Utóbbi ugyanis bármely nyilvánosságra nem hozott mű számára biztosítja az amerikai szerzői jog védelmét. A Second Circuit lábjegyzet szintjén utalt a Legfelső Bíróság Quality King ügyben hozott döntésére, amely hangsúlyozta: a USCA §602(a) *ab ovo* nem tekinthető extraterritoriális hatásúnak, hiszen az az Egyesült Államok területén elkövetett jogsértésekkel szembeni fellépést teszi lehetővé. A Legfelső Bíróság szerint: „[s]uch protection does not require the extraterritorial application of the Act any more than §602(a)’s ‘acquired abroad’ language does.” L. Quality King v. Lanza (1998) 145, 14. lj.

509 John Wiley & Sons v. Kirtsaeng (2011) 220.

510 Uo., 221.

volnának tekinthetők.⁵¹¹ A többségi vélemény mindent egybe vetve tehát helyben hagyta az elsőfokú döntést.⁵¹²

Az ítélethez csatolt, Garvan Murtha által jegyzett különvélemény ismertetése e ponton elkerülhetetlen, mivel az abban foglalt észrevételek utóbb értő fülekre találtak. Murtha kiindulópontja, hogy a párhuzamos import tilalma a szerzői jogosultak kizárólagos terjesztési jogának folyománya, mely utóbbi elé a jogkimerülés tétele állít korlátot.⁵¹³ A kérdés az, hogy ez a logika az Egyesült Államok határain kívül előállított és forgalomba hozott másolatokra is helytálló-e. Murtha – utalva az Egyesült Államok bíróságai közötti jelentős véleménykülönbségekre – amellet állt ki, hogy a „*lawfully made under this title*” fordulatnak nem tulajdonítható földrajzi jelentés. Ezt sem a jogszabály nyelvtani értelmezése,⁵¹⁴ sem a törvény történeti értelmezése nem támasztja világosan alá. A földrajzi megkülönböztetés nélküli értelmezés mellett szólnak a gazdasági érvek is. A párhuzamos import tilalma a belföldön és a külföldön előállított másolatok közötti különbségtétel révén nagyobb mozgásteret eredményezne a jogosult oldalán. Ez azonban a termelés külföldre helyezése iránti hajlandóságot növelhetné, amely Murtha szerint nem lehetett a Kongresszus szándéka.⁵¹⁵ A különvélemény szembemegy a többségi vélemény azon elemével is, amely a USCA §602(a) esetleges kiüresedésére utal. Murtha szerint ez helytelen logika, a párhuzamos import tilalma ugyanis továbbra is jelentős jogérvényesítési eszköz marad a jogellenesen előállított, illetve a még nem értékesített példányok behozatalával szemben.⁵¹⁶

Ez a különvélemény a Legfelső Bíróság döntésének fényében felértékelődik. A főbírák ugyanis hosszú oldalakon keresztül és több dimenzió mentén felvázolt véleményükben arra jutottak, hogy a jogkimerülés az előállítás és az első forgalomba hozatal helyétől függetlenül alkalmazandó, amennyiben e magatartások az amerikai szerzői jogosult engedélyével, jogszerűen történtek. A Legfelső Bíróság egyrészt hangsúlyozta, hogy a „*lawfully made under this title*” fordulat nyelvtani értelmezés segítségével nem ruházható fel földrajzi tartalommal. Ez az öt szó sokkal inkább azt követeli meg a jogelv alkalmazása érdekében, hogy a jogosult engedélyével és a USCA előírásainak megfelelően kerüljön sor az eredeti előállításra.⁵¹⁷ Ehhez hasonlóan a bírák úgy vélték, hogy a jogszabály megalkotásának körülményei, megfogalmazása és struktúrája is a földrajzi értelmezés ellen szól. Egyrészt ez utóbbi értelmezés egyértelműen szembe helyezkedne a szerzői jogok és jogosultak egyenlő elbírálásával: a külföldön létrehozott műpéldányok vonatkozásában a jogosultak szélesebb lehetőségekkel rendelkeznének.⁵¹⁸ Másrészt az 1909-es szerzői jogi törvény megalkotásakor az addigi bírói gyakorlat

511 Eszerint: „§602(a) applies to a category of copies that are neither piratical nor 'lawfully made under this title.' That category encompasses copies that were 'lawfully made' not under the United States Copyright Act, but instead, under the law of some other country.” L. Quality King v. Lanza (1998) 147.

512 John Wiley & Sons v. Kirtsaeng (2011) 222. A Second Circuit többségi döntésének elemzését l. Collins (2012) 37–39; Alvarado (2012) 902–907; Goldberg (2012) 3079–3082; Hamborg (2012) 911–924; Hansen–Morales (2012) 560–563.

513 John Wiley & Sons v. Kirtsaeng (2011) 225.

514 Uo., 226–227.

515 Uo., 227–228.

516 Uo., 228. Murtha bíró különvéleményének elemzését l. Collins (2012) 39; Goldberg (2012) 3082–3083.

517 John Wiley & Sons v. Kirtsaeng (2013) 1358–1360.

518 A földrajzi értelmezés a §109(a) rendelkezésein túl más szakaszok esetén is indokolatlan egyenlőtlenséget eredményezne. A Legfelső Bíróság e helyütt a 109(c) és (e), valamint a 110(1) szakaszokat nevesítette. Uo., 1361–1362.

kodifikálására törekedett a Kongresszus, s az 1976-os USCA megszületésekor is ugyanez a cél vezérelte a jogalkotót. A törvényi klauzulákat megelőző bírói döntések pedig nem tartalmaztak megkötést a másolatok származási helye fényében.⁵¹⁹ A többségi vélemény mindezeneken felül határozottan védelmébe vette olyan intézmények gazdasági érdekeit, mint a nyilvános könyvtárak, használtkönyv-kereskedők, IT cégek, múzeumok. A földrajzi értelmezés azt eredményezhetné számukra, hogy üzleti vagy non-profit (kulturális) feladataikat csakis többletköltségek mellett vagy egyáltalán nem folytathatnák a jövőben. Ez pedig beláthatatlan – és mindenképpen negatív – következményekkel járna az Egyesült Államok számára.⁵²⁰

A tanács külön figyelmet szentelt annak a rendre visszatérő érvtnek, miszerint a földrajzival ellentétes értelmezés kiüresítené a parallel import tilalmát. Saját korábbi – a Quality King ügyben hangsúlyozott – véleményére ráerősítve, a többségi vélemény hangsúlyozta, hogy igenis jelentős lehetőségeket biztosít a §602(a) a jogosultak számára olyanokkal szemben, akik nem tulajdonosai a kérdéses másolatoknak, vagy amelyeket nem az amerikai szerzői jogosult engedélyével hoztak létre.⁵²¹ A Legfelső Bíróság – elsőként a témával kapcsolatos ítéletek sorában – hasonlóképp elvetette a felperes azon „igényét”, hogy joga volna a belföldi és a külföldi piac között – árdiszkrimináció segítségével – különbséget tenni. A főbírák szerint ugyanis a szövetségi alkotmányon alapuló „korlátozott kizárólagos” szerzői jogok nem ölelnek fel semmiféle hasonló jogosultságot.⁵²²

Az ítélethez csatolt párhuzamos véleményükben Kagan és Alito bírák kiálltak amellett, hogy a többségi vélemény a §602(a) hatókörét indokolatlanul leszűkíti. A két bíró abból a feltételezésből indult ki, hogy a Kongresszus igenis a piacok felosztását kívánta elérni a §602(a) megalkotásakor, azonban nem a jogkimerülés kizárásával a külföldön alkotott műpéldányok vonatkozásában, hanem a behozatali tilalom biztosításával a jogkimerülés alkalmazhatósága ellenére is. Vagyis a Legfelső Bíróság a jelen esetben egyáltalán nem hibázott. Ha valami rossz, akkor az a Quality King döntés, amely megengedte – az adott ténybeli körülmények között – bizonyos műpéldányok behozatalát. Ha pedig ez probléma, akkor a Kongresszusnak kell lépnie, és nem csupán a John Wiley & Sons által kifogásolt körülmények között, hanem egészében, valamennyi import esetén világosan ki kell zárnia a §109(a) primátusát a §602(a) felett.⁵²³

A Quality King döntéshez párhuzamos véleményt csatoló Ginsburg bíró ezúttal különvéleményben fogalmazta meg a kételyeit. A tény, hogy Kennedy és – két elemét kivéve – Scalia is szignálta e véleményt, erőteljesen csökkenti a többségi döntés erejét, ám mégsem húzza ki a talajt alóla. Ginsburg érvei négy pontba sorolhatók. Először is a bírónő jelezte: másként vélekedik a vitatott „*lawfully made under this title*” fordulat vonatkozásában, és határozottan kiállt annak földrajzi értelmezése mellett. Eszerint tehát a jogkimerülés tétele nem alkalmaz-

519 Uo., 1363–1364.

520 Uo., 1364–1367. Ennek éles kritikáját l. Ficsor (2014a) 32–35.

521 John Wiley & Sons v. Kirtsaeng (2013) 1367–1368. Ficsor úgy érvelt, hogy a jogszerű birtokosok általi megszerzés nem felel meg a jogszabály által rögzített *acquired* követelményének. Ez utóbbi kifejezés Ficsor szerint kizárólag tulajdonszerzéssel valósítható meg, a Legfelső Bíróság által említett birtokosokra azonban ez értelemszerűen nem vonatkozhat. Ebben az esetben ráadásul az következne, hogy azok a személyek vagy cégek, akik birtokolják ugyan a műpéldányokat, de nem rendelkeznek azok felett tulajdonjoggal, s ily módon importálják azokat az Egyesült Államokba, mind a terjesztés jogát megsértik, mind szerződésszegést is elkövetnek, mivel a „szerzés” nem első értékesítés (*first sale*) formájában történt. L. Ficsor (2014a) 30–31.

522 John Wiley & Sons v. Kirtsaeng (2013) 1371.

523 Uo., 1372–1373.

ható a külföldön előállított műpéldányokra.⁵²⁴ Ellenkező esetben, érvelt Ginsburg, bármely külföldön létrehozott másolatot jogszerűnek kellene tekinteni a USCA alapján, még akkor is, ha erre a szerzői jogosult nem adott engedélyt.⁵²⁵ E ponton nincs igaza Ginsburg bírónak. A többségi vélemény is utalt arra, hogy a USCA §602(a)(2) kifejezett fellépési jogot biztosít a szerzői jogosult részére a külföldön jogellenesen előállított példányok importálásával (és exportálásával) szemben. A jelen ügyben is irányadó §602(a)(1) a kifejezetten jogszerű másolatok jogi sorsát hivatott rendezni.

Ginsburg kiállt amellett is, hogy a többségi véleményben foglalt értelmezés a §602(a)(1) kiüresedéséhez vezet, s ez közvetve a 602(a)(3) bekezdésben található kivételekre is hatást gyakorol. Ez utóbbi szabályok többek között könyvtáraknak biztosítja, hogy a főszabály ellenére is legfeljebb öt példányban importáljanak szerzői jogilag védett műveket – audiovizuális tartalmakat legfeljebb egy példányban – haszonkölcsönzési vagy archiválási célokra. Amennyiben azonban a §602(a)(1) – a többségi vélemény logikájának megfelelően – bármely műpéldány behozatalát lehetővé teszi, a kivétel értelmét veszti.⁵²⁶ E ponton ismét ellent kell mondani e gondolatmenetnek. A jogkimerülés alkalmazhatósága ugyanis továbbra sem eredményezi *bármely* műpéldány engedély nélküli importálását, csakis azokat, amelyeket a szerzői jogosult engedélyével jogszerűen állítottak elő és értékesítettek legalább egyszer. A §601(a)(3)(A)–(C) pontokban meghatározott kivételek ennek fényében azonban továbbra is életképes tartalommal bírnak, hiszen ezek alapján semelyik fent nevezett feltétel sem köti a kedvezményezett intézményeket a beszerzés során.

Ginsburg – a többségi véleményhez képest szintén ellenkező előjellel – a USCA megalkotását megelőző másfél évtized előkészítő anyagai, valamint a végső szabályozás összehasonlítása révén arra a következtetésre jutott, hogy a Kongresszusnak kifejezetten szándékában állt, hogy a jogosultak számára biztosítsa a piacok megosztását.⁵²⁷ Ugyancsak elutasította a különvélemény azt a logikát, miszerint a földrajzi értelmezés egyes intézmények számára rendkívül hátrányos következményekkel járna. Tagadhatatlanul igaza van Ginsburgnak abban, hogy e veszélyek nem szükségképpen igazolódtak be. A többségi vélemény által felvázolt – könyvtárakat, használtkönyv-kereskedőket, múzeumokat stb. érintő – problémákkal kapcsolatos releváns jogeset egy sem ismert az Egyesült Államokból a USCA megalkotása óta.⁵²⁸ Ez azonban nem azt jelenti, hogy ezek ne következhetnének be abban az esetben, ha a Legfelső Bíróság, mint azt Ginsburg sugallja, a földrajzi értelmezés mellett tenné le a voksát.⁵²⁹

A Legfelső Bíróság döntését követően a további megtárgyalásra visszaküldött aktát a Second Circuit 2013 áprilisában továbbadta az első fokon eljáró New York-i fórumnak.⁵³⁰ Ennek folyományaként a körzeti bíróságnak 2013. december 20-án már csak arról kellett

524 Uo., 1376–1377.

525 „The logical implication of the Court’s definition of the word ‘under’ is that *any* copy manufactured abroad – even a piratical one made without the copyright owner’s authorization and in violation of the law of the country where it was created – would fall within the scope of § 109(a). Any such copy would have been made ‘in accordance with’ or ‘in compliance with’ the U.S. Copyright Act, in the sense that manufacturing the copy did not violate the Act (because the Act does not apply extraterritorially).” Uo., 1377.

526 Uo., 1379.

527 Uo., 1374., 1382–1383. E ponton Scalia nem csatlakozott a különvéleményhez.

528 Uo., 1390.

529 Uo., 1366. A Legfelső Bíróság döntésének elemzését l. Maggioni (2013) 260–262; Calboli (2014) 75–91; Tseng (2014) 567–573; Reis (2015) 179–180; Katz (2015) 119–126.

530 John Wiley & Sons, Inc. v. Supap Kirtsaeng, 713 F.3d 1142 (2013).

döntenie, hogy a pernyertes Kirtsaeng követelheti-e a pervesztéstől az ügyvédi munkadíjak megtérítését. Ezt az igényt azonban a bíróság elutasította.⁵³¹

Nagyjából a fentiekben bemutatott per lefolyásával egy időben további három, hasonló tárgyú eljárás indult a Second Circuit illetékességi területén. A röviden csak „Pearson trióként” említhető persorozatban – melyben a John Wiley & Sons ugyancsak részt vett felperesként – a Pearson Education kiadó külföldön előállított és forgalomba hozott tankönyvek engedély nélküli importálása és terjesztése miatt citált bíróság elé kínai és indiai hallgatókat. Az eljáró körzeti bíróságok rendre a felpereseknek adtak igazat,⁵³² mely döntéseket a Second Circuit – a saját, Kirtsaeng-ügyben hozott ítéletére hagyatkozva – indokolás nélkül helyben hagyott.⁵³³ Két esetben az alperesek – Kirtsaenghez hasonlóan – a Legfelső Bírósághoz fordultak a *certiorari* kiadása érdekében. E téren sikerrel jártak, és a Legfelső Bíróság érdemi elemzés nélkül – a Kirtsaeng-ügyben megfogalmazott véleményére támaszkodva – megsemmisítette valamennyi alsóbb fokú döntést.⁵³⁴

A Kirtsaeng-ügy és a Pearson trió – látványosan szakítva a korábbi gyakorlat sarokpontjait jelentő Quality King és Costco ítéletekben foglaltakkal – végeredményben azt erősíti meg, hogy az amerikai szerzői jogosultak, illetve képviselőik (pl. leányvállalataik) engedélyével bármely, illetve bárhol jogszerűen előállított és forgalomba hozott példányok behozatala megengedett az Egyesült Államokba. Ezzel szemben sem az amerikai jogosultak, sem a Vámhivatal nem léphet fel érvényesen. Mindez pedig röviden és tömören annyit tesz, hogy a Legfelső Bíróság *megnyitotta a kapukat a párhuzamos import előtt a nemzetközi jogkimerülés tételének az elfogadásával*.

5.2. Hézagos követő jog az Egyesült Államokban

A II.5.2. pontban a jogkimerülés EU-s szerzői jogban létező korlátai közül kitüntetett figyelmet szántunk a követő jog intézményének. Utóbbi a jogelv egyik központi fogalmi elemét, az engedély nélküli továbbértékesítés lehetőségét iktatja ki meghatározott műtípusok esetén. Hasonló mélységű szabályozás nincs jelen az Egyesült Államok szövetségi szerzői jogában, ám a kérdés áttekintése – a kaliforniai tagállami joganyag és annak hányattatott sorsa, valamint egy formálódó szövetségi törvény okán – nem mellőzhető.⁵³⁵ Annak ellenére is, hogy a követő jogot az Egyesült Államok jogirodalma a legritkább esetben tárgyalja a *first sale doctrine* korlátjaként.

Bár a követő jog bevezetése iránti igény egészen 1948-ig visszavezethető, a szerződéses gyakorlat sokáig okafogyottá tette a jogszabályi védelmet az Egyesült Államokban.⁵³⁶ A kérdés az 1970-es években kapott ismét kiemelt figyelmet. Robert Rauschenberg műalkotása-

531 John Wiley & Sons, Inc. v. Supap Kirtsaeng, 2013 WL 6722887 (S.D.N.Y., 2013).

532 Pearson Education, Inc., et al., v. Ganghua Liu, et al., 656 F.Supp.2d 407 (2009); Pearson Education, Inc., et al., v. Mohit Arora, et al., 717 F.Supp.2d 374 (2010); Pearson Education, Inc., et al., v. Vinod Kumar, et al., 721 F.Supp.2d 166 (2010).

533 Pearson Education, Inc, et al. v. Mohit Arora, et al., 438 Fed.Appx. 34 (2011); Pearson Education, Inc., et al., v. Vinod Kumar, et al., 452 Fed.Appx. 11 (2011); Pearson Education, Inc., et al., v. Ganghua Liu, et al., 10-894-mv (Second Circuit, 2011; nem publikált).

534 Ganghua Liu v. Pearson Education, Inc., et al., 133 S.Ct. 1630 (2013); Vinod Kumar, et al., v. Pearson Education, Inc., et al., 133 S.Ct. 1631 (2013).

535 Sőt, ahogy azt a záró fejezetben látni fogjuk, a tárgyalási fázisban lévő TTIP potenciálisan egy transzatlanti követő jogi rezsim bevezetését irányozza elő.

536 Reddy (1995) 520–521. A korszak irányadó jogirodalmi forrásai közül l. Schulder (1966) 19–43.

it Robert Scull a Sotheby's aukciós házon keresztül busás haszonnal adta tovább 1973-ban. Rauschenberg dühös kirohanásában hangsúlyozta, hogy rendkívül sokat dolgozott a művein, ezért Scull profitjából részesedni szeretne.⁵³⁷ Scull higgadt válaszában jelezte: a magas viszonteladási ár az alkotónak is kedvez, hiszen így talán a jövőben az új műveiért is nagyobb árat kérhet.⁵³⁸ Akár Rauschenberg, akár Scull érve tette, az affér nyomán a Kongresszusban,⁵³⁹ valamint Kalifornia és Ohio államok jogalkotói is törvényjavaslatot terjesztettek elő a kérdéskör rendezése érdekében. Ezek közül azonban csak a kaliforniai jogszabály került elfogadásra.⁵⁴⁰

Az 1976-os CRRA 1977. január 1-én lépett hatályba. A törvény valamennyi eredeti festmény, szobor, rajz és üvegből készült alkotás⁵⁴¹ viszonteladása esetére a viszonteladási ár 5%-át kitevő díj megfizetését írta elő, feltéve, hogy a viszonteladási ár elérte legalább az 1000 dollárt és meghaladta az eredeti vételárat.⁵⁴² A követő jogi díj kaliforniai viszonteladó által vagy Kalifornia állam területén véghezvitt viszonteladás esetén⁵⁴³ illeti meg az amerikai vagy legalább két éve kaliforniai polgár alkotókat.⁵⁴⁴ A szerzők a díjról nem mondhatnak le, ugyanakkor annak érvényesítését másnak átengedhetik.⁵⁴⁵ Abban az esetben, ha az alkotó személye az eladást követő 90 napon belül nem állapítható meg, illetve a személy nem lelhető fel, a díjat a California Arts Council részére kell átutalni, amely további hét év elteltével a befolyt összeget művészeti alkotások közcélú vásárlására fordíthatja.⁵⁴⁶ A követő jogi díj iránti igény a szerzőt életében és örököseit a halálát követő 20 éves időtartamig illeti meg.⁵⁴⁷ Arra az esetre, ha a kereskedő a követő jogi díjat nem fizeti meg a szerző (vagy a Council) részére, a szerző az eladástól számított három, vagy az eladásról való tudomásszerzést követő egy év elteltéig keresetindítási jogot kapott a díj megfizetése, valamint ügyvédi munkadíj megtérítése iránt.⁵⁴⁸

Röviddel a CRRA elfogadását követően Howard Morseburg műkereskedő pert indított a jogszabály alkotmányellenessé nyilvánítása iránt. A jogerős ítéletben a Ninth Circuit – a CRRA elfogadásának időpontjára is tekintettel – az 1909-es szerzői jogi törvénnyel vetette össze a kaliforniai törvény tartalmát, és úgy találta, hogy előbbi nem zárta ki a tagállami jogalkotást, vagyis a szövetségi Alkotmány nem „előzte meg” („*preemption*”) a kaliforniai törvényt.⁵⁴⁹

537 „I’ve been working my ass off just for you to make that profit.” Idézi Petty (2014) 978.

538 Scull válasza feljegyzések szerint így hangzott: „It works for you, too, Bob. Now I hope you’ll get even better prices.” Idézi uo., 979. Scull reakciója kevés sikert aratott Rauschenbergnél, aki ezt követően gyomron vágta Scult, és soha többé nem állt vele szóba. A Rauschenberg-afférról l. továbbá Merryman (1993) 109–111; Turner (2012) 338.

539 H.R. 11403, 95th Cong., 2d Session (1978). Vö. Turner (2012) 340.

540 Kalifornia mellett idővel még Georgia államban és Puerto Ricón született olyan jogszabály, amely a műalkotások viszonteladása esetére díjfizetési kötelezettséget ír elő. L. Reddy (1995) 524. Az ezt követő években további 11 tagállamban (Florida, Illinois, Iowa, Maine, Michigan, Nebraska, New York, Ohio, Rhode Island és Texas) terjesztettek elő törvényjavaslatot a követő jog elfogadása érdekében, azonban ezek mindegyike elhalt. L. Kretsinger (1993) 969, 8. lj.

541 CRRA §986(c)(2).

542 CRRA §986(a)(1).

543 CRRA §986(a).

544 CRRA §986(c)(1).

545 CRRA §986(a).

546 CRRA §986(a)(2) és (5).

547 CRRA §986(a)(7)

548 CRRA §986(a)(3). A törvény előírásai és annak kritikája vonatkozásában l. Reddy (1995) 521–524; Barker (2011) 387–406; Turner (2012) 357–359; Petty (2014) 990–993.

549 Morseburg v. Balyon, 621 F.3d 972 (1980), cert. denied, 449 U.S. 983 (1980). A jogesetről l. Reddy (1995) 522–523; Petty (2014) 992–993.

A CRRA elfogadását követően a szövetségi szintű szabályozás iránti igény sem szűnt meg. A 99. és a 100. Kongresszusban (1986–1987 során) születtek olyan tervek – mind a Szenátus, mind a Képviselőház előtt –, amelyek a követő jognak a USCA keretei közé történő illesztését javasolták. E törekvések azonban nem jártak sikerrel.⁵⁵⁰ Röviddel ez után – a BUE-hoz történő csatlakozás alkalmával elfogadott, a képzőművészek részére személyhez fűződő jogot bevezető Visual Artists Rights Act of 1990 (VARA) felhatalmazása nyomán⁵⁵¹ – a USCO is készített egy terjedelmes jelentést a követő jogról, amely ugyanakkor a műkereskedelem piacára gyakorolt potenciális hatásokkal kapcsolatban rendelkezésre álló adatok hiányosságaira tekintettel ellenezte a jogalkotást. Igaz, a kérdést nyitva hagyta arra az eshetőségre, ha az EU harmonizálná a követő jogot.⁵⁵²

A jogirodalom mindmáig megosztott a tekintetben, hogy szükséges-e szövetségi szinten rendezni a követő jogot. A jogalkotás szükségessége mellett foglalt állást Reddy, aki szerint a képzőművészek magas szintű védelme, az IP Clause eredeti céljainak megvalósítása, az amerikai szerzői jog gyökerét adó természetjogi elvekhez való visszatérés, valamint a BUE-hoz való csatlakozás ténye egyaránt szükségessé tenné a *droit de suite* beiktatását a USCA-be.⁵⁵³ Ezzel – részben homlokegyenest – ellentétben Petty úgy vélte, hogy a hagyományosan vagyoni jogokra épülő copyright rendszerektől (az Egyesült Államokén túl pl. az Egyesült Királyságban vagy Ausztráliában is) idegen az eredendően személyhez fűződő jogokból gyökerező követő jog.⁵⁵⁴ Ezen felül, érvelt Petty, bár a Követő jogi irányelv elfogadása, és annak az EU tagállamaiban történő implementálása végül nem igazolta a vele kapcsolatos félelmeket, az Egyesült Államoknak körültekintően kell saját gazdasági érdekeit felmérni, és a potenciális hatásokat végig gondolni.⁵⁵⁵ Petty ugyancsak visszatért a Rauschenberg-afférhoz, hogy Scull érvét újragondolja. Szerinte ugyanis az aukciós házak és egyéb visztoneladók végső soron verejtékes munkával az alkotók reputációjának növelésén dolgoznak.⁵⁵⁶

A CRRA az elmúlt években a szövetségi alkotmány kereskedelmi klauzulájának⁵⁵⁷ esetleges megsértése miatt ismét a kritika keresztüztübe került. 2011-ben számos alkotó, köztük Chuck Close, Laddie John Dill és Robert Graham örökösei perbe fogták a Sotheby's és a Christie's aukciós házakat, valamint az eBay online portált, mivel meglátásuk szerint jelentős összegű követő jogi díjat nem fizettek ki részükre. A felperesek szerint az alperesek gyakorlata az volt, hogy nem vallották be, hogy az eladó kaliforniai polgár volt, vagy hogy

550 S. 2976, 99th Cong., 2d Sess. (1986); H.R. 5722, 99th Cong., 2d Sess. (1986); S. 1619, 100th Cong., 1st Sess. (1987); H.R. 3221, 100th Cong., 1st Sess. (1987).

551 A VARA egyik korai szövegtervezete még tartalmazta a követő jogot, azonban azt utóbb törölték a jogszabályból. L. Turner (2014) 341.

552 USCO (1992). A jelentést támogatók véleményét l. Alderman (1983) 265–283. Ezzel ellentétben számos elemző úgy ítélte meg, hogy a USCO már a jelentés kiindulásakor téves alapokra építkezett, és a feltételezett piaci hatásokat illetően csupán hipotetikus elemzésekre alapozta véleményét. Vö. Perlmutter (1983) 284–314; Reddy (1995) 526–532.

553 Uo., 532–544.

554 Petty (2014) 1001–1003.

555 Uo., 1003.

556 Uo., 1004–1006. Petty ezen érve parttalan. Függetlenül ugyanis attól, hogy egy aukciós ház milyen kulturális célokat is szolgál, elsődleges célja a haszonszerzés. Ennyiben tehát egyáltalán nem indokolatlan elvárni tőlük, hogy ésszerű keretek között hozzájáruljanak a szerzői jogosultak méltányos díjazásához. Hasonló érveket l. Bussey (2013) 1063–1104.

557 A *commerce clause* az Egyesült Államok Alkotmányának I. cikk 8. szakasz (3) bekezdésében található.

az eladásra Kalifornia területén került sor. Az alperesek érdemi ellenkérelmükben előadták, hogy a CRRA többek között ütközik a *commerce clause* előírásaival, a USCA pedig megelőzi a tagállami szabályozást.⁵⁵⁸

Az első fokon eljáró körzeti bíróság – kizárólag a *commerce clause* problematikáját tárgyalva – az alpereseknek adott igazat, és alkotmányellenesnek nyilvánította az egész kaliforniai jogszabályt. Nguyen bíró szerint a műkereskedelem szabályozására a *commerce clause* alapján a Kongresszusnak van kizárólagos joga. A CRRA elfogadásával azonban diszkriminatív rendszer jött létre. Így a törvény abban az esetben is előírja a díjfizetési kötelezettséget, ha nem kaliforniai állampolgárok (így pl. a perben alperes, New York-i székhelyű aukciós házak) Kalifornia területén értékesítenek műalkotásokat, illetve ha kaliforniai polgárok bármely más tagállam terén adják el a műpéldányokat.⁵⁵⁹ A Ninth Circuit azonban csak részben osztotta az elsőfokú bíróság ítéletét. Abban egyetértett a fellebbviteli fórum Nguyen bíró érvelésével, hogy a CRRA alperesek által kifogásolt mondatrésze sérti a *commerce clause* előírásait. E törvényi előírás ugyanis kifejezetten a Kalifornia állam területén kívüli, ám más tagállam területén megvalósuló eladásokra vonatkozik. Az alkotmányos rendelkezés ugyanakkor tilt minden olyan tagállami rendelkezést, amely indokolatlan korlátokat állít a tagállamok közötti (szövetségi) kereskedelem elé.⁵⁶⁰

Abban ugyanakkor elvetette a körzeti bíróság ítéletét a Ninth Circuit, hogy a CRRA vonatkozó mondatrészének alkotmányellenessége okán az egész törvény sértené a szövetségi alkotmányt. A háromtagú tanács hangsúlyozta, hogy az alkotmányellenes szabály elhatárolása (*severability*) a törvény fennmaradó rendelkezéseitől a tagállami szabályozástól függ. A CRRA irányadó előírása⁵⁶¹ nyelvtani, funkcionális és „akarati/tudati” oldalról nézve⁵⁶² egyaránt lehetővé teszi a vitatott részlet elkülöníthető törlését. Az első két nézőpont viszonylag könnyen igazolható: a CRRA vagylagos lehetőségként jelöli meg a kaliforniai eladó általi és a Kalifornia területén történő értékesítéseket.⁵⁶³ Funkcionális oldalról közelítve azonos következtetésre juthatunk, mivel a két lehetőség kifejezetten eltérő élethelyzetekre kívánt választ adni.⁵⁶⁴ Az „akarati/tudati” oldal szerinti elhatárolhatóságot pedig igazolja, hogy a CRRA előkészítése során kifejezetten felmerült annak a veszélye, hogy a törvény ellentétbe kerül a *commerce clause* szabályával. Ezt az aggodalmat azonban a jogalkotó figyelmen kívül hagyta, és mindkét érintett fordulat helyet kapott a végső szövegben.⁵⁶⁵ Mindezekre tekintettel a Ninth Circuit a Kalifornia területén kívüli értékesítésekre vonatkozó rendelkezések alkotmányellenességének megállapítása mellett

558 Estate of Robert Graham et al., v. Sotheby's Inc., 860 F.Supp.2d 1117 (2012) 1119. Az eBayjel szemben indított perben l. továbbá The Sam Francis Foundation, et al., v. eBay Inc., 2012 WL 12294395.

559 Uo., 1122–1126. Az ítélet bemutatását és kritikáját l. Petty (2014) 993–997.

560 Sam Francis Foundation, et al., v. Christies's Inc., 784 F.3d 1320 (2015) 1323.

561 „If any provision of this section or the application thereof to any person or circumstance is held invalid for any reason, such invalidity shall not affect any other provisions or applications of this section which can be effected, without the invalid provision or application, and to this end the provisions of this section are severable.” L. CRRA §986(e).

562 „The invalid provision must be grammatically, functionally, and volitionally separable.” L. Sam Francis Foundation v. Christies's (2015) 1325.

563 „Whenever a work of fine art is sold and the seller resides in California or the sale takes place in California.” (Kiemelés tőlem – M.P.) L. CRRA §986(a)(1).

564 Sam Francis Foundation v. Christies's (2015) 1325–1326.

565 Uo., 1326.

új eljárás lefolytatására kötelezte a körzeti bíróságot a törvény fennmaradó részeinek elhatárolhatósága tárgyában.⁵⁶⁶

Az ennek megfelelően lefolytatott eljárás még tovább ment, és a Fitzgerald bíró által 2015. április 11-én meghozott döntés világossá tette, hogy a kaliforniai jogszabály egyrészt ütközik a *first sale doctrine* tartalmával, másrészt a műpéldányok vonatkozásában a jogosultakat megillető terjesztés jogát illetően a USCA megelőzi a tagállami jogalkotást.⁵⁶⁷ Az ügy hatására – már annak menete során – ismét napirendre került a követő jog szövetségi szintű szabályozásának igénye. 2011-ben Jerrold Nadler képviselő és Herb Kohl szenátor nyújtott be Equity for Visual Artists Act (EVAA) néven tervezetet a Kongresszus két házában, amely – megegyező tartalmú – tervezetek minden 10000 dollár fölötti összegért értékesített műalkotás vételárának a 7%-ára rúgó díj megfizetését írták elő a minimum évi 25 millió dolláros forgalmat bonyolító aukciós házak számára. A díjat a szerző (vagy örököse) és non-profit művészeti múzeumok között kellett volna fele-fele arányban felosztani. Miközben a javaslatot számos kritika érte, egyes vélemények szerint kiinduló pontként igenis szolgálhat a szövetségi szintű szabályozás kialakításakor.⁵⁶⁸ Ennek ellenére a javaslat a bizottsági tárgyalás szakaszán sem jutott túl.⁵⁶⁹

Ezzel nagyjából egy időben a USCO újabb elemzés lefolytatása mellett döntött. A nyilvánosság bevonásával járó munkafolyamat eredményeként 2013 decemberében a hivatal vezetője a szövetségi szintű követő jogi szabályozás beiktatására tett javaslatot. Eszerint a képzőművészek – szemben valamennyi egyéb szerzővel – korlátozott keretek között részesülhetnek a műveik értékesítésből, amely ezért hátrányos következményekkel jár. A jelentés ugyanakkor maga is elismeri, hogy egyelőre bizonytalan, hogy egy szövetségi jogszabály milyen hatást gyakorolna az amerikai műkereskedelmi piacra, ezért csupán arra tett javaslatot, hogy a jogosult életében, és csupán a jövőben sorra kerülő értékesítésekre nézve álljon fenn a díjfizetési kötelezettség.⁵⁷⁰

Jerrold Nadler képviselő és Tammy Baldwin szenátor asszony 2014-ben, majd 2015-ben újabb kísérletet tett a követő jogi díj kongresszusi elfogadása érdekében. Az American Royalties Too Act⁵⁷¹ a 113. Kongresszus második évében került benyújtásra, ám a bizottsági szakaszon nem jutott túl. Ezért Nadler és Baldwin a tervezetet a 114. Kongresszus keretében ismét előterjesztette.⁵⁷² A tervezet valamennyi nyilvános aukció keretében legalább 5000 dolláros vételár ellenében értékesített képzőművészeti alkotás után 5%-os vagy legfeljebb 35000

566 A többségi véleményhez részben különvéleményt csatoló Reinhardt bíró szerint a CRRA nem tekinthető alkotmányellenesnek a kaliforniai állampolgárok által más tagállam területén értékesített művek eladása után fizetendő követő jogi díj vonatkozásában, mivel a törvény nem az értékesítés lehetőségét kívánja befolyásolni, hanem az értékesítést követően befolyó összegből történő részesedés fizetését írja elő. L. uo., 1331. Az új eljárás lefolytatását elrendelő végzést l. Sam Francis Foundation, et al., v. Christies's Inc., 2015 WL 4429309.

567 Estate of Robert Graham v. Sotheby's (2016) 3–11. Ahogy azt a bíróság különösen jelezte: „State laws permitting copyright holders to control downstream sales stand as an obstacle to Congress's goal of allowing resellers to dispose of copyrighted goods as they see fit.” Uo., 6.

568 Vö. Turner (2012) 363–365; Petty (2014) 997–1000.

569 S. 2000, 112th Cong., 1st Sess. (2011); H.R. 3688, 112th Cong., 1st Sess. (2011).

570 USCO (2013) 77. A jelentéssel összefüggésben l. Petty (2014) 1000–1001.

571 S. 2045, 113rd Cong., 2d Sess. (2014); H.R. 4103, 113rd Cong., 2d Sess. (2014).

572 S. 977, 114th Cong., 1st Sess. (2015); H.R. 1881, 114th Cong., 1st Sess. (2015). Az előterjesztések érdemi tárgyalása a kézirat lezárásáig nem kezdődött meg.

dolláros követő jogi díj megfizetését írja elő.⁵⁷³ A díjat csak azok az aukciós házak lennének kötelesek megfizetni, amelyek évente legalább egy millió dollár forgalmat bonyolítanak.⁵⁷⁴ A díjat egy erre a célra létrehozott közös jogkezelő szervezetnek kell beszednie, majd szétosztania a szerzőnek vagy az örökösének.⁵⁷⁵ Utóbbihoz valamennyi amerikai állampolgár, valamint olyan országok polgárai tartoznak, amely országban ugyancsak elismerik a követő jogi díjat. A követő jogi díj fizetése akkor is fennáll, ha a képzőművészeti alkotást az Egyesült Államokban, vagy egy olyan országban alkották meg, amely elismeri a követő jogi díjat. A követő jogi díj megfizetésének elmulasztása szerzői jogsértést eredményez, amely esetén a díjon felül törvényes kártérítés fizetése is elrendelhető.⁵⁷⁶

Jól látható, hogy a tervezet az EVAA-hoz képest szélesítette az érintett aukciós házak körét (a korábbi tervekkel ellentétben már egy „szerényebb” forgalmat produkáló cég is köteles lehet a díj megfizetésére); leszállította mind a követő jogi díj mértékét, mind a díj megfizetésének előfeltételét jelentő vételár minimumát; az átláthatóság érdekében pedig kötelezővé tette a közös jogkezelés alkalmazását.⁵⁷⁷ Mindezek ellenére sem maradt kritika nélkül a törvényjavaslat. Petty szerint a törvény hatályának a nyilvános árverésekre történő korlátozása az egyébként is szigorú titoktartás övezte privát értékesítések irányába tolhatja el az amerikai műkereskedelmet.⁵⁷⁸ Rub szerint pedig annak ellenére került előterjesztésre a jogszabály, hogy igazolást nyert volna az „éhező alkotó” paradigmája, hogy a USCA diszkriminálná a képzőművészeket, vagy hogy a követő jogi díj érdemben növelné az alkotók bevételeit.⁵⁷⁹

A követő jog amerikai fejlődéstörténetének fenti bemutatásából láthatóvá vált, hogy a *droit de suite* egyelőre nem képezi meghatározó részét a szövetségi szerzői jognak, s ennyiben a terjesztés jogának sem képezi érdemi korlátját. Hogy e téren mennyiben várható változás a közeljövőben, nehezen jósolható meg. A tény, hogy a 2014–20215-ös kongresszusi előterjesztések nem vezettek érdemi vitához, azt sejteti, hogy egy ideig belső megoldást nem talál az amerikai jogalkotó a kérdésre. Ahogy azonban a könyv utolsó fejezetében majd utalunk erre, várhatóan „Mohamed megy majd a hegyhez.” Az egyeztetési fázisban tartó TTIP, illetve egy körvonalazódó nemzetközi követő jogi egyezmény ugyanis reális alapot adhat arra, hogy a jogintézmény belátható időn belül az amerikai jogrend részévé váljék – s ennyiben a jogkimerülés tételére is közvetlen hatást gyakoroljon.

573 Uo., Sec. 3(4).

574 Uo., Sec. 2(1).

575 Uo., Sec. 3(4).

576 Uo.

577 Úgy tűnik, hogy a törvényjavaslat ezen a ponton figyelemmel volt azokra a jogirodalmi álláspontokra, amelyek a követő jog körüli legfontosabb problémának az információhiányt jelölték meg. L. különösen Turner (2012) 366–370. A kötelező közös jogkezelés bevezetése ugyanis elvi szinten garantálná, hogy a nyilvános árverések valamennyi adata egy kézben összpontosuljon, ami a díjfizetés adminisztrációját is megkönnyítené.

578 Petty (2014) 1001, 1003–1004.

579 Rub (2014) 1–7.

IV. A digitális jogkimerülés határai az Európai Unióban és az Egyesült Államokban

A digitális technológiák térnyerésével, majd az internet elterjedésével szükségszerűen együtt járt a jogkimerüléssel kapcsolatos problémakörök szélesedése is. Az alapvetően a 21. században felszínre törő dilemma röviden és tömören a következők szerint foglalható össze: alkalmazható-e a jogkimerülés tétele az interneten keresztül értékesített jogvédett tartalmakra, vagyis a digitális műpéldányok viszonteladása elfogadható-e? A szerzői jog rendszerét erő ezen kihívást – amely többek között az egyes vagyoni jogok, valamint a szolgáltatásnyújtás szabadságának és az áruk szabad áramlásának az ütközésén túl a hagyományos üzleti modellek változásait is valószínűvé tette – számos szerző,⁵⁸⁰ jogalkotási dokumentum⁵⁸¹ és a joggyakorlat⁵⁸² is előre látta. A vita érdemi kirobbanása – számos, kevésbé nagy visszhangot kiváltó előpéldát követően – a német UsedSoft-ügynek tudható be, melyet azóta számos további jogeset követett.

Az alábbiakban a digitális jogkimerülés potenciális elfogadhatóságát két nagy irányból fogjuk áttekinteni. Elsőként sorra vesszük a szoftverek, a hangfelvételek, majd a Hangoskönyvek és e-könyvek online viszonteladásával kapcsolatos német, EU-s, amerikai és holland joggyakorlatot. Ezt követően, második megközelítési módként, négy kérdés mentén tekintjük át ezeket az úttörőnek számító ítéleteket. E négy dimenzió a következő: (1) licencia kontra adásvétel; (2) terjesztés kontra nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel, illetve ezzel összefüggésben az ún. esernyő-megoldás; (3) az új másolat elmélete (*new copy theory*), valamint ehhez kapcsolódóan a digitális fájlok internetes migrációja, illetve a „továbbítás és törlés” technológia (*„forward-and-delete” technology*); végül (4) a szerzői jogon belüli speciális jogalkotás (*lex specialis*) kérdése, illetve ezzel párhuzamosan a funkcionális egyenlőség elmélete (*theory of functional equivalence*). Mindezeket követően a jelen fejezet 3. alfejezetében a digitális jogkimerülés iránti igényt megalapozó érvek és ellenérvek kerülnek ütköztetésre.

E struktúrából is következik, hogy a tanulmány keretében kétféle irányzat néz farkasszemet egymással: a tradicionális, pozitivista koncepció a jogkimerülés digitális környezetben történő alkalmazhatóságának kizárása mellett érvel. Ezzel ellentétben egy konstruktív realista vélemény az online gazdaság és a végfelhasználói jogok fejlődése érdekében a jogelv rugalmasabb kezelését szorgalmazza. A jelenlegi jogszabályi környezet a tradicionális vonalnak kedvez, sőt a konstruktív realista nézőpontot követő joggyakorlat is komoly kritika tárgyát képezheti. A jelen fejezet mégis arra az álláspontra helyezkedik, hogy a jogelv digitális környezetben történő alkalmazása a jogosultakra nézve nem tekinthető egyértelműen hátrányosnak, melyet a digitális jogkimerülés iránti társadalmi és üzleti igény folyamatos növekedése is megerősít. Ezen igény alátámasztására reális érvek sorakoztathatók fel. Erre tekintettel indokoltnak tűnik a nemzetközi és az uniós szintű szerzői jogi előírások felülvizsgálata.

580 L. különösen Koehler (2000); Gaubiac (2002) 10; Cook (2010) 118–120. Tanulságos, hogy az egyik legmeghatározóbb európai uniós szerzői jogi kommentár szerzői egymásnak ellentmondó véleményt képviseltek az általuk írt fejezetekben. Michel Walter véleményét l. Walter – von Lewinski (2010) 1009–1012, 11.4.53–11.4.58. pontok. Silke von Lewinski ezzel ellentétes álláspontját l. uo., 723, 9.5.14. és 9.5.23. pontok.

581 L. különösen COM(96) 568, 17–19.

582 L. különösen Fótanácsnoki indítvány, Football Association Premier League Ltd és társai kontra QC Leisure és társai, Joined Cases C 403/08. és C 429/08, ECLI:EU:C:2011:43, 184–188. pontok.

1. A digitális jogkimerüléssel kapcsolatos esetjog

1.1. Szoftverek viszonteladása

1.1.1. Szoftverek viszonteladása Európában

1.1.1.1. A UsedSoft-ügy⁵⁸³

Az első nagy horderejű nemzetközi jogvita, amely a digitális jogkimerülés kérdését vizsgálta, a UsedSoft-ügy volt.⁵⁸⁴ Az alapügy felperese, a szoftverfejlesztő Oracle beperelte a német UsedSoft céget használt szoftverlicenck vizonteladása miatt. Az Oracle érintett adatbázis kezelő programját az esetek 85%-ában a cég weboldaláról töltötték le az ügyfelek. Az Oracle ezt követően végfelhasználói szerződést kötött a szoftver vásárlóival. A jelen ügyben az EULA releváns pontja a következők szerint hangzott: „a szolgáltatások kifizetésével ön korlátlan időtartamra, nem kizárólagos, nem átruházható, jogdíjmentes, saját belső szakmai céljaira felhasználási jogot szerez a jelen megállapodás alapján, az Oracle által kifejlesztett programok és az ön rendelkezésére bocsátott szolgáltatások tekintetében.”⁵⁸⁵

Az Oracle a szoftvert volumenlicenc formájában is értékesítette. Ennek keretében 25 végfelhasználó számára lehetett egy szerződésben felhasználói jogokat szerezni. A UsedSoft olyan volumenlicencket vásárolt, ahol az eredeti szerződő fél nem telepítette a rendelkezésére álló mennyiségben az Oracle szoftverét.⁵⁸⁶ A UsedSoft üzleti modellje tehát részben a volumenlicenck felosztására épült. A német cég a kérdéses számítógépi programot soha nem továbbította elektronikus úton ügyfelei felé, minden esetben az Oracle központi oldalára irányította őket, ahonnan a szoftver ingyenesen letölthető volt. A UsedSoft 2005 októberében egy speciális „Oracle akciót” hirdetett, amelynek keretében naprakész licenc-kulcsokat kívánt

583 Az ítélet elemzését l. Vinje et al. (2012) 97–102; Witzel (2012) 121–123; Göbel (2012) 226–234; Schneider–Spindler (2012) 492–493; Haberstumpf (2012) 561–572; Hoeren–Försterling (2012) 642–647; Senftleben (2012) 2924–2927; Lee (2012) 846–853; Feiler (2012) 16–17; Hartmann (2012) 980–989; Maclean (2013) 1–2; Verbraeken (2013) 7–12; Grütmacher (2013) 46–83; Morris (2013) 118–124; Dreier–Leistner (2013) 887–888; Farkas (2013) 126–130; Rognstad (2014) 1–19; Schulze (2014) 9–13; Günther (2014) 210–216; Jaczó (2014) 142–150; Khoury (2014) 45–57; Haberstumpf (2014) 481–496; Savič (2015b) 414–429; Spedicato (2015) 40–45; Batchelor–Montani (2015) 594–596.

584 Német bíróságok korábban is szembesültek számtalan hasonló kihívással. Az ítéletek egyike például kizárta a jogkimerülés alkalmazhatóságát a volumen-licenck megosztása tárgyában. L. LG München I. 19.01.2006 (7 O 23237/05) 201–204. Vö. Grütmacher (2006) 302–306. Egy másik ítélet a Microsoft Office XP szoftver eredet-igazolásának viszonteladását tiltotta meg. L. OLG Frankfurt am Main 12.05.2009 (11 W 15/09) 1–4. Vö. Hoeren (2010a) 448. A jogkimerülés alkalmazhatósága a hardware-re telepített szoftver viszonteladása kapcsán is felmerült. L. OLG Düsseldorf 29.06.2009 (20 U 247/08) 4–5. Vö. Rutz (2009) N48–50. Továbbá a BGH megállapította, hogy miközben egy DVD-re mentett számítógépes játék viszonteladása beilleszthető a jogkimerülés tétele alá, addig a játékos online felhasználói fiókjának értékesítése szerződéses úton megtiltható. L. BGH 11.02.2010 (I ZR 178/08) 822–824. Vö. Zech (2013) 382–383. Szoftverek fizikai hordozóhoz kapcsolt értékesítésével kapcsolatos német joggyakorlat legalaposabb elemzését (mely az imént említett jogesetek egy részére ugyancsak utal. L. Hoeren (2010b) 665–673.

585 UsedSoft kontra Oracle (2012) 23. pont.

586 Uo., 24. pont.

értékesíteni, amelyek esetén a karbantartási szerződés is érvényben volt még. A cég a licenckulcs eredeti megszerzésének jogszerűségét közjegyzői nyilatkozattal igazolta. Az Oracle a speciális akció beszüntetése céljából eljárást indított a UsedSofttal szemben.⁵⁸⁷

Mind az elsőfokú,⁵⁸⁸ mind a fellebbviteli bíróság⁵⁸⁹ elfogadta a felperes érveit, ám a jogvita végül a BGH előtt kötött ki. Habár a BGH alapvetően egyetértett az alsóbb fokú bíróságok döntéseivel, három kérdéssel az EUB-hoz fordult előzetes döntéshozatali eljárás keretében. Elsőként arra kereste a választ a BGH, hogy vajon azt a második vagy bármely későbbi vásárlót, aki nem írta alá az Oracle végfelhasználói szerződését, a szoftvert „jogszerűen megszerző személynek” kell-e tekinteni, következésképp a szoftver licenckulcsának a megszerzésekor a jogkimerülés tételére hivatkozhat-e. A BGH ugyancsak tanácsra szorult annak eldöntésekor, hogy az Oracle terjesztéshez fűződő joga kimerült-e abban az esetben, ha a számítógépi programot fizikai hordozó (CD-ROM/DVD) helyett letöltés útján (vagyis immateriális formában) tette elérhetővé.

Az EUB jelezte: e téren „több értelmezés is elképzelhető. Az első értelmezés szerint a 2009/24/EU irányelv 4. cikkének (2) bekezdését lehet alkalmazni, ha a szerzői jog jogosultja valamely vevőnek – licenkszerződés megkötése révén – engedélyezi a számítógépi program többszörözött példányának oly módon történő előállítását, hogy a vevő ezt a programot az internetről letölti, és a számítógépen tárolja. A szóban forgó rendelkezés a terjesztési jog kimerülésének jogkövetkezményét a program példányának első eladásához fűzi, és nem feltétlenül feltételezi a számítógépi program anyagi műpéldányának forgalomba hozatalát. A második értelmezés szerint a 2009/24 irányelv 4. cikke (2) bekezdését megfelelően alkalmazni kell a számítógépi program online átadás útján történő eladása esetén. Az e nézetet képviselők szerint ebben a kérdésben egy nem szándékolt joghézag (»planwidrige Regelungslücke«) áll fenn, amely annak köszönhető, hogy az irányelv alkotói nem kívántak rendelkezni a számítógépi programok online átadásának esetéről, és azt nem is szabályozták. A harmadik értelmezés szerint az említett irányelv 4. cikkének (2) bekezdését nem lehet alkalmazni, mivel a terjesztési jog e rendelkezés szerinti kimerülésének mindig az a feltétele, hogy – a jogosult által vagy a jogosult hozzájárulásával – a számítógépi program anyagi műpéldányát hozzák forgalomba. A 2009/24 irányelv alkotói tudatosan lemondtak arról, hogy a kimerülési szabálynak alávesék a számítógépi programok online átadását.”⁵⁹⁰

Végül a BGH az alapul fekvő ügy sajátos körülményeihez igazodó harmadik kérdésével arra keresett választ, hogy „a használt licencet megszerző személy hivatkozhatja a program többszörözött példányának előállítása érdekében (...) a számítógépi program azon példányának terjesztésére vonatkozó jog kimerülésére, amelyet a jogosult engedélyével a programot elsőként megszerző személy az internetről letöltött, ha a programot elsőként megszerző személy a saját programpéldányát törölte vagy már nem használja.”⁵⁹¹

Az EUB a feltett kérdésekre az eredetitől eltérő sorrendben válaszolt. A bírák elsőként a második kérdésben foglaltakra fókuszálva körülírták a szoftverekkel kapcsolatos terjesztési jog kimerülé-

587 A tényállást illetően l. uo., 20–26. pontok. A UsedSoftot más szerzői jogosultak is perbe fogták, és nem kizárólag német joghatóság alatt. L. Stothers (2012) 788.

588 LG München I. 15.03.2007 (7 O 7061/06) 409–417.

589 OLG München 03.07.2008 (6 U 2759/07) 70–74.

590 UsedSoft kontra Oracle (2012) 32. pont.

591 Uo., 33. pont. A BGH által feltett kérdések vonatkozásában l. részletesen Leistner (2011a) 209–215; Leistner (2011b) 503–506; Bräutigam (2012) 1–9; Schneider–Spindler (2012) 491–492.

sének feltételeit. A Nagytanács felidézte, hogy a Szoftver-irányelv 4. cikk (2) bekezdése alapján a terjesztés joga kimerül, ha a számítógépi program valamely példányát a jogosult vagy az ő hozzájárulásával más személy a Közösségen belül eladta.⁵⁹² Következésképp annak eldöntésére volt szükség, hogy egy végfelhasználói szerződés kötése és a szoftvernek az Oracle honlapjáról történő letöltése vezethet-e a számítógépi program eladásához.⁵⁹³ Mivel a Szoftver-irányelv által használt eladás szó nem utal a tagállamok jogára, ezért azt az EUB függetlenül és egységesen értelmezte azt.⁵⁹⁴ Az EUB végkövetkeztetése szerint „az általánosan elfogadott meghatározás szerint az »eladás« olyan megállapodás, amellyel valamely személy a vételár megfizetése ellenében a tulajdonában lévő anyagi vagy immateriális javakon fennálló tulajdonjogot egy másik személynek engedi át.”⁵⁹⁵

Az Oracle úgy érvelt, hogy ő nem értékesítette a szoftvereket és annak a műpéldánya-in esetlegesen fennálló tulajdonjogot, csupán használati jogot biztosított az ügyfeleinek az EULA megkötésével.⁵⁹⁶ Az EUB elutasította ezt az álláspontot. A bírák megjegyezték, hogy a szoftver interneten keresztül történő letöltése és az EULA megkötése elválaszthatatlan egyiséget alkot, egymást feltételezik. Épp ezért nincs különbség a tekintetben, hogy a szoftvert az internetről tette elérhetővé az Oracle vagy fizikai hordozó útján, mivel a *végfelhasználó szempontjából* elválaszthatatlan egymástól az EULA megkötése és a program forráskódjának akár fizikai hordozóról, akár az internetről történő felmásolása a végfelhasználó számítógépére. Továbbá az EULA a műpéldány gazdasági értékének megfelelő díjazás megszerzését lehetővé tevő vételár megfizetése ellenében biztosította a szoftver tartós használatát.⁵⁹⁷ Az EUB ezért arra a következtetésre jutott, hogy az Oracle gyakorlata eladást, és nem felhasználási szerződést eredményezett. Ebből kifolyólag a jogkimerülés alkalmazása sem zárható ki csupán arra hivatkozással, hogy a megkötött szerződést licenciának nevezték.⁵⁹⁸

Az EUB elutasította az Oracle és a Bizottság azon érvét, miszerint a szoftver internetes oldalon keresztül történő letöltésre felkínálása nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételnek minősülne.⁵⁹⁹ E kérdés jelentősége azért óriási, mert a jogkimerülés nem korlátozza a lehívásra történő nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel jogát. A bírák úgy találták, hogy mivel az InfoSoc-irányelv – 1. cikk (2) bekezdése értelmében – nem érinti és semmilyen módon nem befolyásolja a Szoftver-irányelvet, az utóbbiban foglaltak speciális jogként (*lex specialis*) érvényesülnek.⁶⁰⁰

592 UsedSoft kontra Oracle (2012) 36. pont.

593 Uo., 38. pont.

594 Uo., 39–41. pontok.

595 Uo., 42. pont.

596 Uo., 43. pont.

597 Ez a megfogalmazás egybeesik az EUB korábbi joggyakorlatával: „ez a különleges tárgy nem biztosítja az érintett jogok jogosultjainak azt a lehetőséget, hogy a lehető legmagasabb díjazást igényeljék. Ugyanis e tárgynak megfelelően a jogosultak számára – ahogyan azt a szerzői jogi irányelv (10) preambulumbekzdése és a szomszédos jogokról szóló irányelv (5) preambulumbekzdése előírja – csak megfelelő díjazást biztosítanak a védelem alatt álló művek minden felhasználásáért. Márpedig ahhoz, hogy megfelelőnek minősüljön, ennek a díjazásnak ésszerű arányban kell állnia a nyújtott szolgáltatás gazdasági értékével. Így különösen, a díjazásnak ésszerű arányban kell állnia az azt igénybe vevő vagy igénybe venni kívánó személyek tényleges és potenciális számával.” L. Football Association Premier League Ltd és társai kontra QC Leisure és társai, Joined Cases C403/08. és C429/08, ECLI:EU:C:2011:631, 108–109. pontok. Rognstad szerint az EUB az idézett érveléssel kimondatlanul is megerősítette, hogy a jogkimerülés a szolgáltatásnyújtás szabadságát is korlátozhatja. L. Rognstad (2014) 13–14. Hasonlóképp I. Batchelor–Montani (2014) 597–598.

598 UsedSoft kontra Oracle (2012) 44–49. pontok.

599 Vö. a WCT 8. cikkével, illetve az InfoSoc-irányelv 3. cikk (1) bekezdésével.

600 UsedSoft kontra Oracle (2012) 50–51. pontok.

Az EUB ugyancsak jelentős időt töltött annak elemzésével, hogy vajon a jogkimerülés a szoftverek immateriális másolatai vonatkozásában is alkalmazható-e vagy – ahogy azt az Oracle, a Bizottság, az ír, a spanyol, a francia és az olasz kormány jelezte – csupán a fizikai (anyagi) példányok esetén. Az EUB kiemelte, hogy a Szoftver-irányelv a számítógépi programok első eladásakor nem tesz különbséget a másolat formáját illetően. Ezért a jogkimerülés mind a szoftverek fizikai, mind immateriális másolatainak terjesztése vonatkozásában érvényesülhet, ide értve a műpéldányok internetről történő letöltését.⁶⁰¹ Ezen a ponton az EUB visszatért korábbi érvéhez, miszerint a Szoftver-irányelv *lex specialis*, és ezért az irányelv 4. cikk (2) bekezdésének értelmezése független a jogkimerülés vonatkozásában irányadó egyéb nemzetközi és uniós forrásoktól.⁶⁰²

Az EUB e véleményét két jogpolitikai érvvel támasztotta alá. Egyrészt rögzítette, hogy „a számítógépi program CDROMon vagy DVDn történő eladása gazdasági szempontból hasonló a számítógépi program internetről való letöltéséhez.”⁶⁰³ Másrészt hangsúlyozta, hogy a jogkimerülésnek kizárólag az anyagi formában terjesztett műpéldányok vonatkozásában történő alkalmazása „lehetővé tenné, hogy a szerzői jog jogosultja az internetről letöltött példányokat újra eladja, és minden egyes újraeladás alkalmával újabb díjazást igényeljen, jöllehet az érintett példány első eladása az említett jogosult számára már lehetővé tette, hogy megfelelő díjazást kapjon. Az internetről letöltött számítógépi programok példányai újraeladásának ilyen korlátozása meghaladja az érintett szellemi tulajdon sajátos tárgyának megóvásához szükséges mértéket.”⁶⁰⁴

Az Oracle szerint a cég által kínált frissítések az eredeti számítógépi programot új példánnyá alakítják, s így az aktuális verziót a licencbe vevő nem jogosult eladni, mivel az nem egyezik meg az eredetivel. Az EUB elutasította ezt az érvet is, mikor kiemelte, hogy „a számítógépi program immateriális példányának eladása alkalmával az olyan karbantartási szerződés megkötése, mint amilyenről az alapügyben szó van, azzal a következménnyel jár, hogy az eredetileg megvett példányt kijavítják és naprakésszé teszik. Még ha a karbantartási szerződés határozott időre is szól, meg kell állapítani, hogy az ilyen szerződés alapján kijavított, megváltoztatott vagy kiegészített funkciók szerves részét képezik az eredetileg letöltött példánynak, amelyeket a példány megszerzője időbeli korlátozás nélkül használhat még abban az esetben is, ha ez a megszerző később úgy dönt, hogy a karbantartási szerződést nem hosszabbítja meg.”⁶⁰⁵

Az EUB ugyanakkor osztotta az Oracle álláspontját a volumenlicenck megosztását illetően. A bírák szerint e licencket egységben értékesítette a cég, és amennyiben az eredeti vásárló nem kívánt élni a rendelkezésére álló mennyiséggel, akkor – továbbértékesítés helyett – lehetősége nyílt arra, hogy deaktiválja e szoftvereket.⁶⁰⁶ Az EUB mindezeket követően egységes választ adott az első és a harmadik kérdésre, mikor kifejtette, hogy a licenckulcs második (és minden további) vásárlója jogszerű megszerzőnek tekinthető, akinek jogában áll a szerzői jogosult terjesztési jogát korlátozó jogkimerülés tételére hivatkozni. A szoftver

601 Uo., 53–59. pontok.

602 Uo., 60. pont. Vö. a WCT 6. cikk (2) bekezdésével, a kapcsolódó közös nyilatkozattal, az InfoSoc-irányelv 4. cikk (2) bekezdésével, illetve az irányelv (28)–(29) preambulumbekkezdésével.

603 UsedSoft kontra Oracle (2012) 61. pont.

604 Uo., 63. pont.

605 Uo., 67. pont, l. továbbá 64–66., 68. pontok.

606 Uo., 69–71. pontok.

értékesítése esetén az eredeti vásárló ugyanakkor köteles a saját másolatát használhatatlanná tenni a számítógépén, és ezzel együtt a szerzői jogosultnak jogában állt ezt a deaktiválást műszaki intézkedésekkel ellenőrizni.⁶⁰⁷

Az EUB előzetes döntését a BGH a UsedSoft II ítéletében megerősítette.⁶⁰⁸ A német bíróság elutasította a felperes azon két új érvét, amelyekkel kísérletet tett az előzetes döntés kötőerejének megszüntetésére. Az Oracle először is azt hangsúlyozta, hogy a tagállamok szabadon szabályozhatják tulajdonjogi rendszerüket.⁶⁰⁹ A német magánjog (évszázados) előírásai alapján ugyanakkor tulajdonjog kizárólag fizikai dolgokon, nem pedig immateriális javakon állhat fenn. Erre tekintettel az Oracle úgy vélte, hogy az EUB az első eladás fogalmát meghatározva beavatkozott a tagállamok említett szabadságába, mivel az alkalmazott definíció kifejezetten elfogadta a tulajdonjogot az immateriális számítógépi programokra nézve is. A BGH arra hivatkozással utasította el ezt a kifogást, hogy az EUB az eladás fogalmát értelmezte (és jutott arra a következtetésre, hogy az tulajdon-átruházással jár), nem magának a tulajdonnak a jelentését, melyet továbbra is a tagállami jogok alapján lehet meghatározni.⁶¹⁰ Másodsorban az Oracle hangsúlyozta, hogy az EUB szembement a WCT rendelkezéseivel, amikor a releváns Közös nyilatkozatban foglaltakkal ellentétben elfogadta, hogy a jogkimerülés az immateriális szoftverre is alkalmazható. A BGH viszont úgy találta, hogy a WCT a terjesztés jogát minimumjogként vezette be, és ezért semmi sem tiltja az EU számára, hogy az immateriális tartalmak terjesztése vonatkozásában maga határozza meg a terjesztés jogának, illetve a jogkimerülés tételének a kereteit.⁶¹¹

Végül soron a BGH megsemmisítette a német fellebbviteli bíróság ítéletét, és új eljárás lefolytatását rendelte el. Ennek keretében a fellebbviteli fórumnak figyelembe kellett vennie, hogy a felperes elmulasztotta bizonyítani, hogy nem részesült „a műpéldány gazdasági értékének megfelelő díjazás megszerzését lehetővé tevő vételárban.”⁶¹² Emellett az alperesnek kellett bizonyítania, hogy csak olyan licenckulcsokat értékesített az ügyfelei felé, amelyek határozatlan idejű használati jogot biztosítottak; illetve hogy a karbantartási szerződések még érvényben voltak az eladott számítógépi programok vonatkozásában.⁶¹³ Az alperesnek ezen felül azt is igazolnia kellett, hogy az eredeti vásárlók – a viszonteladással egyidejűleg – használhatatlanná tették számítógépükön a szoftvereket. Egy közjegyzői okirat nem tekinthető elegendő bizonyítéknak a program eltávolítására. Továbbá, ahogy arra az EUB is utalt, a volumenlicenckek megosztása nem fogadható el, és ezért az alperesnek bizonyítania kellett, hogy kizárólag osztatlan formában értékesítette tovább a szoftvercsomagokat az ügyfelei részére.⁶¹⁴ Végül, mivel a szoftver második (és minden további) megszerzője kizárólag az eredeti szerződés szerinti célokra használhatja a számítógépi programot, az alperes feladata volt annak bizonyítása, hogy a későbbi megszerzőket megfelelően tájékoztatta az engedély tartalmáról.⁶¹⁵

607 Uo., 73–87. pontok.

608 BGH 17.07.2013 (I ZR 129/08) 264–272.

609 Az EUMSZ 345. cikke értelmében: „a Szerződések nem sérthetik a tagállamokban fennálló tulajdoni rendet.” Ezzel összefüggésben l. részletesen Akkermans–Ramaekers (2010) 292–314.

610 BGH 17.07.2013 (I ZR 129/08) 267, 34–36. pontok.

611 Uo., 267, 37–40. pontok.

612 Uo., 269, 58–60. pontok.

613 Uo., 269–270, 61–62. pontok.

614 Uo., 270, 63–65. pontok.

615 BGH 17.07.2013 (I ZR 129/08) 267, 66–68. pontok.

1.1.1.2. Élet a UsedSoft-ügy után

Bár a UsedSoft ügy BGH általi lezárása nem minden dogmatikai kérdésre adott választ, különösen nem Németországban,⁶¹⁶ érdemes röviden annak is figyelmet szentelni, hogy az ezt követő rövid időszakban miként alkalmazta a német joggyakorlat az EUB és a BGH konklúzióját. Más szóval: tekinthetünk-e precedensként a UsedSoft-döntésre, vagy sem?

A UsedSoft nem kizárólag az Oracle-lel kényszerült perre az elmúlt években. Egy másik, a joggyakorlatban UsedSoft III néven ismertté vált jogvita keretében az Adobe kötött licenc-szerződést oktatási intézményekkel. A szoftvereket a cég központi honlapjáról lehetett letölteni. Az alapügyben érintett intézmény (a másodrendű alperes) 40 egyedi licenckulcsot vásárolt az Adobe Creative Suite 4 Web Premium programhoz, majd utóbb ezek közül két-tőt továbbértékesített a UsedSoft felé. Az OLG Frankfurt am Main 2012-ben úgy találta, hogy a szoftverekre vonatkozó terjesztési jog kimerült. Ezen felül, mivel a forgalomban lévő licenckulcsok száma a továbbértékesítést követően sem változott, maga a továbbértékesítés sem tekinthető jogellenesnek.⁶¹⁷

A fellebbviteli fórum ítéletét a BGH az EUB 2012-es előzetes döntését, illetve saját, 2014-es UsedSoft II ítéletét követve helyben hagyta. Hangsúlyozta, hogy amennyiben a szoftvert a szerzői jogosult vagy az ő engedélyével más személy/szervezet értékesítette, akkor az adott példányokra nézve a terjesztés joga kimerült, függetlenül attól, hogy a másolatokat anyagi hordozóról vagy online felületről installálta a végfelhasználó az egyedi számítógépekre. Ebből a szempontból kizárólag annak van jelentősége, hogy a jogosult engedélyével került-e sor a terjesztésre. Amennyiben igen, akkor a bíróság szerint az eredeti szerződésnek a továbbértékesítést érintő korlátozásai nem érvényesíthetők érvényesen a megszerző harmadik személlyel szemben.⁶¹⁸ Ehhez hasonlóan a felperes sikertelenül hivatkozott arra, hogy az eredeti vételár meghatározásakor nem vette figyelembe azt a tény, hogy a szoftvert az eredeti vásárló utóbb továbbértékesítheti. A BGH szerint ez mindaddig irreleváns, amíg a jogosult az eredeti eladás pillanatában szabadon mérlegelhetette, hogy mi a számára megfelelő vételár az *adott* értékesítésre tekintettel.⁶¹⁹ A BGH azt is megerősítette, hogy amennyiben a másodrendű alperes volumenlicenc formájában vásárolta volna meg a szoftvereket, akkor nem oszthatta volna meg az egész mennyiséget. Mivel azonban a jelen ügyben 40 *egyedi* szoftvert vásárolt az alperes, az EUB és a BGH volumenlicenccel kapcsolatos gondolatai nem alkalmazhatók.⁶²⁰ Mindezek mellett a BGH úgy találta, hogy az eredeti vásárló jogán a UsedSoft is jogot szerzett arra, hogy a szoftvereket oly módon értékesítse tovább, hogy arról minden későbbi vásárló jogszerű másolatot készítsen a saját számítógépére.⁶²¹

Nem sokkal ezt követően újabb BGH-ítélet született e témakörben. A Green-IT jogeset tényállása szerint a viszonteladásokkal foglalkozó alperes a Symantec cég Norton 360 Version 3.0 vírusirtó programcsomagjait vásárolta meg a felperes hivatalos disztribútoraitól. A programcsomag részét képezte a szoftvert tartalmazó fizikai hordozó, az installáláshoz elen-

616 Scholz (2015) 142–145.

617 OLG Frankfurt am Main 18.12.2012 (11 U 68/11) 279–285.

618 BGH 11.12.2014 (I ZR 8/13) 776, 35–36. pontok. Értelemszerűen az ettől független, törvényen alapuló előírások (így például szoftverek esetén a magáncélú többszörözés kizárása) nem veszítik érvényüket.

619 Uo., 39–40. pontok.

620 Uo., 776–777, 43–49. pontok.

621 Uo., 777–778, 52–65. pontok.

gedhetetlen programkulcs, az EULA, további tartozékok és maga a csomagolás. A felperes a csomagoláson utalt arra, hogy amennyiben a vásárló nem tudja installálni a számítógépére a csatolt lemezről a programot, akkor a felperes honlapjáról is letöltheti azt. Az alperes erre hagyatkozva a megvásárolt programcsomagokból kizárólag a programkulcsokat értékesítette, az új vásárlók figyelmét pedig felhívta arra, hogy a szoftverhez a Symantec honlapjáról férjenek hozzá. A 3.0-s verziójú program telepítését követően a végfelhasználók ingyenesen frissíthették a 4.0-s verzióra.⁶²²

A BGH úgy találta, hogy a jogkimerülés ilyen tényállás mellett is relevanciával bír. Annak előfeltétele, vagyis a jogszerű első forgalomba hozatal, ugyanis világosan bizonyítható,⁶²³ továbbá a jogosultnak lehetősége nyílt az első értékesítéskor a jogvédett mű kereskedelmi értékének megfelelő díjazást kérni az eredeti vásárlótól.⁶²⁴ Nem akadály a jogkimerülés érvényesítésének, ha a viszonteladó nem a fizikai műpéldányt, hanem a hozzá csatolt programkulcsot értékesíti, és a szoftver ténylegesen egy online felületen keresztül kerül lehívásra.⁶²⁵ Ugyancsak nem zárja ki a jogelv segítségül hívását, ha a programkulcs eredendően csak egy meghatározott időtartamra biztosít használati jogot (itt: egy évre nyújtott vírusvédelmet a szoftver). Erre az időtartamra ugyanis a jogosult korlátlanul és végérvényesen biztosította a vásárlónak a program használatát.⁶²⁶ A BGH ugyancsak megállapította – követve a UsedSoft III ügyben elmondottakat –, hogy a jogosult semmilyen szerződéses eszközzel nem korlátozhatja a jogszerűen forgalomba hozott példányok további viszonteladását,⁶²⁷ illetve a második és minden további, jogszerű megszerzőt megilletik a programfrissítések is.⁶²⁸ Ugyanakkor, s ennyiben a felperes BGH-hoz benyújtott felülvizsgálati kérelme megalapozottnak bizonyult, az alperes mindaddig jogellenesen jár el, amíg a programkulcsok értékesítése esetén a fizikai műpéldányokat nem semmisíti meg vagy teszi használhatatlanná. A hordozók birtokban tartása ugyanis potenciálisan lehetővé teszi azok ismételt felhasználását.⁶²⁹

Jól látható, hogy a BGH mind a UsedSoft III, mind a Green-IT ügyekben követni igyekszik az EUB és a saját maga által korábban kitaposott ösvényt, valamint magáévá tette azt a jogirodalmi álláspontot, miszerint az eredeti szerződéseknek a továbbértékesítést korlátozó rendelkezései nem érvényesíthetők érvényesen a megszerző harmadik személlyel szemben jogkimerülés esetén. Ugyanakkor a belőlük kiolvasható tételek számos ponton túllépnek az EUB és a BGH eredeti ítéletein. Így világos tájékoztatást kapunk arra nézve, hogy a fizikai műpéldányok értékesítése ellenére is helye van a jogkimerülésnek az online felületről letöltött szoftverekre nézve, valamint hogy az időben korlátozott használati jog biztosítása (az említett Norton vírusirtónál) is eredményezheti a jogkimerülést, amennyiben ezen időtartamon belül a végfelhasználó jogai korlátlanok és végérvényesek. Ha el is fogadjuk ezeket a véleményeket helyesként, akkor is igazat kell adni azoknak, akik szerint a BGH gyakorlata továbbra is számos pontatlanságban szenved. Így különösen figyelmet – és kritikát érdemel –, hogy a BGH

622 A jogeset tényállását l. BGH 19.3.2015 (I ZR 4/14) 1108.

623 Uo., 1111, 32–35. pontok.

624 Uo., 1111, 36. pont.

625 Uo., 1110–1112, 31. és 39. pontok.

626 Uo., 1111, 37. pont. Más szóval mivel az egy éves időszak letelte után a vírusirtóhoz új kulcsot kell venni, mindegy, hogy arra az eredeti vagy bármely későbbi vásárló lesz-e köteles.

627 Uo., 1111, 38. pont.

628 Uo., 1112, 40. pont.

629 Uo., 1112–1113, 41–52. pontok.

a UsedSoft III ítéletben egymás mellett három olyan kifejezést⁶³⁰ is használt a szoftverek vonatkozásában, amelyek szerzői jogilag nem szükségképpen tekinthetők szinonimának.⁶³¹

1.1.2. Szoftverek viszonteladása az Egyesült Államokban

A problémakör gyökerei az Egyesült Államokban a szoftveripar alapjaitól, illetve az 1970-es évekig nyúlik vissza. A szoftveripar ugyanis „önvédelmi” okoktól vezérelve – elsősorban bevételeik biztosítása céljából⁶³² – már a szövetségi szintű jogvédelem 1980-as megszületését megelőzően alkalmazni kezdte a licencia-szerződéseket. A számítógépi programalkotás vásárlói ennek megfelelően hagyományosan nem tulajdonjogot, hanem csak használati jogot szereztek a jogosulttól. A hatályos szerzői jogi szabályozás is erre enged következtetni. A USCA §117-a, amely a szoftverekre fennálló szerzői jogok vonatkozásában állapít meg bizonyos korlátozásokat, átülteti a USCA §109-ben foglalt *first sale doctrine* rendelkezéseit. Eszerint egyrészt a §117(a) a műpéldány tulajdonosa számára lehetővé teszi további másolat készítését a jogszerűen vásárolt szoftverről, másrészt a §117(b) alapján e másolatok eredeti példányokkal egyetemben történő továbbértékesítése a tulajdonos privilégiuma.⁶³³ Mindaddig azonban, amíg a szoftveripar érvényesen licencia szerződések keretei között biztosít hozzáférést a végfelhasználóknak a számítógépes programokhoz, addig a szoftverek továbbértékesítési joga [vagyis a jogkimerülés §117(b) szerinti speciális alkalmazhatósága] kizárt.

Érthető, hogy a használt szoftverek, illetve ezen felül a filmek vagy más alkotások viszonteladásának gyakorlata vonatkozásában a központi kérdést a hetvenes évek óta annak eldöntése jelentette, hogy a jogosult és a felhasználó között létrejött kontraktus – nevével összhangban – valóban licencia szerződés-e, avagy tartalmára tekintettel inkább adásvétel. Más szavakkal a műpéldányt (és adott esetben felhasználási jogokat is) megszerző személy polgári jogi értelemben csak használó-e vagy tulajdonosa is egyben a programnak. A kérdés megválaszolása szinte kizárólag egy szövetségi fellebbviteli bírósághoz köthető. A Ninth Circuit⁶³⁴ számos, egymással nem teljesen összhangban álló, és semmi esetre sem világos irányvonalat (*bright line rule*) kijelölő ítéletben járta körbe a problémakört. Ami biztosan állítható: a bírák hagyományosan a szerzői jogosultaknak kedveztek.

Az amerikai jogirodalomban hagyományosan MAI-trió néven emlegetett ítéleteivel a Ninth Circuit más irányba tolta el a kérdéskör megválaszolását. A trojka első két elemét az 1993-as MAI Systems és az 1995-ös Triad Systems ügyek jelentik. Ezekről annak ellenére is érdemes röviden szót ejteni, hogy a Kongresszus azóta – a bírósági logika és a szoftverek életszerű használata között feszülő ellentétet feloldva – felülszabályozta a bennük foglalt rációt.

Az elsőként említett eset felperese, a MAI Systems, azt kifogásolta, hogy a MAI-szoftverekkel működő számítógépek javítását végző Peak Computing a programokat a javítandó PC-k RAM-jába mentette. A MAI szerint ehhez az engedélyére lett volna szükség,

630 Nevezetesen „Kopie des Computerprogramms”, „Werkstück” és „Vervielfältigungsstück”.

631 Sattler észrevételeit l. BGH 11.12.2014 (I ZR 8/13) 779–780.

632 Pitell (2004) 390–392.

633 A USCA §117 elfogadásával és tartalmának fejlődésével kapcsolatosan l. Perzanowski–Schultz (2011) 922–925; Sheridan (2012) 316–318.

634 Az említett bíróság illetékessége alá tartozó Kalifornia híres „földrajzi egysége” a Szilikon-völgy, amely a szoftveripar szívéként dobog, Washington állam pedig otthont ad a Redmondban székelő Microsoft vállalatnak.

mivel a szoftver felett a MAI vásárlói nem szereztek tulajdonjogot, azokat csupán a szerződésnek megfelelő tartalommal használni voltak jogosultak. A USCA 117(a) szakasza továbbá (az ügy elbírálásakor) csakis a műpéldány tulajdonosai számára tette lehetővé a szoftver többszörözését.⁶³⁵

Ehhez hasonlóan a Triad Systems ügy alperese is számítógépek javítása céljából másolta fel a felperes szoftvereit meghatározott PC-k RAM-jába. A Triad Systems által alkalmazott szerződéses gyakorlat 1985 óta *expressis verbis* használati jogot biztosított a szoftvert megvásárlók részére,⁶³⁶ és minden egyéb felhasználást (így a többszörözést is) kifejezetten megtiltotta. Az általános szerződési feltételek 1991-es módosítását követően a kontraktus bármiféle, az eredetitől eltérő felhasználás esetére külön jogdíjfizetést írt elő a Triad Systems felé.⁶³⁷

A Ninth Circuit mindkét esetben a kifejezett szóhasználatra és a szerződés restriktív rendelkezéseire építve, azonban bármely további mély elemzést mellőzve, nyilvánította a szóban forgó szerződést licenchiának.⁶³⁸ A szoftver jogszerű használója általi üzemben tartási vagy javítási célú többszörözés korlátozása azonban annyira irreálisnak tűnt, hogy a Kongresszus 1998-ban a DMCA III. fejezetében elhelyezett Computer Maintenance Competition Assurance Act keretében részben felülírta a Ninth Circuit érvelését. A USCA §117(c) és (d) pontok ennek megfelelően a számítógépi programalkotások javítási és üzemben tartási célú többszörözését nemcsak a tulajdonos, de a szoftvert licenche vevő használó részére is garantálja.

A MAI-trió harmadik, közel egy évtizeddel később született eleme a Wall Data ítélet. Ebben az ügyben az alperes, a Los Angeles Megyei Sheriff Hivatala 3663 számítógépre telepíthető volumenlicenct vásárolt a felperes cégtől a RUMBA szoftver használatára. A Hivatal túlzottan időigényesnek találta az egyedi elérési pontonként történő installálást. Ezért az a döntés született, hogy egy központi szerverről teszik elérhetővé a telepítéshez szükséges adatokat. Ennek eredményeként ugyan – a szerződés szigorú rendelkezése ellenére – 6007 készüléken került sor a telepítésre, azonban úgy, hogy e gépekről egyszerre, egy időben csakis a szerződésben megállapított 3663 személy futtathatta a szoftvert. A Ninth Circuit úgy látta, hogy a szerződés szigorúsága és a jogosult egyértelmű szóhasználata folytán szóba sem jöhetett az adásvétel, vagyis a felek csupán felhasználási szerződést kötöttek.⁶³⁹ Ez esetben a szerződéses volumenlimitet meghaladó számú telepítés (összesen 2344 tétel) a licenccel ellentétes felhasználást eredményezett, ami megalapozta a jogsértést.

A MAI-trió konklúziója – a Wise-bíróság által alkalmazott, kiegyensúlyozott és egy szerződéses klauzulát vagy egyéb faktort sem a középpontba állító érveléssel szemben – nem más, mint hogy *ha a jogosult az általa kínált szerződést licenchiának nyilvánítja és a használatot jelentős korlátok közé szorítja, akkor a vásárló csak felhasználási jogot szerez a szoftverre nézve, nem tulajdonjogot.*

635 MAI Systems Corp. v. Peak Computer, Inc., 991 F.2d 511 (1993). A jogeset elemzését l. Donatello (2012) 67–68; Degner (2012) 587–588.

636 Azt megelőzően az eredetileg alkalmazott üzletpolitika szerint a Triad elismerten „eladta” a szoftvereket a vásárlóknak, így e műpéldányok megszerzőinek minden lehetősége adott volt a másolatok további értékesítésére. L. Triad Systems Corp. v. Southeastern Express Company, 64 F.3d 1330 (1995) 1333.

637 A jogeset elemzését l. Donatello (2012) 68–69; Degner (2012) 588; Vale–Brennan (1996) 328–329.

638 MAI v. Peak (1993) 519; Triad v. Southeastern Express (1995) 1335–1337.

639 „Generally, if the copyright owner names it clear that she or he is granting only a license to the copy or software and imposes significant restrictions on the purchaser's ability to redistribute or transfer that copy, the purchaser is considered a licensee, not an owner, of the software.” L. Wall Data, Inc. v. Los Angeles County Sheriff's Department, 447 F.3d 769 (2006) 785. A jogeset elemzését l. Donatello (2012) 69; Degner (2012) 589.

A legújabb joggyakorlatból kiemelt figyelmet érdemel a Vernor v. Autodesk ügy, amelynek tényállása szerint Timothy Vernor 2005-ben bolhapiacra vásárolt egy, majd 2007-ben a Cardwell/Thomas & Associates (CTA) cégtől tíz darab, építészeti, mérnöki és egyéb szakemberek részére fejlesztett, bontatlan csomagolású AutoCAD Release 14 szoftvert. Később Vernor a szoftverek egy részét az eBay segítségével továbbadta.⁶⁴⁰ A csomagoláson jól olvashatóan állt a figyelmeztetés, miszerint a használók csak licencre kapják a programot, s e megállapodás a felek között a telepítéssel jön létre. Amennyiben valaki a szerződés feltételeivel nem ért egyet, az Autodesk ígérete szerint a vételár teljes visszatérítése mellett visszajuttathatta a műpéldányt a jogosultnak. Vernor sosem bontott fel egy csomagolást sem, és nem telepített egy szoftvert sem a saját számítógépére, következésképp sosem fogadta el az Autodesk által felkínált szerződési feltételeket. Különösen annak fényében fontos a telepítés hiánya, hogy egy ugyancsak a Ninth Circuit illetékességi területén működő körzeti bíróság egy jogesetben rögzítette: *a szoftver telepítésének elmaradása esetén a műpéldány vásárlóját nem kötik a licencre szerződés feltételei*.⁶⁴¹ Hasonlóképp releváns, hogy az Autodesk céggel az eredeti szerződést megkötő CTA annak ellenére értékesítette a tíz szoftvert Vernornak, hogy azok megsemmisítését vállalva kapott kedvezményt a Release 14 frissített verziójára.⁶⁴²

Az ÁSZF több, rendkívül szigorú pontban korlátozta a szoftver használójának a jogait. Ezek szerint az Autodesk a szoftver valamennyi példánya vonatkozásában fenntartotta tulajdonjogát. A használó nem kizárólagos és nem átruházható használati jogot szerzett, s a műpéldányt nem adhatta bérbe vagy haszonkölcsönbe. A végfelhasználói szerződés azt is megtiltotta, hogy a felhasználó a „nyugati féltekén” kívülre továbbítsa akár elektronikus, akár fizikai eszközökkel a szoftvert. Arra az esetre, ha a felhasználó egy újabb verzióra frissítené az AutoCAD-et, a szerződés előírta a korábbi példány fizikai megsemmisítését, illetve a számítógép merevlemezéről történő törlését. Végül a szerződés a feltételekkel ellentétes bármilyen magatartás esetére a licenc azonnali hatályú megszűnését helyezte kilátásba.⁶⁴³

A pert végül Vernor kezdeményezte az Autodesktel szemben, annak megállapítását kérve, hogy magatartása nem ellentétes a jogosult szerzői jogaival, és beilleszthető a *first sale doctrine* keretei közé. Az ügyben eljáró körzeti bíróság szerint a Wise-ítélet és a MAI-trió között ellentét feszül, melyek közül Jones bíró a licencre kontra adásvétel problematikát részletesebben körüljáró Wise-döntést vette alapul. A bíróság a felhívott precedens eseti mérlegelést előíró *holdingjára*⁶⁴⁴

640 Mindezt annak ellenére, hogy a jogosult 2005-ben az eBay-nél az aukció törlését kezdeményezte. Mivel Vernor a DMCA rendelkezéseinek megfelelő kifogással élt az eltávolítás iránti kérelemmel szemben, az eBay visszaállította az aukciót. A 2007-ben megszerzett példányok eBayes értékesítése alkalmával is előterjesztette az Autodesk a megfelelő kérelmét az eBaynek. Mivel ez már nem az első ilyen figyelmeztetés volt, az aukciós portál blokkolta egy hónapra Vernor felhasználói fiókját. A kérelemmel szemben benyújtott kifogás hatására azonban az eBay nemcsak Vernor fiókját állította vissza, de a kifogásolt hirdetéseket is. Összesen négy alkalommal értékesített AutoCad szoftvereket Vernor a fenti huzavona mellett. L. Timothy S. Vernor v. Autodesk, Inc., 621 F.3d 1102 (2010) 1106.

641 SoftMan Products Co. v. Adobe Sys. Inc., 171 F.Supp.2d 1075 (2001).

642 A tényállás vonatkozásában l. Vernor v. Autodesk (2010) 1105–1106.

643 Uo., 1104–1105.

644 Az angol jogban a bírói ítélet lényegének, központi elemének tartott „*ratio*” kifejezést az Egyesült Államokban a „*holding*” szóval jelölik. Ennek a kifejezésbeli különbségnek többek között az az oka, hogy az amerikai precedensjogban – ellentétben az angollal – nem létezik a korábbi döntés követésének a kényszere. Ily módon az igény sem jelent meg arra, hogy a precedens magját a későbbi ügyben eljáró bírónak ki kelljen fejtenie. L. Badó–Bóka (2012) 97.

támaszkodva Vernornak adott igazat, s úgy látta, hogy a Wise-ítéletet a következő tényezők predestinálták:

- 1) a szerződés licenciacént való megjelölése;
- 2) a műpéldány feletti tulajdonjog fenntartását tartalmazó klauzula;
- 3) egyszeri díjfizetés egy meghatározott példányért;
- 4) előírás a műpéldányok megsemmisítésére;
- 5) a használat terjedelmének jelentős korlátozása;
- 6) határozatlan idejű birtoklás (a szerzői jogosult nem szerzi vissza a műpéldány feletti birtoklás jogát).⁶⁴⁵

A körzeti bíróság szerint a Vernor-ügy tényállására tekintettel az (1), (2) és (5) pontok a licencia szerződés, a (3), (4) és (6) pontok pedig az adásvétel mellett szóltak. Ezek közül egyik elemet sem emelte ki döntő tényezőként a fórum, azonban úgy találta, hogy a határozatlan idejű birtoklás ténye érdemben kizárta a műpéldány feletti tulajdonjog fenntartását. Így végső soron a körzeti bíróság szerint számszerűleg több érv szólt a kontraktus adásvételnek nyilvánítása és a jogkimerülést alkalmazhatósága mellett.⁶⁴⁶

A Ninth Circuit nem értett egyet az elsőfokú bírósággal az előbbi elemzést illetően. A fellebbviteli bírák szerint az 1977-es ítéletben a bíróság – hat helyett – csupán az alábbi öt tényezőre fókuszált:

- 1) a szerződés licenciacént való megjelölése;
- 2) a műpéldány feletti tulajdonjog fenntartása;
- 3) a műpéldányok visszajuttatása vagy megsemmisítése;
- 4) a műpéldányok többszörözésének tilalma;
- 5) a műpéldányok feletti birtoklás fenntartása a szerződéses időtartamra.⁶⁴⁷

A fentiekből jól kivehető, hogy a döntést megszövegező Callahan bíró két olyan körülményt mellőzött a releváns faktorok köréből, amelyek a körzeti bíróság szerint az adásvétel tényét erősítették meg: az egyszeri díjfizetést és a határozatlan idejű birtoklás tényét. A Ninth Circuit úgy vélte, hogy Jones bíró indokolatlanul emelte ki ítéletében az utóbbi tényezőt, s ezzel a Wise-ítélet holdingjával szembehelyezkedett.⁶⁴⁸ Ez az érvelés azonban kifejezetten téves. Épp ellenkezőleg: a körzeti bíró érvelése kiváló balanszírozását adta a lehetséges tényeknek. A Ninth Circuit a Wise-döntés és a MAI-trió ellentmondásával kapcsolatos észrevételeket is elutasította. Sőt, úgy találta, hogy a négy ügy indokolásából három olyan általános érvényű faktor vezethető le, melyek esetén a jelen pontban vizsgált probléma feloldható. Ez a három tényező pedig a következő volt:

- 1) a szerződés licenciacént való megjelölése;
- 2) a használó műpéldányok terjesztésével kapcsolatos képességének jelentős mértékű korlátozása;
- 3) a használat terjedelmének jelentős korlátozása.⁶⁴⁹

645 Degner (2012) 596.

646 Timothy S. Vernor v. Autodesk, Inc., 555 F.Supp.2d 1164 (2008). Az elsőfokú bíróság ítéletének elemzését l. Donatello (2012) 72–74; Degner (2012) 592–594.

647 Vernor v. Autodesk (2010) 1108.

648 Uo., 1113.

649 Uo., 1110–1111.

E három tényező mentén Callahan bíró az Autodesk által kidolgozott általános szerződési feltételek vizsgálata után úgy találta, hogy a szoftvereket csak licencbe adta a szoftvergyártó, s azokat nem adta el. Következésképp a Vernor általi továbbértékesítés jogsértést eredményezett.⁶⁵⁰

A Legfelső Bíróság elutasította a Ninth Circuit döntésével szembeni fellebbezés befogadását,⁶⁵¹ következésképp közvetve egyetértett azzal. Az amerikai jogirodalom viszont heves kritikával illette Callahan bíró érvelését. Ennek egyik oka, hogy a Vernor-döntést megelőző ügyek tényállása egyaránt más élethelyzetre vonatkozott. Ennyiben tehát azok segítségül hívása nem szükségképpen megalapozott, különösen nem annak a MAI-triónak a favorizálása, amely a legkevesebb teret szentelt a licencia kontra adásvétel és a jogkimerülés elemzésének. Ugyancsak komoly veszélyeket rejt magában a fentiekben bemutatott „jogászködés”. Hiszen míg a Ninth Circuit virtuóz jogszabály-értelmezésről igyekezett tanúbizonyságot tenni, addig már a kiinduló pontnál hibázhat az érvelése. *Az olyan élethelyzetekben, ahol a vevő egyszeri díjfizetésért korlátlan idejű birtoklási jogot vásárol, a licenciának keresztelt megállapodás adásvételként való minősítése megalapozott lehet.* Ellenkező esetben a jogi szakkifejezéseket nem ismerő fogyasztók komoly veszélyekkel nézhetnének szembe a szoftverek vásárlása és a nehezen érthető előírások mechanikus (gyakran csak egy gombnyomással történő) elfogadása esetén.⁶⁵²

Jól látható az is, hogy Callahan bíró imént említett három részes tesztje több olyan kardinális körülmény figyelembe vételét mellőzte, melyeknek a Wise-döntés fontos szerepet szánt. A leginkább feltűnő azon körülmények figyelmen kívül hagyása, melyek hagyományosan az adásvétel jogi konstrukciója mellett szóltak. Callahan bíró konklúziója – a MAI-trió szellemiségét követve, ám azoknál valamivel kidolgozottabb módon – nem más, mint hogy *ha a jogosult licenciaként jelöli meg a felkínált szerződést, és jelentős korlátokat állít a felhasználó elé a műpéldány használata kapcsán, akkor szóba sem jöhet az adásvétel.* Ez a gyakorlatban viszont azt jelenti, hogy ha a jogszerű használó ráunna a szoftverre, azt vagy megsemmisíti, vagy a továbbiakban nem használja, de semmi esetre sem adhatja el. Jogirodalmi álláspont szerint a hármas teszt ezért nem képes hatékony választ adni a releváns szerződéses gyakorlatra.

Három helyett inkább öt tényezőt kellene alapul venni annak érdekében, hogy kiforrott, a Wise-bíróság által hangsúlyozott „egyensúlyi” döntés születhessen. Degner szerint a licenciaszerződés megállapíthatóságának az alábbiak volnának a feltételei:

- 1) a szerződés licenciaként való megjelölése;
- 2) a műpéldány feletti tulajdonjog fenntartása;
- 3) a használat terjedelmének és az átruházás lehetőségének jelentős korlátozása;
- 4) nem egyszeri díjfizetés egy meghatározott példányért;
- 5) előírás a műpéldányok megsemmisítésére vagy visszajuttatására (vagyis nem határozatlan idejű a birtoklás).⁶⁵³

Olyan bírósági érvelés is ismert, amely a Callahan által kifejtettekkel szemben kiegyensúlyozottan vizsgálja a felek között kötött szerződés tartalmát. A Softman v. Adobe ügyben született ítélet a következőket hangsúlyozza: „a bíróság úgy találja, hogy a tranzakció körülményei

650 Uo., 1111–1112. A Ninth Circuit ítéletének kritikai elemzését l. Halpern et al. (2011) 7–10; Sikich (2011) 20–21; Donatello (2012) 74–76; Degner (2012) 598–606; Leong (2012) 1–46; Nimmer (2013) §8.12[B][1][d][i][III]; Katz (2015) 126–130.

651 Timothy S. Vernor v. Autodesk, Inc., 132 S.Ct. 105 (2011).

652 Degner (2012) 602–603.

653 Uo., 600. További jogesetek vonatkozásában l. Sheridan (2012) 318–323; Shinall (2014) 385–386.

erőteljesen azt sugallják, hogy a jogügylet ténylegesen adásvétel, semmint licencia. Így pl. a vásárló hagyományosan a szoftver egy példányát és a kapcsolódó dokumentációt egyösszegű díj ellenében szerzi meg, mely díjat a vásárló a szerződéskötés pillanatában fizet meg, és amely a »licenc« teljes ellenértékéül szolgál. Az engedély határozatlan időre szól, s nem tartalmaz a megújítással kapcsolatos rendelkezést. Ezen jelek fényében sok bíróság és jogirodalmár azt a következtetést vonja le, hogy a »*shrinkwrap* licencia« jogügylet áruk adásvétele, nem pedig licencia.⁶⁵⁴

1.2. Hangfelvételek viszonteladása: a ReDigi-ügy⁶⁵⁵

Nem sokkal az EUB UsedSoft-ügyben hozott előzetes döntésének nyilvánosságra hozatalát követően a New York-i Déli Körzeti Szövetségi Bíróság közzétette ítéletét egy részben hasonló jogvitában. Itt a ReDigi, »a használt digitális zenék első és egyedüli piactere a világon»,⁶⁵⁶ röviddel azt követően perre kényszerült, hogy 2011 októberében beindította szolgáltatását. A ReDigi eredeti verziója lehetővé tette a regisztrált felhasználók számára, hogy a cég Cloud Locker nevű felhő alapú tárhelyeire hangfelvételeket töltsenek fel a Media Manager szoftver segítségével. E program áttanulmányozta a kliens számítógépének merevlemezét, és listázta a továbbértékesítésre alkalmas fájlokat.⁶⁵⁷ Kizárólag azokat a fájlokat lehetett feltölteni a felhőbe, amelyeket jogszerűen az iTunes oldaláról⁶⁵⁸ vagy egy másik ReDigi felhasználótól vásároltak az ügyfelek. Ez a megoldás technikailag megakadályozta a kalózmásolatok rendszerbe

654 Softman v. Adobe (2001) 1085. Vö. Pitell (2004) 399–400; Shinall (2014) 386–387.

655 A jogeset elemzését l. Abelson (2012) 8–11; Lejeune (2013) 88–90; Morris (2013) 124–129; Serra (2013) 1756–1757, 1765–1766; Soma–Kugler (2014) 436–449; Kawabata (2014) 55–71; Reis (2015) 185–186; Costanza (2015) 138–142; Dobson (2015) 198–208.

656 Capitol Records v. ReDigi (2013) 644. A ReDigi »önjellemzése« nem tekinthető egészében helytállónak. Már 2008-ban megjelent (majd nyom nélkül fel is szívódott) a Bopaboo nevű start-up, amely mp3 fájlok viszonteladását tette lehetővé. L. Davis (2009) 368–369; Serra (2013) 1758.

657 A ReDigi állítása szerint további szigorú ellenőrzéseknek vetette alá a tartalmakat. Ahogy Barbour jelezte: »az alkalmas fájlnak a felhasználó Cloud Locker tárhelyére történő feltöltését követően e fájl és annak minden másolata, amely a felhasználó számítógépén és az azzal szinkronizált és más tároló eszközön található, törlésre kerül. Ha a felhasználó anélkül tesz kísérletet a fájl feltöltésére, hogy elfogadná a másolatok Media Manager által történő törlését, akkor a feltöltést a rendszer megakadályozza.« Továbbá »(a) a fájl metaadatai és akusztikája ellenőrzésre kerül; (b) a metaadat abból a szempontból is ellenőrzésre kerül, hogy az adott fájl biztonságosan nem adta el, nem kínálta fel eladásra, illetve nem tárolja más ReDigi felhasználó; (c) ha a fájl bármely előbbi feltételnek nem felel meg, nem válik alkalmassá a feltöltésre; (d) amennyiben a fájl megfelel az ellenőrzésen, a tárhelyen kerül tárolásra más tartalmak mellett; (e) a felhasználó fiókja frissítésre kerül, hogy tartalmazza a fájl metaadatait, illetve a fájl »tárolási helyére« utaló »pointer«.« L. Barbour (2012) 190–191.

658 Egyes szerzők ellentétes nézőpontot képviselnek az iTunes általános szerződési feltételeinek értelmezését illetően. Míg az amerikai szerzők úgy látják, hogy a cég lehetővé teszi az iTunes oldaláról letöltött fájlok megvásárlását, következőképp azokra nézve tulajdonjogot enged a végfelhasználóknak. L. uo., 195; Soma–Kugler (2014) 436. Európai szerzők álláspontja szerint azonban az iTunes általános szerződési feltételei világos licenciaként értékelhetők. L. Günther (2014) 217–218; Arnerstål (2015) 752. A nézőpontok közötti különbség részben az iTunes földrajzilag eltérő üzletpolitikájának, illetve az eltérő jogi környezetnek tudható be. Az említett általános szerződési feltételek magyar megfogalmazása mindkét értelmezést erősítheti. Eszerint ugyanis »[a]z iTunes egy olyan Szolgáltatás, amely használatával Ön digitális tartalmakhoz (»iTunes Termék«) a jelen Megállapodás feltételei szerint végfelhasználóként hozzáférhet, azokat megvásárolhatja vagy azokhoz felhasználási jogosultságot szerezhet. Az iTunes nem az iTunes alkalmazások, vagy iPad, iPod vagy iPhone alkalmazások szolgáltatója.« L. <http://www.apple.com/legal/internet-services/itunes/hu/terms.html>.

kerülését. A tartalomnak a Cloud Locker tárhelyeire történő feltöltésével egyidejűleg a fájl törlésre került a forrás-számítógépről. Ezt a folyamatot nevezte a cég „migrációnak”, illetve „atomi szintű tranzakciónak” („*migration*” és „*atomic transaction*”). A Media Manager folyamatos ellenőrzés alatt tartotta a felhasználók a számítógépét és bármely hozzá kapcsolódó készülékét annak érdekében, hogy megelőzze a másolatkészítést a Cloud Lockerbe feltöltött tartalmakról. Ha a Media Manager bármi ilyen fájlra bukkant, figyelmeztette az ügyfelet annak törlésére. Amennyiben az nem tett eleget a felhívásnak, akkor a cég felfüggesztette ügyfele hozzáférését a fiókjához (és ily módon a tárhelyére feltöltött tartalmakhoz).

A fájloknak a Cloud Lockerbe történő feltöltését követően a felhasználóknak két lehetősége nyílt: magáncélú felhasználás céljából hozzáférésre tarthatta a tartalmakat a fiókjában, vagy eladhatta azokat más felhasználóknak. Utóbbi esetben a fájl a Cloud Locker szerverein változatlan helyen került tárolásra, azonban a tartalomra utaló *pointer* megváltozott. Ezt követően a hangfelvételhez csak az új vásárló férhetett hozzá, és arra is lehetősége nyílt, hogy a tartalmat letöltse számítógépére.

A felhasználók minden vásárlás esetén a ReDigi-től vásárolt kreditekkel fizettek. E kreditek eredetileg nem voltak visszaválthatók készpénzre (jelenleg ez lehetséges); csak újabb vásárlásokra lehetett fordítani azokat. A ReDigi magas tranzakciós jutalék ellenében biztosította a viszonteladás lehetőségét. A használt hangfelvételek vételára 59 és 79 cent között változott (jelenleg egyes tartalmak ennél is olcsóbban szerezhetők be). A ReDigi a vételár 60%-át tartotta magánál jutalék címén. Húsz százalék az eladót illetve, a maradék 20 százalékot pedig a cég az érintett jogosult javára fenntartott számlán helyezte el.⁶⁵⁹

A Capitol Records több okból is perbe fogta a ReDigi-t, valamint tartós és ideiglenes intézkedés elrendelését, továbbá kártérítés, ügyvédi munkadíj, eljárási költségek, illetve kamatok megítélését indítványozta. A körzeti bíróság 2013 márciusában tette közzé részleges sommás ítéletét.⁶⁶⁰ Ahogy a ReDigi működésének fenti leírásából kiolvasható, a szolgáltatás azt célozta, hogy az érintett zenefájl egy időben kizárólag egy merevlemezen kerüljön tárolásra. Ahogy azt az alperes cég hangsúlyozta, az adatok az eladó számítógépe és a Cloud Locker, illetve a későbbi vásárló felhasználói fiókja és számítógépe között vándorolhattak. A két érintett felhasználó fiókja között nem került sor migrációra, kizárólag a tartalomra utaló metaadatok (a *pointer*) kerültek felülírásra (a hozzáférést a mindenkori jogszerű tulajdonosnak biztosítva). A Capitol Records pontosan ezt találta jogsértőnek, arra tekintettel, hogy a migráció valamennyi lépése az eredeti hangfelvételtől készített másolathoz vezet. Következésképp, érvelt a felperes, mivel a jogkimerülés kizárólag a terjesztés jogát korlátozza, a ReDigi felhasználói szerzői jogsértést követtek el, amelynek folyományaként az alperes szolgáltatása is jogellenesnek tekinthető.

A körzeti bíróság a Capitol Records érveit elfogadva hangsúlyozta, hogy „a bíróságok korábban még nem tárgyalták, hogy egy digitális zenei fájl interneten keresztül történő engedély nélküli továbbítása – ahol a transzfert megelőzően és azt követően is csak egy fájl létezik – a szerzői jogi törvény értelmében többszörözésnek tekinthető-e. E bíróság úgy tartja, hogy an-

659 Capitol v. ReDigi (2013) 644–646. A tényállást illetően l. továbbá Barbour (2012) 189–192.

660 A jelen könyv kizárólag az ítéletnek azon elemeit vizsgálja, amelyek a jogkimerülés tételével közvetlenül összefüggésben hozhatók. Megítélésünk szerint a döntés több jogi tévedést is tartalmaz, amelyeket a fellebbviteli fórumnak korrigálnia kell. Erre szolgálnak példaként a ReDigi közvetlen felelősségére vonatkozó megállapítások. Vö. Capitol v. ReDigi (2013) 656–658. Más fórumok rövid időn belül elutasították az ítélet e részének az alkalmazását. Vö. Andrew Paul Leonard v. Stemtech Health Sciences, Inc., et al., 2013 WL 5288266.

nak tekinthető.”⁶⁶¹ Az ítélet szerint a hangfelvételek (*sound recordings*) vitán felül a USCA védelme alatt állnak,⁶⁶² a ReDigi rendszerén keresztül továbbított fájlok egy része vonatkozásában pedig a Capitol Records rendelkezik a szerzői jogokkal. A USCA szerint a hangfelvételektől el kell különíteni a hanglemezeket (*phonorecords*),⁶⁶³ amelyek a hangok rögzítésére szolgáló fizikai hordozók, és amelyekről „a hangok észlelhetők, reprodukálhatók vagy más módon továbbíthatók, akár közvetlenül, akár valamely készülék segítségével.”⁶⁶⁴ Mindezen alapokról indulva a bíróság úgy találta, hogy minden esetben többszörözést eredményez, ha a jogvédett hangfelvétel új anyagi hordozón kerül rögzítésre. E logika mentén a körzeti bíróság – mereven ragaszkodva a P2P (*peer-to-peer*) fájlcsere-lével kapcsolatos joggyakorlathoz⁶⁶⁵ – kiemelte, hogy „amikor egy felhasználó letölt egy digitális zenei fájlt vagy »digitális részletet« (»digital sequence«) a »merekvelemére«, a fájlt új hanglemezen »többszörözi« a USCA értelmében.”⁶⁶⁶

A fájl migrációját irrelevánsnak találta a fórum: „a ReDigi állítása szerint a cég csak »migrálja« a fájlt a felhasználó számítógépéről a Cloud Lockerbe, vagyis ugyanaz a fájl kerül a ReDigi szervereire, és nem kerül sor többszörözésre. Ugyanakkor, még ha erről is volna szó, a tény, hogy a fájlt az egyik anyagi hordozóról – a felhasználó számítógépéről – egy másik anyagi hordozóra – a ReDigi szerverére – mozgatják, szükségképpen másolat készítését eredményezi. Hasonlóképpen, amikor a ReDigi használója letölti az újonnan vásárolt tartalmat a ReDigi weboldaláról a számítógépére, egy újabb másolatot hoz létre.”⁶⁶⁷ Az ítélet azt is megerősítette, hogy a fájl továbbítása világosan beilleszthető a terjesztés vagyoni joga alá.⁶⁶⁸ Következésképp a ReDigi felhasználói a szolgáltatás igénybe vételével a Capitol Records többszörözési és terjesztési jogát is megsértették. Az egyetlen módja a felelősség alóli mentesülésnek az lehetett volna, ha a *fair use* tesztet vagy a jogkimerülést sikerrel hívja fel védekezésében az alperes. A ReDigi érvei azonban egytől-egyig eredménytelennek bizonyultak.

Megítélésünk szerint ugyanakkor a körzeti bíróság tévedett, amikor a *fair use* tesztet kapcsolatos védekezésről határozott.⁶⁶⁹ Úgy véljük, hogy a bíró helytelen alapokról indult, amikor elfogadta a ReDigi közvetlen felelősségét a Capitol Records hangfelvételek többszörözéséhez és terjesztéséhez fűződő jogai vonatkozásában. Az ítélet szerint ugyanis a ReDigi közvetlen felelősségét – és az azt feltételező tudatos cselekvést (*volitional conduct*) – önmagában az megalapozza, hogy a rendszer keretében kizárólag jogvédett tartalmak kerülhetnek feltöltésre a Cloud Lockerbe.⁶⁷⁰ Ezzel szemben úgy véljük, hogy mivel a *felhasználók*

661 Capitol v. ReDigi (2013) 648. Igaz, hogy a bíróságok első ízben találkoztak e speciális kérdéssel, ám a jogirodalom jóval korábban alaposan körbejárta ezt. L. Calaba (2002) 11–15.

662 USCA §101. A ReDigi kísérletet tett ugyan arra, hogy a használt mp3 fájlokat számítógépi programként kategorizálja, azonban ezt egyértelműen elvetette a bíróság. Vö. Barbour (2012) 193.

663 Bár a „*phonorecord*” szót magyarra a hanglemez szóval fordítottuk, jóval bővebb technológiai kört fed le a kifejezés, nem csupán a bakelit lemezeket vagy CD-ket.

664 USCA §101.

665 L. különösen London-Sire Records, Inc. v. John Doe 1,542 F.Supp.2d 153 (2008).

666 Capitol v. ReDigi (2013) 649.

667 Uo., 650.

668 Uo., 651.

669 Uo., 652–654.

670 „ReDigi’s Media Manager scans a user’s computer to build a list of eligible files that consists solely of protected music purchased on iTunes. While that process is itself automated, absolving ReDigi of direct liability on that ground alone would be a distinction without a difference. The fact that ReDigi’s founders programmed their software to choose copyrighted content satisfies the volitional conduct requirement and renders ReDigi’s case indistinguishable from those where human review of content gave rise to direct liability.” Uo., 657.

voltak azok, akik feltöltöttek, eladtak és végül letöltöttek zenei fájlokat, és nem a ReDigi, ezért ha utóbbi felelős e cselekményekért, akkor az csak a közvetett/másodlagos felelősség valamely tétele alapján igazolható.⁶⁷¹ A *fair use* doktrína azonban csak a közvetlen – vagyis a felhasználók által elkövetett – jogsértésekre nézve hívható segítségül. Ugyanakkor a Second Circuit korábban már megerősítette, hogy a „tér megtakarítását” („*space-shifting*”) célzó felhasználások – például, ha a hangfelvétel többszörözésére egy számítógép és egy hordozható lejátszó, vagy egy számítógép és a „felhőben található” szerverek között kerül sor – *fair* felhasználást eredményeznek,⁶⁷² ha a másolatot nem a szolgáltató, hanem a végfelhasználó készíti el.⁶⁷³

A körzeti bíróság ezen álláspontját a fellebbviteli fórum korrigálhatja, akárcsak az elsőfokú ítéletnek a *fair use* teszt negyedik faktorát illetően tett megállapításait. E vonatkozásban a körzeti bíróság megjegyezte, hogy a ReDigi szolgáltatása alkalmas arra, hogy beavatkozzon a jogosultak elsődleges piacába.⁶⁷⁴ A másodfokú bíróságnak lehetősége lesz annak figyelembe vételére is, hogy az Egyesült Államok által aláírt nemzetközi szerzői jogi egyezmények által is elismert háromlépcsős teszt nem korlátozhatja a jogkimerülés tételét. Erre tekintettel a műpéldányok jogszerű tulajdonosai általi viszonteladást akkor is el kell fogadni, amennyiben az a jogosultak elsődleges gazdasági érdekeivel ütközik.⁶⁷⁵ Összefoglalva: *amennyiben a fair use teszt alkalmazható a hangfelvételek magánszemélyek (az eladó és a vevő) általi fel- és letöltésére, akkor a körzeti bíróság ítéletének e pontja értelmét veszti.*

A bíróság jogkimerüléssel kapcsolatos érvelése is ellentmondásos. Saját korábbi logikájára hagyatkozva ugyanis a fórum megerősítette, hogy a jogkimerülés nem fedi le a ReDigi szolgáltatását, mivel ennek keretében a terjesztésen túl többszörözésre is sor került. A jogkimerülés kizárólag egy *meghatározott* (*particular*) műpéldány továbbadására ad lehetőséget. A bíróság érvelése szerint a migráció során létrehozott digitális másolatok nem tekinthetők az eredetileg az iTunes oldaláról letöltött példánynak.⁶⁷⁶ Nem meggyőző a körzeti bíróság álláspontja. Az iTunes-ról értékesített zenei fájlok ugyanis állandó azonosító számmal (*Persistent ID*) rendelkeznek, amely egyedileg képes azonosítani a hangfelvétel adott másolatát.⁶⁷⁷ A Media Manager segítségével a Cloud Locker tárhelyeire történő migráció valójában a változatlan tartalmú és azonosító számú fájl továbbítását eredményezi. Ebből a szempontból nézve a ReDigi oldalán keresztül értékesített tartalmak pontosan „azok a meghatározott

671 A körzeti bíróság – a fentiek ellenére – a közreműködői és járulékos felelősség teóriáit precízen elemezte le. Vö. *uo.*, 658–660. E felelősségi formák vonatkozásában magyar nyelven I. Mezei (2012a) 112–113.

672 Recording Industry Association of America v. Diamond Multimedia Systems, Inc., 180 F.3d 1072 (1999). A jogeset elemzése kapcsán I. Goetzel (1999) 459–460; Axberg (2003) 411–414; Coats et al. (2003) 455–471. Ismert ugyanakkor olyan ítélet is, amely az előbbi döntéssel ellentétes álláspontra helyezkedett. A Napster-perben a bíróság különbséget tett a számítógépről hordozható lejátszóra történő másolás és a P2P-fájlcsere között. L. A&M Technology, Inc., et al., v. Napster, Inc., et al., 239 F.3d 1004 (2001).

673 Cartoon Network LP, LLLP, et al. v. CSC Holdings, Inc., et al., 536 F.3d 121 (2008) 132.

674 Capitol v. ReDigi (2013) 654.

675 Reinbothe – von Lewinski (2002) 80; von Lewinski (2008) 453, para. 17.65.

676 Capitol v. ReDigi (2013) 655.

677 Az esetleges viszonteladás szempontjából a feni gondolat annak ellenére is igaz ez a meglátás, hogy az iTunes lehetővé teszi, hogy az adott tartalom egyszerre több készüléken is elérhető legyen. A tartalom továbbadása esetén ugyanis az eladó valamennyi másolatot köteles eltávolítani valamennyi készülékéről. A több példány így a ReDigi modellje szempontjából csak „csomagként” kezelhető.

másolatok.”⁶⁷⁸ A körzeti bíróság ezenfelül úgy érvelt, hogy „a jogkimerülés alkalmazhatósága a jogosult által kereskedelmi forgalomba helyezett fizikai műpéldányokra korlátozódik, mint pl. egy hanglemezzel. A jelen ügyben a ReDigi nem ilyen fizikai példányokat terjeszt; sőt új fizikai hordozón – a ReDigi arizonai szerverein és a felhasználók merevlemezein – tárolt jogvédett tartalmak másolatait terjeszti.”⁶⁷⁹

Amennyiben a körzeti bíróság a fenti észrevételével a nemzetközi szerzői jogi előírásokra, különösen a WCT Közös nyilatkozatára kívánt utalni, akkor észrevétele tökéletesen helytálló, és egyben megjelölte a ReDigi által legnehezebben leküzdhető akadályt. Amit azonban az ítélet ténylegesen mondott, az az, hogy miközben a hanglemezek – függetlenül azok megjelenési formájától – a USCA vonatkozó előírása értelmében fizikai műpéldánynak tekinthetők,⁶⁸⁰ és a terjesztés joga a hanglemezek digitális formában történő értékesítésére (*electronic file transfer*) is vonatkozik, addig a jogkimerülés nem fedi le a digitális fájlokat,⁶⁸¹ mivel azok nem „fizikai példányok”. E szillogizmus legnagyobb problémája, hogy – egyfajta 22-es csapdajaként – arra készítette a bírót, hogy a nemzetközi normák követése és a hanglemez idejétmúlt nemzeti szerzői jogi definícióját megpróbálja közös nevezőre hozni.

Végül a ReDigi arra is kísérletet tett, hogy meggyőzze a bíróságot arról, hogy a jogkimerülés tételének a Capitol Records által kínált értelmezése bővebb oltalmat nyújtana a felperesnek annál, mint amit a jogalkotók elképzeltek. A körzeti bíróság nem osztotta ezt a vélelmet, különösen mivel „a USCA-nak a ReDigi érveivel összhangban történő módosítása a jogalkotó előjoga, amellyel a bíróságok nem rendelkeznek, és erre kísérletet tenni sem volna megfelelő. (...) A jogkimerülést akkor iktatták törvénybe, amikor az adatok továbbításának egyszerűsége és gyorsasága még elképzelhetetlen volt. Több olyan indok is létezik, egy részük az ítélet tárgyalta is, amely alátámasztja e fizikai korlátozás létalapját. A Kongresszus, és nem e bíróság feladata arról dönteni, hogy e rendelkezések idejétmúltak-e.”⁶⁸²

1.3. Hangoskönyvek és e-könyvek viszonteladása

A UsedSoft-ügy és számos amerikai jogeset a jogkimerülés kérdését a számítógépi programok lencséjén keresztül nézte, a ReDigi-ügyben pedig kizárólag hangfelvételek viszonteladásáról volt szó. Épp ezért fontos külön kitérni azokra a német és holland bírósági eljárásokra, amelyek további védett műtípusok vonatkozásában alkalmazták a jogintézményt.

Az első ilyen ítélet még az EUB előzetes döntésének megszületését megelőzően, 2011-ben született. Itt az OLG Stuttgart úgy határozott, hogy egy hangoskönyv letöltése az internetről nem eredményezheti a terjesztés jogának a kimerülését, mivel ez utóbbi feltételezi a fizikai műpéldány feletti tulajdonjog átruházását.⁶⁸³ Ezenkívül a weboldalon keresztül történő vásárlás általános szerződési feltételei kizárólag használati jogot biztosítottak a letöltő személynek, egyúttal kifejezetten megtil-

678 Az ítélet vonatkozó részét merevnek és formalisztikusnak bélyegző Figliomeni kapcsolódó kritikáját l. Figliomeni (2014) 230–231.

679 Uo.

680 USCA §101.

681 Capitol v. ReDigi (2013) 651.

682 Uo., 655–656.

683 OLG Stuttgart 03.11.2011 (2 U 49/11) 301–302. A jogeset vonatkozásában l. Appl–Schmidt (2014) 193; Rauer–Ertig (2015) 713.

tották a digitális másolat továbbértékesítését.⁶⁸⁴ A bíróság e szerződési feltételeket világosan megfogalmazott, kikényszeríthető klauzuláknak találta. Bár a hangoskönyveket értékesítő weboldal olyan kifejezéseket használt a szolgáltatása keretében, mint „vásárlás” („*Kauf*”), „vételár” („*Kaufpreis*”) vagy „kosár” („*Warenkorb*”), e kifejezések egyike sem bizonyítja, hogy a szolgáltatás a tartalmak adásvételét eredményezte volna. Sőt, egy észszerűen gondolkodó vásárló egyrészt képes lett volna megérteni a szerződési feltételeket (különösen a továbbértékesítés tilalmáról szóló szakaszt), másrészt azt, hogy az utóbb említett kifejezések csupán funkcionálisak.⁶⁸⁵ Mindezekon felül jogpolitikai érvként hozta fel a bíróság, hogy mivel a digitális tartalmakat könnyen lehet másolni, ezért a szerzői jogosultat megilleti az az igény, hogy a műveinek további hasznosítását maga engedélyezze.⁶⁸⁶

Egy másik esetben egy fogyasztóvédelmi szervezet perelt be egy online könyvesboltot annak érdekében, hogy érvényt szerezzen a jogkimerülés tételének az alperes weboldalán keresztül letöltés segítségével értékesített hangoskönyvek vonatkozásában. Az OLG Hamm azonban, az alsóbíróság véleményét követve,⁶⁸⁷ elutasította a felperes kereseti kérelmét.⁶⁸⁸ A bíróság az alperes általános szerződési feltételeit két irányból is elemezte.⁶⁸⁹ Egyrészt megállapította, hogy annak rendelkezései bárki számára, aki minimális technológiai ismeretekkel rendelkezik, világossá és érthetővé tehetők, hogy a szerződő ügyfél kizárólag korlátozott, nem elidegeníthető jogot szerzett a műpéldányok használatára.⁶⁹⁰

A bíróság azt is kiemelte, hogy az általános szerződési feltételek világosan kizárták a hangoskönyvek viszonteladását. Függetlenül attól, hogy az ítélet helytelenül streamingnek⁶⁹¹

684 A szerződés 8. cikkének eredeti szövege szerint: „Unsere Ware sowie alle darin enthaltenen Beiträge sind urheberrechtlich geschützt und mit unhörbaren digitalen Wasserzeichen versehen. Jede Verwertung und Weitergabe an Dritte, die nicht ausdrücklich von Urheberrechtsgesetz zugelassen sind, bedürfen unserer vorherigen Zustimmung (gem. §§ 182, 183 BGB). Im Falle der Zuwiderhandlung behalten wir uns rechtliche Schritte vor, es sei denn, dass bei Vertragsschluss ausdrücklich eine anderweitige Vereinbarung erfolgt ist. Der Käufer der im Portal (...) angebotenen Hörbücher und sonstigen Mediendateien erwirbt lediglich ein Nutzungsrecht, kein Eigentum. Der Weiterverkauf ist untersagt.” L. OLG Stuttgart (2011) 300.

685 Uo., 303.

686 Uo., 302.

687 LG Bielefeld 05.03.2013 (4 O 191/11) 688–694. A jogeset vonatkozásában I. Appl–Schmidt (2014) 193–194; Günther (2014) 225.

688 OLG Hamm 15.05.2014 (22 U 60/13) 853–863. A jogeset vonatkozásában I. Rauer–Ertig (2015) 714.

689 Az általános szerződési feltételek 10. cikk (3) bekezdésének eredeti szövege szerint: „Im Rahmen dieses Angebotes erwirbt der Kunde das einfache, nicht übertragbare Recht, die angebotenen Titel zum ausschließlich persönlichen Gebrauch gemäß Urheberrechtsgesetz in der jeweils angebotenen Art und Weise zu nutzen. Es ist nicht gestattet, die Downloads in irgendeiner Weise inhaltlich und redaktionell zu ändern oder geänderte Versionen zu benutzen, sie für Dritte zu kopieren, öffentlich zugänglich zu machen bzw. weiterzuleiten, im Internet oder in andere Netzwerke entgeltlich oder unentgeltlich einzustellen, sie nachzuahmen, weiterzuverkaufen oder für kommerzielle Zwecke zu nutzen.” Uo., 854.

690 Uo., 856.

691 A „streaming” árfogó kifejezés, amely valamennyi olyan technológiai megoldást felöleli, amelyek online felületeken keresztül – tartós másolat készítése nélkül – teszik lehetővé a médiatartalmak (hagyományosan audio, illetve audiovizuális anyagok) vételét és lejátszását. A streaming technológiának hagyományosan két fajtája ismert: egyrészt az élő, ún. *live streaming*, ami a hozzáférést biztosító oldalán szerzői jogilag nyilvánosságához közvetítésként értelmezhető (például az online rádiók élő közvetítése, az ún. *webcasting*). Másrészt létezik az előre rögzített, rendszerint központi szerveren tárolt tartalmakhoz a felhasználó saját belátása szerint megválasztott helyen és időben történő, vagyis *on-demand*, hozzáférés. Ilyenkor a szolgáltató a lehívásra történő nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel vagyoni jogát érinti magatartásával. A hozzáférő személy oldaláról nézve a streaming mindkét fenti esetben hagyományosan a kizárólagos vagyoni jogok kivételként kezelt ideiglenes többszörözésnek tekinthető. Ez utóbbi bemutatását I. Wandtke – von Gerlach (2013) 676–683. A streaming fogalmát illetően I. továbbá Büscher–Müller (2009) 558.

nevezte a hangoskönyvek tartós példány letöltését eredményező online továbbítását, a WCT és az InfoSoc-irányelv tartalmának fő értelmezési irányát követve az adattovábbítást lehívásra hozzáférhetővé tételnek, és nem terjesztésnek nyilvánította. E következtetés elérése érdekében a tanács egyrészt a hangoskönyvekkel kapcsolatos korábbi joggyakorlatra (épp az OLG Stuttgart fent említett ítéletére), másrészt a lehívásra történő nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel jogát implementáló német szövetségi parlamenti indoklásra hivatkozott.⁶⁹²

A fellebbviteli bíróság ítéletében külön kitért a Baloldal (*Die Linke*) nevű párt frakciója által 2012-ben a Bundestag elé terjesztett törvénytervezetre.⁶⁹³ E dokumentum a német szerzői jogi törvény módosítását indítványozta annak érdekében, hogy a digitális műpéldányok jogszerű vásárlói számára lehetővé tegye a tartalmak eladását, amennyiben az eladó nem őriz meg másolatot a műről, illetve a műpéldányt nem teszi a nyilvánosság számára hozzáférhetővé.⁶⁹⁴ A bíróság úgy találta, hogy mivel a javaslatot 2013-ban elvetette a Bundestag, ezért a jogalkotó a *status quo* megőrzése mellett tette le a voksát.⁶⁹⁵ Végül, de nem utolsó sorban, a bírák ugyancsak kizárták a UsedSoft-döntés követését, tekintettel arra, hogy az más műtípusra vonatkozott, melynek vonatkozásában az EU és Németország szerzői joga is speciális előírásokat tartalmaz.⁶⁹⁶

A német joggyakorlat máig utolsó elemében az OLG Hamburg hagyta jóvá az alsó fokú bíróság azon ítéletét, amely szerint hatályos a perben vitatott, e-könyvekkel és hangoskönyvekkel kapcsolatos ÁSZF továbbértékesítést tiltó rendelkezése. A bíróság megítélése szerint a dUrHG 17. § (2) bekezdése a digitális tartalmakra nem alkalmazható, jogkimerülés híján pedig a hangoskönyvet vagy e-könyvet vásároló ügyfélnek nincs joga a digitális példány továbbértékesítésére sem.⁶⁹⁷

A digitális írói művek viszonteladásával kapcsolatos legújabb jogvita Hollandiából származik. A Tom Kabinet nevű céget 2014 júniusában alapították azzal a céllal, hogy lehetővé váljon a jogszerűen vásárolt, használt, DRM-mentes e-könyvek eladása és vásárlása.⁶⁹⁸ Mindössze nyolc nappal a működés megkezdését követően a Tom Kabinetet per indításával fenyegette meg a holland kereskedelmi könyvkiadók egyesülete (Nederlandse Uitgeversbond), ugyanis szerinte a szolgáltatás jogellenesnek tekinthető, függetlenül attól, hogy a Tom Kabinet az oldalon keresztül értékesített valamennyi e-könyv eladási árának 20%-át az érintett jogosult

692 OLG Hamm (2014) 856–858.

693 Entwurf (2012).

694 A javaslat a következő törvényszöveget javasolta bevezetni: „§17a Weiterveräußerung von Werkexemplaren (1) Vervielfältigungsstücke des Werkes, die vom Berechtigten im Gebiet der Europäischen Union oder eines anderen Vertragsstaates des Abkommens über den Europäischen Wirtschaftsraum im Wege der Veräußerung in Verkehr gebracht wurden, dürfen vom rechtmäßigen Erwerber weiterveräußert werden, soweit dieser keine weitere Vervielfältigung des veräußerten Werkexemplars zurückbehält. (2) Das Recht zur Weiterveräußerung kann nicht vertraglich abbedungen werden. Eine öffentliche Zugänglichmachung von Vervielfältigungsstücken des Werkes durch den Erwerber ist nicht zulässig.” A jelen tanulmánynak nem célja a fenti normaszöveg kritikája. Meg kell ugyanakkor jegyezni, hogy miközben az előterjesztés a jogkimerülés fizikai és immateriális műpéldányok vonatkozásában történő alkalmazását javasolta, addig a fenti normaszöveg ezt a koncepciót nem tükrözi vissza. A szöveg valamennyi eleme levezethető ugyanis a jogkimerüléssel kapcsolatos már meglévő gyakorlati és elméleti ismeretekből.

695 OLG Hamm (2014) 858–859.

696 Uo., 859–861.

697 OLG Hamburg 04.12.2014 (10 U 5/11) 361–365. A jogeset vonatkozásában l. Rauer–Ettig (2015) 714–715.

698 Hoffelder (2014a).

számára fenntartott számlán helyezte el.⁶⁹⁹ Egy sikertelen tárgyalási fázist követően az egyesület eljárást indított az üzemeltetőkkel szemben. Az illetékes bíróság elutasította az ideiglenes intézkedés iránti indítványokat, arra hivatkozva, hogy a UsedSoft-ügyben hozott előzetes döntés alapján nem egyértelmű, hogy az e-könyvek viszonteladását kizárná az európai jog.⁷⁰⁰

Bodewits jelezte, hogy „nagy hangsúlyt helyezett a Tom Kabinet arra, hogy az értékesített e-könyveket vízzel lelassítsa, megelőzendő bármely későbbi visszaélést. Még ha ez nem is szükségképpen elegendő minden jogsértés megakadályozására, az ideiglenes intézkedésről döntő bíró úgy látta, hogy további megelőző intézkedések nem foganatosíthatók a kiadók együttműködése nélkül. A bíró ugyancsak egyértelművé tette, hogy a kiadók a viselkedésükkel, miszerint elutasították a Tom Kabinet modelljében való részvételt, s ehelyett ideiglenes intézkedést kezdeményeztek, a Tom Kabinet jó szándékai ellenére túl messzire mentek.”⁷⁰¹ Az Amszterdami Fellebbviteli Bíróság (Hof Amsterdam) másodfokon ugyanakkor helyt adott az oldal ideiglenes intézkedéssel történő bezárásának. A bíróság azonban érdekes érvelést használt: meglátása szerint ugyanis a UsedSoft-ügyben hozott döntés alkalmazhatósága nem zárható ki e-könyvek továbbadása esetén. A fórum szerint az online értékesítés beilleszthető a terjesztés fogalma alá, a funkcionális egyenlőség elmélete pedig az e-könyvekre nézve is megállja a helyét.

A tanács mindenesetre jelezte, hogy kizárólag rendes tárgyalás tartásával lehet azt megítélni, hogy a Tom Kabinet működése (következésképp a jogkimerülés alkalmazhatósága az e-könyvek viszonteladására) összhangban áll-e az uniós szerzői joggal. Mindezek ellenére a Hof Amsterdam elrendelte a Tom Kabinet bezárását, mivel úgy látta, hogy a felperes hitelesen igazolta, hogy a weboldal jogellenes műpéldányok viszonteladását is lehetővé teszi. A bíróság ezzel együtt hangsúlyozta, hogy a Tom Kabinet mentesülhet az intézkedés hatálya alól, amennyiben igazolja, hogy jogszerű módon biztosítja a tartalmakhoz való hozzáférést. A weboldal erre is tekintettel napjainkban is működik, ott azonban e lehető legszigorúbb ellenőrzés mellett igyekeznek biztosítani, hogy csak jogszerűen vásárolt e-könyveket adhassanak tovább a végfelhasználók.⁷⁰²

Hogy a kérdéskör európai szinten nincs lezárva, a német és a holland nemzeti jog közötti ellentétből is következik. Ugyanakkor tény, hogy bár csekély eséllyel, de rövidesen akár az EUB is választ adhat az e-könyvek viszonteladása vonatkozásában a jogkimerülés alkalmazhatóságára vonatkozó kérdésre. Egy függőben lévő, Hollandiából származó előzetes döntéshozatali eljárás⁷⁰³ keretében ugyanis az előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy „úgy kell-e értelmezni a 2001/29 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését, hogy a művek példányainak az említett rendelkezés értelmében vett első eladását vagy tulajdonjogának más módon való első átruházását jelenti a szerzői jogi védelemben részesülő regények, novellagyűjtemények, életrajzok, úti-, gyermek- és ifjúsági könyvek digitális többszörözött példányainak határozatlan időre történő, online, letöltés útján megvalósuló használatba adása is?” Igaz, hogy e

699 Hoffelder (2014b).

700 District Court of Amsterdam, Nederlands Uitgeversverbond and Groep Algemene Uitgevers v. Tom Kabinet, C/13/567567/KG ZA 14-795 SP/MV, 21 July 2014. L. továbbá Hoffelder (2014c); Bodewits (2014) 10–11; Cuevas (2015a) 8–10.

701 Bodewits (2014) 11.

702 Court of Appeal of Amsterdam, Nederlands Uitgeversverbond and Groep Algemene Uitgevers v. Tom Kabinet, 200 154 572/01 SKG NL:GHAMS:2015:66, 20 January 2015, *Computer Law Review International* 2015/2., 47–50. L. továbbá Cuevas (2015b); Sluiter (2015).

703 Vereniging Openbare Bibliotheken kontra Stichting Leenrecht, Case C-174/15 (előterjesztés), 4. kérdés.

kérdés sorban csak a negyedik, és az indítványozó hágai bíróság csak annyiban keresi erre a választ, amennyiben a korábbi kérdésekre igenlő választ kap. Ezek pedig alapvetően arra vonatkoznak, hogy az uniós jog lefedi-e a digitális műpéldányok haszonkölcsonzését is úgy, hogy az e-könyvek a nyilvánosság számára nyitva álló intézmény szerveréről korlátozott időre, és egyszerre legfeljebb egy személy által hívható le; és ha igen, akkor is fennáll-e ez az eset, ha az eredetileg beszerzett műpéldányok a szerzői jogosult engedélye nélkül kerültek értékesítésre az Európai Unió területén?⁷⁰⁴ Mivel erősek a kétségeink az e kérdésekre, de különösen a másodikra adható igenlő választ illetően, kevésbé tartjuk valószínűnek, hogy uniós szinten ezen ügy mentén kerül majd pont e kérdéskör végére.

A fentiekhez hasonló mélységű joggyakorlatot nem találunk az Egyesült Államokban. Ahogy arra a jogirodalom rámutatott, az amerikai könyvpiar széles körben támaszkodik a licencia-szerződésekre, másrészt hatásos műszaki intézkedésekkel igyekszik technikailag gátját szabni a továbbértékesítéseknek. S bár e szerződéses gyakorlat működőképesnek hat, az elemzők ennek indokolatlanságát hangsúlyozzák. Egyrészt az e vonatkozásban megfigyelhető joggyakorlat következetlen. Egyes bíróságok a bennük foglalt megszorítások okán – az esetleges egyszeri díjfizetés ténye és az időben korlátlan birtokba vétel ellenére is – elfogadják ezeket érvényes szerződésekként.⁷⁰⁵ Más fórumok azonban úgy látják, hogy nem várható el a végfelhasználótól, hogy a „letöltés” ikonra kattintva az ettől az ikontól távol, az adott weboldal más részén elhelyezett EULA licencekkel kapcsolatos részeit is megismerje, és automatikusan elfogadja.⁷⁰⁶ Másrészt – érvelt pl. McKenzie – a megszorító tartalmú felhasználási szerződések kötése révén a szerzői jogosultak olyan kiterjedt monopóliumra tehetnek szert a digitális műpéldányok piacán, amelyet a USCA nem kívánt a részükre biztosítani.⁷⁰⁷ Hasonlóképp, a licencia-szerződések kizárják annak lehetőségét, hogy a végfelhasználók maguk dönthesse- senek arról, kívánnak-e olyan tartalmat vásárolni, amely felett – a használati jognál értéke- sebb – tulajdonjogot szereznek.⁷⁰⁸ McKenzie továbbá úgy látja, hogy az e-könyvek piacán kialakult szerződéses gyakorlat kifejezetten hátrányos pl. a könyvtárak működésére nézve.⁷⁰⁹

2. A digitális jogkimerüléssel kapcsolatos joggyakorlat kritikai elemzése

A fentiekben ismertetett jogesetek kritikai elemzésre szorulnak. Legalább négy különböző kérdés mentén kell megvizsgálni, hogy a bíróságok miként vélekedtek a digitális jogkimerülésről. Elsőként a *licencia kontra adásvétel* kérdésében vetjük össze az ítéleteket. A második pont azt a kardinális témakört járja körbe, hogy a digitális tartalmak interneten keresztül történő értékesítése terjesztésnek vagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételnek minősül-e. Más szavakkal az *esernyő-megoldást* kell szemügyre vennünk. Harmadrészt előkerül, hogy a *digitális tartalmak internetes továbbítása* (migrálása) önmagában akadályozza-e a jogkimerülés érvényesülését. Végül a 4. alfejezet kiemeli, hogy az ítéletek eltérő műtípusokra vonatkoz- tak, s ezért indokolt figyelmet szentelni annak, hogy vajon a UsedSoft-döntés *lex specialis*,

704 Uo., 1. és 2. kérdés.

705 DSC Communications Corp. v. Pulse Communications, Inc., 170 F.3d 1354 (1999).

706 Specht v. Netscape Communications Corp., 306 F.3d 17 (2002).

707 McKenzie (2013) 67–68.

708 Uo., 69.

709 Uo., 69–70.

valamint a *funkcionális egyenlőség* tétele a szoftverektől eltérő művek viszonteladása esetén érvényesülhetnek-e.

Indokolt hangsúlyozni, hogy a fent bemutatott döntéseknek csupán a kisebbsége foglalkozott „vegytisztán” a jogkimerülés digitális környezetben való alkalmazásával. A UsedSoft-ügy *végfelhasználói licencek*, és nem tényleges szoftverek viszonteladásával függött össze. Más német jogesetek számítógépes játékokhoz való hozzáférést biztosító *végfelhasználói fiókok* vagy *eredetiségi tanúsítványok* értékesítésével, *volumenlicencek felosztásával*, vagy a *fizikai hardverek eladásával* foglalkoztak. Ezen eljárások egy része fontos kötelmi jogi vonatkozásokkal is bírt, ahol a szerződéses klauzulák érvényessége, nem pedig magának a digitális fájlnek a viszonteladása volt kétséges. Kizárólag a ReDigi és a Tom Kabinet ügyekben merült fel tisztán a digitális jogkimerülés alkalmazhatósága. E körülmény azonban nem zárja ki, hogy a már bemutatott jogeseteket egyaránt az elemzésünk tárgyává tegyük.

2.1. Licencia kontra adásvétel

Az ítéletek összehasonlítását a licencia kontra adásvétel problematika elemzésével szükséges kezdeni. Licencia alapján a jogvédett mű vagy teljesítmény eredeti példányának vagy másolatának a felhasználására lehet jogot szerezni, és a felhasználási szerződés nem eredményezi az említett mű vagy teljesítmény példányának eladását, illetve a felette fennálló tulajdonjog bármilyen más módon történő átruházását. Következésképp ilyen esetben nem merülhet fel a jogkimerülés tételének alkalmazhatósága.

A UsedSoft-döntésben az EUB kiemelte, hogy egy licencia-szerződés adásvételnek minősíthető, amennyiben a megállapodás alapján a számítógépi program korlátlan időtartamra használható; a szoftver „a szerzői jog jogosultja számára a tulajdonában álló mű példánya gazdasági értékének megfelelő díjazás megszerzését lehetővé tevő vételár megfizetése ellenében” került értékesítésre; továbbá nem elegendő a szerződést licenciának nevezni annak érdekében, hogy a jogkimerülés szabályát a jogosult megkerülje, és a hatályától megfossa.⁷¹⁰

E nézőpont helyességét többen kifogásolták. Stothers szerint pl. nem a bírák feladata, hogy korlátozzák a jogosultakat megillető díjazás mértékét.⁷¹¹ Fontos ugyanakkor megjegyezni, hogy az EUB egyáltalán nem korlátozta a jogosultakat abban, hogy a jogaik értékét szerződéses úton, szabadon meghatározzák. Amit a fórum állított, az pusztán az, hogy a terjesztés joga kimerül, amint a jogvédett tartalmat a jogosult vagy az ő hozzájárulásával más személy *észszerű díjazás ellenében* forgalomba helyezte. Az EUB korábban is amellet érvelt, hogy a jogosultak mindössze észszerű díjazásra tarthatnak igényt, nem a „lehető legmagasabb díjazásra”.⁷¹² Se nem előzmények nélküli, se nem irracionális tehát, hogy az EUB a „díjazási elméletre” támaszkodott az eljárás során.

Ugyanakkor magunk is hangot adunk „különvéleményünknek”. Az EUB nézete szerint ugyanis az *adásvétel megegyezik a materiális és immateriális javak feletti tulajdonjog átruházásával*.⁷¹³ Ez az általános megállapítás nem tekinthető követendőnek. Hogy pontosan mit takar a „tulajdon”, kizárólag az adott ország belső joga alapján dönthető el. Ausztriában pl. a tulajdon

710 UsedSoft kontra Oracle (2012) 49. pont.

711 Stothers (2012) 790. L. továbbá BGH 17.07.2013 (I ZR 129/08) 270–271.

712 FAPL kontra QC Leisure (2011) 108–109. pontok.

713 UsedSoft kontra Oracle (2012) 42. és 49. pontok.

immateriális javakon is fennállhat,⁷¹⁴ ahogy Hollandiában.⁷¹⁵ Ezzel ellentétben áll a német,⁷¹⁶ vagy épp a magyar jog. Az amerikai jog sajátosságát kiválóan igazolja, hogy miközben a hagyományos felfogás szerint a tulajdonjog dolgokon állhat fenn,⁷¹⁷ addig pl. magát a szerzői vagyoni jogokra nézve is elismeri az *ownership* intézményét, valamint e jogot átruházása is általánosságban elfogadott.⁷¹⁸ Az Oracle épp ezért hivatkozott – helyesen, ugyanakkor sikertelenül – a BGH előtt arra, hogy az EUB beavatkozott Németország szabadságába, hogy tulajdonjogi rendszerét maga szabályozza. A BGH által alkalmazott „verbális gimnasztika”, miszerint az EUB nem a tulajdon pontos tartalmát határozta meg, hanem csupán azt, hogy a tulajdonjog átruházása adásvételnek tekinthető, értelmetlen. Az EUB pontosan azt állította, hogy „az »eladás« olyan megállapodás, amellyel valamely személy a vételár megfizetése ellenében a tulajdonában lévő anyagi vagy immateriális javakon fennálló tulajdonjogot egy másik személynek engedi át.”⁷¹⁹

Másrészt viszont a német⁷²⁰ vagy a holland⁷²¹ bírósági gyakorlat szerint a számítógépi programok adásvétel tárgyát képezhetik. A német jogirodalom ugyancsak megerősíti, hogy a szoftverek, akár csak más immateriális javak, eladhatók.⁷²² Igaz ez annak ellenére is, hogy a német BGB vonatkozó előírásaira tekintettel ez a kontraktus nem eredményezi a tulajdonjog átszállását, amelyhez egy absztrakt, dologi jogi ügylet is szükséges. A hangoskönyvekkel kapcsolatos német ítéletek következetesen arra az álláspontra helyezkedtek, hogy a jogkimerülés csak akkor jöhet szóba, ha az alapul fekvő jogügylet keretében a műpéldány feletti tulajdonjog átruházására is sor került.⁷²³ A hangoskönyvek kapcsán pedig, melyek digitális tartalmak, e körülménynek gyakorlatilag nem lehet megfelelni.⁷²⁴

E ponton érdemes egy pillantást vetnünk arra, hogy az Európai Parlament és a Tanács európai adásvételről szóló 2011-es rendelettervezete (Common European Sales Law) miként differenciált a potenciális szerződési típusok között. A Bizottság által előkészített tervezet 5. cikke szerint: „[a] közös európai adásvételi jog az alábbi szerződésekre alkalmazható:

- a) adásvételi szerződések;
- b) digitális tartalom szolgáltatására irányuló szerződések – akár birtokba vehető adathordozón nyújtják azt, akár nem –, amelyet a felhasználó tárolhat, feldolgozhat és újrafelhasználhat, vagy amelyhez hozzáférhet, függetlenül attól, hogy a digitális tartalom szolgáltatására ár megfizetése fejében került-e sor;

714 Ruffler (2011) 378.

715 CWS v. Vendorlink (2015) 60–62.

716 Haberstumpf (2012) 562–567; Zech (2013) 375–381.

717 Uniform Commercial Code §2-106(1) (2015). Vö. Reis (2015) 182.

718 L. USCA §101 (a *transfer of copyright ownership* fogalma kapcsán), valamint §201(d) és §202 (a szerzői jogok átruházása vonatkozásában). Vö. Rigamonti (2009) 21.

719 UsedSoft kontra Oracle (2012) 42. pont.

720 BGH 22.12.1999 (VIII ZR 299/98) Abs. 1–26; BGH 15.11.2006 (XII ZR 120/04) 3. Az Osztrák Szövetségi Legfelső Bíróság 2000-ben hasonló döntést hozott. L. OGH 23.05.2000 4 Ob 30/00s, 249–253. Vö. Appl-Schmidt (2014) 192.

721 Beeldbrigade (2012) 339–353.

722 Hasonlóképp, az új Ptk. is lehetővé teszi, hogy a tulajdon átruházására irányuló ügylet, tipikusan adásvétel vagy ajándékozás tárgya jog vagy követelés is legyen.

723 E vonatkozásban figyelmet érdemel a Corbusier-ügyben hozott előzetes döntés, miszerint: „mivel a 2001/29 irányelv 4. cikkének (1) bekezdése ilyen körülmények között »adásvétellel vagy más módon« történő terjesztésről rendelkezik, e fogalmat az említett szerződésekkel összhangban a terjesztés olyan formájaként kell értelmezni, amelynek magában kell foglalnia a tulajdonjog átruházását.” L. Peek & Cloppenburg (2008) 33. pont.

724 OLG Stuttgart (2011) 351; OLG Hamm (2014) 861–862.

- c) kapcsolódó szolgáltatás nyújtására irányuló szerződések, függetlenül attól, hogy a kapcsolódó szolgáltatásra vonatkozóan külön árról állapodtak-e meg.⁷²⁵

Bár a tervezet nem került elfogadásra, annak tartalmából világosan kitűnik, hogy a Bizottság 2011-ben a tartalom formájától (a hordozó típusától) független, adásvétellel vegyes speciális „szolgáltatásként” tekintett a digitális tartalmak értékesítését biztosító üzleti modellekre. Végső soron – ismételten hangsúlyozva: tervezet szintjén – egyértelműen a *sale* fogalma alá sorolhatók az online piactereken történő vásárlások.⁷²⁶

Ebből a szögből szemlélve az EUB ítéletét, kijelenthető, hogy Németország nemzeti joga tükrében a tanács helytelenül állapította meg, hogy a tulajdonjog az immateriális javak értékesítése során is átruházható. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az ítéletet egészében helytelennek kellene tekintenünk. Nem szabad elfelejteni ugyanis, hogy bár a jogok adásvételét (*Rechtskauf*) – függetlenül bármiféle tulajdon átszállásától – általános jelleggel maga a német BGB teszi lehetővé,⁷²⁷ a német szerzői jogi törvény alapján a jogvédett tartalomra felhasználási jogot a *licenche* vevő csak a *licenche* adó engedélyével ruházhatja át új felhasználó részére.⁷²⁸ Mivel az Oracle végfelhasználói szerződése kifejezetten megtiltotta a vonatkozó felhasználási engedélyek alapján keletkező felhasználási jog továbbértékesítését, illetve a UsedSoft nem a szoftverek műpéldányait vásárolta meg és adta tovább, hanem a licenceket, az EUB érvei félrevezetőnek tűnhetnek. Nem véletlen, hogy akik elvetik az Oracle licenc-szerződéseinek adásvételként való értelmezését, azok a UsedSoft üzleti gyakorlatát *ab ovo* jogellenesnek tekintik a dUrhG alapján.

Az Egyesült Államokból felhozott joggyakorlat ugyancsak komoly ellentmondásokban szenved. Különösen igaz ez a szoftverek piacán, ám a hangfelvételek viszonteladása terén is nehéz biztos következtetésre jutnunk. Sajnos a ReDigi-ítélet nem tárgyalta részletesen a licenc-kontra adásvétel problematikát, habár ennek realitása lett volna. Különösen igaz ez azért, mert nem sokkal a ReDigi-ügyben hozott döntést megelőzően született meg az ítélet az Aftermath-ügyben is. Utóbbi az iTunes-on vásárolt hangfelvételek viszonteladásáról, és ezzel összefüggésben a licenc-kontra adásvétel problematikáról szólt. Az ügy központi kérdését az adta, hogy a Marshall B. Mathers III (művésznevén Eminem) hangfelvételét eredetileg kiadó F.B.T. Records milyen mértékű jogdíjra jogosult az Aftermath Recordstól. Utóbbi cég a hangfelvételek online zeneáruházakon keresztül és csengőhang formájában történő terjesztésének jogait évekkal korábban vásárolta meg az F.B.T. Recordstól. A felek között létrejött szerződés 4(a)(i) pontja szerint az Aftermath minden „eladott” példány⁷²⁹ után 12–20% közötti jogdíjat volt köteles fizetni. A szerződés 4(c)(v) pontja alapján viszont minden – több-

725 COM(2011) 635, 27.

726 Zech (2013) 386–387; Arnerstål (2015) 753.

727 BGB 453. § (1) bekezdés. Vö. Sosnitza (2009) 524–525.

728 dUrhG 34. § (1) bekezdés. Arról nem is beszélve, hogy a licenc-értékesítése esetén nehezen eldönthető kérdés, hogy az új jogszerző jogosult lehet-e a karbantartási szerződés alapján a szoftverfrissítésekre. Göbel, miközben elveti annak a lehetőségét, hogy a jogszerzőt a frissítésekre is jogosultaknak tekintsük, kiválóan jelzi, hogy a szoftver szerzői jogosultja a német jog alapján versenyjogi szankciókkal nézhet szembe, ha indokolatlanul megtagadja a jogszerző használatától a szoftver karbantartását. L. Göbel (2012) 231.

729 A szerződés 16(e) pontja értelmében „[r]ecords [are] all forms of reproductions, whether embodying sound alone or sound together with visual images, manufactured or distributed primarily for home use.” L. F.B.T. Records, LLC, et al. v. Aftermath Records, et al., No. CV 07-3314 PSG (MANx), 2009 WL 137021, 1.

szörözés, terjesztés vagy egyéb felhasználás alapjául szolgáló – „licencelt mesterpéldány”⁷³⁰ és az ahhoz kötődő bevételek után 50% jogdíj jár az F.B.T. Recordsnak.

Az Aftermath többek között az iTunes-t üzemeltető Apple céggel állapodott meg Eminem hangfelvételeinek terjesztéséről. S bár ez a felperes számára jó hír, hisz bevételhez juttatja, utóbbi mértékéről a peres felek között véleménykülönbség alakult ki. A per tárgya nem más volt, mint hogy az iTunesról, illetve más csatornákon keresztül csengőhangként történő értékesítés az „eladott hangfelvétel” vagy a „licencelt mesterpéldányról készített másolat” kategóriájába illeszthető-e. Más szóval 12–20% jogdíj jár-e az F.B.T. Recordsnak, avagy a bevételek fele?

Az első fokon megszületett ítélet az alperesnek kedvezve a csekélyebb részesedés mellett tette le a voksát.⁷³¹ A Ninth Circuit ezzel ellentétben úgy találta, hogy az Aftermath csak egyetlen példányt bocsátott a vele szerződő partnerek rendelkezésére, melyről meghatározatlan számú másolat értékesítése volt lehetséges.⁷³² Vagyis az iTunes sem rendelkezett tartós jelleggel a digitális fájl felett.⁷³³ Végül a forrásfájl digitális hangfájlok formájában letöltésre felkínálás céljából kerültek átadásra, ami megfelelt az eredeti szerződés mesterpéldány licencelésére vonatkozó klauzulájának (mely „bármely egyéb felhasználásról” írt).⁷³⁴ A bíróság konklúziója egyben azt is jelentette, hogy sem az Apple, sem a végfelhasználók nem szereztek tulajdonjogot a zenefájlok felett, mert már maga a forrásfájl is csak egy licencelt⁷³⁵ példány volt.⁷³⁶

Az Aftermath-ítélet precedens értéke egyelőre megkérdőjelezhető. Hasonló ügyben máig nem született másik jogerős döntés. Ez nem azt jelenti, hogy ne indultak volna egyéb perek. Ezek egyik legismertebbikében az amerikai parodista, „Weird Al” Yankovic azért perelte be a Sony Music céget, mert az – egyebek mellett – a digitális értékesítésekből származó bevételekből nem megfelelő arányban részesítette. A felek a jogvitát egyezséggel zárták le.⁷³⁷ Hasonló ügyben sikerült egyezséget kicsikarniuk olyan előadóknak, mint az Allman Brothers vagy a Cheap Trick, illetve jelenleg is jóváhagyás alatt áll a Warner Music Group és a Kathy Sledge-Lightfoot, Gary Wright és Ronny Blakely közötti megállapodás. Mások viszont a bíróságtól várják a magasabb összegű jogdíjak kifizetésének elrendelését.⁷³⁸

A fenti elemzést a ReDigi-ügyben eljáró bíróság – részben az ítéletek megszületése között eltelt csekély időre tekintettel – nem vizsgálta. Jelek mutatnak azonban arra, hogy a körzeti bíróság – az alperes érvelésével összhangban és a jogtudomány számos képviselőjének állás-

730 A szerződés 16(d) pontja alapján „master [is defined as] a recording of a sound, without or with visual images, which is used or useful in the recording, production or manufacture of records.” L. uo.

731 Uo., 1–8.

732 F.B.T. Records, LLC, et al. v. Aftermath Records, et al., 621 F.3d 958 (2010) 964.

733 Uo., 965.

734 Uo., 966.

735 A bíróság szerint „a licencia a szerzői jogosult másik személynek – a jogok átruházása nélkül – adott engedélye arra, hogy az utóbbi olyan magatartást tanúsítson, mely egyebekben a szerzői jogosult kizárólagos joga volna.” Uo., 965.

736 Uo., 965–966. A jogeset elemzését l. Donatello (2012) 76–80; Yu (2014b) 396–397. A döntés felülvizsgálata céljából benyújtott *writ of certiorari* a Legfelső Bíróság elutasította, így az ítélet jogerőre emelkedett. L. Aftermath Records, et al. v. F.B.T. Records, LLC, et al., 131 S.Ct. 1677 (2011).

737 Gardner (2013).

738 Az 1709Blog szerint ez olyan előadókat/zenekarokat, illetve örököseiket érint, mint Toto Kenny Rogers, Peggy Lee, Louis Armstrong, Billie Holiday, Patsy Cline, Ella Fitzgerald, Bill Haley, Mary Martin, Rick James, Rob Zombie, Pearl Bailey, Chuck D., Peter Dinklage, Public Enemy, Sister Sledge, Ras Kass, Dixie Chicks, Whitesnake és Counting Crows. L. Challis (2014).

pontjával megegyezően – az Apple szolgáltatását inkább adásvételnek, semmint licenciának tekintette. Ahogy a bíróság jelezte: „a ReDigi használójának a tulajdonában van a hanglemez, amelyet akkor készített, amikor azt megvásárolta az iTunes-ról, és letöltötte számítógépe me-revlemezére.”⁷³⁹

Mindent egybevetve egyrészt megállapítható, hogy nem tekinthető eredendően hibásnak, hogy az EUB az Oracle licencia-szerződését adásvételnek nyilvánította (még ha a német joggyakorlat ezzel ellentétes példákat is ismer). Egy szerződés ugyanis, amely határozatlan időtartamra biztosítja egy mű birtoklását és használatát, illetve amely a műpéldány gazdasági értékének megfelelő díjazás megszerzését teszi lehetővé, értékelhető adásvételként.⁷⁴⁰ Különösen igaz ez annak tükrében, hogy az EUB az „eladás” kifejezést az uniós szerzői jog önálló fogalmaként kívánta értelmezni. Irreleváns továbbá, hogy az eladó milyen kifejezéseket használ a szerződés megszövegezésekor, hiszen csakis annak tartalma alapján lehet a szerződést értelmezni. Erre is tekintettel amellet érvelünk, hogy az EUB által említett körülmények – melyek alapvetően összhangban állnak az Egyesült Államokból ismert *Wise* és *Softman* ítéletekben foglaltakkal – előbbre valók a jogosult által alkalmazott fenntartások vagy kikötésekkel szemben. Igaz ez annak ellenére is, hogy az Oracle – ellenkező tartalmú felsőbbbíróági döntés vagy jogszabályi rendelkezés híján nem lehetett abban a helyzetben, hogy feltételezze a szoftverkulcsok viszonteladását. (Ha így lett volna, akkor viszont nagyon is valószínűsíthető, hogy e körülmény hatványozottan megjelent volna a cég árképzési stratégiájában.) Mindezekről függetlenül az a következtetés vonható le a fent előadottakból, hogy a digitális tartalmak eladása reális lehetőségnek tűnik az EU jogrendszerében, s e magatartás végső soron beilleszthető a terjesztés tevékenysége alá.

2.2. Terjesztés kontra lehívásra történő nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel

Mivel a jogkimerülés tétele kizárólag a terjesztés joga vonatkozásában alkalmazható, központi jelentősége van annak a kérdésnek, hogy *miként kategorizáljuk a jogvédett digitális tartalmak online platformokon keresztül történő értékesítését.*

Kezdeként érdemes felidézni, hogy az InfoSoc-irányelv szerint „a tagállamok a szerzők számára kizárólagos jogot biztosítanak műveik eredeti vagy többszörözött példányai adásvétellel vagy más módon megvalósuló nyilvános terjesztésének engedélyezésére, illetve ennek megtiltására.”⁷⁴¹ Hasonlóképp az Egyesült Államok szerzői joga a szerzői jogok jogosultjának tartja fenn „a jogvédett művek példányainak és a hangfelvételeinek a nyilvánossághoz való terjesztését adásvétel vagy tulajdonjog másféle átruházása, bérlet, kölcsönzés és haszonkölcsönzés útján.”⁷⁴² Mindkét rendelkezés számára mögöttes szabályként szolgál a WCT terjesztéssel kapcsolatos definíciója. Eszerint „az irodalmi és művészeti alkotások szerzőinek

739 *Capitol v. ReDigi* (2013) 655.

740 A megfelelő díjazás részletekben történő megfizetése sem lehet önmagában akadály a adásvétel megállapításának, mindaddig, amíg ez az összeg nem szolgáltatás ellenértékeként, visszatérő jelleggel, tartósan kerül megfizetésre. Ezenfelül a német jogirodalom is kiáll amellett, hogy a szerződést nem annak elnevezése, hanem annak tartalma szerint kell megítélni. L. Zech (2013) 384–385.

741 InfoSoc-irányelv 4. cikk (1) bekezdés.

742 USCA §106(3).

kizárólagos joga, hogy engedélyezzék műveik eredeti példányának vagy többszörözött példányainak a nyilvánosság számára adásvétel vagy a tulajdonjog egyéb átruházása útján való hozzáférhetővé tételét.”⁷⁴³

Mindezek mellett a WCT/WPPT elfogadása során, az esernyő-megoldás keretében, a szerződő felek arra vállaltak kötelezettséget, hogy az *on-demand* felhasználásokra nézve kizárólagos vagyoni jogot biztosítsanak a jogosultak számára. Ennek megvalósítása – vagyis a kérdéses vagyoni jog kiválasztása és a pontos tartalom meghatározása – kapcsán azonban a szerződő felek széleskörű autonómiával bírnak. Ez annyit jelent, hogy miközben a WIPO Internet-szerződéseinek nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel (*making available to the public*) névvel látta el a kérdéses vagyoni jogot, azt a tagállamok egyáltalán nem kötelesek így hívni. Szabadon beilleszthetik a jogvédelmet a terjesztés, nyilvános előadás vagy nyilvánossághoz közvetítés joga alá. Az EU az InfoSoc-irányelv 3. cikk (1) bekezdésében – a nyilvánossághoz közvetítés aleseteként – a lehívásra történő nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel vagyoni joga alatt helyezte el a WCT/WPPT új rendelkezéseit. Ezzel ellentétben az Egyesült Államok máig nem tesz említést ilyen speciális vagyoni jogról, és az online felhasználásokat a terjesztés és a nyilvános előadás alá sorolja.

Rátérve a vizsgált joggyakorlatra, megállapítható, hogy miközben az OLG Hamm elképzelhetőnek látta az online értékesítés terjesztésként történő kategorizálását, az EUB UsedSoft-döntése teljesen más logika mentén épült fel. Az EUB eredendően ugyanis elfogadta, hogy az adatok interneten keresztül történő továbbítása a nyilvánossághoz közvetítés, illetve az annak aleseteként működő nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel joga alá illeszthető.⁷⁴⁴ Ugyanakkor az EUB – egyéni gondolkodásmódját igazolva – a következőket hangsúlyozta: „a szerzői jog jogosultja részéről a számítógépi program példányának a vevő részére való átadása, amelyhez ugyanezen felek között felhasználói licencszerződés megkötése is társul »a számítógépi program példánya első eladásának« minősül a 2009/24 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének értelmében. (...) [A] tulajdonjog átruházása az ezen irányelv 3. cikke szerinti »nyilvánossághoz közvetítési (...) cselekményt« az említett irányelv 4. cikke szerinti terjesztési cselekménnyé alakítja át, amely – az utóbbi cikk (2) bekezdésében foglalt feltételek fennállása esetén, és a 2009/24 irányelv 4. cikke (2) bekezdésében foglalt »számítógépi program valamely példányának első eladásához« hasonlóan – a terjesztésre vonatkozó jog kimerülését eredményezheti.”⁷⁴⁵

743 WCT 6. cikk (1) bekezdés. Ezzel párhuzamosan – az előadóművészi teljesítmények és a hangfelvételek vonatkozásában – l. WPPT 8. és 12. cikke.

744 Az EUB például következetesen – és helyesen – nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételnek tekinti a streaminget. L. ITV Broadcasting Ltd és társai kontra TVCatchup Ltd, Case C-607/11, ECLI:EU:C:2013:147; UPC Telekabel Wien GmbH kontra Constantin Film Verleih GmbH és társai, Case C-314/12, ECLI:EU:C:2014:192. Utóbbi jogeset vonatkozásában l. Mezei–Hajdú (2014) 33–47. A Kanadai Legfelső Bíróság a streamelést ugyancsak nyilvánossághoz közvetítésnek találta. L. Rogers Communications Inc. v. Society of Composers, Authors and Music Publishers of Canada, 2012 SCC 35, [2012] 2 R.C.S. 283. Az EUB Svensson és a BestWater ügyekben hozott előzetes döntése értelmében azonban a hiperlinkek alkalmazása és az audiovizuális tartalmak beágyazása – „új” nyilvánosság hiányában – nem eredményez nyilvánossághoz közvetítést. L. Nils Svensson and Others kontra Retriever Sverige AB, Case C-466/12, ECLI:EU:C:2014:76; BestWater International GmbH kontra Michael Mebes és Stefan Potsch, Case C-348/13, ECLI:EU:C:2014:2315. E jogesetek vonatkozásában l. Bently et al. (2013); Ficsor (2014b); Ginsburg (2014) 147–148; ALAI (2014) 149–154; Savola (2014) 279–288; Mezei (2015b) 30–39.

745 UsedSoft kontra Oracle (2012) 48. és 52. pontok.

Gyakorlatilag az EUB kétféle internetes felhasználás között tett különbséget. Az *első esetben*, amikor a felhasználás nem vezet tartós másolat készítéséhez, illetve a jogvédett mű példányának értékesítéséhez, nyilvánosság számára hozzáférhetővé tételről beszélhetünk. Erre szolgálhat példaként egy újságcikk megtekintés céljából való elhelyezése egy weboldalon (pl. az Index vagy a *New York Times* honlapján), az *on-demand streaming* (pl. a YouTube, a Pandora vagy a Spotify oldalán keresztül), vagy fájlok P2P fájlcserélő alkalmazásokon keresztül történő megosztása. A *második esetben* a végfelhasználó vételár ellenében tartós másolathoz jut, és azt tartós jelleggel menti a számítógépére vagy más hordozható eszközre. Erre a legjobb példa az iTunes üzleti modellje. Az EUB e második esetkörbe tartozó magatartásokat adásvételnek nyilvánította, következésképp a terjesztés joga alá sorolta.

Több elemző is kritikusan fogadta a fenti szillogizmust.⁷⁴⁶ Első pillantásra helyesnek tűnik az álláspontjuk. A nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel jogát ugyanis – összhangban a WCT/ WPPT előírásaival – az EU az InfoSoc-irányelvvel harmonizálta, és e jog valamennyi műtípus, illetve szerzőik vonatkozásában érvényesül. Ennyiben tehát az InfoSoc-irányelvnek közvetlen relevanciája van a Szoftver-irányelv elemzésekor és a számítógépi programok online továbbítása vonatkozásában. Indokolt ugyanakkor összevetnünk a UsedSoft, a ReDigi vagy épp a Tom Kabinet szolgáltatását a nyilvánossághoz közvetítés jogának pontos megszövegezésével. Az említett felhasználási típus a következők szerint került meghatározásra az irányadó nemzetközi dokumentumokban: „az irodalmi és művészeti alkotások szerzőinek/az előadóművészek/a hangfelvétel-előállítók kizárólagos joga, hogy (...) engedélyezzék (...) a műveiknek/a hangfelvételeken rögzített előadásaiknak/a hangfelvételeiknek vezeték útján vagy vezeték nélkül a nyilvánosság számára oly módon történő hozzáférhetővé tételét, hogy a közönség/nyilvánosság tagjai az említett művekhez/ előadásokhoz/hangfelvételekhez való *hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhassák meg.*”⁷⁴⁷

Habár az érintett cégek üzleti modelljei a nyilvánosság bármely tagja számára hozzáférhető, azonban a konkrét tartalmakhoz való hozzáférés feltételes. Egy fontos körülmény akadályozza a végfelhasználót abban, hogy általa megválasztott helyen és időben jusson hozzá a tartalmakhoz, nevezetesen egy adásvételi szerződés feltételeinek az elfogadása. Végso soron *a jogvédett tartalmak elérése nem on-demand, hanem „fizetős” („pay-walled”).* Ebből a szempontból nem irracionális különbséget tenni a végfelhasználók eltérő internetes magatartásai, vagyis az egyszerű lehívások, illetve az adásvétellel vegyes hozzáférések között (melyek e körülményre is tekintettel már nem a lehívásban megnyilvánuló hozzáférhetővé tétel, hanem a terjesztés joga alá kerülhetnek besorolásra).⁷⁴⁸ Az EUB e meglátás miatt inkább kézzrázást érdemelne, semmint kritikát.⁷⁴⁹

Sajnálatos módon az EUB döntése érdemben nem hasonlítható össze a többi releváns ítélettel, különösen nem a hangoskönyvek viszonteladásával kapcsolatos német jogesetekkel.

746 Vinje et al. (2012) 100; Linklater (2014) 15; Rognstad (2014) 15. Velük ellentétes véleményt képvisel: Senftleben (2012) 2926.

747 WCT 8. cikk; WPPT 14. cikk; InfoSoc-irányelv 3. cikk (1) bekezdés, (2) bekezdés (c)–(d) pontok. (Kiemelés tőlem – M.P.)

748 Hasonló álláspont tükröz Tai (2003) 208–209; Rigamonti (2009) 23.

749 Ezt a nézőpontot már Abbott is a magáévá tette 2000-ben. Szerinte: „As a starting point for analysis, it may be suggested that delivery of a product or service to an end-user over the Internet constitutes a sale or transfer of that product or service to the enduser, just as such sale or transfer would take place in physical space. The end-user/transferee of a musical recording, video or software product would be entitled to transfer that product to another party, just as that end-user/transferee would be entitled to transfer a physical product (e.g., a book).” L. Abbott (2000) 40.

Utóbbiaknál ugyanis a központi tényezőt a felek által kötött szerződések értelmezése képezte, nem a digitális tartalmak továbbításának szerzői jogi aspektusai.

Habár a WIPO Internet-szerződéseit az Egyesült Államok is elfogadta, a szerződéses szöveg nem került átültetésre az amerikai jogrendbe. Sokáig – különösen a fájlcseréléssel kapcsolatos jogviták vonatkozásában – az Egyesült Államok joggyakorlata sem nyújtott segítséget a dilemma feloldásához. Egyes vélemények szerint az Egyesült Államok az Internet-szerződések aláírásával a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel jogát a terjesztés és/vagy a nyilvános előadás jogának keretei közé emelte.⁷⁵⁰ A USCO korábbi vezetője, Marybeth Peters, a Képviselőház bíróságokkal, az internettel és a szellemi tulajdonjogokkal foglalkozó bizottságának úgy nyilatkozott, hogy „egy mű letöltés céljából történő hozzáférhetővé tétele a P2P hálózatok más használói számára a terjesztés és a többszörözés kizárólagos jogát is sérti.”⁷⁵¹ Ismertek ugyanakkor olyan bírói döntések, melyek ennek határozottan ellentmondanak.⁷⁵² A Legfelső Bíróság híres Aereo-döntésében pedig úgy találta, hogy a nyilvánossághoz közvetítési jelleget öltő – engedély nélküli – internetes szolgáltatások a nyilvános előadás jogát sértik.⁷⁵³

A legfrissebb jogirodalmi álláspontok is ebbe az irányba mutatnak. Nimmer a közelmúltban úgy módosította az általa szerkesztett híres szerzői jogi kommentárt, hogy az *on-demand* felhasználások beilleszthetők a terjesztés vagyoni joga alá.⁷⁵⁴ Hasonló következtetésre jutott Menell az amerikai szerzői jogi törvény történeti elemzése útján.⁷⁵⁵ Az e téren megfigyelhető bizonytalanságokat a USCO jelenlegi vezetője, Maria A. Pallante is érzékelte. Pallante anélkül, hogy pontosan erre utalt volna, hangsúlyozta, hogy időszerű volna tisztázni az egyes vagyoni jogok határait.⁷⁵⁶ A USCO 2016. február végén közzétett jelentésében végül úgy látta, hogy a USCA jelenlegi formájában megfelelő védelmet nyújt az internetes felhasználások esetén, s ezért nincs szükség a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel vagyoni jogának átemelésére.⁷⁵⁷ Mindezek tükrében érthető, hogy a ReDigi-ügyben eljáró elsőfokú bíróság a fájlok elektronikus továbbítását a terjesztés joga alá sorolta.⁷⁵⁸

2.3. Új másolat kontra migráció és a forward-and-delete technológiák alkalmazása

Bár az EU (és majdnem valamennyi tagállamának) szerzői joga lehetővé teszi a magáncélú többszörözést, amely magatartás az Egyesült Államok *fair use* tesztje alá is általában beilleszthető, a többszörözés jogának e korlátozása semmi esetre sem teszi lehetővé a jogkimerülés

750 Ficsor (1997) 207–214; Schlesinger (2009) 47–49.

751 Idézi Schlesinger uo., 47–48, 12. lj. E véleménnyel megegyező érvelést követett az alábbi két bírósági ítélet: Universal City Studios Productions LLP, et al., v. Clint Bigwood, 441 F.Supp.2d 185 (2006), 190–191; Motown Record Co., LP, et al., v. Theresa DePietro, 2007 WL 576284 (E.D.Pa.), 3.

752 Atlantic Recording Corporation, et al., v. Pamela and Jeffrey Howell, 554 F.Supp.2d 976 (2008); London-Sire Records, Inc., et al., v. Doe 1, et al., 542 F.Supp.2d 153 (2008); Sony BMG Music Entertainment, et al., v. Joel Tenenbaum, 660 F.3d 487 (2011).

753 American Broadcasting Companies, Inc., et al. v. Aereo, Inc., 134 S.Ct. 2498 (2014).

754 Nimmer (2013) §8.11[C][4][c]; Ginsburg–Treppoz (2015) 347–350.

755 Menell (2012) 201–267.

756 Pallante (2013) 324–325.

757 USCO (2016).

758 Capitol v. ReDigi (2013) 651.

bármiféle szélesítését. Másként megfogalmazva *a jogkimerülés tétele alapján a jogvédett mű példányának jogszerű megszerzőjének kizárólag a tulajdonában tartott (vagy általa birtokolt) „adott példány” továbbértékesítésére van lehetősége*. Bármely „új másolat” készítése a jogelv alkalmazásának kizárásához vezet.

Ez utóbbi gondolat nem utal semmilyen forradalmi újdonságra. Hosszú ideje egyetértenek a szakemberek abban, hogy a digitális tartalmak interneten keresztül történő továbbítása a művek végfelhasználói számítógépen történő többszörözéséhez vezet, és az adatok bármiféle egyéb – akár ugyanazon számítógép merevlemezén történő – továbbítása új másolat készítését eredményezi. Ahogy az Egyesült Államokban elfogadott Zöld Könyv jelezte: „a [USCA] 106(3) [a terjesztés joga] és 109(a) szakaszai [a jogkimerülés tétele] által érintett rendszer szemmel láthatólag kizárólag a »hagyományos« tranzakciókhoz »illik«, ahol fizikai műpéldányok feletti tulajdonjogias érdekek kerülnek elsődlegesen átruházásra. (...) Ezzel ellentétben az elektronikus továbbítások tipikusan másolatok osztódását eredményezi, ahol a továbbító megőrzi a saját példányát, és a címzett új másolatot szerez.”⁷⁵⁹ Ugyanígy fogalmazott az Egyesült Államokban elfogadott Fehér Könyv is: „a jogkimerülés tétele nem teszi lehetővé a műpéldány elektronikus továbbítását (pl. egy számítógépes hálózaton keresztül), mivel a technika jelenlegi állása szerint a továbbító személy megőrzi az eredeti műpéldányt, miközben a címzett az eredetitől eltérő új másolathoz jut.”⁷⁶⁰ Természetesen az az eset, amikor a jogszerű megszerző a műről másolatot készít, melyet annak ellenére megőrizz, hogy a forrás példányt utóbb eladja, a jogkimerülés nyújtotta védelem határain kívül esik. E magatartást nem csak a jogirodalom illeti kritikával,⁷⁶¹ de ismert olyan jogszabály is, amely *expressis verbis* tilalmazza.⁷⁶² Az Egyesült Államok joggyakorlata ugyancsak megerősíti az imént elhangzottakat.⁷⁶³

A jelen kötet tárgyát képező bírósági ítéletek ennek ellenére fontos eltéréseket mutatnak az „új másolat” elméletét illetően. A UsedSoft-ítéletben az EUB jelezte, hogy „mivel a szerzői jog jogosultja nem tiltakozhat azon számítógépi program példányának újraeladása ellen, amelynek vonatkozásában az említett jogosult terjesztési joga a 2009/24 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének értelmében kimerült, meg kell állapítani, hogy az e példány második megszer-

759 Green Paper (2014).

760 White Paper (1995). L. továbbá Ficsor (2002) 184–194.

761 Rothstein et al. (2010) 27; Hartmann (2012) 985; Appl–Schmidt (2014) 197–198.

762 „A szabad felhasználás keretében többszörözött példányok – a könyvtárközi kölcsönzés és a 36. § (5) bekezdésében foglalt eset kivételével – nem terjeszthetők a szerző engedélye nélkül.” L. Sztj. 40. §. „Die Vervielfältigungsstücke dürfen weder verbreitet noch zu öffentlichen Wiedergaben benutzt werden.” L. dUrhG 53. § (6) bekezdés. Hasonló tartalmú törvényt fogadott el a brit Parlament 2014-ben, amelynek értelmében a brit CDPA az alábbi új 28B szakasszal egészült ki: „(8) Copyright in a work is also infringed if an individual, having made a personal copy of the work, transfers the individual’s own copy of the work to another person (otherwise than on a private and temporary basis) and, after that transfer and without the licence of the copyright owner, retains any personal copy. (9) If copyright is infringed as set out in subsection (8), any retained personal copy is for all purposes subsequently treated as an infringing copy.” L. Statutory Instruments 2014 No. 2361 – Copyright Rights in Performances – The Copyright and Rights in Performances (Personal Copies for Private Use) Regulations 2014, 3. cikk. A rendelkezés kritikájával kapcsolatban I. Cameron (2014) 1002–1004; Grisse–Koroch (2015) 562–569. A jogszabályt ugyanakkor a brit High Court megsemmisítette, mivel az a panaszosok szerint nem az InfoSoc-irányelvben foglaltak szerint vezette be a magáncélú többszörözés intézményét, valamint általánosságban kizárta a méltányos díjfizetés kötelezettségét arra hivatkozással, hogy a másolások eredményeként csupán minimális kára származik a jogosultaknak. L. BASCA v. Secretary of State for Innovation and Skills [2015] EWHC 1723 (Admin).

763 Flava Works, Inc., v. Marques Rondale Gunter, et al., 689 F.3d 754 (2012) 762.

zője, valamint az összes későbbi megszerző, a példány »jogszerű megszerzőjének« minősül a 2009/24 irányelv 5. cikke (1) bekezdésének értelmében. Ebből következően a számítógépi program példányának az első megszerző általi újraeladása esetén az új megszerző a 2009/24 irányelv 5. cikkének (1) bekezdése értelmében letöltheti a számítógépére azt a példányt, amelyet az első megszerző adott el neki. Az ilyen letöltést a számítógépi programpéldány szükséges többszörözésének kell tekinteni, amelynek lehetővé kell tennie, hogy az új megszerző a rendeltetési céljának megfelelően használja a programot.⁷⁶⁴

Ha összeolvassuk ezt a gondolatot az EUB azon érvelével, hogy a szoftver letöltése (többszörözése) és az EULA megkötése „elválaszthatatlan egységet” alkot,⁷⁶⁵ akkor úgy tűnhet, hogy az EUB kiszélesítette a jogkimerülés fogalmát. Ez ugyanakkor nem szükségképpen jogos észrevétel. Egyrészt a UsedSoft-ügyben az alperes semmilyen számítógépi programot nem továbbított az ügyfelei irányába, akik, épp ellenkezőleg, a műpéldányokat az Oracle szabadon hozzáférhető weboldaláról tölthették le. Másrészt az EUB e ponton a Szoftver-irányelv nem tagadottan speciális rendelkezésére hivatkozott, miszerint „külön szerződéses kikötés hiányában a 4. cikk (1) bekezdésének a) és b) pontjaiban foglalt cselekményekhez nem szükséges a jogosult engedélye, ha azokra azért van szükség, hogy a számítógépi programot az azt jogszerűen megszerző személy a rendeltetési célnak megfelelően használja, beleértve a hibajavítást is.”⁷⁶⁶ Vagyis *amennyiben a licenckulcs értékesítése érvényes és az „elválaszthatatlan egység” koncepciója helytálló, továbbá a licenckulcs második (és bármely további) megszerzője a szoftver jogszerű megszerzőjének tekinthető, akkor magának a számítógépi programnak a többszörözése is elfogadható.*⁷⁶⁷ Ez utóbbi szillogizmus helytállósága esetén sincs ugyanakkor semmilyen hasonló rendelkezés más műtípusok (különösen hangfelvételek és irodalmi művek) vonatkozásában az európai szerzői jog forrásai között.

A UsedSoft-ítélettel szemben az „új másolat” elméletét követték a német bíróságok az e-könyvek és Hangoskönyvek viszonteladásával kapcsolatos ítéleteikben,⁷⁶⁸ és a ReDigi-ügyet első fokon tárgyaló amerikai szövetségi fórum is.⁷⁶⁹ A témakör problematikáját ugyanakkor hűen tükrözi az utóbbi ítéletből hozható érvelés, miszerint „a 109(a) szakasz továbbra is lehetővé teszi, hogy a jogszerű tulajdonos eladja azt az »adott« hanglemezt, legyen az egy merevlemez, iPod vagy más tárolóeszköz, amelyre a fájl eredetileg letöltötte.”⁷⁷⁰ Hasonló logika mellett foglalt állást az 1995-ös amerikai Fehér könyv,⁷⁷¹ és 2014-es ítéletében az OLG Hamm is.⁷⁷² Habár valamennyi fenti forrás a mindenkor hatályos szerzői jogi szabályok logikus értelmezésén alapul, egyes esetekben *távol maradnak az élet realitásaitól*. Teljesen helytálló, hogy a jogvédett tartalmak közvetlenül letölthetők külső merevlemezre, pen-drive-ra, okos telefonra, mp3-lejátszóra stb. Az átlagos felhasználók azonban, akik számára ismeretlenek a szerzői jogi nüanszok, a leggyakrabban asztali számítógépük (laptopjuk) merevlemezére töltik le a fájlokat, és innen készítene újabb másolatot más adathordozókra.

764 UsedSoft kontra Oracle (2012) 80–81. pontok.

765 Uo., 44. pont.

766 Szoftver-irányelv 5. cikk (1) bekezdés.

767 Göbel szerint az EUB döntése kiszélesítette a Szoftver-irányelv 5. cikk (1) bekezdésének eredeti rendeltetését. Szerinte ugyanis utóbbi alapvetően a *már rendelkezésre álló* szoftver rendeltetési célnak megfelelő használatát tette lehetővé, miközben az EUB a szoftver megszerzését is jogszerűnek ismerte el. L. Göbel (2012) 230.

768 OLG Stuttgart (2011) 301; OLG Hamm (2014) 855–857.

769 Capitol v. ReDigi (2013) 649.

770 Uo., 656.

771 White Paper (1995) 93.

772 OLG Hamm (2014) 857.

Sőt, alkalmasint előbb a számítógép merevlemezén belül, ám egy másik mappába mozgatják a tartalmakat. Továbbá egyes készülékeket, így különösen az Apple által gyártott eszközöket (pl. iPod, iPad, iPhone) a számítógéphez kell csatlakoztatni annak érdekében, hogy az iTunes program szinkronizálni tudja a felhasználói fiókot a készülékkel. Számtalan olyan eset képzelhető el tehát, amikor az adathordozó csak közvetlenül, illetve másodlagosan tartalmazza a fájlokat, melyek azonban semmi esetre sem egyeznek meg az eredetileg megvásárolt, „adott” („*that particular*”) műpéldánnyal – jogszerűségük mégsem kérdőjelezhető meg.⁷⁷³

Valamennyi fenti megjegyzés egy másik, nem kevésbé jelentős kérdéshez vezet minket, melyet a legjobban a ReDigi-ügyből ismert migráció tevékenysége, a *forward-and-delete* technológiák alkalmazása és az ezekből fakadó problémák testesítenek meg. A ReDigi eredeti modellje szerint az iTunes-on keresztül jogszerűen vásárolt, és a vásárló merevlemezére letöltött hangfelvételek (és a kapcsolódó metaadatok) a Cloud Lockerre történő továbbítással egyidejűleg törlésre kerültek. Tehát bármely időpontban mindössze egyetlen példánya létezett a fájlnak.

A *forward-and-delete* technológiákat az 1995-ös amerikai Fehér Könyv még határozottan elutasította.⁷⁷⁴ Néhány évvel később e technológiák elfogadása iránt egy lehetetnyivel nagyobb nyitottságot mutatott a USCO. A DMCA Section 104 Report a technológia akkori állására tekintettel mégis bizonytalannak találta a *forward-and-delete* megoldások alkalmazhatóságát,⁷⁷⁵ s ezért a Hivatal igazgatója elvetette, hogy a jogkimerülés tételét ezen az alapon módosítsák.⁷⁷⁶ A jelentés kiemelte, hogy „a »*forward-and-delete*« technológiákra való támaszkodás sem kínál megoldást. Jelenleg nincs ilyen elérhetőnek tűnő technológiai megoldás. Még ha azt is feltételezzük, hogy a jövőben kidolgozásra kerülne ilyen, a technológia robosztus, tartós és könnyen kezelhető kellene, hogy legyen. S mint ilyen, valószínűleg drága lenne, melynek költségét a szerzői jogosultaknak kellene viselniük, esetleg a fogyasztókra kellene hárítani. Még ebben az esetben sem volna valószínű, hogy a technológia száz százalékban megbízható volna. A szerzői jogok egy drága technológiai megoldás alkalmazásával való megnyirbálása arra ösztönözné a jogosultakat, hogy egyáltalán ne alkalmazzák ezt a megoldást. Másrészt viszont ártalmas lehetne a piacra nézve a 109. szakasz hatókörének a hatásos műszaki intézkedések alkalmazásával párhuzamosan történő kiterjesztése. Ezzel ugyanis arra kényszerítenénk a jogosultat, hogy válasszon a igencsak megugró költségek, az online jogsértések jelentősen megnövekedő veszélyei, vagy az online piaci szolgáltatások mellőzése között.”⁷⁷⁷

A *forward-and-delete* technológiák ugyanakkor jelentős fejlődésen mentek keresztül 2001 óta. Habár továbbra is visszatérő jelleggel – és előszeretettel – kérdőjelezi meg e módszerek hatékonyságát,⁷⁷⁸ ez a megközelítés mesterkéltnek tűnik. Sosem volt olyan technológia, se

773 Kawabata (2014) 75–76.

774 White Paper (1995) 93–94.

775 DMCA Section 104 Report (2001) xix. Vö. Reese (2003) 581–583; Long (2008) 1189–1190; Reis (2015) 182–185.

776 DMCA Section 104 Report (2001) 97–101.

777 Uo., 98.

778 OLG Stuttgart (2011) 302; Capitol v. ReDigi (2013) 650–651. L. továbbá Hess (2013) 2001–2011. 2014-ben az Európai Bizottságnak a szerzői jog reformjával kapcsolatos nyilvános konzultációja keretében merült fel e kérdés: „this raises difficult questions, notably relating to the practical application of such an approach (how to avoid re-sellers keeping and using a copy of a work after they have ‘re-sold’ it – this is often referred to as the ‘forward and delete’ question) as well as to the economic implications of the creation of a second-hand market of copies of perfect quality that never deteriorate (in contrast to the second-hand market for physical goods).” Public Consultation (2014) 13. A kérdésre érkező tagállami válaszok rendre elutasítónak bizonyultak.

analóg, se digitális, amely képes lett volna a védett tartalmak használatát ellenőrzés alatt tartani. A hatásos műszaki intézkedések [akár „*digital rights management*” (DRM), akár „*technological protection measures*” (TPM) névvel illetjük őket] bevezetése nem eredményezett áttörést, hogy a lehető legfinomabban fogalmazzunk.⁷⁷⁹

A *forward-and-delete* technológiák elmúlt évtizedben tapasztalt fejlődése számtalan kiváló példán keresztül igazolható. A ReDigi által kifejlesztett modellt többek is könnyen megkerülhetőnek titulálták, ám ez a vélemény egyoldalú. Igaz, hogy a végfelhasználóknak lehetősége nyílt, hogy a szolgáltatás alkalmazását megelőzően a tartalmaikat adathordozókra mentseék, ugyanakkor e készülékek is csak annyiban voltak használhatók probléma nélkül, amennyiben soha többé nem szinkronizálta őket a felhasználó azzal a számítógéppel, amelyre a ReDigi Media Manager szoftverét telepítette. S bár a felhasználó talán elfelejti, hogy kimásolta a tartalmat az adathordozóra, ám a Media Manager nem felejt. A felhasználói fiók felüggesztésének réme pedig kellően szigorú szankciónak tűnik ahhoz, hogy elriasszon bárkit az esetleges visszaélészerű magatartástól.

Más cégek, így pl. az Apple és az Amazon is, jelentős lépéseket tettek afelé, hogy a „digitális használt piacok” világában színpadra lépjenek.⁷⁸⁰ A szolgáltatásaik jogszerűségét biztosítandó mindkét cég szabadalmi oltalmi bejelentést terjesztett elő a USPTO-nál. Az Amazon találmányára nézve a USPTO 2013 januárjában bocsátotta ki a szabadalmat.⁷⁸¹ Az Apple 2011-ben benyújtott, majd 2013 márciusában nyilvánosságra hozott szabadalmi bejelentése még elbírálás alatt áll.⁷⁸² Mindkét rendszer alapját az online piactéren keresztül értékesített tartalmaknak a forrás számítógépről történő párhuzamos törlése, továbbá a vételár meghatározott százalékának a jogosult részére történő megőrzése adja. Az Amazon szabadalma továbbá mesterséges korlátot állít fel a forrásműről utóbb készíthető műpéldányok számát illetően, garantálva ezzel az eredeti mű egyfajta „digitális öregedését”.⁷⁸³ Az Apple szabadalma ugyanakkor – ellentétben az Amazon által tervezettekkel, hasonlóan a ReDigi rendszeréhez – díjfizetést ír elő valamennyi eladott másolat után a szerzői jogosult(ak) részére.⁷⁸⁴ Egy másik példa szerint az IBM ugyancsak szabadalmi oltalmat igényelt az ún. öregedő fájlrendszerre (*Aging File System*), amely alapján „az öregedő fájlrendszerben tárolt adatok bármiféle külső

779 Yu (2006) 13–77.

780 Capobianco (2013) 420–422; Soma–Kugler (2014) 449–453.

781 A U.S. Patent No. 8,364,595 sorszámon kiadott szabadalom absztraktja a következők szerint összegzi az Amazon találmányát: „[a]n electronic marketplace for used digital objects is disclosed. (...) When the user no longer desires to retain the right to access the now-used digital content, the user may move the used digital content to another user’s personalized data store when permissible and the used digital content is deleted from the originating user’s personalized data store.” Idézi Reis (2015) 205. L. továbbá Soma–Kugler (2014) 452.

782 A 20130060616. sorszámu szabadalmi bejelentés absztraktja szerint: [t]echniques are provided for managing access to a digital content item (such as an ebook, music, movie, software application) to be transferred from one user to another. The transferor is prevented from accessing the digital content item after the transfer occurs. The entity that sold the digital content item to the transferor enforces the access rights to the digital content item by storing data that establishes which user currently has access to the digital content item. After the change in access rights, only the transferee is allowed access to the digital content item. As part of the change in access rights, the transferee may pay to obtain access to the digital content item. A portion of the proceeds of the ‘resale’ may be paid to the creator or publisher of the digital content item and/or the entity that originally sold the digital content item to the original owner.” A bejelentéssel összefüggésben l. Etherington (2013); Owen (2013).

783 Capobianco (2013) 422.

784 Figliomeni (2014) 222.

beavatkozás nélkül ahhoz hasonlóan öregednek, ahogy a papír vagy egy fotó.”⁷⁸⁵ Egyelőre sem az Amazon, sem az Apple nem indította még el az említett *forward-and-delete* technológiára épülő üzleti modelljét,⁷⁸⁶ és az IBM szabadalmát sem hasznosítják a gyakorlatban, sőt azok gazdasági hatékonysága is kétséges. Ennek ellenére a tény, hogy e vonatkozásban sikerrel igényelhető szabadalmi oltalom, valószínűvé teszi, hogy léteznek olyan megoldások, amelyek biztosítják a digitális tartalmak internetes viszonteladásának hatékony ellenőrzését.

Ezen fejlemények tükrében tökéletesen egyet kell értenünk Karjala gondolatával, aki szerint „semmi különbség nincs a szerzői jogosult oldaláról nézve aközött, hogy a törlésre az egész tartalom vagy már egy-egy byte továbbítását követően kerül sor, amint maga az eljárás véget ért. Mégis, ha a byte-onkénti törlésre alapozott, automatikus törlést is tartalmazó eljárást engedély nélküli többszörözésnek tekintjük, akkor a jogkimerülés tétele gyakorlatilag halott betű a digitális korban.”⁷⁸⁷ Hasonlóképp, Spedicato úgy vélte, hogy „a szerzői jogosultak nem hivatkozhatnak kizárólagos jogaikra annak megakadályozása érdekében, hogy a jogvédett művet jogszerűen megvásároló személy a művet továbbértékesítse. Következésképp a jogosultak nem akadályozhatják meg, hogy a jogszerű vásárló a művet többszörözze vagy másként használja, amennyiben erre a mű eladása céljából funkcionális szempontból szükség van.”⁷⁸⁸

A vagyoni jogok merev alkalmazása annak veszélyét is magában hordozza, hogy egyes vállalkozások alternatív technológiai megoldásokat fejlesztenek ki, amelyekkel megkerülhetik a törvény betűit. Egy kiváló példa máris hozható erre. A ReDigi új, módosított modellje, a ReDigi 2.0 leginkább abban tér el a korábbi modellhez képest, hogy a rendszer használói az iTunes oldaláról jogszerűen megvásárolt tartalmakat automatikusan és közvetlenül a ReDigi szervereire, saját Cloud Locker fiókjukba menthetik le. Ezen „első letöltést” valamennyi korábban említett forrás (különösen a US Green Paper és US White Paper) a megvásárolt tartalom továbbításának jogszerű formájaként ismeri el. Következésképp a ReDigi 2.0 alkalmazásakor nem kerül sor közbülső többszörözésekre, se a tartalom felhőbe történő feltöltésekor, se az új vásárló által a saját számítógépére történő letöltésekor. Mindössze a tartalomra utaló metaadatok (a *pointer*) kerülnek felülírásra. Ennek folyamánként az új vásárló szerzi meg a tartalomhoz való hozzáférés jogát, miközben az eredeti vásárló e jogot elveszíti.

Ez a modell nem mond ellent az „új másolat” elméletének, miközben az új vásárló saját számítógépére történő utólagos letöltés, és bármely ezt követő, saját tulajdonban lévő adathordozóra történő másolás/szinkronizálás esetén az EU-ban az InfoSoc-irányelv által harmonizált magáncélú többszörözés, az Egyesült Államokban pedig a *fair use* teszt⁷⁸⁹ nyújt biztos védelmet. Ha pedig a végfelhasználó magatartása *fair use*-nak tekinthető, akkor a ReDigi a Legfelső Bíróság által a Sony v. Universal ügyben kifejlesztett *staple article of commerce* teszt oltalma alatt áll. Ez utóbbi, amelyet a főbírák a szabadalmi jog világából emeltek a szerzői jog gyakorlatába, a következők szerint hangzik: „egy másolásra szolgáló készülék értékesítése, akár csak más kereskedelmi termék eladása, nem eredményez közreműködői felelősséget, amennyiben a terméket széles körben használják jogszerű, megtámadhatatlan célokra, vagy

785 US Patent No. 20110282838 (a szabadalmi bejelentés napja: 2010. május 14.). A szabadalommal összefüggésben l. Hess (2013) 2006; Figliomeni (2014) 243.

786 Riehl–Kassim (2014) 805–807.

787 Karjala (2013) 255.

788 Spedicato (2015) 56.

789 Soma–Kugler (2014) 445–449.

egyébként önmagában véve is alkalmas jelentős, nem jogsértő felhasználásokra.”⁷⁹⁰ E tételt számtalan ügyben követték már az amerikai szövetségi bírák, ide értve digitális szerzői jogi ügyeket is.⁷⁹¹

2.4. Eltérő műtípusok, a *lex specialis* és a funkcionális egyenlőség elmélete

A fentiekben elemzett jogesetek az érintett műtípus és annak jogosultja tekintetében is jelentős diverzitást mutattak. Ezt az eltérést hagyományosan abból a nézőpontból szokás tárgyalni, hogy vajon a számítógépi programokra vonatkozó előírások speciálisnak tekinthetők-e (*lex specialis*), illetve hogy a szoftverek szerzőinek és/vagy előállítóinak a terjesztési jogát érintő jogkimerülést a többi műtípus jogosultját (különösen a zeneszerzőket, előadóművészeket, hangfelvétel-előállítókat, irodalmi művek szerzőit, filmek szerzőit és filmelőállítókat) megillető terjesztési jogot korlátozó jogkimerüléstől eltérően kell-e vizsgálni.

Első pillantásra a negatív válasz tűnik helyesnek. A számítógépi programokat ugyanis az irodalmi művekre vonatkozó előírásokkal azonos módon rendeli védelmezni a nemzetközi szerzői jog.⁷⁹² Közelebbről nézve azonban, különösen az EU-s szabályozásra tekintettel, a válasz mégsem tűnik annyira egyszerűnek. A Szoftver-irányelv számos jelentős ponton eltér az irodalmi művekre vonatkozó védelemtől.⁷⁹³ Ugyanezt támasztja alá a tény, hogy számos országban a szoftverekre vonatkozó előírásokat az irodalmi művekre irányadó passzusoktól elkülönítetten iktatták a szerzői jogi törvénybe.⁷⁹⁴ Továbbá a jogkimerülés tételét illetően a Szoftver-irányelv nem tesz különbséget a materiális és immateriális példányok között, ellentétben az InfoSoc-irányelv 4. cikk (2) bekezdésével, amely kifejezetten a mű eredeti vagy többszörözött *példányáról* (*object*) tesz említést. Ugyanezt támasztja alá az InfoSoc-irányelv (29) preambulumbekkezdése is. Ez utóbbi eltérést indokolhatja, hogy a szoftver – mint a digitális művek archetípusának – használata teljesen független az eredeti hordozó sorsától. Ehhez hasonlóan – egészen sajátosan – szerzői jogi védelem illeti mind a forrás-, mind a tárgykódot.⁷⁹⁵

Az EUB helyesen jelezte, hogy „a számítógépi program CD-ROM-on vagy DVD-n történő eladása gazdasági szempontból hasonló a számítógépi program internetről való letöltéséhez. Az online átadás ugyanis funkcionálisan egyenértékű az anyagi adathordozó átadásával.”⁷⁹⁶ Sőt, ez az észrevétel nem csupán gazdasági, hanem technológiai szempontból is tökéletesen

790 Sony v. Universal (1983) 417–418.

791 RIAA v. Diamond (1999) 1074–1075, 1079; Cartoon Network v. CSC Holdings (2008) 130–133.

792 TRIPS Egyezmény 10. cikk; WCT 4. cikk; Szoftver-irányelv 1. cikk (1) bekezdés. Az is tény azonban, hogy e kiinduló pont ellenére a számítógépi programalkotások szerzői jogi védelmének tartalma jelentős eltérést mutat az irodalmi műveket megillető védelem tartalmától.

793 L. különösen a szoftverrel kapcsolatos specialis korlátozásokat és kivételeket: Szoftver-irányelv 5–6. cikkek.

794 L. pl. a magyar (Szjt. 58–60. §), a német (dUrhG 69a–69g §) vagy az osztrák szerzői jogi törvényt (öUrhG 40a–40e §).

795 L. TRIPS Egyezmény 10. cikk; „a számítógépes programok (...) akár forrás kód akár tárgyi kód formában védettek”; WCT 4. cikk: „a védelem kiterjed a számítógépi programokra, függetlenül attól, hogy milyen módon vagy formában kerülnek kifejezésre.” L. továbbá a WCT 4. cikkéhez fűzött Közös nyilatkozatot: „annak a védelemnek a terjedelme, amelyet a számítógépi programoknak az e Szerződés 4. cikke biztosít, a 2. cikkben foglaltakra is figyelemmel, összhangban áll a Berni Egyezmény 2. cikkével és megfelel a TRIPS Megállapodás vonatkozó rendelkezéseinek.”

796 UsedSoft kontra Oracle (2012) 61. pont.

helytálló. Mivel a forráskódot be kell táplálni a számítógép memóriájába a program használata céljából, irrelevánsnak tűnik, hogy a kód (és következésképp a jogvédett tartalom) egy DVD-ről vagy az internetről lehívásra hozzáférhetővé tett fájlön keresztül került a számítógépre. A szoftver számítógépre történő többszörözése (installálása) elengedhetetlen, és ebből is következően jogszerű.⁷⁹⁷

A fenti logika mégsem hibátlan. Az EUB érvelése az uniós *acquis communautaire* feltűnő problémájára is felhívja a figyelmet. A bírák szerint ugyanis „a 2009/24 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének az egyenlő bánásmód elvének fényében való értelmezése azt támasztja alá, hogy a terjesztési jog említett rendelkezés szerinti kimerülése a számítógépi program példányának a szerzői jog jogosultja vagy az ő hozzájárulásával más által az Unión belüli első eladása után következik be, függetlenül attól a kérdéstől, hogy az eladás az említett program anyagi vagy immateriális példányára vonatkozik.”⁷⁹⁸ Attól függetlenül, hogy vajon a terjesztés joga alkalmazható-e a számítógépi programok online továbbítására, az EUB talán szándékosan elvakította magát,⁷⁹⁹ vagy talán csak tévedett, amikor a WCT vonatkozó Közös nyilatkozatát figyelmen kívül hagyta. Mivel a WCT nem tartalmaz semmilyen speciális rendelkezést a számítógépi programok terjesztése, illetve e jog kimerülése vonatkozásban, a WCT alapján a szoftverekre is az általános előírások alkalmazandók. A terjesztés WCT-ben meghatározott joga valóban minimum-jogként értékelendő, vagyis a szerződő felek az egyezményben foglaltaknál szélesebben is meghatározhatják e jog kereteit, akár csak e jogok korlátait.⁸⁰⁰

Bármely olyan érvelés ugyanakkor, amely szerint a WCT 6. cikkéhez fűzött Közös nyilatkozat nem alkalmazandó a számítógépi programok európai szabályozására, mivel az előbbtől eltérő tartalmú Szoftver-irányelv a WCT elfogadását megelőzően került megalkotásra, következésképp az uniós norma – a jogkimerülés tekintetében – *lex specialis*, félrevezető. Az EU a WCT előírásait az InfoSoc-irányelv keretében tette az uniós jogrend részévé.⁸⁰¹ Ez utóbbi irányelv harmonizálta első ízben az EU tagállamaiban az általános terjesztési jogot, és ehhez kapcsolódóan az általános hatókörű jogkimerülést. Ezen előírások egyike tekintetében sem alkalmazott az uniós jogalkotó a műtípusoktól/jogosultaktól függő eltéréseket. Való igaz, hogy az InfoSoc-irányelv „nem érinti a 91/250/EGK irányelv védelemről szóló különös rendelkezéseit,”⁸⁰² ugyanakkor „ez az irányelv az e területen elfogadott hatályos irányelvekben – így különösen a 91/250/EGK (...) irányelvben – megfogalmazott alapelveken és szabályokon nyugszik, azokat továbbfejleszti, illetve az információs társadalom összefüggésébe helyezi őket. Ezen irányelv rendelkezései – hacsak az eltérően nem rendelkezik – az említett irányelveket nem érintik.”⁸⁰³ Az InfoSoc-irányelv (29) preambulumbekkezdése pont ilyen eltérő rendelkezésnek tűnik. Következésképp a jogkimerülés elvének a szoftverek immateriális formában értékesített példányaira változatlan tartalommal történő alkalmazása ellentétben áll a nemzetközi – és ennek folyományaként az uniós – szerzői jog rendelkezéseivel.⁸⁰⁴ Az előzetes döntés

797 Szoftver-irányelv 5. cikk (1) bekezdés.

798 UsedSoft kontra Oracle (2012) 61. pont.

799 Ahogy Schulze jelezte: „a bíróság »tudatosan« értelmezte a jogot az adott cél elérése érdekében.” L. Schulze (2014) 11.

800 von Lewinski (2008) 452., 17.61. pont; Rosati (2015) 675.

801 InfoSoc-irányelv (15) preambulumbekkezdés.

802 InfoSoc-irányelv (50) preambulumbekkezdés. L. továbbá uo., 1. cikk (2) bekezdés (a) pont.

803 InfoSoc-irányelv (20) preambulumbekkezdés.

804 Rognstad (2014) 9–10. Ezzel ellentétben I. Ruffler (2011) 379; Göbel (2012) 230.

ezen ellentmondását annak ellenére sem szabad elfogadnunk, hogy a luxembourgi fórum az egyenlő bánásmód elvére alapozta érvelését.⁸⁰⁵

A Parlament és a Tanács 2009-ben újrakodifikálta a Szoftver-irányelvet. A tény, hogy ekkor sem került átemelésre a WCT műtípus-semleges Közös nyilatkozata, alapvetően az uniós jogalkotó hibája, és nem ad alapot annak feltételezésére, hogy e vonatkozásban az EU speciális rendelkezéseket tarthatna fenn a szoftverekre vonatkozó terjesztési jog kimerülését illetően. Sőt, megfordítva ezt az érvelést, kijelenthető, hogy az uniós jogalkotó azzal, hogy a Szoftver-irányelvet e vonatkozásban nem módosította, ténylegesen az InfoSoc-irányelv primátusát ismerte el. Felmerül továbbá a kérdés, hogy a funkcionális egyenlőség elmélete irányadó-e a szoftvertől eltérő műtípusokra is? Helyesen alkalmazta-e az amerikai szövetségi bíróság, illetve a stuttgarti és hammi fellebbviteli fórum a jogkimerülés tételét a hangfelvételek, e-könyvek és hangoskönyvek internetes viszonteladása vonatkozásában? Esetleg a Tom Kabinet ügyben eljáró holland fórumnak van igaza?

Ha visszatekintünk egy pillanatra az EUB álláspontjára, miszerint a számítógépi programok online továbbítása gazdasági (egyúttal technológiai) értelemben funkcionálisan megegyezik a tartalom fizikai adathordozón történő értékesítésével, akkor egyértelműen egyet kell értenünk az amerikai és német bíróságokkal. A hangfelvételek (ide értve a hangoskönyveket is) és az e-könyvek többféle módon hasznosíthatók. A konkrét hasznosítás – és az érintett vagyoni jog – minden esetben szorosan függ az alkalmazandó technológiától és magától a hordozótól, miközben a forrástartalom pontosan ugyanaz marad, vagyis a különböző felhasználások egymás gazdasági vetélytársai lehetnek. Az EUB ítéletének parafrázisával élve: „a hangfelvétel, hangoskönyv vagy e-könyv CD-ROM-on vagy DVD-n történő eladása gazdasági szempontból nem hasonlít a hangfelvétel, hangoskönyv vagy e-könyv internetről való letöltéséhez. Az online átadás funkcionálisan nem egyenértékű az anyagi adathordozó átadásával.”

Technológiai szempontból pontosan ugyanerre a következtetésre juthatunk: ellentétben a szoftverekkel, a hangfelvételek, hangoskönyvek és e-könyvek felhasználása semmilyen beavatkozást (installálást) nem feltételez a felhasználó részéről. Ahogy azt amerikai szerzők jeleztek: „a fizikai hordozó, amelyet a szoftver található, más funkcióval bír, mint egy papír alapú könyv: nevezetesen a mű többszörözését teszi lehetővé. Más szavakkal, a technológia jelenlegi állása szerint a szoftvert nem azon a hordozón keresztül használjuk, amelyen az első ízben rögzítésre került. Ehelyett a felhasználó számára szükséges, hogy a szoftvert egy másik helyre, méghozzá egy merevlemezre másolja.”⁸⁰⁶ Más műtípusok esetén azonban hiányzik ez a funkció, még pontosabban a fizikai műpéldány funkciója más, nevezetesen a közvetlen műélvezet. Az EU-s jogforrások mechanikus értelmezése is erre engedhet következtetni. Míg ugyanis a Szoftver-irányelv a már említett 5. cikk (1) bekezdésében jogszerűnek fogadja el a számítógépes programok első többszörözését, addig ezzel egyenértékű előírást az InfoSoc-irányelv nem tartalmaz.⁸⁰⁷

A Kanadai Legfelső Bíróság egyik nevezetes ítélete ezzel teljesen ellentétes álláspontra helyezkedett. Az *ESA v. SOCAN* ügyben hozott többségi döntés szerint „nincs gyakorlati különbség egy tartós műpéldány bolti megvásárlása, levél útján történő kézhezvétele, vagy egy ezekkel megegyező másolat internetről történő letöltése között. Az internet nem több egy tech-

805 Linklater épp az egyenlő bánásmód (hiánya) irányából kritizálta az előzetes döntést. L. Linklater (2014) 18.

806 Rothstein et al. (2010) 26.

807 Günther (2014) 222; Cistaro (2016) 145.

nológiai közvetítőnél, amely egy adott mű tartós példányait juttatja el a végfelhasználóhoz.”⁸⁰⁸ A többségi vélemény a jogosultak és felhasználók érdekei közötti egyensúly,⁸⁰⁹ valamint a technológia-semlegesség érvényesítését tükrözi. Ahogy a tanács fogalmazott: „a technológia-semlegesség elve szükségessé teszi, hogy ellentétes tartalmú parlamenti szándék hiányában a szerzői jogi törvényt olyan módon értelmezzük, hogy ezzel elkerüljük a jogvédelem újabb szintjeinek a kiépítését és díjfizetési kötelezettség megállapítását pusztán a művek végfelhasználókhoz történő eljuttatásának módjára tekintettel. Ezzel ellentétes döntés ténylegesen a sokkal hatékonyabb, internet-alapú technológiák használatára róna fölösleges terheket.”⁸¹⁰

Az eddig elhangzottakat összefoglalva kijelenthetjük, hogy *a hatályos nemzetközi szerzői jog alapján nem a mű típusától függ, hogy alkalmazható-e a jogkimerülés, hanem a hordozótól, amelyen azt elsőként forgalomba hozták.* Vagyis irreleváns, hogy vajon szoftver, irodalmi mű, vagy hangfelvétel képezi-e tárgyát a viszonteladásnak. A kérdés csupán annyi, hogy az eredeti műpéldányt materiális vagy immateriális formában terjesztették-e. Végso soron *ez az a pont, ahol az EUB előzetes döntése túlterjeszkedett a nemzetközi normák által szabott kereteken.*

Egy további nézőpontot egészen figyelmen kívül hagyott az EUB a UsedSoft-ügy elbírálása során. Ez a következők szerint foglalható össze: miként kell eljárni abban az esetben, ha a számítógépi program más jogvédett tartalmakat is magába foglal? A jelen kötet ennél is pontosabban arra keresi a választ, mi a sorsa a továbbértékesített szoftverbe (hagyományosan) foglalt hangfelvételeknek, audiovizuális tartalmaknak vagy fényképészeti alkotásoknak/grafikai műveknek, illetve a grafikus csatlakozási/felhasználói felületeknek (*graphic user interface*, GUI). Tény, hogy számtalan számítógépi program, különösen a számítógépes játékok, magukba foglalnak más műveket. A szoftver ezen elemeit is megilleti a szerzői jogi védelem, amennyiben egyéni, eredeti jelleget tükröznek.⁸¹¹ Ahogy arra az EUB a Nintendo-ügyben utalt: „[a] videojátékok összetett eszközöknek minősülnek, amelyek nemcsak számítógépi programból állnak, hanem olyan képi- és hangelemekből is, amelyek noha számítógépes nyelven vannak kódolva, saját, ezt a kódolást meghaladó alkotási értékkel bírnak. Mivel valamely videojáték részei – jelen esetben ezek a képi- és hangelemek – szerepet játszanak a mű eredetiségében, a 2001/29 irányelv által létrehozott rendszer keretében szerzői jogi védelemben részesülnek az egész művel együtt.”⁸¹²

Az EUB iménti gondolatmenete alapján az olyan összetett szoftverek esetén, amelyek más műtípusokat is magukba foglalnak, a számítógépi programalkotást a Szoftver-irányelv, az annak részét képező, alkotási értékkel bíró egyéb tartalmakat (képi- és hangelemeket) pedig az InfoSoc-irányelv alapján illeti meg a szerzői jogvédelem. Ha azonban ez így van, akkor a szoftver egészének a továbbértékesítését részben megalapozó, a UsedSoft-ügyben hangoztatott *lex specialis* jelleg jócskán veszít az erejéből.⁸¹³ A másik említett nagy részterület a GUI-hoz kötődik. E felületeket az EU és az Egyesült Államok szerzői joga – különösen az ötlet/kifejezés dichotómia (*idea/expression dichotomy*) alapján – egyértelműen kizárja a jogvédelem köréből. Az EU jogában ezt a Szoftver-irányelv *expressis verbis* rögzíti: „a jelen irányelv alapján biztosított védelem a számítógépi programok bármely formában történő kifejezésére

808 ESA v. SOCAN (2012) 239, [5] pont.

809 Uo., 240, [7] pont.

810 Uo., 241, [9] pont.

811 Nintendo Co. Ltd és társai kontra PC Box és társai, Case C-355/12, ECLI:EU:C:2014:25, 21–23. pontok.

812 Uo., 23. pont.

813 Rosati (2015) 679.

vonatkozik. A számítógépi program bármely elemének – beleértve a csatlakozási felületeket – alapjául szolgáló ötletek és elvek ezen irányelv alkalmazásában nem részesülnek szerzői jogi védelemben.”⁸¹⁴ Hasonló tartalommal bír a USCA is.⁸¹⁵

Az EUB joggyakorlata hűen követi az anyagi jogot. A Nagytanács a BSA v. Ministerstvo kultury ügyben kiemelte, hogy „[k]ülönösen a grafikus felhasználói felület olyan kölcsönhatási felület, amely lehetővé teszi a számítógépi program és a felhasználó közötti kommunikációt. Ilyen körülmények között a grafikus felhasználói felület nem teszi lehetővé a számítógépi program többszörözését, hanem csupán a program valamely elemének minősül, amellyel a felhasználó az említett program funkcionalitásait használja. Ebből következik, hogy ezen felhasználói felület nem minősül a számítógépi program 91/250 irányelv 1. cikkének (2) bekezdése értelmében vett kifejezési formájának, és következésképpen ezen irányelv alapján nem részesülhet a számítógépi programok szerzői jogi egyedi védelmében.”⁸¹⁶ Hasonló ítélet ismert az Egyesült Királyságból,⁸¹⁷ és hazánk viszonylatában az SZJSZT több szakvéleményében ugyancsak ezzel megegyező álláspontra jutott.⁸¹⁸ A USCA rendelkezéseit az amerikai joggyakorlat szintén következetesen követi.⁸¹⁹ Összességében a jogirodalom is ezt az álláspontot fogadja el helyesnek.⁸²⁰

A fentiek ellenére elképzelhető, hogy a grafikus felhasználói felület grafikus műként szerzői jogvédelemre tarthat igényt, amennyiben megfelel az egyéniség, eredetiség követelményének. Az eredetiség követelményét az uniós szerzői jogi források közül kizárólag a Szoftver-irányelv tartalmazza a számítógépi programalkotások,⁸²¹ az Adatbázis-irányelv az adatbázisok,⁸²² a Védelmi idő irányelv pedig a fényképészeti alkotások vonatkozásában.⁸²³ Mindazonáltal az EUB az Infopaq-ügyben hozott előzetes döntésével gyakorlatilag valamennyi műtípusra kiterjesztette a szerzői jogvédelem minimumaként funkcionáló eredetiség követelményét.⁸²⁴

814 Szoftver-irányelv 1. cikk (2) bekezdés. Ugyanezen irányelv (11) preambulumbekkezdése hasonlóképp rendelkezik: „az egyértelműség kedvéért világossá kell tenni, hogy csak a számítógépi program kifejezési forma részesül védelemben, és hogy a program valamely elemének – beleértve a csatlakozási felületet – alapjául szolgáló ötletek és elvek ezen irányelv értelmében nem állnak szerzői jogi védelem alatt.”

815 USCA §102(b). Vö. Samuelson (2006) 1921–1977.

816 Bezpečnostní softwarová asociace–Svaz softwarové ochrany kontra Ministerstvo kultury, Case C-393/09, ECLI:EU:C:2010:816, 40–42. pontok. L. továbbá SAS Institute Inc. v. World Programming Ltd, Case C406/10, ECLI:EU:C:2012:259, 38–39. pontok. Utóbbi ügy elemzését és annak az Egyesült Királyság jogára gyakorolt hatását l. Seville (2015) 75–81.

817 Navitaire Inc. v. easyJet Airline Company and Others, [2004] EWHC 1725 (Ch).

818 „A felperesi szoftver vizuális megjelenése ugyanakkor szorosan követi a megvalósítandó funkciókat, igazodik a megjelenítési környezethez és a hasonló szoftverekben alkalmazott megoldásokhoz, ezért összességében sem rendelkezik olyan egyediséggel, eredetiséggel, amely önálló szerzői jogi védelmet biztosítana a számára.” L. SZJSZT 19/13, 255. L. továbbá SZJSZT 27/13, 258–264.

819 Computer Associates International, Inc., v. Altai, Inc., 982 F.2d 693 (1992); Sega Enterprises Ltd v. Accolade, Inc., 977 F.2d 1510 (1992); Apple Computer, Inc. v. Microsoft Corporation, 35 F.3d 1435 (1994); Lotus Development Corporation v. Borland International, Inc., 516 U.S. 233 (1996).

820 Mylly (2010) 877–908; Samuelson et al. (2012) 158–166; Vezzoso (2012) 153–161; Dubuisson (2015) 769–770.

821 Szoftver-irányelv 1. cikk (3) bekezdés.

822 Adatbázis-irányelv 3. cikk (1) bekezdés.

823 Védelmi idő irányelv 6. cikk.

824 „[A] 2001/29 irányelv 2. cikke a) pontja szerinti szerzői jog kizárólag olyan teljesítmény vonatkozásában alkalmazható, amely eredeti abban az értelemben, hogy a szerző saját szellemi alkotása.” L. Infopaq International A/S v. Danske Dagblades Forening, Case C-5/08, ECLI:EU:C:2009:465, 37. pont.

Annak eldöntése, hogy az e vonatkozásban egyébként *lex specialis* jelleggel bíró irányelvek fentiek szerinti konstruktív (kiterjesztő) értelmezése helytálló-e, túlterjeszkedik a jelen kötet keretein. Ugyanakkor az eredetiség követelményének az EUB által az Infopaq-ügyben alkalmazott széles hatóköre alapvetően megegyezik az uniós tagállamok belső jogával, mely egyedül az angolszász mintát követő Egyesült Királyság és Írország *copyright*-szisztémája számára tűnhetett idegennek.

Utóbb mindenesetre a fentieket a BSA v. Ministerstvo kultury döntés is megerősítette: „a grafikus felhasználói felület műként részesülhet szerzői jogi védelemben, ha az a szerző saját szellemi alkotása. A nemzeti bíróság feladata annak vizsgálata, hogy az előtte folyó ügyben ez a helyzet áll-e fenn.”⁸²⁵ Végső soron az angol nemzeti joggyakorlatba is beszivárgott ez a megközelítés.⁸²⁶ Hasonlóképp, az Egyesült Államok legfrissebb esetjoga is ebbe az irányba mutat. A Federal Circuit az Oracle v. Google ügyben hangsúlyozta, hogy „a parancsok sora, amely arra utasítja a számítógépet, hogy az egy kívánt műveletet végrehajtson, tartalmazhat olyan kifejezést, amelyet szerzői jogvédelem illethet. (...) Egyetértünk az Oracle-lel, hogy a Ninth Circuit joggyakorlata alapján egy eredeti mű – még ha funkcionális szereppel is bír – szerzői jogvédelemre méltó, amennyiben a szerzőjének több út állt rendelkezésére, hogy kifejezze az alapul fekvő ötletet.”⁸²⁷

Mivel az EUB UsedSoft-ügyben hozott előzetes döntése nem tartalmazott semmilyen releváns megállapítást a számítógépi programba foglalt grafikus felhasználói felületek vonatkozásában, a szoftverrel összefoglalt hangfelvételekkel, audiovizuális tartalmakkal és fényképeszeti alkotásokkal kapcsolatban említett dilemma e tekintetben is egyértelműen irányadónak tekinthető. Tekintettel arra, hogy az EUB kifejezetten az adott tényállás mellett találta speciális jogként alkalmazhatónak a Szoftver-irányelvet a UsedSoft-ügyben, mely érvelést a Nintendo-döntés erősen legyengít, hajlunk arra, hogy a fentiekben vázolt problematika megoldása – a hatályos joganyag alapján – a jogosultaknak kedvezőbb értelmezés mentén oldható fel. E megoldás azonban nem tekinthető praktikusnak. E dilemma feloldása – egyértelmű jogszabályi rendelkezés híján – a bíróságok feladata.

3. Szükség van-e digitális jogkimerülésre?

Az eddigiekben amellét érveltünk, hogy az EUB UsedSoft-döntése végső soron *contra legem* tartalommal bír, annak ellenére, hogy számos figyelemre és elismerésre méltó elem található benne. Ugyancsak említést nyert, hogy a ReDigi-ítélet a szolgáltató közvetett felelősségét illetően téves alapokon nyugszik. A német e-könyv és hangoskönyv ítéletek helyesen alkalmazták a nemzetközi és uniós szerzői jogi háttérrel rendelkező jogkimerüléssel kapcsolatos

825 BSA kontra Ministerstvo kultury (2010) 46–47. pont.

826 Navitaire v. easyJet (2004) [97]–[98] pontok.

827 Oracle America Inc. v. Google Inc., 750 F.3d 1339 (2014) 1367. A jogeset elemzését a magyar jogirodalomból I. Somkutas (2015) 5–17. A Federal Circuit ítéletével szemben a Google azonnal fellebbezést nyújtott be, amely mögött amerikai szerzői jogász professzorok igen meggyőző *amicus curiae*-vel sorakoztak csatasorba. L. Brief of Amici Curiae Intellectual Property Professors in Support of Grant of Petition in case No. 14–410 in the Supreme Court of the United States, Google Inc. v. Oracle America, Inc. Az *amicus curiae* tartalmával kapcsolatban I. Mezei (2015c) 49–50. A Legfelső Bíróság végül 2015. június 29-én elutasította az ügy érdemi megtárgyalásához szükséges *writ of certiorari* kiadását. L. Google, Inc., v. Oracle America, Inc., 135 S.Ct. 2887.

*status quo*t, mégis túlzottan konzervatívnak tűnhetnek azok számára, akik nyitottak a digitális továbbértékesítés iránt.

Az alábbi alfejezet ezért azt a kérdést járja körbe, hogy valóban a *status quo* fenntartása-e a helyes válasz a digitális viszonteladások által támasztott gazdasági, jogi és társadalmi kihívásokra? Valóban ördögtől való gondolat a digitális jogkimerülés tételének a bevezetése? Helyes-e úgy fogalmaznunk – mint azt Ruffler teszi –, hogy „a közösségi jogon belül is egy rendelkezés szó szerinti értelmezése csupán az egyik, bár nem jelentéktelen, módja az értelmezésnek”?⁸²⁸ Az alábbiakban összegyűjtésre kerülnek a legfontosabb pro és kontra érvek e vonatkozásban.

3.1. Csak felhajtásról van szó?

Az első kérdés, amelyre választ kell találnunk, hogy vajon a digitális jogkimerülés valóban aktuális problémakör-e, vagy csupán olyan felhajtás (*hype*), amely leginkább néhány társaságnak, semmint a társadalom többségének az érdekeit szolgálja.

Elsőként érdemes emlékeztetni arra, hogy a jogkimerülés eredendően a személyes tulajdon és a szerzői jogok közötti egyensúly biztosítását célozta. A digitális technológiák elterjedése óta a tulajdon koncepciója jelentős változásokon ment keresztül, ahol az immateriális javak feletti tulajdon számos országban is realitássá vált. Ezzel együtt az országok többségében egyetértés mutatkozik a tekintetben, hogy az immateriális javak, ha nem is tulajdon „tárgyai”, ám „eladhatók”. Ebből logikusan ered az igény, hogy a digitális fájlok sorsáról, amelyek jogvédett tartalmat hordoznak, a jogszerű vásárlóik dönthessenek. Sőt, nem alaptalan elvárás az, hogy a műpéldányok feletti tulajdonjog szerzésével járó felhasználási formák ne szűnjenek meg, s ne váltsák fel őket a kizárólag licencia alapú, feltételes hozzáféréseken alapuló megoldások. A „digitális korban” ezért nem ördögtől való elvárás annak tisztázása, hogy a digitális tartalmak tulajdoni jogosultságok nélkül történő értékesítése mennyiben elfogadható.

Ez az igény ugyanakkor nemcsak a természetes személy felhasználók szemszögéből tűnik indokoltnak, hanem olyan kulturális feladatokat ellátó szervezetek irányából nézve is, mint a nyilvános könyvtárak és más archívumok. Utóbbiak általános feladata, hogy a társadalom tagjai körében terjesszék a tudást és az információkat.⁸²⁹ Digitális jogkimerülés hiányában ezek az intézmények elveszítik a lehetőséget arra, hogy kivegyék részüket a „digitális használt piac” nyújtotta előnyökből,⁸³⁰ következésképp kiugróan magas összegeket költenek kulturális javak nem átruházható, digitális műpéldányaaira (pl. licencbe adott e-könyvekre).⁸³¹ A könyv-

828 Ruffler (2011) 378. Ruffler gondolataival egybecseng Abbott megjegyzése: „there is no basis to conclude that these Agreements have conclusively answered the issue of the international exhaustion of rights in digital works, particularly in light of the express reservation of this issue in response to Chairman’s alternative proposals on the subject.” L. Abbott (2000) 39.

829 Mezei (2015d) 535–562.

830 A USCO már 2001-es jelentésében jelezte, hogy a jogkimerülés tételének a digitális környezetben való alkalmazása „különösen akut [probléma] a könyvtárak működésére gyakorolt potenciális hatások szempontjából.” L. DMCA Section 104 Report (2001) 96–97.

831 E helyütt nem amellet érvelünk, hogy az e-haszonkölcsönzést jogdíjmentes, szabad felhasználásként kellene bevezetni. Ellentétben az Egyesült Államok szerzői jogával, amely a közkönyvtárak számára lehetővé teszi a jogdíjmentes haszonkölcsönzést, az EU egy sokkal kiegyensúlyozottabb rendszert épített ki, amely alapján a tagállamok biztosíthatják a kizárólagos haszonkölcsönzési jogot, ám korlátozhatják is annak érvényesülését, „amennyiben legalább a szerzők e haszonkölcsönzés ellenében díjazásban részesülnek.” Vö. Bérlet-irányelv 6. cikk (1) bekezdés.

tárak egyre inkább elveszthetik azt a lehetőséget, hogy kielégítsék a „digitális bennszülöttek” igényeit, ami hosszabb távon az intézmények létezésének a megkérdőjelezését is felvetheti.⁸³²

Természetesen nem mindenki látja indokoltnak a digitális jogkimerülés bevezetését a könyvtárak támogatása érdekében. Ők úgy vélik, hogy ez a jogelv a gyakorlatban nem a végcél, hanem csupán eszköz lenne más tevékenységek, így különösen az e-haszonkölcsönzés megvalósítása érdekében. Ahogy Chiarizio jelezte: „habár az e-haszonkölcsönzés technikailag lehetséges, számtalan adminisztratív problémát vetne fel. Így pl. a könyvtári tagok elkerülhetetlenül »elvesztenének« kikölcsönzött digitális példányokat (pl. azok törlése vagy hardverhiba stb. okán), és ilyenkor a könyvtár kénytelen lenne új példányt vásárolni. A könyvtáraknak ugyancsak nehéz dolguk volna elmagyarázni tagságuknak, hogy a kikölcsönzött példányokat azok visszajuttatásakor töröljék le. Az adminisztratív kihívások mellett a kiadók is észlelni fogják, hogy az e-könyvek fizikai állagromlása hiányában a könyvtárak felé kevesebb példányt fognak értékesíteni. Az e-könyvek ára ezért emelkedni fog, hogy kiegyenlítse a pótpéldányok vásárlásának csökkenéséből fakadó kiesést.”⁸³³ Ugyanakkor Chiarizio arra is felhívta a figyelmet, hogy az Egyesült Államokban több kiadó, pl. az OverDrive, a 3M vagy a Baker & Taylor működtet olyan e-haszonkölcsönzési rendszereket, amelyek alapján a velük szerződő könyvtárak kölcsönözhetik a digitális műpéldányokat, amennyiben a kiadóval kötött szerződés feltételeit teljesítik.⁸³⁴

Tovább haladva, egy másik kérdést is meg kell vizsgálnunk. Szakértők rendre arra figyelmeztetnek, hogy a felhasználási szerződések – mint szolgáltatások – rövidesen háttérbe tolhatják az adásvételi szerződéseket. Ez különösen igaz a művek és egyéb teljesítmények online környezetben történő használatára.⁸³⁵ Az Oracle UsedSoft-ügyben említett gyakorlatával ellentétben a licencbe adók hagyományosan határozott időre biztosítanak hozzáférést a tartalmakhoz, amelyek vonatkozásában az EUB UsedSoft-döntése mellőzhető. Kiváló példaként hozhatók erre az olyan havi előfizetésen alapuló modellek, mint a Netflix az audiovizuális tartalmak, a Pandora, a Spotify és az Apple Music a hangfelvételek, illetve az Amazon Kindle Unlimited⁸³⁶ szolgáltatása az e-könyvek piacán. Hasonlóképp az a tény, hogy a szolgáltatók egyre nagyobb számban közvetlenül a „felhőből” biztosítják szolgáltatásukat, könnyen pontot tehet az eredeti kérdésfeltevésre. Mivel a tartalmakhoz való hozzáférés a felhőn keresztül mindig ideiglenes, illetve rendszeres díjazás ellenében lehetséges, ahol a végfelhasználónak nem áll a rendelkezésére tartós másolat, ezek a megoldások probléma nélkül szolgáltatásnak nyilváníthatók.⁸³⁷ A szerzői jog szabályai alapján ezek keretében a tartalmak továbbítása nyilvánossághoz közvetítésnek, és nem terjesztésnek minősül. Magunk is úgy gondoljuk azonban, hogy e jogra vonatkozóan nincs helye a jogkimerülés tétele alkalmazásának. Épp ezért figyelemre méltó, ahogy Verbraecken a különböző szolgáltatások felhőbe költöztetését a jogelv sorsát illetően találóan „a jogkimerülés megkerülésének” („*exhaustion evasion*”) nevezte.⁸³⁸

Persze az, hogy a jogvédett tartalmakhoz való hozzáférés terén egyre inkább az előfizetési modellek válnak dominánssá, nem jelenti azt is, hogy a felhasználók elveszítenék – kulturáli-

832 Calaba (2002) 15–18, 23–25.

833 Chiarizio (2013) 633.

834 Uo., 640–644.

835 Long (2008) 1191–1192; Göbel (2012) 232; Stothers (2012) 790–791; Maclean (2013) 2; Verbraecken (2013) 8–11; Riehl–Kassim (2014) 807–812; Graber (2015) 389–408.

836 Alter (2014).

837 Vinje et al. (2012) 100; Lee (2012) 852; Maclean (2013) 2.

838 Verbraecken (2013) 8–9.

san és történelmileg is erős – tulajdonosi igényeiket a jogvédett művek tartós példányai felett. Sőt, mivel az előfizetési modellek máig sem bizonyították, hogy rentábilisak lennének,⁸³⁹ illetve hogy egyáltalán elnyerték volna a szerzői jogosultak táborának bizalmát,⁸⁴⁰ bizonytalan-nak tűnik, hogy közép- és/vagy hosszú távon talpon tudnak-e majd maradni. E szolgáltatások talpon maradása, illetve új szolgáltatók piacra lépése ráadásul nagyban függ az Apple Music sikereitől is. Ahogy azt Yu jelezte: végső soron valamennyi streaming-szolgáltató start-upnak tekinthető, következésképp nem rendelkezik olyan szintű pénzügyi háttérrel, amely minden helyzetben elegendő forrást biztosíthat a zenepiacon hosszú ideje jelen lévő céggel szemben.⁸⁴¹

Érdemes egy további aspektust szemügyre venni. Bátran kijelenthető, hogy a jogkimerülés dogmatikai tartalma messze kiforrotlan még a digitális korban. A legjobban ezt az EUB eset-jogából hozható három friss példával lehet szemléltetni. Az EUB a Svensson-ügyben – majd utóbb az azt végzés formájában megerősítő BestWater ügyben⁸⁴² – gyakorlatilag új uniós jogot alkotott. A két ügy rációja szerint ugyanis az InfoSoc-irányelv 3. cikk (3) bekezdése szerinti nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel joga kimerül, amennyiben a végfelhasználó által belinkelt vagy beágyazott forrástartalom a felhasználást megelőzően is hozzáférhető volt a nyilvánosság számára.⁸⁴³ Ahogy arra a Svensson-ügyben az EUB közvetlenül is utalt: „az eredeti közvetítésben megcélzott közönség ugyanis az érintett internetes oldal lehetséges látogatóinak összessége volt, lévén, hogy az e honlapon szereplő művekhez való hozzáférést semmilyen intézkedés nem korlátozta, tehát azokhoz minden internethasználó szabadon hozzáférhetett.

E feltételek mellett meg kell állapítani, hogy *ha egy olyan másik internetes oldal valamennyi használója, mely oldal a szóban forgó műveket egy kattintható link révén közzétette, közvetlenül hozzáférhetett e művekhez azon a weboldalon, ahol azokat eredetileg közzétették, a másik internetes oldal működtetőjének beavatkozása nélkül, az utóbbi által működtetett weboldal felhasználóit az eredeti közvetítés lehetséges címzettjeinek, és ekképpen a szerzői jog jogosultjai által az eredeti közvetítés engedélyezésekor figyelembe vett nyilvánosság részét képezőnek kell tekinteni.* Ennélfogva új nyilvánosság hiányában, a szerzői jog jogosultjainak engedélye nem szükséges az alapügyben szóban forgóhoz hasonló nyilvánossághoz közvetítés esetében. E megállapítást nem kérdőjelezi meg az, ha a kérdést előterjesztő bíróságnak azt kell megállapítania – ami a Bíróság előtti iratokból nem derül ki –, hogy amikor az internethasználók a szóban forgó linkre kattintanak, a mű azt a benyomást keltve jelenik meg, hogy a linket tartalmazó oldalon található, míg valójában egy másik internetes oldalról származik. Ugyanis e kiegészítő körülmény semmiben sem módosítja azon megállapítást, mely szerint egy weboldalon olyan kattintható link szolgáltatása, mely egy másik weboldalon közzétett és szabadon hozzáférhető védett műre mutat, azzal jár, hogy az előbbi weboldal felhasználói számára hozzáférhetővé

839 Brustein (2014); Dredge (2015); Hill (2015); Sisario–Russell (2016).

840 Yu (2014b) 372–378.

841 Yu (2015). Yu helyesen jelezte, hogy ebből a szempontból az egyetlen, hasonlóan biztos pénzügyi háttérrel rendelkező versenytárs a Google.

842 Végzést az EUB eljárási szabályzata értelmében akkor adhat ki a fórum, „ha a Bíróság elé előzetes döntéshozatalra terjesztett kérdés azonos egy olyan kérdéssel, amelyről a Bíróság már határozatot hozott, vagy az ilyen kérdésre a válasz egyértelműen levezethető az ítélkezési gyakorlatból, vagy ha az előzetes döntéshozatalra elé terjesztett kérdésre adandó válasz nem enged teret semmilyen ésszerű kétségnek.” L. A Bíróság 2013. június 18-án (HL L 173., 2013. június 26., 65) módosított, 2012. szeptember 25-i eljárási szabályzata (HL L 265., 2012. szeptember 29.) 99. cikk.

843 Hasonlóképp I. Spedicato (2015) 52–54.

tette az említett művet, és ekképpen nyilvánossághoz közvetítésnek minősül. Azonban mivel nincs új nyilvánosság, a szerzői jog jogosultjainak engedélye mindenesetre nem szükséges az ilyen nyilvánossághoz közvetítéshez.”⁸⁴⁴

A fentieket utóbb a BestWater-ügyben, a beágyazás technológiájával összefüggésben is megerősítette az EUB, annak ellenére, hogy a két jogeset tényállása eltérést mutatott legalább egy szempontból. A Svensson-üggyel szemben ugyanis, ahol az online folyóiratcikkek az szerzői jogosult tette elérhetővé az interneten, a BestWater-ügyben vita tárgyává tett forrásvidéot ismeretlen személy, a szerzői jogosult előzetes engedélye nélkül töltötte fel a YouTube-ra. Ez a ténybeli különbség materiálisnak tekinthető, amely alapot adhat a jogesetek egymástól való megkülönböztetésére. Az, hogy az EUB figyelmen kívül hagyta ezt az eltérést,⁸⁴⁵ megkérdőjelezhető gyakorlathoz vezethetett volna. Ennek ellenére megfigyelhető, hogy egyes tagállami bíróságok elutasították a BestWater-döntés ilyen módon történő értelmezését. A Paramount v. BSB ügyben az angol High Court, valamint a BestWater-ügyet Németországban jogerősen lezáró BGH ugyanis egyaránt arra a következtetésre jutott, hogy a jogellenesen hozzáférhetővé tett tartalmakra történő linkelés nem illeszthető be az „új nyilvánosság” elmélete alá, mivel a tartalmakhoz ily módon hozzájutó felhasználókról a szerzői jogosult nem dönthetett eredetileg.⁸⁴⁶

Az Art & Allposters ügyben hozott előzetes döntés ezt a bizonytalanságot csak megerősíti. A peres felek egyike sem azon a szemüvegen keresztül vizsgálta ugyanis a feltételezett jogsértést, hogy az eredeti vagy egy új műpéldány került-e forgalomba. Igaz, e nézetbeli különbség a holland nemzeti hagyományokra vezethető vissza, ám egyúttal világosan jelzi azt is, hogy jogkimerülés tétele messze nem tekinthető kiforrottnak az EU egészében, és annak alkalmazása a 21. században sem magától értetődő. Épp ezért valamennyi fenti érvet egybevetve arra az álláspontra helyezkedünk, hogy *a digitális jogkimerülés vizsgálata nem hype*. Társadalmi és gazdasági szempontból is fajsúlyos kérdésekre reflektál. Ebből pedig az következik, hogy e műpéldányok továbbértékesítését – következképp a jogkimerülés határainak a szélesítését – indokolt alaposabban körbejárni.

844 Svensson kontra Retriever Sverige (2014) 26–30. pontok. (Kiemelés tőlem – M.P.)

845 Az EUB kifejezetten utalt erre a körülményre, és mégis – épp ennek ellenére – figyelmen kívül hagyta azt a végzés elfogadásakor. Vö. BestWater kontra Mebes (2014) 4. pont.

846 Az angol ítélet szerint: „the facts of Svensson could hardly be further removed from the facts of the present case where (...) the operators who make them available to the Target Websites are not authorised in any shape or form to do so. The case is, therefore, clearly distinguishable on its facts. (...) Arnold J took the view that the operators were intervening in a highly material way to make the copyright works available to a new audience. I respectfully agree.” L. Paramount Home Entertainment v. British Sky Broadcasting [2014] EWHC 937 (Ch), 31. és 35. pontok. A BGH döntése szerint: „[d]ie Revision rügt daher mit Erfolg, dass das Berufungsgericht keine Feststellungen zur Behauptung der Klägerin getroffen hat, der Film sei nicht mit ihrer Zustimmung auf der Videoplattform „YouTube“ eingestellt und damit nicht im Internet frei zugänglich gewesen, als die Beklagten ihn über ihre Webseite im Wege des Framing zugänglich gemacht haben. (...) Werden–wie im Streitfall–auf einer Internetseite anklickbare Links zu Werken bereitgestellt, die auf einer anderen Internetseite für alle Internetnutzer frei zugänglich sind, führt dies nach der Rechtsprechung des Gerichtshofs der Europäischen Union demnach nur dann nicht zu einer Wiedergabe der fraglichen Werke für ein neues Publikum, wenn die Werke auf der anderen Internetseite mit Erlaubnis der Urheberrechtsinhaber für alle Internetnutzer frei zugänglich sind.” L. BGH 9.7.2015 (I ZR 46/12) 31. és 34. pontok.

3.2. Tradicionális pozitívizmus: zsákutca?

Ahogy arra már utaltunk, a digitális jogkimerülés elfogadhatóságának egyértelmű jogi korlátját a WCT 6. cikkéhez csatolt Közös nyilatkozat tartalmazza. Egy fontos kérdésre azonban az 1. és 2. alfejezetekben elemzett joggyakorlat nem adott részletes választ. A Közös nyilatkozat tartalmát ugyanis az InfoSoc-irányelv részben eltérő formában és tartalommal implementálta, és egy teljesen új fogalmi elemmel egészítette ki a jogkimerülés tételét. Ez az elem a *szolgáltatás kontra dolog dichotómiájával* állítható párhuzamba. Gaubiac az ezredfordulót követően éles szemmel jelezte, hogy a műhordozók szerepvesztése, egyúttal az internetes felhasználások előretörése annak a kérdésnek az eldöntését teszi szükségessé, hogy az interneten keresztül továbbított tartalmakat dolgoknak, vagy az egész tevékenységet szolgáltatásnak tekintjük. A válasz a jogkimerülés sorsát is érdemben eldöntheti.⁸⁴⁷

Hasonlóképp, a problémakör sajátosságára hívta fel a figyelmet Kokott főtanácsnok az FAPL-ügyben: „[n]éhány szolgáltatás elismerten különbözik az áruktól annyiban, amennyiben azok önmagukban tovább nem hasznosíthatók, gondoljunk csak pl. a fodrászok szolgáltatásaira. A teljesítésért adott ellenértékkel pénzzé válik a gazdasági érték, a szolgáltatás azonban önmagában nem adható tovább. Ilyen értelemben valóban nem következhet be a szolgáltatáshoz fűződő jog »kimerülése«. Más szolgáltatások ezzel szemben nem különböznek jelentősen az áruktól. Az internetről letöltött számítógépes programok, zeneszámok, elektronikus könyvek, filmek stb. problémamentesen továbbadhatók elektronikus formában. Ez abban is tetten érhető, hogy a továbbadás megakadályozása a digitális jogkezelés kiegészítő intézkedéseit igényli. E területeken a két alapvető szabadság efféle szigorú elhatárolása önkényes lenne. Az említett példák – zene, filmek vagy könyvek – ezenfelül rámutatnak arra, hogy a jelen kérdés az alapügyeken túlmutató kiemelkedő jelentőséggel bír a belső piac működése szempontjából. A piacoknak a szellemi tulajdonon fennálló jogokon alapuló elhatárolása a legkedvezőbb esetben is azt eredményezi, hogy az érintett javakhoz való hozzáférés eltérő feltételek mellett válik lehetővé, különösen az árak vagy a digitális jogkezelés tekintetében. Az effajta javakhoz való hozzáférés a piacok némelyikén gyakran azonban teljes mértékben kizárttá válik, akár mert bizonyos nyelvi változatokat csak bizonyos tagállamokból származó ügyfeleknek kínálnak, akár mert bizonyos tagállamokból származó ügyfelek a terméket egyáltalán nem szerezhetik meg. Így az angol kereskedők 2010 őszén bejelentették, hogy többé nem értékesíthetnek elektronikus könyveket az e tagállamon kívüli ügyfelek számára. Számos angol nyelvű könyv esetében nem létezik összehasonlítható kínálat más tagállamokban. Ugyanakkor azon kínálat esetében, amely – mint az alapügyekben – feltételes hozzáférésen alapul, vagy csak az internetről tölthető le, egyértelműen hatékonyabban valósítható meg a piacok elhatárolása, mint az anyagi javak, pl. a könyvek vagy CD-k esetében. Ez utóbbiak ugyanis a kimerülésre tekintettel a belső piaci kereskedelem tárgyát képezhetik. A fogyasztókat az efféle akadályok a megfelelő javak jogellenes, vagyis különösen a jogosult díjazása nélküli beszerzésére ösztönzik. Ezért gondosan meg kell vizsgálni, hogy a kimerülés elve megfelelően alkalmazandó-e a jelen esetben, vagyis hogy a szóban forgó jogok sajátos tárgya a belső piac felosztását igényli-e.”⁸⁴⁸

⁸⁴⁷ Gaubiac (2002) 10.

⁸⁴⁸ Főtanácsnoki indítvány, FAPL v. QC Leisure, 184–188. pontok. Vö. Günther (2014) 226–227.

A Gaubiac és Kokott által feltett kérdésre számtalan nemzetközi és regionális dokumentum próbál megnyugtató választ adni. A WCT említett Közös nyilatkozata „csupán” annyit mond, hogy a műpéldányok annyiban lehetnek tárgyai a terjesztésnek (és következésképp a jogkimerülésnek), amennyiben tárgyi formában lehet forgalomba hozni őket. Az InfoSoc-irányelv (28)–(29) preambulumbekkezdései kifejezetten kizárják a jogkimerülés alkalmazási köréből a nem anyagi hordozón rögzített másolatokat, szolgáltatásokat (különösen az online szolgáltatásokat), illetve a „műveknek és más védelem alatt álló teljesítményeknek a szolgáltatás igénybevevői által a jogosult engedélyével készített többszörözött anyagi műpéldányait” is. Az InfoSoc-irányelv iménti rendelkezései az Adatbázis-irányelvből eredeztethetők. Utóbbi szerint „a terjesztési jog kimerülésének kérdése a szolgáltatásnyújtás körébe tartozó on-line adatbázisok esetében nem merül fel; mivel ez az adatbázis olyan anyagi műpéldányára is vonatkozik, amelyet az érintett szolgáltatás igénybevevője a jogosult hozzájárulásával készít; mivel a CD-ROM-tól, illetve a CD-I-től eltérően – ahol a szellemi tulajdon egy anyagi hordozóban, mégpedig áruban ölt testet – valójában minden on-line szolgáltatás olyan cselekményt valósít meg, amely – amennyiben a szerzői jog így rendelkezik – engedélyköteles.”⁸⁴⁹ A dolgok online értékesítését az Elker-irányelv is szolgáltatásként kategorizálja.⁸⁵⁰

Az EU általános forgalmi adóval kapcsolatos szabályozása ugyancsak alátámasztja a fentieket. A HÉA-irányelv a szolgáltatásnyújtást a következők szerint határozza meg: „minden olyan tevékenység, amely nem minősül termékértékesítésnek”,⁸⁵¹ miközben termékértékesítés „a birtokba vehető dolog átengedése, amely tulajdonosként való rendelkezésre jogosít fel.”⁸⁵² E fogalmi keretekre építkezve az EUB rögzítette, hogy „amennyiben az elektronikus könyv nem minősíthető birtokba vehető dolognak, az elektronikus könyvek értékesítése ez utóbbi rendelkezés értelmében nem tekinthető »termékértékesítésnek«.”⁸⁵³ A HÉA-irányelv végrehajtási rendelete szerint továbbá a „2006/112/EK irányelvben meghatározott, elektronikus úton nyújtott szolgáltatások magukban foglalják az interneten vagy más elektronikus hálózaton keresztül nyújtott szolgáltatásokat, amelyek jellegüknél fogva jelentős mértékben automatizáltak, minimális emberi közreműködést igényelnek, és amelyek nyújtására információs technológia hiányában nincs lehetőség.”⁸⁵⁴ Az EUB pedig úgy találta, hogy „az elektronikus könyvek értékesítése megfelel ennek a meghatározásnak.”⁸⁵⁵

Ehhez kapcsolódóan az Art & Allposters ítélet idézett eleme ismételten figyelmet érdemel.⁸⁵⁶ Tekintsünk el egy pillanatra a UsedSoft-ügytől, ahol nem maguk a szoftverek kerültek viszonteladásra, hanem az azok működtetéséhez szükséges licenckulcsok. Ugyanakkor vegyük figyelembe, hogy a ReDigi és a Tom Kabinet esetekben ténylegesen „használt” hang-

849 Adatbázis-irányelv (33) preambulumbekkezdés. A (43) preambulumbekkezdés ugyancsak megerősíti ezt az irányvonalat, mikor kiemeli, hogy „on-line közvetítés esetén az újrahasznosítás megtiltásának joga nem merül ki sem az adatbázis tekintetében, sem az adatbázis olyan dologi példányára vagy annak egy részére vonatkozóan, amit a közvetítés címzettje a jogosult hozzájárulásával készít.”

850 „Az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások a számítógépes hálózatokon keresztül végzett gazdasági tevékenységek széles skáláját ölelik fel; ezek a tevékenységek különösen áruk on-line eladását foglalhatják magukban.” Elker-irányelv (18) preambulumbekkezdés.

851 HÉA-irányelv 24. cikk (1) bekezdés.

852 Uo., 14. cikk (1) bekezdés.

853 Európai Bizottság kontra Francia Köztársaság, Case C-479/13, ECLI:EU:C:2015:141, 35. pont.

854 HÉA végrehajtási rendelet 7. cikk (1) bekezdés.

855 Európai Bizottság kontra Francia Köztársaság (2015) 36. pont.

856 Art & Allposters (2015) 45. pont.

felvételek és e-könyvek értékesítéséről volt szó. Ha kiemeljük az Art & Allposters ügyben vázolt ítéletből azt a tagmondatot, hogy „önmagában és anyagi értelemben véve az a tárgy, amelyet a jogosult hozzájárulásával hoztak forgalomba,” akkor – valamennyi imént említett jogforrással és ítélettel összhangban – azt valószínűsíthetjük, hogy az e-könyvek vagy hangfelvételek továbbértékesítése nem részesül az uniós jogkimerülés védelmében.⁸⁵⁷

Egyes jogirodalmi források is arra az álláspontra helyezkednek, hogy az anyagi, illetve nem anyagi hordozón értékesített tartalmak, valamint a szolgáltatások (ide értve az online szolgáltatásokat is) elkülönítése a jogkimerülés szempontjából indokolt. Espantaleon szerint ezt egyrészt e kategóriák közötti fizikai különbségek, a dolgok és szolgáltatások – mind térben, mind időben – eltérő céljai, továbbá a velük kapcsolatos eltérő nyelvi körülmények, árazások és technológiai akadályok magyarázzák.⁸⁵⁸

Ismerünk ugyanakkor számos fontos ellenvéleményt is. Bot főtanácsnok pl. a UsedSoft-ügyben közzétett indítványában komoly kritikával illette az InfoSoc-irányelv megszüvegezését, mikor jelezte, hogy „a 2001/29 irányelv (29) preambulumbekzdése szintén nem egyértelmű. Noha úgy tűnik, hogy az szembeállítja egymással az áruk eladását, amelyre vonatkozik a jogkimerülés szabálya, a szolgáltatásnyújtással, amelyre ez a szabály nem alkalmazható, azonban az online szolgáltatásnyújtásnak az uniós jogban meghatározott fogalma kiterjed az áruk online eladására. Így pl. ha ragaszkodnánk e preambulumbekzdés szövegének szavaiahoz, a jogkimerülési szabály nem volna alkalmazható a számítógépi program példányát tartalmazó CDROM online vásárlására. Márpedig e szabály alkalmazása szempontjából nincs jelentősége az aszerint történő megkülönböztetésnek, hogy az eladás valamely távoli helyről történte, vagy sem.”⁸⁵⁹

Wiebe szerint a probléma eredője az, hogy a jogkimerülésnek, illetve a dolgok és szolgáltatások elkülönítésének teljesen más a célja.⁸⁶⁰ Végso soron a dolgokkal és szolgáltatásokkal kapcsolatos előírások téves hangsúllyal kerültek elhelyezésre az uniós szerzői jog előírásai között. Míg ugyanis a WCT az online csatornákon keresztül értékesített tartalmakat csupán arra tekintettel zárta ki a jogkimerülés hatóköréből, hogy ezek esetében az eladó nem bocsát a vevő rendelkezésére fizikai másolatot, addig az EU jogalkotói a jogkimerülés érvényesülését indokolatlanul megbonyolították az áruk és a szolgáltatások elkülönítésével. Az Európai Bizottság 1995-ben pl. úgy fogalmazott, hogy „az, hogy a terjesztés joga a jogosult vagy az ő engedélyével más személy valamely felhasználási magatartása folytán kimerülhet-e, attól függ, hogy a védett művet vagy kapcsolódó teljesítményt milyen formában hasznosították. Amennyiben anyagi formában rögzítették, akkor az áruk szabad áramlásának és, következésképp, a közösségi jogkimerülésnek a tárgya lehet. (...) Másrészt azonban, ha a védett művet vagy kapcsolódó teljesítményt nem rögzítették anyagi formában, hanem szolgáltatásként nyújtották, a helyzet teljesen eltérően alakul. (...) Valójában annak köszönhetően, hogy a szolgáltatások elvben korlátlan számban ismételtethők, a jogkimerülés nem alkalmazható.”⁸⁶¹ Wiebe ezzel szemben úgy érvelt, hogy „téves az a feltételezés, hogy az online továbbítások

857 Hasonló okokból temeti a digitális jogkimerülés lehetőségét Savič. L. Savič (2015a) 391–392.

858 Espantaleon (2010) 34–35.

859 Főtanácsnoki indítvány, UsedSoft kontra Oracle (2012) 76. pont.

860 Wiebe (2009) 115. L. továbbá Sosnitza (2009) 524; Hoeren (2010) 447; Targosz (2010) 347.

861 Zöld Könyv (1995) 47–48. E Zöld Könyv folytatása szerint „as regards exceptions, a large consensus exists that no exhaustion of rights occurs in respect of works and other subject matter exploited on-line, as this qualifies as a service.” L. COM(96) 568, 19. L. továbbá Lehmann (2000) 202.

minden alkalommal szolgáltatást feltételeznek.”⁸⁶² Végül soron Wiebe szerint nem az áruk és a szolgáltatások elkülönítése indokolja a jogkimerülés alkalmazásának a kizárását a digitális másolatok tartós jellegű ellenőrzési joggal egyetemben történő online értékesítése esetén, hanem az a tény, hogy *a vásárló nem szerez ellenőrzési jogot fizikai/anyagi műpéldány felett.*⁸⁶³

Wiebe konklúzióját, mely alapján véve a WCT szó szerinti értelmezésén nyugszik, nem minden szerző találta elfogadhatónak. Spedicato szerint a jogkimerülés alkalmazásakor nem a fizikai és a nem fizikai műpéldányok, hanem a műpéldány pontos hasznosítási módjának az elkülönítéséből kell kiindulni, vagyis hogy a művet értékesítették, vagy – tulajdon-átruházás nélkül – csak hozzáférhetővé tették.⁸⁶⁴ Erre is tekintettel Spedicato úgy látta, hogy a UsedSoft-döntésnek az eladással kapcsolatos passzusai a szoftverektől eltérő műtípusok esetén is alkalmazhatók, és ezért bármely védett műtípus példányának az interneten keresztül történő értékesítése nem akadályozza a jogkimerülés alkalmazásának.⁸⁶⁵ Tai pedig arra emlékeztetett, hogy az Egyesült Államokból is hozható két olyan jelentés, amely a „korlátozott digitális jogkimerülés” tételét a WCT-ben foglalt Közös nyilatkozattal összeegyeztethetőnek találta.⁸⁶⁶

Az áruk kontra szolgáltatások problematikája a jogkimerülés szemszögéből nézve patt-helyzetnek tűnik. Épp ezért kiváló Dreier gondolata, aki szerint napjainkra másodlagossá vált, hogy a művek elérhetővé tétele online vagy offline környezetben történik, sőt az analóg eszközökön (fizikai hordozón) való hozzáférés a jövőben egyértelműen háttérbe fog szorulni. Ezért válaszút előtt áll az európai szerzői jog. Vagy minden online értékesítést szolgáltatásnak kell tekinteni, vagy – amennyiben az áruk és szolgáltatások nyújtásának szabadságát továbbra is elkülönítjük egymástól, akkor – az áruk és a szolgáltatások közötti különbségtételt más módon kell meghatározni. Az EUB előzetes döntései mindaddig nem biztosítottak megfelelő támpontot ehhez.⁸⁶⁷

3.3. Konstruktív realizmus: a digitális jogkimerülés gazdasági, társadalmi és technológiai hatásai

Összességében amellet érvelünk, hogy *a jogkimerüléssel kapcsolatos status quo* (különösen a WCT kapcsolódó Közös nyilatkozatában és az InfoSoc-irányelv (28)–(29) preambulumbekzdéseiben foglalt rendelkezések) *idejétmúlt, és nem tükrözi megfelelően ko-*

862 Wiebe (2009) 115. L. továbbá Sosnitza (2009) 524–525. Hasonlóképp rugalmas álláspontot képviselt Kokott főtanácsnok az FAPL-ügyben közzétett indítványában. Vö. FAPL kontra QC Leisure (2011) 184–188. pontok.

863 Wiebe (2009) 115–116.

864 Spedicato (2015) 49.

865 Uo., 49–52.

866 Tai (2003) 209. Ezek egyike szerint: „both the proponents and the copyright community seem to agree that if the files are downloaded with the consent of the copyright owner, a »lawfully made copy or phonorecord« will have been created on the PC hard drive or tangible portable medium (such as a writeable CD). Thus, Section 109 would apply to the owner of that new digital copy or phonorecord. With respect to other applications of Section 109 to digitally downloaded files, however, there was considerable divergence between the stakeholders with respect to whether a copyright owner’s interest could be adequately protected. There was significant information in the record to suggest, however, that DRM systems and other like developments hold some promise of offering a technological solution.” L. Report to Congress (2001) 209. L. továbbá DMCA Section 104 Report (2001).

867 Dreier (2013) 138–139.

runk gazdasági, társadalmi és technológiai realitásait. Ennek igazolására elsőként tekintsük át a hagyományos, konzervatív érvrendszer klasszikus kifogásait, melyek a jogkimerülés digitális környezetben történő alkalmazhatósága ellen szólnak. Ezek egyenként történő megcáfolását követően a digitális jogkimerülés potenciális pozitív hatásait nézzük át. Végül mindezek fényében összefoglaljuk, hogy milyen jogi és technológiai feltételek érvényesülése mellett tűnik realisan elképzelhetőnek a digitális jogkimerülés elfogadása.

A konzervatív elemzők egy része visszatérő jelleggel hangoztatja, hogy a digitális jogkimerülés negatív gazdasági hatásai jelentősek lehetnek. A legfontosabb állítás szerint – amely formáját tekintve többféleképp elhangozhat, tartalmában mégis ugyanaz marad – a „használt” példányok piacának kiszélesedése szükségképpen az „eredeti” tartalmak iránti keresletet csökkentené, és ily módon a jogosultak és a hagyományos közvetítők gazdasági érdekei csorbulnának.⁸⁶⁸ Ugyanezen érv másik megjelenési formája szerint a digitális másodpéldányok az eredetivel gyakorlatilag megegyező minőséget képviselnek, s így azok számtalan alkalommal – jogellenesen – újrahasznosíthatók.⁸⁶⁹

Ezek az érvek hasonlóan erős ellenérvekkel ütköztethetők. A *Belohnungstheorie* képviselői a jogkimerülés alaptételére építkezve ugyanis úgy látják, hogy a jogosult a jogvédett tartalom értékesítésére tekintettel csak egyszer részesülhet díjazásban. Másként megfogalmazva: a jogosultaknak nincs arra joga, hogy a műpéldányok továbbértékesítését – végső soron a piac egészét – ellenőrizzék, amennyiben az első forgalomba hozatalra saját belátásuk szerinti díjazás ellenében került sor.⁸⁷⁰ Ezt a logikát nem csak a UsedSoft-döntés,⁸⁷¹ de a Tom Kabinet blokkolásával kapcsolatos, ideiglenes intézkedésről szóló végzés is a magáévá tette.⁸⁷² Ugyanígy nem előfeltétele a jogkimerülés alkalmazásának az eredetitől eltérő állapotban lévő műpéldányok továbbadása. A tény, hogy az analóg világban ez megfigyelhető volt, a változatlan minőségű digitális másolatokat még nem zárhatja ki automatikusan a másodlagos piacok vérkeringéséből. A WCT alapján ugyancsak világos, hogy a három lépcsős teszt – különösen annak a kereskedelmi érdekekre gyakorolt esetleges negatív hatásokra fókuszáló második lépcsője – nem érinti, illetve nem befolyásolja a műpéldányok viszonteladását.⁸⁷³ Következésképp semmi jelentősége annak, hogy az értékesítés analóg vagy digitális formában történik-e. Ha ugyanis ez relevanciával bírna, akkor a szerzői jogosultak egyoldalú döntéssel bárkit kizárhatnának a másodlagos piacról, egyúttal versenykorlátozó – a törvény által korlátok közé szorított monopoljogaikat kiterjesztő – előnyhöz jutnának.⁸⁷⁴

Mások azt is hangsúlyozták, hogy a digitális viszonteladások hasznosak az egész gazdaság számára, mivel ezzel újabb tőke áramoltatható a jogvédett tartalmak értékesítését végző piacra.⁸⁷⁵ Az utóbbihoz hasonló érvek helytállósága ugyan empirikusan nem igazolt, ám valószí-

868 Davis (2009) 370–371.

869 Zech (2013) 394; Rognstad (2014) 17; Rauer–Ettig (2015) 715–716. E nézőpont érveit sorba szedve l. Figliomeni (2014) 232–233.

870 Tai (2003) 209.

871 UsedSoft kontra Oracle (2012) 63. pont.

872 „The Court of Appeal does not see that, as the publishers have stated, the compensation for e-books – which, as the publishers claim, is 30% lower than the price of paper copies – would not constitute an adequate consideration for acquiring »ownership« of the digital file as mentioned by the CJEU in the UsedSoft decision, as the production costs of e-books are substantially lower than those of paper books.” L. NUV v. Tom Kabinet (2015) 48.

873 Ezzel ellentétes véleményyt l. Rognstad (2014) 10.

874 Sosnitza (2009) 523; Berger (2002) 200; Ruffler (2011) 378–379.

875 Serra (2013) 1777; Kawabata (2014) 76–77; Reis (2015) 196.

núsége nehezen vitatható, hiszen a digitális tartalomfogyasztás terén az elmúlt több mint egy évtizedben – az internetes szolgáltatások térhódításának köszönhetően – nagyjából ugyanez figyelhető meg.⁸⁷⁶ A fizikai hordozók (CD-k és DVD-k) piaca ugyan leáldozóban van, de a társadalom széles rétegei, akik megtehetik, azok valamilyen formában fizetős szolgáltatásokat vesznek igénybe a tartalmak beszerzése érdekében. Igen valószínű ezért, hogy sokan lennének, akik annak tudatában vásárolnának digitális műpéldányokat – esetleg magasabb áron, mint amennyibe annak „fogyasztása” egy streaming-szolgáltatás esetén fajlagosan kerülne –, hogy azokat utóbb eladhatják, vagyis legalább a „befektetés” egy részét visszakaphatják.

A digitális jogkimerülés térnyerése esetén a szakirodalom szinte egyhangúan arra is figyelmeztet, hogy ez az *eredeti műpéldányok árának emelkedéséhez vezethet*. Igaz, hogy nem tűnik általánosságban meghatározhatónak, hogy mit tekinthetünk „tisztességes árnak”, mindaddig, amíg nem létezik az adott műtípust illetően „használtpiac”. Utóbbinak azonban *per definitonem*, illetve gazdasági szükségszerűségből is következően olcsóbbnak kell lennie. Ez az elkülönítés a fogyasztók – a vételárat egyébként megfizető személyek – szempontjából nézve kifejezetten hasznos lehet. Spedicato utalt arra, hogy „a másodlagos piacok általában véve alacsonyabb árakat tesznek lehetővé, ezzel az alacsonyabb vásárló erővel rendelkezők számára is biztosítják a művekhez való hozzáférést.”⁸⁷⁷ Ezzel együtt az is valószínűsíthető, hogy a másodlagos piacok előre törésével az eredeti műpéldányok vételára fog emelkedni.⁸⁷⁸ Ez az emelkedés marginálisnak tűnhet olyan műtípusokat illetően, ahol az értékesített műpéldányok száma óriási. Ez különösen igaz lehet a zeneiparra, és csekélyebb mértékben, mégis alapvetően elfogadható az audiovizuális tartalmak, illetve az e-könyvek és hangoskönyvek vonatkozásában. Számítógépes programalkotások, adatbázisok vagy fényképészeti alkotások esetén az ilyen ár-emelkedés ugyanakkor az egész piacra nézve negatív következményekkel járhat.

Mások épp ellentétes előjelű változásokat tartanak valószínűnek. Göbel szerint a digitális másodlagos piacok előretörése – a digitális műpéldányok jogkimerülésre alapított viszonteladásának a jogszerűsége okán – a használt példányok árának a növekedését eredményezheti, egyidejűleg arra kényszerítve a jogosultakat, hogy az eredeti példányok árát csökkentsék.⁸⁷⁹ Göbel álláspontja nem irreális, ha azt feltételezzük, hogy a használt példányok viszonteladói előlépve a „szürke zónából” bátrabban fordítanak piaci terjeszkedésre, reklámozásra, márkaépítésre. Ezek ugyanis jelentősen megnövelnék a kiadásait. Másrészt pedig a használt példányok árának emelkedése esetén a jogosultak egy korlátozott árcsökkentéssel esetleg azt is elérhetik, hogy az „eredeti” példányhoz fűződő előszereteti érték vagy a terjesztőbe vetett bizalom révén visszacsábítsák magukhoz a fogyasztókat.

A másodlagos piacok negatív hatásait egyértelműen csökkenthetik az olyan modellek, mint amelyet a ReDigi vagy a Tom Kabinet kínál, illetve amelyet az Apple (tervezett) szabadalma tenne lehetővé. Nevezetesen az, hogy valamennyi egyedi viszonteladásból származó bevétel egy meghatározott része az érintett jogosultak részére – gyakorlatilag *royalty* formájában – kifizetésre kerül.⁸⁸⁰ Igaz, ebben az esetben egy paradoxonnal szembesülhetünk. Egyrészt az ilyen megoldások – a ReDigi és a Tom Kabinet esetleges jó szándéka ellenére

876 Legújabbban I. IFPI (2016) 8–9.

877 Spedicato (2015) 33.

878 Hartmann (2012) 985; Chiarizio (2013) 109–110. l.j.

879 Göbel (2012) 228–229.

880 Soma-Kugler (2014) 456.

is – csak a felek kölcsönös megállapodásán alapulhatnak. Másrészt, ha elfogadjuk, hogy a jogkimerülés tétele a digitális műpéldányok viszonteladására is alkalmazható, akkor a díjazás fizetése szükségtelen. Ha ugyanakkor a viszonteladó megállapodást köt a szerzői jogosulttal a műpéldányok digitális értékesítésére, akkor végső soron elismeri a jogosultak jogkimerüléssel kapcsolatos ellenérveit.

A harmadik nagy ellenérzése a jogosulti oldalnak a digitális jogkimerüléssel szemben, hogy *az a piaci erők újrendeződéséhez vezethet, mivel a használtpiacokat* – fogalmilag és gazdaságilag szükségképpen – *új szolgáltatók működtetik*. Ezért sem meglepő, hogy olyan óriás cégek, mint az Amazon és az Apple is szabadalmaztatni törekszenek (törekedtek) saját modelljüket, amelyek beindításához minden bizonnyal csak arra várnak, hogy a ReDigi és a Tom Kabinet ügyekben egyértelmű, világos, jogerős döntések születessenek. Hasonlóképp nincs semmi meglepetés abban, hogy az Amazon felhő alapú tárhelyekről kínált Kindle Unlimited keretében igyekszik „korlátlan” e-könyv fogyasztást biztosítani ügyfeleinek. A modell ára olyan erősen „nyomott”, hogy az gyakorlatilag képes kiiktatni a használt e-könyvek piacát.⁸⁸¹ A piacok újrendeződését ugyanakkor az eredeti jogosultak jogi eszközökkel viszonylag könnyen megakadályozhatják. Scholz szerint ugyanis a jogosult cégek gond nélkül kimunkálhatnak olyan szerződéses klauzulákat, amelyek a műpéldányok továbbadását világosan kizárják, vagyis olyan licencia-szerződéseket kötnek, amelyek minden, az EUB UsedSoft-ügyben kifejtett értelmezéséhez hasonló szillogizmust kizárnak.⁸⁸² Nem árt e ponton ugyanakkor arra is figyelmeztetni, hogy a piac monopolisztikus kisajátítása, illetve új szolgáltatók piacra lépésének tudatos megakadályozása ütközhet a versenyjog előírásaival. Utóbbiak következetes alkalmazása akár fogódzót is jelenthet a digitális jogkimerülés partján állók számára.⁸⁸³

Vajon megismétli-e magát a történelem? George Orwell a 20. század első felében útjára indított „olcsó” (*sixpence* – hatpennys) Penguin könyvek kapcsán úgy érelt, hogy „természetesen nagy tévedés azt hinni, hogy az olcsó könyvek jók lennének a könyvkereskedelem számára. Épp fordítva. (...) Minél olcsóbbá válnak a könyvek, annál kevesebb pénzt költenek az emberek a könyvekre. Ez előny az olvasó szempontjából nézve, és a piac egészét sem sérti, de a kiadó, a szerkesztő, a szerző és a könyvkereskedő számára katasztrófával ér fel.”⁸⁸⁴ Orwell véleménye elméletileg helyesnek tűnhet, azonban a könyvkiadás történelme igazolta, hogy a kiadók, szerkesztők, szerzők, könyvkereskedők (és más közvetítők) fenn tudnak maradni, még akkor is, ha az árak csökkennek. Valószínű, hogy a digitális jogkimerülés elfogadása sem végezne a szerzői jogi ipar hagyományos formáival. Sőt, az üzleti vállalkozások minden bizonnyal képesek lennének az új kihíváshoz idomulva új modellekkel előállni. Végső soron egy ilyen végkifejlet a társadalom egésze számára is hasznos volna.⁸⁸⁵

881 A Kindle Unlimited számára mégsem a digitális viszonteladások jelentik a legnagyobb veszélyt. Az Amazon *all you can eat* filozófiája ugyanis szemlátomást az egyéni publikációk (*self-publishing*) számára is rendkívül komoly károkat okoz, s emiatt bármikor jogi válaszlépések várhatók a magánszemély kiadók részéről. L. Streitfeld (2014).

882 Scholz (2015) 145–150.

883 Cistaro (2016) 146–151.

884 Orwell álláspontját idézi Friedman (2008) 349.

885 A kulturális tartalmakhoz való hozzáférés világosan beilleszthető a tájékozódás szabadsága és az oktatáshoz való jog keretei közé, melyeket az EU Alapjogi Chartája is nevesítve oltalmaz. L. Az Európai Unió Alapjogi Chartája, 2012. október 26., 11. és 14. cikk.

Az elutasító érvek egy további klasszikusa szerint *a digitális másodpéldányok gyakorlatilag nulla költséggel előállíthatók*.⁸⁸⁶ Bármely ilyen feltételezés arra az előfeltevésre épül, hogy a társadalom tagjai a jogvédekt tartalmakat ingyen akarják többszörözni.⁸⁸⁷ Ezt a véleményt az elmúlt évek tapasztalatai erősen alátámasztják, mégis logikai hibában szenved. Gyakorlati szempontból egy fájl rendkívül gyorsan, elhanyagolható emberi beavatkozás mellett lemásolható, és mindez alapvetően nem kerül semmibe. Másként megfogalmazva: semmi meglepő nincs abban, ha valaki le kíván menteni a számítógépére műveket, amennyiben ez lehetséges. Ez a vágy a jogvédekt tartalmak formájától függetlenül megvan az emberekben. Holland kutatók hangsúlyozták, hogy „az információs és kommunikációs technológiákban jártas képzett fogyasztók a hálózati lehetőségek fejlődésével kombinálva egyre inkább falhoz szorították a szórakoztató ipar hagyományos üzleti modelljeit. A technológiai lehetőségeket és a digitális aréna új alkalmazásait jól ismerő digitális fogyasztók termékekre és szolgáltatásokra vágnak. Olyan igényeket támasztanak, melyeket a hagyományos modelljeinél leragadó szórakoztató ipar nem tudott kielégíteni az elmúlt években.”⁸⁸⁸

Az analóg és a digitális tartalmak többszörözése közötti különbség a digitalizációs technológiák előretörésének, illetve a társadalmi gondolkodás változásainak köszönhetően megszűnt. (Eltekintve attól a „néhány perc plusztól”, ami egy analóg anyag első digitalizálásához szükséges.) *Végső soron technikailag semmivel sem rejt több veszélyt magában egy digitális műpéldány lemásolása, mint egy analógé*.⁸⁸⁹ A probléma tehát nem itt kezdődik, hanem ott, ha az eredeti műpéldány (pl. az eredeti hangfelvétel) előállítási költségeinek (vagyis klasszikusan a kapcsolódó jogosult befektetésének) a megtérülése nem várható a hasznosítás során. A digitális jogkimerülés alkalmazása esetén azonban – mint arra rövidesen utalni fogunk – nem ez a helyzet, hiszen utóbbi esetben nem a mesterpéldány – amely terjedelme, tartalma és minősége szerint sem a nagyközönségnek van „címezve” –, hanem a jogosult engedélyével előállított és értékesített műpéldányok kerülnek be a kereskedelmi forgalomba, és cserélnek gazdát.

Az imént kifejtettek ellenére is világos és jogos észrevétel, hogy *a fizikai hordozón rögzített műpéldányok lényegesen rövidebb idő alatt használódnak el*, mint azok a tartalmak, amelyek egy merevlemezen vagy a felhőben kerülnek tárolásra. Elvileg a digitális másolat elpusztíthatatlansága lehetőséget teremt arra, hogy azt végtelen esetben továbbértékesítsék. Ez azonban önmagában véve még nem lehet akadálya a digitális jogkimerülés kizárásának. Ahogy arra korábban már utaltunk, a jogkimerülés az elsőként jogszerűen forgalomba helyezett műpéldány bármely és valamennyi jövőbeli továbbadását lefedi. A jogelv működésébe semmi olyan belső korlát nem került beépítésre, amely az esetleges viszonteladások számát meghatározná. Amennyiben a jogosult attól tart, hogy művének példányait a jövőben bármennyiszer továbbadhatja a mindenkori tulajdonosa, akkor egy ennek a helyzetnek megfelelő árazási politikát kell elfogadnia. Amennyiben ez a nézőpont helyes, és léteznek megfelelő *forward-and-delete* technológiák, akkor olyan megoldásokra sem volna szükség, amelyek a digitális fájlok automatikus öregezését biztosítják.⁸⁹⁰

Kiválóan igazolja az előzőekben összefoglalt kifogásokat, illetve a konstruktív realista irányzat iránti rugalmatlanságot az Egyesült Államok Kereskedelmi Minisztériuma mellett

886 Schulze (2014) 13; Calaba (2002) 7–9, 29; Tobin (2011) 178–179.

887 Targosz (2010) 347.

888 Helberger et al. (2009) 19.

889 Tai (2003) 209–210; Sosnitza (2009) 524–525; Rigamonti (2009) 20; Hoeren (2010) 448; Targosz (2010) 350; Ruffler (2011) 381; Grützmacher (2013) 68; Appl–Schmidt (2014) 197.

890 *Az aging file system* elutasítását l. továbbá Figliomeni (2014) 243.

működő Internet Policy Task Force 2016. januári jelentése. A dokumentum – mely a digitális jogkimerülés témaköre mellett a remixekkel és a törvényes kártérítés fájlcsereelőkre vonatkozó alkalmazhatóságát is tárgyalta – mereven elzárkózott a reformok lehetőségétől. A különböző érdekközpontok alapos meghallgatása után a jelentés a következő következtetéseket fogalmazta meg: a digitális jogkimerülés elfogadása a jogosultak elsődleges piacára gyakorolna súlyos negatív hatást;⁸⁹¹ kizárná annak a lehetőségét, hogy a jogosultak maguk fejlesszenek ki rugalmas üzleti és technológiai megoldásokat;⁸⁹² a *forward-and-delete* technológia jelenleg nem biztosít teljeskörű védelmet a potenciális jogsértésekkel szemben;⁸⁹³ továbbá nem áll rendelkezésre meggyőző bizonyíték arra vonatkozóan, hogy a digitális jogkimerülés bevezetése milyen potenciális előnyökkel járna.⁸⁹⁴ Hasonlóképp, az Európai Bizottság 2015 őszén nyilvánosságra hozott reformelképzeléseiben, melyek a „digitális egységes piac” megteremtését célozzák, nem kapott helyet a digitális jogkimerülés tétele.⁸⁹⁵

Összességében tehát az látható, hogy a jogirodalom hagyományosan inkább kritikus a digitális jogkimerülés elfogadhatóságát illetően, melyet a jogalkotói oldal sem tett még magáévá. Ezzel együtt számos szerző ellenkező oldalról közelíti meg a témakört, és kiválóan hívja fel a figyelmet arra, hogy a digitális jogkimerülés tételének elutasítása ugyancsak komoly veszélyekkel járhat a gazdaság és/vagy a kultúra egészére nézve. Reese ugyan maga is jelzi, hogy elvileg negatív hatást is gyakorolhat a digitális jogkimerülés a jogvédett tartalmak megfizethetőségére és elérhetőségére, ám sokkal inkább valószínű, hogy épp fordítva, a megfizethetőség és az elérhetőség fogja megcsínyíteni a jogkimerülés korlátozását. Reese szerint ugyanis bár a *pay-per-use* modellek előretörése olcsóbb felhasználási módokat tesz lehetővé, ám ilyenkor kizárt a tulajdonszerzés. Azok számára azonban, akik tartós másolathoz szeretnének jutni, mélyebben kellene a zsebükbe nyúlniuk, annak ellenére, hogy arra sem számíthatnak, hogy a műpéldány viszonteladásából legalább részben megtérül a befektetésük.

Ezzel együtt a digitális csatornákon keresztül történő műélvezet az értékesített műpéldányok számának csökkenését is eredményezi. Ez közgazdasági szempontból ugyanakkor nemcsak az egyedi példányok vételárának a növekedését, de a tartalomhoz való hozzáférés lehetőségének a szűkülését is eredményezi. Ez utóbbi pedig kifejezetten káros lehet az olyan, kulturális szempontból releváns magatartásokra nézve, mint az Egyesült Államokban általános jelleggel megengedett haszonkölcsönzés. Hasonlóképp, bár a digitalizálás biztosíthatja a kereskedelmi forgalomban nem kapható művet tartós elérését, ugyanakkor adott esetben meg is akadályozhatja azt. Egyrészt a digitális technológiák és szabványok folyamatos változása okán a megőrzés költségei tartósan magasak lehetnek, hogy egy összehatár elérése esetén gazdasági szempontból indokolatlanná válhat a centralizált (jogosultak költségén és infrastruktúrája révén) végzett megőrzés.⁸⁹⁶

A konzervatív elutasító álláspont kritikája, illetve a digitális jogkimerülés létalapját elismerő jogpolitikai érvek áttekintése tükrében úgy látjuk, hogy a *digitális jogkimerülés hatékony működését jogi garanciák mellett két technológiai megoldással biztosítani lehetne*. Az első egy hatásos *forward-and-delete* megoldás beépítése a digitális másodlagos piacok rendszerébe. A

891 White Paper (2016) 51–52, 65–66.

892 Uo., 52, 66.

893 Uo., 52–54.

894 Uo., 59–60.

895 COM(2015) 626.

896 Reese (2003) 616–644. Hasonlóképp l. Figliomeni (2014) 237–238.

másik az eredetileg jogszerűen értékesített példányok metaadatai között elhelyezett egyedi azonosító szám, avagy bármely ezzel egyenértékű vízjel alkalmazása.⁸⁹⁷ E két megoldás használata esetén biztosíthatóvá válna, hogy a felhasználók kizárólag olyan tartalmakat adjanak tovább, amelyeket eredendően a jogosult vagy az ő engedélyével más személy/cég hozott forgalomba, és látott el egyedi azonosítóval vagy vízjellel.

Tagadhatatlan, hogy a digitális használtpiacok legalizálása esetén ez első hullámban szám-talan millió fájl viszonteladását tenné lehetővé. Az ajánlati oldal további szélesedése azonban csak akkor válhatna lehetővé, ha további „eredeti példányokat” vásárolnak a végfelhasználók. Ez utóbbi már csak azért is reális elképzelés, mert a használtpiacok jelenlegi létezése ellenére sem állítható, hogy a társadalom valamennyi tagja ilyen forrásból szerezne be a tartalmakat. Sőt, egyértelműen megfigyelhető manapság is, hogy aki megteheti, az sokkal szívesebben választja az eredeti (tulajdonba vehető) példányokat.

Ezekon felül a fentiekben javasolt rendszerben nem nyílna lehetőség arra, hogy P2P rendszereken vagy más jogellenes csatornákon keresztül beszerzett tartalmakkal árásszák el a felhasználók a digitális piactereket.⁸⁹⁸ Hasonlóképp kizárt volna, hogy a felhasználók CD-ik tartalmát alakítsák át eladható tartalommal, hiszen e másolatok nem rendelkeznének hiteles azonosító számmal vagy vízjellel. Másrészt az egyedi azonosító szám vagy vízjel jogkezelési adatként működne, amelynek szerzői jogi védelmét a világ számos országában biztosítja a WCT 12. cikke. Ennek következtében az egyedi azonosító vagy vízjel eltávolítása vagy módosítása automatikusan szerzői jogsértéshez hasonlóan kerülne szankcionálásra.

Amennyiben a műpéldány jogszerű használója el kívánja adni a tartalmat a digitális piacon, akkor a szolgáltatás nyújtójának hatékonyan biztosítania kell, hogy a tartalom végérvényesen eltávolításra kerüljön az eladó számítógépéről.⁸⁹⁹ Amennyiben az eladó előzetesen lementette a tartalmat egy külső tárhelyre (pl. egy pen-drive-ra, külső merevlemeze, mp3-lejátszóra), akkor annak törléséért felelősséggel tartozik. Tény, hogy a készülék offline üzemmódban történő alkalmazása esetén e jogellenes másodpéldány léte nehezen igazolható, ám ez az állapot ideális esetben csak ideiglenesnek tekinthető. Abban az esetben ugyanis, ha a végfelhasználó a készüléket ismét csatlakoztatja a digitális piactér szolgáltatójának szoftverét tartalmazó számítógéphez, akkor a szolgáltató *forward-and-delete* technológiájának észlelnie kell az érintett, jogellenes tartalmat. Ilyenkor a szolgáltatónak saját költségén és hatáskörében fel kell szólítania a felhasználót a tartalom haladéktalan törlésére. Ennek elmaradása esetén a szolgáltató a végfelhasználói fiók használatának korlátozására is jogosult kell, hogy legyen. Mindezek képesek azt garantálni, hogy a jogszerűen vásárolt, egyedi azonosítóval vagy vízjellel ellátott tartalomból minden és bármely pillanatban csupán egyetlen másolat létezzen. Mindezekon felül indokoltnak tűnik a digitális jogkimerülés (nemzeti, ideálisabb esetben nemzetközi) jogszabályi szinten történő rögzítése. A normának nem csak azt kell előírnia,

897 Calaba ezen felül az azonosító szám kötelező központi adatbázisban történő regisztrációját is javasolta. L. Calaba (2002) 30. E rendszer anyagi fedezetére vonatkozóan a szerző nem fejtette ki álláspontját. McKenzie pedig úgy érvelt, hogy olyan DRM megoldások alkalmazása is elképzelhető lenne, amelyek biztosítják, hogy egy tartalom egy időben legfeljebb egy készüléken váljék elérhetővé. L. McKenzie (2013) 71. Ez az elképzelés kizárólag abban az esetben tűnik reálisnak, ha a tartalmak használatát azok értékesítését követően is képes felügyelni a közvetítő (e-könyvesbolt vagy könyvtár). A szerző e vonatkozásban azonban nem fejtette ki álláspontját részletesen.

898 Calaba (2002) 28; Gratz (2011) 10.

899 Az amerikai jogirodalomban *simultaneous destruction method* névvel is illetett eljárás hatékonyságát Calaba erősen kritizálta. L. Calaba (2002) 28–29.

hogy a tartalom eladója haladéktalanul köteles az értékesített tartalmat törölni, hanem azt is, hogy a jogelv kizárólag a műpéldányok jogszerű vásárlóit oltalmazza.⁹⁰⁰

A fenti modell képes lehet annak biztosítására, hogy a szerzői jogosultak és a felhasználók érdekei közötti egyensúlyt fenntartva, költség-hatékonyan, illetve a kalózmásolatok rendszerbe áramlása nélkül működjenek a digitális használatpiacok.⁹⁰¹ E modell biztosítja, hogy a bármely műtípusba tartozó műpéldányok első terjesztését követő magatartások nem terjednek túl a jogszabályok által a jogkimerülés számára biztosított kereteken. Egyúttal a végfelhasználók számára is lehetővé válik, hogy az általuk jogszerűen megvásárolt tartalmak sorsáról rendelkezzenek. Sőt, e megoldás nem avatkozik be jelentősen, illetve indokolatlanul a felhasználók magánszférájába sem. A szinkronizált adathordozók visszatérő, ám eseti ellenőrzése ésszerű módja annak, hogy a szerzői jogosultak érdekei védelemben részesüljenek.

Az sem tűnik indokolatlan elvárásnak, hogy a „szerzői jogi tudatosságot” („copyright literacy”)⁹⁰² a digitális jogkimerülés elfogadásával erősítsük. Ebben az esetben ugyanis a felhasználók nem csupán eladnák használaton kívül digitális tartalmaikat (egyesek talán azt mondanák: tulajdonukat), hanem egyúttal befektetnének a másodlagos piac fejlődésébe is. A szerzői jogra ez esetben a rendszer működését segítő, semmint a másodlagos piacot, a kultúrát és a tulajdoni rendszert akadályozó eszközre tekintenének. A jogvédett tartalmak interneten keresztül történő fogyasztását biztosító legális csatornák kezdeti hiánya alapvető szakadékot létesített a társadalom és a jogosultak között. A P2P fájlcsere 1999-es megjelenése is részben a jogszerű online tartalomfogyasztási modellek hiányának volt betudható.⁹⁰³ E példán okulva *a digitális jogkimerülés elfogadása lehetővé tehetné, hogy a jogellenes csatornáktól a felhasználókat a digitális használtkereskedésekbe csábítsák.*⁹⁰⁴

Ha tartalmát tekintve részben másként is, de számos szerző hasonló következtetésre jutott.⁹⁰⁵ Kiemelt figyelmet érdemel ebből a szempontból Perzanowski és Schultz munkássága, akik 2011-ben még „csak” amellet érveltek, hogy az amerikai bíróságoknak a USCA §117 mintájára kellene alkalmazniuk a *first sale doctrine*-t a szoftverektől eltérő digitális műpéldányok viszonteladására. A szerzők szerint ugyanis a digitális másolatok funkcionálisan egyenértékűek a fizikai műpéldányokkal. Ezzel együtt az első jogszerű megszerző számára ki kell zárni annak a lehetőségét, hogy az eredeti példányt többször is értékesítse. Ez oly módon érhető el, ahogy a USCA §117(b) is rögzíti: bármely másodpéldányt az eredeti értékesítéskor ugyancsak tovább kell adni az új vevő részére. Ez utóbbi vonatkozásában a bizonyítási teher az eladóra hárulna.⁹⁰⁶ A szerzőpáros utóbb, 2014-ben már kifejezetten amellet érvelt, hogy a kérdés rendezése törvényi szintre (is) tartozik. Perzanowski és Schultz szerint erre két megoldási út létezik.

Egyrészt az, ha a(z amerikai) jogalkotó pontosan körülhatárolt keretek között engedélyezi a *first sale doctrine* alkalmazását a digitális tartalmakra. Így elképzelhetőnek látják a szerzők,

900 Berger (2002) 201–202; Targosz (2010) 351.

901 E három előfeltételt 2002-ben Calaba fogalmazta meg. Vö. Calaba (2002) 26–27.

902 A kifejezés a médiajog fogalomtárából ismert „médiatudatosság” angol megfelelőjéből („media literacy”) került kialakításra.

903 Helberger et al. (2009) 16–24.

904 Hasonló következtetésre jut Reis is. L. Reis (2015) 188–189.

905 E helyütt nem kívánunk érdemben foglalkozni azzal az egyébként ötletes, de dogmatikailag nem kiforrott elképzeléssel, amely a követő jog mintájára vezetne be „digitális követő jogot” (és természetesen díjfizetési kötelezettséget). L. Serra (2013) 1787–1800; Figliomeni (2014) 240–241.

906 Perzanowski–Schultz (2011) 935–939.

hogy a jogalkotó a műtípusok, a releváns vagyoni jogok, a viszonteladásra jogosult személyek/szervezetek között különbséget téve határolja le a megengedett és a nem megengedett viszonteladási gyakorlatokat. Ez a módszer azonban azzal a veszéllyel járhat, hogy a jogalkotó által meghúzott határvonalak aránytalanak, rugalmatlanak, esetleg igazságtalanak lesznek.⁹⁰⁷ A másik megoldás – merítve 2011-es elképzeléseikből – egy rugalmas keretrendszer törvényi elfogadásán felül a bíróságok kezébe tenné le a jogelv alkalmazhatóságának a mérlegelését. Ennek keretében a szerzők kiterjeszteni javasolják az adásvételi típusú online ügyletekre a *first sale doctrine* alkalmazását. E vonatkozásban figyelembe kellene venni a szerzői jogosult és az eredeti „vásárló” között kötött ügylet alaptulajdonságait, így különösen a végfelhasználói hozzáférés vagy birtoklás időkereteit, a díjfizetés módját és az ügylet további jogi jellegzetességeit. Ezenfelül annak figyelembe vétele is indokolt, hogy a végfelhasználó a továbbértékesítés során teljes mértékben átengedi-e a birtoklás vagy hozzáférés lehetőségét az új vevőre, hogy a digitális viszonteladások aláássák-e az eredeti jogosult elsődleges piacát, valamint hogy a tartalmat bármilyen módon módosította-e az eredeti vásárló (így került-e sor pl. formátum átalakításra). E körülmények figyelembe vételével a bíróságok egyrészt kizárhatják a tisztességtelen magatartásokat, másrészt egyértelműen biztosíthatják az olyan üzleti modellek érvényesülését, amelyek nem adásvételi típusú szolgáltatások, így különösen az előfizetésen vagy eseti bérleten alapuló streaming-szolgáltatásokat.⁹⁰⁸

Úgy érezzük továbbá, hogy a fentiek mentén a jogkimerülés mögötti elsődleges és másodlagos jogpolitikai elvek, valamint a kapcsolódó feltételek is mind érvényesülhetnek. A digitális tartalmak feletti kontroll végfelhasználók kezébe adása, a piac szerzői jogosultak monopolisztikus ellenőrzés alatt tartásának kizárása, valamint a díjazási elmélet kiterjesztése a digitális piacokra gond nélkül megvalósítható. Ezen felül a digitális jogkimerülés a tartalmakhoz való hozzáférhetőség mindkét pillérjét (elérhetőség és megfizethetőség) szolgálja. Hasonlóképp előmozdíthatja a kulturális tartalmak megőrzését, a jogosulti, a közvetítői és a végfelhasználói innovatív megoldások fejlesztését, a végfelhasználó magánszféra védelmét és a *lock-in* effektus negatív hatásainak a korlátozását/kizárását. Az egyedi azonosítóval ellátott tartalmak versengése biztosított, így a felettük való kizárólagos/egyedi kontroll lehetősége is adott. S bár igaz, hogy a digitális tartalmak „elfogyaszthatósága” (állagromlása) nem valószínű, s így elképzelhető, hogy tételesen több alkalommal cseréljen gazdát online egy hangfelvétel, ám ettől még kevésbé valószínű, hogy évtizedeken át uralják a használt piacokat ezek a tartalmak. Az újabb és újabb alkotások szükségszerűen kiszorítják a művek jelentős részét a kereskedelem fő sodrából.

A fentiekben bemutatott gazdasági, társadalmi és technológiai érveket összeolvasva valós igényként merül fel a digitális jogkimerülés tételének az elfogadása. Bár a WCT releváns Közös nyilatkozatának a tartalma első pillantásra egyértelműnek tűnik, számos érv szól amellett, hogy az nem zárja ki egészében a cselekvés lehetőségét. Egyes vélemények szerint az említett előírás félreértésekre adhat okot. Ruffler szerint ugyanis „amit [a Közös nyilatkozat]

907 Perzanowski–Schultz (2014) 1546–1550.

908 Uo., 1550–1557. A szerzők fenti elméletét nem tudjuk egészében elfogadni. Így annak figyelembe vétele, hogy a szerzői jogosultak elsődleges piacára milyen hatást gyakorol a digitális jogkimerülés, dogmatikailag szükségtelen, melyet a WCT vonatkozó előírásai is megerősítenek. Sokkal inkább betudható a szerzők e gondolata annak, hogy a *first sale doctrine*-t a *fair use* doktrínával párhuzamosan fejlődő, bíró alkotta tételként definiálják (nagyon helyesen). Az *unfair* gyakorlatok kizárása a jogkimerülés hatóköréből azonban sosem tartozott a jogelv hagyományos célkitűzései közé.

valójában mond, az az, hogy a másolatoknak anyagi hordozón forgalomba hozhatóknak kell lenniük, vagyis lehetségesnek kell lennie, hogy azokat anyagi hordozó rögzítsék, és nem azt mondja, hogy eredendően anyagi hordozón kellene őket rögzíteni. Ezzel világosan azt akarják mondani, hogy e rendelkezés nem a gyors, egyszeri cselekményekre vonatkozik, mint pl. az online szolgáltatások, hanem olyan művekre, amelyek tartós jelleggel továbbíthatók.”⁹⁰⁹

Ennél is szélesebb mozgásteret kapunk, ha elfogadjuk, hogy a WCT terjesztéssel kapcsolatos rendelkezései – ide értve mind a kizárólagos jogot, mind annak a korlátját meghatározó passzusok – „minimum jogként” kerültek megszövegezésre. Mivel ezek nem tesznek említést az online értékesítési módszerekről, ezért elképzelhető, hogy ezek vonatkozásában elfogadhatóvá váljon az adásvétellel vegyes lehívások terjesztésként történő elfogadása, amely pedig implicit módon kifejleszthetővé tenné a digitális jogkimerülés tételét is.⁹¹⁰ Ha bármelyik említett út járhatónak tűnne, akkor nemzeti szinten is megoldható volna a reform a szerzői jogi törvények, az EU szintjén pedig az InfoSoc-irányelv 4. cikk (2) bekezdésének és a kapcsolódó preambulumbekendéseknek a módosítása, egyúttal a „digitális tartalmak szabad áramlásának” jogpolitikai vezérelvvé tétele révén.

A digitális jogkimerülés kérdése természetesen – többek között az érintett piaci szereplők honosságára is tekintettel – globális jelentőséggel bír. Erre is tekintettel a helyes megoldásnak is felülről kell érkeznie. Álláspontunk szerint tehát a digitális jogkimerülés elfogadásának elsőleges előfeltétele a WCT oly módon történő átalakítása, hogy az ne csak a fizikai másolatokra, hanem – a fentiekben bemutatott garanciális feltételek teljesülése esetén – az egyedileg azonosítható digitális példányokra is alkalmazhatóvá váljon.

909 Ruffler (2011) 380–381. Rigamonti szerint pedig: „[d]abei stellt die Vereinbarte Erklärung zu Art. 6 und 7 WCT klar, dass mit dem Begriff des Werkexemplars (»copies«) nur dauerhafte – also nicht: flüchtige – Werkexemplare gemeint sind, die als greifbare Objekte in Verkehr gesetzt werden können (»fixed copies that can be put into circulation as tangible objects«). Dies trifft nach den vorstehenden Ausführungen aber auch auf elektronisch übermittelte Werkexemplare zu, wenn man etwa an Computerprogramme denkt, die vom Server des Softwareanbieters direkt, also ohne weiteren Kopiervorgang, auf einen USB-Stick gespeichert werden.” L. Rigamonti (2009) 21.

910 Ebből a szempontból ezen értelmezés nem sértené a WCT 1. cikk (4) bekezdését és rajta keresztül a BUE 19. cikkét, amely alapján a szerződő felek csak az egyezményekben foglaltaknál magasabb szintű védelmet biztosíthatnak nemzeti jogszabályaikban. Valójában ebben az esetben csak a tényleges felhasználási mód meghatározott vagyoni jog alá illesztése változna.

Konklúzió

A kötet kísérletet tett arra, hogy részletesen áttekintse több jogrend belső megoldását a jogkimerülés elfogását, valamint annak nemzetközi érvényesülését illetően. A jelen záró gondolatok a sürgősen ismétlések elkerülése végett mindössze két részkérdésre hívja fel a figyelmet, melyek máig eldöntetlenek, kiforratlannak tűnnek. Azok tisztázása azonban szükséges, és egyértelműen a jövő feladata. Ezek egyike a jogkimerülés területi hatókörének az érvényesülése, a másik a digitális jogkimerülés kérdésköre.

Mi magunk hiszünk abban, hogy a globalizálódó világban, amelynek – legalább részben – a nemzetközi gazdasági együttműködés a mozgatórugója, a jogelv hatékony érvényesülése megköveteli a kiszámítható versenyt, valamint a világ országainak, cégeinek, szerzőinek és végfelhasználóinak egyenlőségét. Osztjuk Abbott és Bonadio véleményét abban, hogy a WTO megszületése óta a nemzetközi gazdasági együttműködések szempontjából az egyetlen helyes irány a szélesebb hatókörű, lehetőleg nemzetközi jogkimerülés lehet.⁹¹¹ A legújabban kötött szabadkereskedelmi megállapodások is abba az irányba mutatnak, hogy a globális és/vagy regionális, nem pedig a nemzeti gazdaságokban van a jövő.

Ha az EU lényegére és belső logikájára vetünk egy pillantást, világossá válhat, hogy az EGT területén érvényesülő regionális jogkimerülés a leoptimálisabb az érintett szerzői és kapcsolódó jogi jogosultjai számára. Felmerülhet ugyanakkor annak a veszélye, hogy ez az egységes piac jövője szempontjából hátrányokkal járhat. Különösen figyelmet érdemel a Legfelső Bíróság Kirtsaeng-ügyben hozott 2013-as ítélete. Ez ugyanis a USCA (újra)értelmezése révén a nemzetközi jogkimerülés mellett foglalt állást.⁹¹² Érthető, hogy az ítélet az amerikai jogosultak számára fejtörést okozhat. Tekintettel arra, hogy a Legfelső Bíróság viszonylag meggyőző többséggel rögzítette, hogy a Kongresszusnak nem állhat érdekében annak biztosítása, hogy a szerzői jogosultak a belföldi és külföldi piacokat megosszák, a szerzői jogosultaknak minden valószínűség szerint teljesen új üzleti stratégiával kell előállniuk. Másrészt azt is biztosra vehetjük, hogy az új modelleknek nem az lesz célja, hogy az „amerikai piacot butítsák le” az Egyesült Államokon kívüliekhez. Más szavakkal, nagyon könnyen elképzelhető, hogy véget ér a külföldi országokban kínált olcsóbb tankönyvek vagy más hordozók világa, és globális drágulás veszi kezdetét. Mindezek azonban közvetlenül is érintik az európai (és más) piacokat, ezért érdekes lehet, hogy erre a 2013-as nézőpontbeli változásra miként reagál majd az Egyesült Államok kormányzata és az EU vezetése. A rendelkezésre álló információk fényében úgy tűnik, hogy az e két entitás által folytatott, az ún. Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) megállapodás megkötésére irányuló tárgyalások során nem merült fel semmilyen intézkedés megtételének szükségessége e téren.

A TTIP-megállapodás keretében azonban az EU kifejezetten érinteni kívánja a követő jogot.⁹¹³ Ebben egyrészt az az érdekes, hogy miközben a követő jogot az EU több mint tíz éve harmonizálta, addig az Egyesült Államok jelenleg nem ismeri azt szövetségi szinten. A követő jog esetleges szerepeltetése a TTIP-ben ugyanakkor két fontos következménnyel járhat: egyrészt a reciprocitáson alapuló alkalmazás előfeltételeként az Egyesült Államok is – legalább a 2001/84/

911 Abbott (2000) 43–47; Bonadio (2011) 158–161. Bonadio szóhasználatában az EU regionális jogkimerülési tétele „international in small scale”. L. uo., 159.

912 Kirtsaeng v. John Wiley (2013).

913 EU Position Paper (2015) 4.

EK irányelvben foglalt tartalommal – kénytelen lesz szövetségi szinten rendezni a kérdést.⁹¹⁴ Másrészt, és ez a jelen tanulmány szempontjából fontosabb, a regionális/közösségi jogkimerülés korlátozását adó követő jog alkalmazásának hatósugara az Atlanti-óceán túlsópartjára is kiterjedne. Ez pedig mindmáig egyedülálló módon egy újabb mutáció megszületéséhez vezetne a jogkimerülés vonatkozásában. Miközben ugyanis a jogintézmény alkalmazása továbbra is az EU/EGT régiójára korlátozódna, addig az ennek korlátozását adó követő jog alapján már a tengerentúli szerzői jogosultak műveinek viszonteladása is díjfizetéshez lenne kötve. Sőt, amellet sem mehetünk el szó nélkül, hogy a WIPO szintjén is mozgás tapasztalható a követő jog nemzetközi szinten történő megerősítése, szélesítése iránt. A Ricketson professzor által vezetett előkészítő munka 2015-re ért be, melynek eredményeként egy WIPO-szerződéstervezet javasolja a követő jog harmonizálását.⁹¹⁵ Mindent egybevetve, a jogkimerülés „nemzetköziesedése” így vagy úgy, de várható a közeljövőben.

A második kardinális pontként említett digitális jogkimerülés kérdése csupán az elmúlt néhány évben robbant be a köztudatba, még akkor is, ha közel két évtizede folynak róla egyeztetések. A témakörrel a tudományos szférán kívül a joggyakorlatnak és a törvényhozásnak is szembesülnie kellett. Habár számtalan tudományos szerző kiállt a jogelv elfogadása mellett, a jelenlegi diskurzus meghatározói egyelőre azok, akik elvetik a *status quo* megváltoztatását. Hasonlóképp, jogalkotási javaslatok landoltak a német Bundestag⁹¹⁶ és az Egyesült Államok Kongresszusának⁹¹⁷ asztalain, azonban ezek egyike sem lelt támogatásra, sőt, még az érdemi tárgyalásuk is elmaradt. A hagyományos, pozitivistá nézőpont szerint bármely ilyen előterjesztés halálra van ítéelve, elsődlegesen a nemzetközi jogforrásokra hivatkozással. Ezért sem meglepő, hogy az EUB egyébként konstruktív értelmezéséről elhíresült *UsedSoft*-döntése vagy az elsőfokú ítélet a *ReDigi*-ügyben számos ellentmondástól szenved. Ahogy azonban az utolsó fejezetben utalni kívántunk rá: sok gazdasági, társadalmi és technológiai érv indokolja, hogy újragondoljuk a nemzetközi jogforrásokat. „Diplomatikusan” épp erre tett javaslatot Maria A. Pallante, a USCO igazgatója is.⁹¹⁸

914 A USCO igazgatója az Egyesült Államok Képviselőházának Igazságügyi Bizottsága előtt 2015. április 29-én közzétett állásfoglalásában pontosan emellett érvelt. L. Pallante Statement (2015) 18–20. Hasonlóképp benyújtásra került 2015 során egy törvényjavaslat a képviselőháznál. L. American Royalties Too Act of 2015, H.R.1881–114th Congress (2015–2016), <https://www.congress.gov/bill/114th-congress/house-bill/1881>.

915 A javaslat szövegét és indokolását l. Ricketson (2015) 3–263.

916 Entwurf (2012).

917 Vö. Digital Era Copyright Enhancement Act, H.R. 3048, 105th Congress (1997), Section 3., <http://thomas.loc.gov/cgi-bin/query/z?c105:H.R.3048>. A javaslat kapcsán l. Calaba (2002) 27–28. Consumer, Schools, and Libraries Digital Rights Management Awareness Act of 2003, S.1621, 108th Congress (2003), Section 6., <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/BILLS-108s1621is/pdf/BILLS-108s1621is.pdf>; BALANCE Act, H.R. 1066, 108th Cong. (2003), 4. szakasz, <http://thomas.loc.gov/cgi-bin/query/z?c108:H.R.1066>. Utóbbi törvényjavaslat vonatkozásában l. Long (2008) 1195–1198; Serra (2013) 1782–1784; Reis (2015) 202–203; Dobson (2015) 184–185.

918 „[M]ore than a decade [after the publication of the DMCA Section 104 Report], the doctrine of first sale may be difficult to rationalize in the digital context, but Congress nonetheless could choose to review it, much as it considered the issues of renewal registration and termination in 1976. On the one hand, Congress may believe that in a digital marketplace, the copyright owner should control all copies of his work, particularly because digital copies are perfect copies (not dog-eared copies of lesser value) or because in online commerce the migration from the sale of copies to the proffering of licenses has negated the issue. On the other hand, Congress may find that the general principle of first sale has ongoing merit in the digital age and can be adequately policed through technology – for example, through measures that would prevent or destroy duplicative copies. Or, more simply, Congress may not want a copyright law where everything is licensed and nothing is owned.” L. Pallante (2013) 332.

Ugyancsak tagadhatatlan, hogy egyre több vállalkozás üzemeltet digitális piactereket. Mondhatnánk úgy is, hogy a digitális jogkimerülés *ante portas*, vagyis a kapukat döngeti. Kérdéses persze, hogy a digitális jogkimerülés egyáltalán ellenség-e, és hogy hasonlóképp elbukik-e majd, mint Hannibál, a pun hadvezér, aki kétezer évvel ezelőtt Rómát ostromolta. Kifejezetten érdekes egy másféle párhuzamot is vonni a római–pun-háború, illetve a digitális jogkimerülés támogatói és ellenzői között dúló csata között. Hannibál ugyanis hadjáratát számtalan ok mellett az erőforrásainak kimerülése miatt vesztette el.⁹¹⁹ Hasonlóképp nagy az esélye annak, hogy a digitális jogkimerüléssel kapcsolatos vita egyszer csak elhalkul, ha a változásokban érdekelt szereplők kifogynak a rendelkezésükre álló eszközökből. Egy szegényes szójátékkal élve: kimerülnek a tartalékaik.

Karjala gondolatai kiváló zárszóként szolgálnak. Az amerikai professzor szerint „vagy hiszünk abban, hogy a jogkimerülés a digitális világban is megmarad, vagy nem. Ha már nem hiszünk ebben, akkor világosan mondjunk le róla ahelyett, hogy a »másolat« szó értelmét verbális gimnasztika segítségével értelmezzük a többszörözés törvényi fogalmának feltárása érdekében. Éppígy nem szerencsés, ha a »másolat« fogalma arra indítja a mérnököket, hogy indokolatlanul bonyolult vagy mesterséges rendszereket tervezzenek annak érdekében, hogy a zenefájl tulajdonosának jogát megóvják a fájl eladása érdekében oly módon, hogy a továbbított fájlból nem őriz meg egy másolatot sem az eladó.”⁹²⁰

919 Parker (2001) 16.

920 „Either we believe in the first-sale doctrine in the digital age or we do not. If we no longer believe in it, we should discard it openly and not through verbal gymnastics interpreting the definition of ‘copy’ for the purposes of the statute’s reproduction right. Nor should our definition of ‘copy’ force systems engineers into unduly intricate or artificial designs simply to protect the right of the owner of a copy of a music file to transfer that file, provided that no copies derived from the transferred file are retained.” L. Karjala (2013) 255.

Irodalom- és forrásjegyzék

Könyvek

- Allfeld (1928) = Philipp Allfeld: *Das Urheberrecht an Werken der Literatur und der Tonkunst*. Zweite, vielfach veränderte Auflage, Beck'sche Verlagsbuchhandlung, München, 1928
- Badó et al. (2012) = Badó Attila – Bencze Mátyás – Bóka János – Mezei Péter (szerk.): *A jogrendszerek világa*. Pro Talentis Universitatis Alapítvány, Szeged, 2012
- Bainbridge (1999) = David Bainbridge: *Software Copyright Law*. 4. kiadás, Butterworths, London, 1999
- Balás (1947) = Balás P. Elemér: *Törvényjavaslat a szerzői jogról*. Magyar Jogászegylet, Budapest, 1947
- Benárd–Tímár (1973) = Benárd Aurél – Tímár István: *A szerzői jog kézikönyve*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1973
- Blomqvist (2014) = Jørgen Blomqvist: *Primer on International Copyright and Related Rights*. Edgar Elgar, Cheltenham, 2014
- Bodó Balázs: *A szerzői jog kalózzai. A kalózek szerepe a kulturális termelés és csere folyamataiban a könyvnyomtatástól a fájlcsere hálózatokig*. Typotex, Budapest, 2011
- Cook (2010) = Trevor Cook: *EU Intellectual Property Law*. Oxford University Press, New York, 2010
- Correa (2007) = Carlos M. Correa: *Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights*. Oxford Commentaries on the GATT/WTO Agreements, Oxford University Press, Oxford, 2007
- Dreier–Schulze (2013) = Thomas Dreier – Gernot Schulze: *Urheberrechtsgesetz*, 4. kiadás, C. H. Beck, München, 2013
- Ficsor (2002) = Mihály Ficsor: *The Law of Copyright and the Internet, The 1996 WIPO Treaties, their Interpretation and Implementation*. Oxford University Press, New York, 2002
- Ficsor (2003) = Mihály Ficsor: *Guide to the Copyright and Related Rights Treaties Administered by WIPO and Glossary of Copyright and Related Rights Terms*. World Intellectual Property Organization, Publication No. 891(E), Geneve, 2003
- Friedman (2008) = Milton Friedman: *Price Theory*. 4. nyomás, Transaction Publishers, New Brunswick, 2008
- Garner (2005) = Bryan A. Garner (szerk.): *Black's Law Dictionary*. 8. rövidített kiadás, Thomson–West, St. Paul, 2005
- Ginsburg–Treppoz (2015) = Jane c. Ginsburg – Edouard Treppoz: *International Copyright Law: U.S. and E.U. Perspectives, Text and Cases*. Edgar Elgar, Cheltenham, 2015
- Goldstein–Hugenholtz (2010) = Paul Goldstein – P. Bernt Hugenholtz: *International Copyright: Principles, Law and Practice*. 2. kiadás, Oxford University Press, Oxford – New York, 2010
- Gyenge Anikó: *Szerzői jogi korlátozások és a szerzői jog emberi jogi háttere*. HVG–Orac, Budapest, 2010
- Hajdú (2015) = Hajdú Dóra: *A törvény által előírt közös jogkezelés a magyar és francia szerzői jogban*. PhD-értekezés, kézirat lezárása: 2015. november 30.
- Hansen (2001) = Hugh C. Hansen: *International Intellectual Property Law & Policy*. 6. kötet, Juris Publishing, Huntington, 2001

- Hilty–Nérissou (2012) = Reto M. Hilty – Sylvie Nérissou (szerk.): *Balancing Copyright: A Survey of National Approaches*. Max Planck Institute Studies on Intellectual Property and Competition Law 18. kötet, Springer Verlag, München, 2012
- Hugenholtz et al. (2012) = P. Bernt Hugenholtz – Antoon Quaendvlieg – Dirk Visser (szerk.): *A Century of Dutch Copyright Law: Auteurswet 1912–2012*. deLex, Amsterdam, 2012
- Hunnings (1973) = N. March Hunnings (szerk.): *Industrial Property Cases from Common Market Law Reports*. Common Law Reports, London, 1973
- Jakab (2012) = Jakab Éva: *Szerzők, kiadók, kalózkodók. A szellemi alkotások védelmének kialakulása Európában*. Akadémiai, Budapest, 2012
- Keeling (2003) = David T. Keeling: *Intellectual Property Rights in EU Law, Volume I. Free Movement and Competition Law*. Oxford University Press, New York, 2003
- Koehler (2000) = Philipp Koehler: *Der Erschöpfungsgrundsatz des Urheberrechts im Online-Bereich*. C. H. Beck, München, 2000
- Kohler (1880) = Joseph Kohler: *Das Autorrecht – Eine zivilistische Abhandlung*. Gustav Fischer, Jena, 1880
- Laddie et al. (2000) = Hugh Laddie – Peter Prescott – Mary Vitoria – Adrian Speck – Lindsay Lane: *The Modern Law of Copyright and Designs*. 2. kötet, Butterworths, London, 2000
- Leiss (1973) = Ludwig Leiss: *Verlagsgesetz – Kommentar mit Vertragmustern*. De Gruyter, Berlin-New York, 1973
- Litman (2006) = Jessica Litman: *Digital Copyright*. Prometheus Books, Amherst, 2006
- Loewenheim (2010) = Ulrich Loewenheim (szerk.): *Handbuch des Urheberrechts*, 2. kiadás, C. H. Beck, München, 2010
- Lontai et al. (2012) = Lontai Endre – Faludi Gábor – Gyertyánfy Péter – Vékás Gusztáv: *Magyar polgári jog. Szerzői jog és iparjogvédelem*. Budapest, Eötvös József Könyv- és Lapkiadó, 2012
- Mezei (2005) = Mezei Péter: *A fair use doktrína az amerikai szerzői jogban*. *Acta Juridica et Politica* LXVII/13. Szeged, 2005
- Mezei (2010) = Mezei Péter: *Digitális sampling és fájlcsere*. Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Szeged, 2010
- Mezei (2012a) = Mezei Péter: *A fájlcsere-dilemma. A perek lassúak, az internet gyors*. HVG–Orac, Budapest, 2012
- Mohn (1919) = Ludwig Mohn: *Juristische Hilfsbücher für Studium und Praxis*. Julius Springer, Berlin, 1919
- Nimmer (2013) = Melville B. Nimmer – David Nimmer: *Nimmer on Copyright*, 2013
- Palágyi (1957) = Palágyi Róbert: *A magyar szerzői jog zsebkönyve*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1957
- Patry (1994) = William F. Patry: *Copyright Law and Practice*. 2. kötet, The Bureau of National Affairs, Inc., Washington, 1994
- Rehbinder (2008) = Manfred Rebinder: *Urheberrecht*, 15. átdolgozott kiadás, C. H. Beck, München, 2008
- Reinbothe – von Lewinski (2002) = Jörg Reinbothe – Silke von Lewinski: *The WIPO Treaties 1996: The WIPO Copyright Treaty and the WIPO Performances and Phonograms Treaty, Commentary and Legal Analysis*. Butterworths LexisNexis, London, 2002
- Ricketson–Ginsburg (2006) = Sam Ricketson – Jane C. Ginsburg: *International Copyrights and Neighboring Rights: Berne Convention and Beyond*. 1. kötet, 2. kiadás, Oxford University Press, New York, 2006

- Rothnie (1993) = Warwick A. Rothnie: *Parallel Imports*. Sweet & Maxwell, London, 1993
- Schack (2005) = Haimo Schack: *Urheber- und Urhebervertragsrecht*, 3. átdolgozott kiadás, Mohr Siebeck, Tübingen, 2005
- Schricker (2006) = Gerhard Schricker (szerk.): *Urheberrecht – Kommentar*, 3. átdolgozott kiadás, C. H. Beck, München, 2006
- Schubert (2000) = Frank A. Schubert: *Introduction to Law and the Legal System*. 7. kiadás, Houghton Mifflin Company, Boston – New York, 2000
- Spoor et al. (2005) = J. H. Spoor – D. W. F. Verkade – D. J. G. Visser: *Auteursrecht*. Kluwer, Deventer, 2005
- Sterling (1998) = J. A. L. Sterling: *World Copyright Law*. Sweet and Maxwell, London, 1998
- Strowel (2009) = Alain Strowel (szerk.): *Peer-to-peer File Sharing and Secondary Liability in Copyright Law*. Edward Elgar, Cheltenham, 2009
- Tattay et al. (2011) = Tattay Levente – Pintz György – Pogácsás Anett: *Szellemi alkotások joga*. Budapest, Szent István Társulat, 2011
- Tritton (2002) = Guy Tritton: *Intellectual Property in Europe*. Sweet & Maxwell, London, 2002
- UNCTAD-ICTSD (2005) = UNCTAD-ICTSD Project on IPRs and Sustainable Development: *Resource Book on TRIPS and Development*. Cambridge University Press, New York, 2005
- Yen–Liu (2011) = Alfred C. Yen – Joseph P. Liu: *Copyright Law: Essential Cases and Materials*. 2. kiadás, Thomson–West, St. Paul, 2011
- von Lewinski (2008) = Silke von Lewinski: *International Copyright Law and Policy*. Oxford University Press, New York, 2008
- Walter – von Lewinski (2010) = Michel M. Walter – Silke von Lewinski: *European Copyright Law: A Commentary*. Oxford University Press, Oxford, 2010
- Weckström (2013) = Katja Weckström (szerk.): *Governing Innovation and Expression: New Regimes, Strategies and Techniques*. University of Turku Faculty of Law, Turku, 2013
- Wenzel–Burkhardt (2009) = Karl Egbert Wenzel – Emanuel H. Burkhardt: *Urheberrecht für die Praxis*. 5. teljesen átdolgozott kiadás, Otto Schmidt, Köln, 2009
- Zweigert–Kötz (1996) = Konrad Zweigert – Hein Kötz: *Einführung in die Rechtsvergleichung*. 3. kiadás, J. C. B. Mohr (Paul Siebeck) Tübingen, 1996

Cikkek, tanulmányok, könyvfejezetek

- Abbott (2000) = Frederick M. Abbott: *Second Report (Final) to the Committee on International Trade Law of the International Law Association on the Subject of the Exhaustion of Intellectual Property Rights and Parallel Importation*. FSU College of Law, Public Law Research Paper, 2000, <http://ssrn.com/abstract=1921856>
- Abbott (2007) = Frederick M. Abbott: *Parallel Importation: Economic and Social Welfare Dimensions*. 2007, https://www.iisd.org/pdf/2007/parallel_importation.pdf
- Abelson (2012) = Sarah Abelson: An Emerging Secondary Market for Digital Music: The Legality of ReDigi and the Extent of the First Sale Doctrine. *Entertainment and Sports Lawyer* (Winter 2012) 8–11
- Akkermans–Ramaekers (2010) = Bram Akkermans – Eveline Ramaekers: Article 345 TFEU (ex. 295 EC), Its Meanings and Interpretations, *European Law Journal* 3 (2010) 292–314

- ALAI (2014) = Association Littéraire et Artistique Internationale: Report and Opinion on the making available and communication to the public in the internet environment – focus on linking techniques on the Internet. *European Intellectual Property Review* 3 (2014) 149–154
- Alderman (1983) = Elliott C. Alderman: Resale Royalties in the United States for Fine Visual Artists: An Alien Concept. *Journal of Copyright Society* (1983) 265–283
- Aldridge (2011) = Lindsay R. Aldridge: Costco v. Omega and the First Sale Doctrine. *North Carolina Journal of Law & Technology* (2011) 325–344
- Alvarado (2012) = Daniela Alvarado: Seamaster-ing the First Sale Doctrine: a Tripartite Framework for Navigating the Applicability of Section 109(a) to Gray Market Goods. *Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal* (2012) 885–925
- Amundsen (2012) = Kaitlyn E. Amundsen: From Your Land to Mine: the Benefits of Applying the First Sale Doctrine to Goods Manufactured Abroad. *George Mason Journal of International Commercial Law* (Spring 2012) 339–364
- Aplin (2005) = Tanya Aplin: The ECJ Elucidates the Database Right. *Intellectual Property Quarterly* 2 (2005) 204–221
- Appl–Schmidt (2014) = Clemens Appl – Marlene Schmidt: Zweitverwertung gebrauchter Digitalgüter – Die Folgen des UsedSoft-Urteils für Schöpfungen anderer Werkarten. *Medien und Recht* 2014/4., 189–200
- Arnerstål (2015) = Stojan Arnerstål: Licensing Digital Content in a Sale of Goods Context. *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 10 (2015) 750–758
- Axberg (2003) = Robyn Axberg: File-Sharing Tools and Copyright Law: A Study of In Re Aimster Copyright Litigation and MGM Studios, Inc. v. Grokster, Ltd. *Loyola University Chicago Law Review* (Fall 2003) 389–456
- Bacon (2011) = Thomas J. Bacon: Caveat Bibliotheca: The First Sale Doctrine and the Future of Libraries After Omega v. Costco. *John Marshall Review of Intellectual Property Law* (2011) 414–438
- Badó (2012) = Badó Attila: *Az angol jog vázlata*. In Badó Attila – Bencze Mátyás – Bóka János–Mezei Péter (szerk.): *A jogrendszerek világa*. Pro Talentis Universitatis Alapítvány, Szeged, 2012. 19–54
- Badó–Bóka (2012) = Badó Attila – Bóka János: Az Egyesült Államok jogrendszere. In Badó Attila – Bencze Mátyás – Bóka János – Mezei Péter (szerk.): *A jogrendszerek világa*, Pro Talentis Universitatis Alapítvány, Szeged, 2012. 71–112
- Baker (1983) = Stewart A. Baker: A Practical Guide to Certiorari. *Catholic University Law Review* (1983–1984) 611–632
- Barbour (2012) = Adrienne Clare Barbour: Used iTunes: The Legality of ReDigi’s Model for a Second-Hand Digital Music Store. *Tulane Journal of Technology and Intellectual Property* (Fall 2012) 165–198
- Barfield–Groombridge (1998) = Claude E. Barfield – Mark A. Groombridge: The Economic Case for Copyright Owner Control over Parallel Imports. *The Journal of World Intellectual Property* 6 (1998) 904–939
- Barker (2011) = Emily Barker: The California Resale Royalty Act: Droit De [Not So] Suite. *Hastings Constitutional Law Quarterly* 2 (2011) 387–406
- Batchelor–Montani (2015) = Bill Batchelor – Luca Montani: Exhaustion, Essential Subject Matter and Other CJEU Judicial Tools to Update Copyright for an Online Economy. *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 8 (2015) 591–600.

- Berger (2002) = Christian Berger: Urheberrechtliche Erschöpfungslehre und digitale Informationstechnologie. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht* 2002/3., 198–203
- Bice (1975) = Scott H. Bice: The Limited Grant of Certiorari and the Justification of Judicial Review. *Wisconsin Law Review* (1975) 343–413
- Bjelke (1991) = Harald Bjelke: The Development of Nordic Copyright in the Light of Court Usage. *NIR – Nordiskt Immateriellt Rättsskydd* 1991/1., 33–55
- Bobrovsky (2004) = Bobrovsky Jenő: A szellemi tulajdon néhány dilemmájáról a körte és a sajt között. In Király Miklós – Gyertyánfy Péter (szerk.): *Studia Gy. Boytha dedicata*. Budapest, 2004. 33–45
- Bodewig (2013) = Theo Bodewig: *Exhaustion of Intellectual Property Rights in the European Union*. In Toshiko Takenaka (szerk.): *Intellectual Property in Civil Law and Common Law*. Edgar Elgar, Cheltenham, 2013. 401–415
- Bodewits (2014) = Joke Bodewits: The Reselling of Second Hand e-Books Allowed in the Netherlands. *E-Commerce Law Reports* 4 (2014) 10–11
- Bonadio (2011) = Enrico Bonadio: Parallel Imports in a Global Market: Should a Generalised International Exhaustion be the Next Step? *European Intellectual Property Review* 3 (2011) 153–161
- Boskey (1946) = Bennett Boskey: Mechanics of the Supreme Court's Certiorari Jurisdiction. *Columbia Law Review* (1946) 255–265
- Boytha (2007) = Boytha György: A szellemi termékek európai közösségi jogvédelmének kapcsolódása az ENSZ Szellemi Tulajdon Világszervezete és a Világkereskedelmi Szervezet szerződéseire. *Iustum Aequum Salutare* 2007/4., 61–76
- Braun (1998) = Thorsten Braun: Schutz geistigen Eigentums contra Berufsausübungsfreiheit am Beispiel der Tonträgervermietung. *Zeitschrift für Urheber- und Medienrecht* 1998/8–9., 627–630
- Bräutigam (2012) = Peter Bräutigam: Second-Hand Software in Europe – Thoughts on the Three Questions of the German Federal Court of Justice Referred to the Court of Justice of the European Union. *Computer Law Review International* 1 (2012) 1–9
- Braegelman (2009) = Tom Braegelman: Copyright Law in and under the Constitution: The Constitutional Scope and Limits to Copyright Law in the United States in Comparison with the Scope and Limits Imposed by Constitutional and European Law on Copyright Law in Germany. *Cardozo Arts and Entertainment Law Journal* (2009) 99–144
- Brenner (2000) = Saul Brenner: Granting Certiorari by the United States Supreme Court: An Overview of the Social Science Studies. *Law Library Journal* (2000) 193–202
- Brooks (2010) = Samuel Brooks: Battling Gray Markets through Copyright Law: Omega, S.A. v. Costco Wholesale Corporation. *Brigham Young University Law Review* (2010) 19–33.
- Bussey (2013) = Alexander Bussey: The Incompatibility of Droit de Suite with Common Law Theories of Copyright. *Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law Journal* 3 (2013) 1063–1104
- Büscher–Müller (2009) = Mareile Büscher – Judith Müller: Urheberrechtliche Fragestellungen des Audio-Video-Streamings. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht* 2009/6., 558–560
- Calaba (2002) = Victor F. Calaba: Quibbles 'n Bits: Making a Digital First Sale Doctrine Feasible. *Michigan Telecommunications and Technology Law Review* (2002) 1–34
- Calboli (2002) = Irene Calboli: Trademark Exhaustion in the European Union: Community-Wide or International? The Saga Continues. *Marquette Intellectual Property Law Review* (2002) 47–86
- Calboli (2014) = Irene Calboli: The United States Supreme Court's Decision in *Kirtsaeng v. Wiley & Sons*: An 'Inevitable' Step in Which Direction? *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 1 (2014) 75–91

- Cameron (2014) = Alec Cameron: Copyright Exceptions for the Digital Age: New Rights of Private Copying, Parody and Quotation. *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 12 (2014) 1002–1007
- Capobianco (2013) = Gregory Capobianco: Rethinking ReDigi: How a Characteristics-Based Test Advances the ‘Digital First Sale’ Doctrine Debate. *Cardozo Law Review* (October 2013) 391–424
- Carrington (2014) = Victoria Carrington: .ca Domain Names are Personal Property. *World Intellectual Property Review* (May/June 2014) 81
- Chatterjee (1995) = I. Neel Chatterjee: Imperishable Intellectual Creations: The Limits of the First Sale Doctrine *Fordham Intellectual Property, Media & Entertainment Law Journal* (1995) 383–425
- Chiappetta (2000) = Vincent Chiappetta: The Desirability of Agreeing to Disagree: The WTO, TRIPS, International IPR Exhaustion and a Few Other Things. *Michigan Journal of International Law* (2000) 333–392
- Chiappetta (2011) = Vincent Chippetta: Patent Exhaustion: What’s it Good for? *Santa Clara Law Review* (2011) 101–161
- Chiarizio (2013) = Matthew Chiarizio: An American Tragedy: E-Books, Licences, and the End of Public Lending Libraries. *Vanderbilt Law Review* 2 (2013) 615–644
- Choderker (1999) = Ivy Choderker: The First Sale Doctrine Defense as a Limit on the Right of Publicity: Allison v. Vintage Sports Plaques. *Loyola of Los Angeles Entertainment Law Journal* (1998–1999) 413–444
- Cistaro (2016) = Mario Cistaro: The Interface Between the EU Copyright Law and the Fundamental Economic Freedoms of Trade and Competition in the Digital Single Market: From the *FAPL* Case to the Decision in *UsedSoft*. *Queen Mary Journal of Intellectual Property* 2 (2016) 133–153
- Clark (1979) = Charles R. Clark: Universal City Studios, Inc. v. Sony Corporation of America: Application of the Fair Use Doctrine under the United States Copyright Acts of 1909 and 1976. *New England Law Review* (1979–1980) 661–681
- Coats et al (2003) = William S. Coats – Heather D. Rafter – Vickie L. Feeman – John G. Given: Blows against the Empire: Napster, Aimster, Grokster and the War against P2P File Sharing. *Practising Law Institute* (2003) 445–488
- Cohen Jehoram (1992) = Herman Cohen Jehoram: Harmonising Intellectual Property Law Within the European Community. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 5 (1992) 622–629
- Cohen Jehoram (1994) = Herman Cohen Jehoram: The EC Copyright Directives, Economics and Authors’ Rights. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 6 (1994) 821–839
- Cohen Jehoram (1999) = Herman Cohen Jehoram: Prohibition of Parallel Imports through Intellectual Property Rights. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 5 (1999) 495–511
- Cohen Jehoram (2001) = Herman Cohen Jehoram: European Copyright Law: Ever More Horizontal. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 5 (2001) 532–545
- Collins (2012) = Maureen B. Collins: Crossing Parallel Lines: The State of the First Sale Doctrine after *Costco v. Omega*. *Buffalo Intellectual Property Law Journal* (2012) 26–49

- Congdon (1989) = Julie S. Congdon: Copyright Law – Gray Marketing: The First Sale Doctrine of Copyright Law Closes Another Avenue of Redress. *Villanova Law Review* (1989) 597–609
- Corbet (1994) = Jan Corbet: The Law of the EEC and Intellectual Property. *Journal of Law and Commerce* (1994) 327–369
- Corsello (1991) = Kenneth R. Corsello: The Computer Software Rental Amendments Act of 1990: Another Bend in the First Sale Doctrine. *Catholic University Law Review* (1991) 177–209
- Costanza (2015) = Nicholas Costanza: Digital Music Garage Sale: An Analysis of Capitol Records, LLC v. ReDigi Inc. And a Proposal for Legislative Reform in Copyright Enabling a Secondary Market for Digital Music. *Hastings Communications and Entertainment Law Journal* (Winter 2015) 135–161
- Cozine (1998) = John C. Cozine: Fade to Black? The Fate of the Gray Market After L'Anza Research International, Inc. v. Quality King Distributors, Inc. *University of Cincinnati Law Review* (1998) 775–800
- Crowne (2015) = Emir Crowne: Anything but Tired: The Doctrine of Exhaustion in Canada. *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 11 (2015) 801–802
- Cuevas (2015) = Michel Olmedo Cuevas: Copyright: Dutch Copyright Succumbs to Aging as Exhaustion Extends to E-books. *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 1 (2015) 8–10
- Dannreuther (2015) = Anna Dannreuther: Freedom to Contract Prevails: Anyone Can Bear the Cost of the Artist's Resale Royalty. *European Law Reporter* 1 (2015) 2–7
- Davis (2009) = Nakimuli Davis: Reselling Digital Music: Is there a Digital First Sale Doctrine? *Loyola of Los Angeles Entertainment Law Review* (2009) 363–373
- de Beer - Burri (2014) = Jeremy de Beer – Mira Burri: Transatlantic Copyright Comparisons: Making Available via Hyperlinks in the European Union and Canada. *European Intellectual Property Review* 2 (2014) 95–105
- Degner (2012) = Andrew Degner: Wise-ing Up about the First Sale Doctrine: A Look at the Ninth Circuit's Approach to Vernor v. Autodesk. *Columbia Journal of Law & the Arts* (2012) 581–606
- Desurmont (1987) = Thierry Desurmont: The Author's Right to Control the Destination of Copies Reproducing his Work. *Revue Internationale du Droit d'Auteur* 1987/4., 2–69
- Deutsch–Zimmerman (2014) = Askan Deutsch – Robert Zimmerman: Customs Seizure Proceedings in the European Union and the United States. *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 4 (2014) 276–286
- Dietz (1985) = Adolf Dietz: The Harmonization of Copyright in the European Community. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 4 (1985) 379–411
- Dobson (2015) = Monica L. Dobson: Comment: ReDigi and the Resale of Digital Media: The Courts Reject a Digital First Sale Doctrine and Sustain the Imbalance Between Copyright Owners and Consumers. *Akron Intellectual Property Journal* (2015) 179–211
- Doi (2002) = Teruo Doi: Japan: Copyright – Whether computer games are cinematographic works. Exhaustion of distribution rights. *European Intellectual Property Review* 9 (2002) N147–148
- Donatello (2012) = Gary Donatello: Killing the Secondary Market: How the Ninth Circuit Interpreted Vernor and Aftermath to Destroy the First Sale Doctrine. *Seton Hall Journal of Sports and Entertainment Law* (2012) 59–92

- Dreier (2013) = Thomas Dreier: Online and Its Effect on the 'Goods' Versus 'Services' Distinction. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 2 (2013) 137–139
- Dreier–Leistner (2013) = Thomas Dreier – Matthias Leistner: Urheberrecht im Internet: die Forschungsherausforderungen. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht* 2013/9., 887–888
- Dubuisson (2015) = Thomas Dubuisson: IP Protection for Graphical User Interfaces in the EU, US and China. *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 10 (2015) 767–774
- Dyekjaer (2014) = Karen Dyekjaer: Internet Sales into the EU of Fake 'Replicas'. *Journal of Intellectual Property Law and Practice* 7 (2014) 550–551
- Eichelberger (2011) = Jan Eichelberger: Das urheberrechtliche Verbreitungsrecht (§ 17 Abs. 1 UrhG) nach den Entscheidungen EuGH – Peek&Cloppenburg/Cassina und BGH – Le Corbusier-Möbel II. *Zeitschrift für Geistiges Eigentum – Intellectual Property Journal* 2011/4., 403–434
- Eisnach (2011) = Michael Eisnach: Omega v. Costco: An Unprecedented Decision Without Precedent. *ABA Section of International Law, International Intellectual Property Newsletter* (Spring 2011) 4
- Espantaleon (2010) = Jaime Espantaleon: Exhaustion Light in European Television. *European Intellectual Property Review* 1 (2010) 29–42
- Evans–Prévost (2007) = Mark Evans – Geneviève Prévost: Copyright Licensing Not the Answer to Grey Imports. *Managing Intellectual Property* (September 2007) 58–59
- Fagundes (2010) = David Fagundes: Property Rhetoric and the Public Domain. *Minnesota Law Review* (2010) 652–705
- Faludi (2003a) = Faludi Gábor: Szerzői jog, iparjogvédelem és a Ptk. koncepciója. I. rész. *Polgári Jogi Kodifikáció* 2003/2., 3–14
- Faludi (2003b) = Faludi Gábor: Szerzői jog, iparjogvédelem és a Ptk. koncepciója. II. rész. *Polgári Jogi Kodifikáció*, 2003/3., 3–14
- Farkas (2013) = Farkas Henrietta Regina: A „használt” szoftverek értékesítésének jogi megítélése az Európai Unióban: a UsedSoft kontra Oracle ügy. *Infokommunikáció és Jog* 56. (2013. december) 126–130
- Feiler (2012) = Lukas Feiler: Birth of the First-Download Doctrine: The Application of the First-Sale Doctrine to Internet Downloads under EU and U.S. Copyright Law. *Journal of Internet Law* (October 2012) 16–17
- Fennelly (2003) = Nial Fennelly: Rules and Exceptions: Freedom of Movement and Intellectual Property Rights in the European Union. In Hugh C. Hansen: *International Intellectual Property Law & Policy*. 5. kötet, Juris Publishing, Huntington, 2003: 33–1–33–19
- Ficsor (1997) = Mihály Ficsor: The Spring 1997 Horace S. Manges Lecture: Copyright for the Digital Era: The WIPO 'Internet' Treaties. *Columbia-VLA Journal of Law & the Arts* (Spring-Summer 1997) 197–223
- Ficsor (2001) = Ficsor Mihály Zoltán: A szellemi tulajdon és a Ptk. Észrevételek és javaslatok a polgári jogi kodifikációhoz. *Polgári Jogi Kodifikáció* 2001/2., 27–30
- Ficsor (2008) = Ficsor Mihály: Szerzői jog: változtatás és megőrzés – avagy miért hamisak a védelem kiterjesztéséről szóló legendák és veszélyesek a gyengítését célzó elképzelések. In Faludi Gábor (szerk.): *Liber Amicorum, Studia P. Gyertyánfy dedicata*. Budapest, 2008. 209–228
- Figliomeni (2014) = Marco Figliomeni: The Song Remains the Same: Preserving the First Sale Doctrine for a Secondary Market of Digital Music. *Canadian Journal of Law and Technology* (November 2014) 219–244

- Gaster (2005) = Jens Gaster: 'Obtinere' of Data in the Eyes of the ECJ: How to Interpret the Database Directive after British Horseracing Board Ltd et al. v. William Hill Organisation Ltd. *Computer und Recht: International* 2005/3., 129–135
- Gaubiac (2002) = Yves Gaubiac: The Exhaustion of Rights in the Analogue and Digital environment. *Copyright Bulletin* 4 (2002) 2–15
- Geiger (2004) = Christophe Geiger: Der urheberrechtliche Interessenausgleich in der Informationsgesellschaft – Zur Rechtsnatur der Beschränkungen des Urheberrechts. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht International* 2004/10., 815–821
- Ginsburg (2014) = Jane C. Ginsburg: Hyperlinking and 'making available'. *European Intellectual Property Review* 3 (2014) 147–148
- Gladwell (1986) = David Gladwell: The Exhaustion of Intellectual Property Rights. *European Intellectual Property Review* 12 (1986) 366–370
- Goetzel (1999) = Dwayne K. Goetzel: Recent Developments in Copyright Law. *Texas Intellectual Property Law Journal* (Spring 1999) 445–461
- Goldberg (2012) = Melissa Goldberg: A Textbook Dilemma: Should the First Sale Doctrine Provide a Valid Defense for Foreign-Made Goods? *Fordham Law Review* (2012) 3057–3092
- Goldmann–Möller (2009) = Michael Goldmann – Ralf Möller: Anbieten und Verbreiten von Werken der angewandten Kunst nach der „Le-Corbusier-Möbel“-Entscheidung des EuGH. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht* 2009/6., 551–558
- Gonzalez (1999) = Alexis Gonzalez: Why the Supreme Court Said Yes to the First Sale Doctrine in Quality King Distributors, Inc. v. Lanza Research International, Inc. *University of Miami Business Law Review* (1999) 29–46
- Gotzen (1990) = Frank Gotzen: Distribution and Exhaustion in the EC. *European Intellectual Property Review* 8 (1990) 299–303
- Göbel (2012) = Alexander Göbel: The Principle of Exhaustion and the Resale of Downloaded Software: The UsedSoft v. Oracle case (UsedSoft GmbH v. Oracle International Corporation, ECJ (Grand Chamber), Judgment of 3 July 2012, C-128/11). *European Law Reporter* 9 (2012) 226–234
- Graber (2015) = Christoph B. Graber: Tethered Technologies, Cloud Strategies and the Future of the First Sale/Exhaustion Defence in Copyright Law. *Queen Mary Journal of Intellectual Property* 4 (2015) 389–408
- Granmar (2011) = Claes Granmar: Intellectual Property Rights and the Single Market. *NIR – Nordiskt Immateriellt Rättsskydd* 2011/4., 321–351
- Gratz (2011) = Joseph Gratz: Digital Book Distribution: The End of the First-Sale Doctrine? *Landslide* (May/June 2011) 8–11
- Grisse–Koroch (2015) = Karina Grisse–Stefan Koroch: The British Private Copying Exception and its Compatibility with the Information Society Directive. *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 7 (2015) 562–569
- Grützmaker (2006) = Malte Grützmaker: „Gebrauchtssoftware“ und Erschöpfungsgrundlehre: zu den Rahmenbedingungen eines Second-Hand-Marktes für Software. *Zeitschrift für Urheber- und Medienrecht* 2006/4., 302–306
- Grützmaker (2013) = Malte Grützmaker: Endlich angekommen im digitalen Zeitalter!? Die Erschöpfungslehre im europäischen Urheberrecht: der gemeinsame Binnenmarkt und der Handel mit gebrauchter Software. *Zeitschrift für Geistiges Eigentum / Intellectual Property Journal* 2013/1., 46–83

- Guibault – van 't Klooster (2012) = Lucie Guibault – Kevin van 't Klooster: Netherlands. In Reto M. Hilty – Sylvie Nérissou (szerk.): *Balancing Copyright: A Survey of National Approaches*. Springer, München, 2012. 677–718
- Günther (2014) = Petteri Günther: The Principle of Exhaustion and the Resale of Digital Music in Europe: A Comparative Analysis of the *UsedSoft GmbH v. Oracle International Corp.* and *Capitol Records, LLC v. ReDigi, Inc.* Cases. *NIR – Nordiskt Immateriellt Rättsskydd* 2014/3., 205–229
- Gyenge (2005) = Gyenge Anikó: A képzőművészeti alkotások szerzői jogi védelméről – különös tekintettel a követő jogi szabályozás módosítására. *Infokommunikáció és Jog* 2005. június, 86–94
- Gyertyánfy (1991a) = Gyertyánfy Péter: Szerzői jogunk és az európai integráció. I. rész. *Magyar Jog* 1991/6., 344–350
- Gyertyánfy (1991b) = Gyertyánfy Péter: Szerzői jogunk és az európai integráció. II. rész. *Magyar Jog*, 1991/9., 534–540
- Haberstumpf (2012) = Helmut Haberstumpf: Der Handel mit gebrauchter Software im harmonisierten Urheberrecht – Warum der Ansatz des EuGH einen falschen Weg zeigt. *Computer und Recht* 2012/9., 561–572
- Haberstumpf (2014) = Helmut Haberstumpf: Josef Kohler und die Erschöpfungslehre. *Zeitschrift für Geistiges Eigentum / Intellectual Property Journal* 2014/4., 470–496
- Hajdú (2014) = Hajdú Dóra: Az Európai Bíróság gyakorlata a magáncélú másolatra tekintettel fizetett díjak kérdésében. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2014/6., 27–69
- Halpern et al. (2011) = Marcelo Halpern – Yury Kapgan – Kathy Yu: *Vernor v. Autodesk: Software and the First Sale Doctrine under Copyright Law*. *Intellectual Property and Technology Law Journal* (2011) 7–10
- Hamborg (2012) = Benjamin Hamborg: *John Wiley & Sons, Inc. v. Kirtsaeng: The Uncertain Future of the First-Sale Doctrine*. *Minnesota Journal of Law, Science and Technology* (2012) 899–924
- Hansen–Morales (2012) = William R. Hansen – Suzanne M. M. Morales: *John Wiles & Sons Case: Limits on the First Sale Doctrine on U.S. Copyright Law*. *European Intellectual Property Review* 8 (2012) 558–563
- Harris (2009) = Keith Harris: *Forr Promotional Use Only: Is the Resale of a Promotional CD Protected by the First Sale Doctrine?* *Cardozo Law Review* (2009) 1745–1772
- Hartmann (2012) = Thomas Hartmann: Weiterverkauf und „Verleih“ online vertriebener Inhalte – Zugleich Anmerkung zu EuGH, Urteil vom 3. Juli 2012, Rs. C-128/11 – *Used-Soft /I. Oracle*. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht Internationaler Teil* 2012/11., 980–989
- Heath (1997) = Christopher Heath: *Parallel Imports and International Trade*. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 5 (1997) 623–632
- Helberger et al. (2009) = Natali Helberger – Annelies Huygen – Nico van Eijk: *Ups and Downs: Economic and Cultural Effects of File Sharing on Music, Film and Games*. Culture and Science, Economic Affairs and Justice, February 2009, Amsterdam Law School Research Paper No. 2012-33, Institute for Information Law Research Paper No. 2012-27
- Hess (2013) = Evan Hess: *Code-ifying Copyright: An Architectural Solution to Digitally Expanding the First Sale Doctrine*. *Fordham Law Review* (March 2013) 1965–2011
- Heun-Rehn–Wagner (2010) = Stefan Lars-Thoren Heun-Rehn – Eva Wagner: *Das Folgerecht nach dem Tod des Künstlers – Erste Vorabentscheidung des Europäischen Gerichtshofs*. *European Law Reporter* 7 (2010) 212–218

- Hieger (2014) = Barbara Hieger: Verletzung von Marken- und Urheberrechten durch Versand rechtsverletzender Ware aus Drittstaat in die EU. *Ecolex* (2014) 548
- Hoeren (2010a) = Thomas Hoeren: Die Online-Erschöpfung im Softwarebereich – Fallgruppen und Beweislast. *Multimedia und Recht* 2010/7., 447–450
- Hoeren (2010b) = Thomas Hoeren: Der Erschöpfungsgrundsatz bei Software – Körperliche Übertragung und Folgeprobleme. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht* 2010/8., 665–673
- Hoeren–Försterling (2012) = Thomas Hoeren – Matthias Försterling: Onlinevertrieb „gebrauchter“ Software – Hintergründe und Konsequenzen der EuGH-Entscheidung „UsedSoft“. *Multimedia und Recht* 2012/10., 642–647
- Horowitz (1987) = David H. Horowitz: The Record Rental Amendment of 1984: A Case Study in the Effort to Adapt Copyright Law to New Technology. *Columbia-VLA Journal of Law & Arts* (March 1988) 31–72
- Hugenholtz (2012) = Bernt Hugenholtz: Harmonization or Unification of EU Copyright Law. In Johan Axhamn (szerk.): *Copyright in a Borderless Online Environment*. The Institute for Legal Research, 2012. 189–204
- Ikeler (1985) = Kim Ikeler: Sony v. Universal City Studios: Can the Marketplace Relationship between Creator and Consumer Be Preserved? *Denver University Law Review* (1985) 873–897
- Jaczó (2014) = Jaczó Dániel: A használt szoftverekkel való kereskedés szerzői jogi értékelése és bírósági gyakorlata az Európai Unió irányelveinek és esetjogának tükrében. *Infokommunikáció és Jog* 59. (2014. szeptember) 142–150
- Joliet (1975) = René Joliet: Patented Articles and the Free Movement of Goods within the EEC. *Current Legal Problems* 1 (1975) 15–38
- Joyce–Patterson (2003) = Craig P. Joyce– L. Ray Patterson: Copyright in 1791: An Essay Concerning the Founders’ View of the Copyright Power Granted to Congress in Article I, Section 8, Clause 8 of the US Constitution. *Emory Law Journal* (2003) 909–952
- Kaltner (1994) = Jonathan Kaltner: Zum EuGH-Urteil „Phil Collins“. *Ecolex* (1994) 33–34
- Karjala (2013) = Dennis S. Karjala: ‘Copying’ and ‘Piracy’ in the Digital Age. *Washburn Law Journal* (Spring 2013) 245–266
- Karmel (2012) = Dan Karmel: Off the Wall: Abandonment and the First Sale Doctrine. *Columbia Journal of Law and Social Problems* (Spring 2012) 353–378
- Karnell (1999) = Gunnar W. G. Karnell: Exhaustion of Copyright: Swedish Law in a European Setting. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 6 (1999) 654–660
- Kass (2007) = Sean M. Kass: Misinterpreting the Record Rental Amendment: Brilliance Audio v. Hights Cross Communications. *Harvard Journal of Law & Technology* (2007) 297–319
- Katzenberger (1973) = Paul Katzenberger: The Droit de Suite in Copyright Law. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 3–4 (1973) 361–375
- Kawabata (2014) = B. Makoa Kawabata: Unresolved Textual Tension: Capitol Records v. ReDigi and a Digital First Sale Doctrine. *UCLA Entertainment Law Review* (Winter 2014) 33–78
- Khoury (2014) = May Khoury: Exhausted Yet? The First-Sale Doctrine and the Second-Hand Market for Software Licenses in the European Union. *Boston College International and Comparative Law Review* 3 (2014) 45–57
- Knopf (2001) = Howard P. Knopf: Parallel Imports & the Internet: Bits, Borders, Barriers & Exhaustion. In Hansen (2001), 113-1–113-66

- Koktvedgaard (1982) = Mogens Koktvedgaard: The Principle of Exhaustion of Rights in the Law of Intellectual Property, Especially Copyright Law. *NIR – Nordiskt Immateriellt Rättsskydd* 1982/3., 355–362
- Kon–Heide (2006) = Stephen Kon – Thomas Heide: BHB/William Hill: Europe’s Feist. Court of Appeal Confirmation Establishes Bright Lines. *European Intellectual Property Review* 1 (2006) 60–66
- Kremen (1997) = Hillary A. Kremen: Caveat Venditor: International Application of the First Sale Doctrine. *Syracuse Journal of International Law and Commerce* (1997) 161–185
- Kretsinger (1993) = Marilyn J. Kretsinger: Droit de Suite: The Artist’s Right to a Resale Royalty. *Hastings Communications and Entertainment Law Journal* (Summer 1993) 967–978
- Kulcsár (2005a) = Kulcsár Eszter: A követő jog nemzetközi és európai uniós szabályozásának alakulása. I. rész. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2005/3.
- Kulcsár (2005b) = Kulcsár Eszter: A követő jog nemzetközi és európai uniós szabályozásának alakulása. II. rész. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2005/4.
- Kur (1999) = Annette Kur: Händlerwerbung für Markenartikel aus urheberrechtlicher Sicht – Präsentationsrecht als neue Schutzschranke? *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht Internationaler Teil* 1999/1., 24–30
- LaFrance (2009) = Mary LaFrance: *Global Issues in Copyright Law*. West Academic Publishing, St. Paul, 2009
- Leahy (2011) = Brandon Leahy: Supreme Indecision: Copyright’s First Sale Doctrine in the Gray Aftermath of Costco v. Omega. *Intellectual Property Law Bulletin* (Fall 2011) 45–67
- Lee (2012) = Yin Harn Lee: UsedSoft GmbH v. Oracle International Corp. (Case C-128/11): Sales of ‘Used’ Software and the Principle of Exhaustion, *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 2012/7., 846–853
- Lehmann (2000) = Michael Lehmann: Digitisation and Copyright Agreements. In Irini A. Stamatoudi – Paul L. C. Torremans (szerk.): *Copyright in the New Digital Environment: The Need to Redesign Copyright*. Sweet & Maxwell, London, 2000. 193–204
- Leistner (2011a) = Matthias Leistner: Gebrauchtssoftware auf dem Weg nach Luxemburg – Der Vorlagebeschluss des BGH in Sachen Oracle v. UsedSoft. *Computer und Recht* 2011/4., 209–215
- Leistner (2011b) = Matthias Leistner: ‘Used’ Software Before Europe’s Top Court: The German Federal Supreme Court Refers the Oracle v. UsedSoft Case to the European Court of Justice. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 2011/5., 503–506
- Lejeune (2013) = Mathias Lejeune: Remarks to USA: No Second Hand Digital Music (Yet). *Computer Law Review International* 3 (2013) 88–90
- Leong (2011) = Terence Leong: When the Software We Buy Is Not Actually Ours: An Analysis of Vernor v. Autodesk on the First Sale Doctrine and Essential Step Defense. *Northwestern Journal of Technology & Intellectual Property* (January 2012) 1–46
- Linklater (2014) = Emma Linklater: UsedSoft and the Big Bang Theory: is the e-Exhaustion Meteor about to Strike? *JIPITEC* 1 (2014) 12–22
- Long (2001) = Doris Estelle Long: Globalization: A Future Trend or a Satisfying Mirage. *Journal of Copyright Society* (2001) 313–343
- Long (2008) = Henry Spratt Long III: Reconsidering the ‘Balance’ of the ‘Digital First Sale’ Debate: Re-examining the Case for a Statutory Digital First Sale Doctrine to Facilitate

- Second-hand Digital Media Markets. *Alabama Law Review* (2008) 1183–1201
- Long (2013) = Doris Estelle Long: Deviant Globalization: The Next Step in the Multilateral Protection of Intellectual Property. In Weckström (2013) 49–84
- Longdin (2001) = Louise Longdin: Making the Most of Article 6: Parallel Importing in Australia and New Zealand. In Hansen (2001) 112-1–112-38
- Loughlan (2007) = Patricia Loughlan: ‘You Wouldn’t Steal a Car’: Intellectual Property and the Language of Theft. *European Intellectual Property Review* (2007) 401–405
- Maclean (2013) = Fiona Maclean: European Union (CJEU) has Delivered its Long-Awaited Decision in *UsedSoft v. Oracle International Corp.* *Computer and Telecommunications Law Review* 1 (2013) 1–2
- Maggioni (2013) = Ilaria Maggioni: *Kirtsaeng v. Wiley* Incentivizes Digital Distribution. *les Nouvelles* (2013. december) 260–262
- Maher (2000) = Imelda Maher: Trade Marks & International Exhaustion. *The Bar Review* (2000) 243–246
- Merryman (1993) = John Henry Merryman: The Wrath of Robert Rauschenberg. *The American Journal of Comparative Law* (Winter 1993) 103–127
- McDaniel (1997) = Jeff A. McDaniel: Recent Copyright Case Law Development. *Texas Intellectual Property Law Journal* (1997) 293–317
- McKenzie (2013) = Elizabeth McKenzie: A Book by Any Other Name: E-Books and the First Sale Doctrine. *Chicago-Kent Journal of Intellectual Property* (2013) 57–73
- Menell (2012) = Peter S. Menell: In Search of Copyright’s Lost Ark: Interpreting the Right to Distribute in the Internet Age. *Journal of the Copyright Society of the USA* (2012) 201–267
- Meurer (2001) = Michael J. Meurer: Copyright Law and Price Discrimination. *Cardozo Law Review* (2001. november) 55–148
- Mezei (2008) = Mezei Péter: Mitől fair a fair? Szerzői művek felhasználása a *fair use* teszt fényében. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2008/6., 26–68
- Mezei (2012b) = Mezei Péter: A technológia és a szerzői jog szimbiózisa. *Jogtudományi Közlöny* 2012/5., 197–208
- Mezei (2012c) = Péter Mezei: Hungary. In Reto M. Hilty – Sylvie Nérisson (szerk.): *Balancing Copyright: A Survey of National Approaches*. Springer, München, 2012. 475–505
- Mezei (2014a) = Mezei Péter: A jogkimerülés intézményének kialakulása és fejlődése az Egyesült Államokban. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2014/2., 5–77
- Mezei (2014b) = Mezei Péter: Technológiai mérföldkövek és szerzői jog. In Blutman László (szerk.): *Ünnepi kötet Dr. Bodnár László egyetemi tanár 70. születésnapjára*. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Szeged, 2014. 395–406
- Mezei–Hajdú (2014) = Mezei Péter – Hajdú Dóra: Az Európai Unió Bíróságának ACI Adam döntése a jogellenes forrásból történő másolatkészítés után fizetendő jogdíjak egyes kérdéseiről. *Európai Jog* 2014/5., 33–47
- Mezei (2015a) = Mezei Péter: A jogkimerülés intézményének a kialakulása és fejlődése az Európai Unió szerzői jogában. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2015/4., 38–80
- Mezei (2015b) = Mezei Péter: A linkelés szerzői jogi vonatkozásai – négyszögletes dugó a hatszögletű lyukba? *Infokommunikáció és Jog* 61. (2015. március) 30–39
- Mezei (2015c) = Péter Mezei: Digital First Sale Doctrine Ante Portas – Exhaustion in the Online Environment. *JIPITEC* 1 (2015) 23–71
- Mezei (2015d) = Péter Mezei: The Painter, the One-Horn Cow and ole Hank Wilson’s Back

- Lot: The Future of Library Digitization in the European Union and Hungary. *NIR – Nordiskt Immaterialt Rättsskydd* 2015/5., 535–562
- Mezei (2015e) = Mezei Péter: A digitális jogkimerülés határai az Egyesült Államokban és az Európai Unióban. I. rész. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2015/5., 79–123
- Mezei (2015f) = Mezei Péter: A digitális jogkimerülés határai az Egyesült Államokban és az Európai Unióban. II. rész. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2015/6., 78–96
- Miller (1995) = Esti Miller: NAFTA: Protector of National Intellectual Property Rights or Blueprint for Globalization? The Effect of NAFTA on the First Sale Doctrine in Copyright Law. *Loyola of Los Angeles Entertainment Law Journal* (1995) 475–511
- Mok (1999) = M. Robert Mok: Exhaustion of Intellectual Property Rights. EC-wide or Worldwide? *Auslegung europäischen Privatrechts und angeglichenen Rechts* (1999) 89–95.
- Morris (2013) = P. Sean Morris: Beyond Trade: Global Digital Exhaustion in International Economic Regulation. *Campbell Law Review* (Fall 2013) 118–124
- Mueller-Langer (2016) = Frank Mueller-Langer: Copyright and parallel trade. In Richard Watt (szerk.): *Handbook on the Economics of Copyright: A Guide for Students and Teachers*. Edgar Elgar, Cheltenham, 2014. 287–310
- Mulligan–Schultz (2002) = Deirdre K. Mulligan – Jason M. Schultz: Neglecting the National Memory: How Copyright Term Extensions Compromise the Development of Digital Archives. *Journal of Appellate Practice and Process* (2002) 451–473
- Muñoz (1999) = Rodolphe Muñoz: Case C-1/96, The Queen v. Minister of Agriculture, Fisheries and food, ex parte Compassion in World Farming Limited. Judgment of 19 March 1998, [1998] ECR I-1251. *Common Market Law Review* 4 (1999) 831–839
- Mutimhear (1996) = Jane Mutimhear: Merck v. Primecrown: The Challenge to Merck v. Stephar. *European Competition Law Review* 2 (1996) 185–188
- Mylly (2000) = Tuomas Mylly: A Silhouette of Fortress Europe? International Exhaustion of Trade Mark Rights in the EU. *Maastricht Journal of European and Comparative Law* (2000) 1–33
- Mylly (2010) = Ulla-Maija Mylly: Harmonizing Copyright Rules for Computer Program Interface Protection. *University of Louisville Law Review* (2010) 877–908
- Navarro (1995) = Arthur I. Navarro: Selected Recent Developments in Copyright. *Texas Intellectual Property Law Journal* (1995) 107–114
- Norman (1998) = Helen Norman: Perfume, Whisky and Leaping Cats of Prey: A UK Perspective on Three Recent Trade Mark Cases before the European Court of Justice. *European Intellectual Property Review* 8 (1998) 306–312
- Norman (2000) = Helen Norman: Parallel Imports from Non-EEA Member States: The Vision Remains Unclear. *European Intellectual Property Review* 4 (2000) 159–170
- O'Connor (2015) = Sean M. O'Connor: The Overlooked French Influence on the Intellectual Property Clause. *University of Chicago Law Review* (2015) 733–830
- Oliar (2006) = Dotan Oliar: Making Sense of the Intellectual Property Clause: Promotion of Progress as a Limitation on Congress's Intellectual Property Power. *Georgetown Law Journal* (2006) 1771–1845
- Opri (1986) = Debra A. Opri: Video Rentals and the First Sale Doctrine: The Deficiency of Proposed Legislation. *Whittier Law Review* (1986) 331–352
- Overdijk et al. (2011) = Tjerd Overdijk – Polo van der Putt – Eva de Vries – Thomas Schafft: Exhaustion and Software Resale Rights: A Comparison between the European Exhaustion

- Doctrine and the U.S. First Sale Doctrine in the Light of Recent Case Law. *Computer Law Review International* 2 (2011) 33–39
- Pagenberg (1999) = Jochen Pagenberg: The Exhaustion Principle and ‘Silhouette’ Case. *IIC – International Review of Industrial Property and Copyright Law* 1 (1999) 19–28
- Pallante (2013) = Maria A. Pallante: The Next Great Copyright Act. *Columbia Journal of Law & the Arts* (2013) 315–344
- Patry (1982) = William Patry: In Praise of the Betamax Decision: An Examination of Universal City Studios, Inc. v. Sony Corp. of America. *South Texas Law Journal* (1982) 211–248
- Patterson et al. (2009) = L. Ray Patterson – Stanley F. Birch – Craig Joyce: A Unified Theory of Copyright. Chapter 2: The Copyright Clause and Copyright History. *Houston Law Review* (2009) 215–397
- Perlmutter (1983) = Shira Perlmutter: Resale Royalties for Artists: An Analysis of the Register of Copyrights’ Report. *Journal of Copyright Society* (1983) 284–314
- Perzanowski–Schultz (2011) = Aaron Perzanowski – Jason Schultz: Digital Exhaustion. *UCLA Law Review* (April 2011) 889–946
- Perzanowski–Schultz (2014) = Aaron Perzanowski – Jason Schultz: Legislating Digital Exhaustion. *Berkeley Technology Law Journal* (Symposium 2014) 1535–1557
- Petty (2014) = M. Elizabeth Petty: Rauschenberg, Royalties, and Artists’ Rights: Potential Droit de Suite Legislation in the United States. *William & Mary Bill of Rights Journal* 3 (2014) 977–1009
- Pitell (2004) = Lisa R. Pitell: Non-Transferability of Software Licences in the European Union. *European Intellectual Property Review* 9 (2004) 390–401
- Puig (2013) = Antoni Rubí Puig: Copyright Exhaustion Rationales and Used Software: A Law and Economics Approach to Oracle v. UsedSoft. *JIPITEC* 3 (2013) 159–178
- Ramalho (2014) = Ana Ramalho: Copyright Law-Making in the EU: What Lies Under the ‘International Market’ Mask? *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 3 (2014) 208–224
- Rauer–Ettig (2015) = Nils Rauer – Diana Ettig: Can e-Books and Other Digital Works Be Resold? *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 9 (2015) 713–716
- Reddy (1995) = Michael B. Reddy: The Droit de Suite: Why American Fine Artists Should Have the Right to a Resale Royalty. *Loyola of Los Angeles Entertainment Law Journal* (1995) 509–546
- Reese (2003) = R. Anthony Reese: The First Sale Doctrine in the Era of Digital Networks. *Boston College Law Review* (March 2003) 577–652
- Reimer (1972) = Dietrich Reimer: Der Erschöpfungsgrundsatz im Urheberrecht und gewerblichen Rechtsschutz unter Berücksichtigung der Rechtsprechung des Europäischen Gerichtshofs. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht Internationaler Teil* (1972) 221–234
- Reimer (1981) = Dietrich Reimer: Copyright Law and the Free Movement of Goods. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 4 (1981) 493–511
- Reimer (1982) = Dietrich Reimer: Principle of Exhaustion of Rights. *NIR – Nordiskt Immateriellt Rättsskydd* 1982/3., 362–367
- Reinbothe (1994) = Jörg Reinbothe: The EC Directive on Rental and Lending Rights and Rights Related to Copyright. In Herman Cohen Jehoram – Petra Keuchenius – Jacqueline Seignette (szerk.): *Audiovisual Media and Copyright in Europe*. Kluwer, Deventer, 1999. 41–51
- Reiner (1978) = Richard F. Reiner: Home Videorecording: Fair Use or Infringement? *Southern California Law Review* (1978–1979) 573–634

- Reis (2015) = Sarah Reis: Toward a 'Digital Transfer Doctrine'? The First Sale Doctrine in the Digital Era. *Northwestern University Law Review* (2015) 173–208
- Reischl (1982) = Industrial Property and Copyright before the European Court of Justice. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 4 (1982) 415–430
- Richelieu (2000) = William Richelieu: Gray Days Ahead? The Impact of Quality King Distributors, Inc. v. L'Anza Research International, Inc. *Pepperdine Law Review* (2000) 827–859
- Ricketson (2003) = Sam Ricketson: *WIPO Study in Limitations and Exceptions of Copyright and Related Rights in the Digital Environment*. Standing Committee on Copyright and Related Rights, Ninth Session, Geneva, 23–27 June 2003, www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/sccr_9/sccr_9_7.pdf
- Ricketson (2015) = Sam Ricketson: Proposed International Treaty on Droit de Suite/Resale Royalty Right for Visual Artists. *Revue Internationale de Droit d'Auteur* 2015/3., 3–263
- Riehl–Kassim (2014) = Damien Riehl – Jumi Kassim: Is 'Buying' Digital Content Just 'Renting' for Life? Contemplating a Digital First-Sale Doctrine. *William Mitchell Law Review* (2014) 783–812
- Roa (1999) = John C. Roa: Gray Market Goods and the First Sale Doctrine: the Last Nail in the Coffin? *Mississippi College Law Review* (1999) 211–234
- Rognstad (2014) = Ole-Andreas Rognstad: Legally Flawed but Politically Sound? Digital Exhaustion of Copyright in Europe after UsedSoft. *Oslo Law Review* 2014/1., 1–19
- Rosati (2015) = Eleonora Rosati: Online Copyright Exhaustion in a Post-Allposters World. *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 9 (2015) 673–681
- Rosén (1987) = Jan Rosén: Free Trade, Competition and Copyright: Viewpoints from the Nordic EFTA Countries. *NIR – Nordiskt Immaterialt Rättsskydd* 1987/2., 120–131
- Rothstein et al. (2010) = Robert H. Rothstein – Emily F. Evitt – Matthew Williams: The First Sale Doctrine in the Digital Age. *Intellectual Property & Technology Law Journal* (March 2010) 23–27
- Röttinger (1993) = Moritz Röttinger: Copyright and the Rules on the Free Movement of Goods. *Revue Internationale de Droit d'Auteur* 1993/3., 50–127
- Rub (2014) = Guy A. Rub: The Unconvincing Case for Resale Royalties. *Yale Law Journal Forum* (2014) 1–10
- Rub (2015) = Guy A. Rub: Rebalancing Copyright Exhaustion. *Emory Law Journal* (2015) 741–817
- Ruffler (2011) = Friedrich Ruffler: Is Trading in Used Software an Infringement of Copyright? The Perspective of European Law. *European Intellectual Property Review* 6 (2011) 375–383
- Runge (2006) = Philipp Runge: Prinzip der gemeinschaftsweiten Erschöpfung im Urheberrecht. *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht* 2006/21., 666–667
- Rutz (2009) = Christian Rutz: Germany: Copyright: Exhaustion of Rights and Re-Sale of Pre-Installed Software. *European Intellectual Property Review* 6 (2009) N48–50
- Samuelson (2006) = Pamela Samuelson: Why Copyright Law Excludes Systems and Processes from the Scope of Its Protection. *Texas Law Review* (2006) 1921–1977
- Samuelson et al. (2012) = Pamela Samuelson – Thomas Vinje – William Cornish: Does Copyright Protection Under the EU Software Directive Extend to Computer Program Behaviour, Languages and Interfaces? *European Intellectual Property Review* 2 (2012) 158–166
- Savič (2015a) = Maša Savič: The CJEU Allposters Case: Beginning of the End of Digital Exhaustion? *European Intellectual Property Review* 6 (2015) 389–394

- Savič (2015b) = Maša Savič: The Legality of Resale of Digital Content after UsedSoft in Subsequent German and CJEU Case Law. *European Intellectual Property Review* 7 (2015) 414–429
- Savola (2014) = Pekka Savola: Blocking Injunctions and Website Operators' Liability for Copyright Infringement for User-Generated Links. *European Intellectual Property Review* 5 (2014) 279–288
- Schlesinger (2009) = Michael Schlesinger: Legal issues in peer-to-peer file sharing, focusing on the making available right. In Alain Strowel (Sszerk.): *Peer-to-peer File Sharing and Secondary Liability in Copyright Law*. Edward Elgar, Cheltenham, 2009. 43–70
- Schneider–Spindler (2012) = Jochen Schneider – Gerald Spindler: Der Kampf um die gebrauchte Software– Revolution im Urheberrecht? Das Urteil des EuGH vom 3.7.2012 - Rs. C-128/11 – „UsedSoft” Gebrauchtssoftware. *Computer und Recht* 2012/8., 492–493
- Schneider–Maillefer (2015) = Marius Schneider – Christophe Maillefer: How Europe deals with private imports of counterfeit and pirated goods. *Journal of Intellectual Property Law & Practice* 4 (2015) 262–268
- Scholz (2015) = Jochen Scholz: Mögliche vertragliche Gestaltungen zur Weitergabe von Software nach „UsedSoft II”. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht* 2 (2015) 142–150
- Schovsbo (2010) = Jens Schovsbo: The Exhaustion of Rights and Common Principles of European Intellectual Property Law. In Ansgar Ohly: *Common Principles of European Intellectual Property Law*. Mohr Siebeck, Tübingen, 2010. 169–187
- Schricker (1988) = Gerhard Schricker: Harmonization of Copyright in the European Economic Community. *NIR – Nordiskt Immateriellt Rättsskydd* 1988/4., 489–505
- Schricker (1989) = Gerhard Schricker: Harmonization of Copyright in the European Economic Community. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 1989/4., 466–484
- Schulder (1966) = Diane B. Schulder: Art Proceeds Act: A Study of the Droit de Suite and a Proposed Enactment for the United States. *Northwestern University Law Review* (1966) 19–43
- Schulze (2010) = Gernot Schulze: Anspruch auf Folgerechtsvergütungen bei Tod des Urhebers. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht* 2010/6., 529–530
- Schulze (2014) = Ellen Franziska Schulze: Resale of Digital Content such as Music, Films or eBooks under European Law: *European Intellectual Property Review* 1 (2014) 9–13
- Senftleben (2012) = Martin Senftleben: Die Fortschreibung des urheberrechtlichen Erschöpfungsgrundsatzes im digitalen Umfeld. *Neue Juristische Wochenschrift* 2012/40., 2924–2927
- Serra (2013) = Theodore Serra: Rebalancing at Resale: ReDigi, Royalties, and the Digital Secondary Market. *Boston University Law Review* (October 2013) 1753–1801
- Seville (2015) = Catherine Seville: Developments in United Kingdom Copyright Law. *Revue Internationale de Droit d'Auteur* 2015/2., 50–151
- Sheridan (2012) = Jenny Lynn Sheridan: Does the Rise of Property Rights Theory Defeat Copyright's First Sale Doctrine? *Santa Clara Law Review* (2012) 297–372
- Shinall (2014) = Michael A. Shinall: Software & Copyright Exhaustion: A Proposal to Amend § 117 & Restore Balance to the Copyright System. *Albany Law Journal of Science and Technology* (2014) 365–405
- Sikich (2011) = Adam W. Sikich: Buyer Beware: the Threat to the First Sale Doctrine in the Digital Age. *Journal of Internet Law* (January 2011) 1–23

- Smith (1987) = Judith Klorman Smith: The Computer Software Rental Act: Amending the 'First Sale Doctrine' to Protect Computer Software Copyright. *Loyola of Los Angeles Law Review* (1987) 1613–1639
- Soma–Kugler (2014) = John T. Soma – Michael K. Kugler: Why Rent When You Can Own? How ReDigi, Apple, and Amazon Will Use the Cloud and the Digital First Sale Doctrine to Resell Music, E-books, Games, and Movies. *North Carolina Journal of Law & Technology* (March 2014) 425–461
- Somkutas (2015) = Somkutas Péter: Gondolatok egy csatlakozófelületet érintő jogvita kapcsán – Oracle v. Google. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2015/3., 5–17
- Sosnitza (2009) = Olaf Sosnitza: Gemeinschaftsrechtliche Vorgaben und urheberrechtlicher Gestaltungsspielraum für den Handel mit gebrauchter Software. *Zeitschrift für Urheber- und Medienrecht* 2009/7., 521–526
- Spedicato (2015) = Giorgio Spedicato: Online Exhaustion and the Boundaries of Interpretation. In Roberto Caso – Federica Giovanella (szerk.): *Balancing Copyright Law in the Digital Age: Comparative Perspectives*. Springer, Berlin–Heidelberg, 2015. 27–64
- Steimer (2009) = Maureen Steimer: Restoring the Balance: Bringing Back Consumers Right sin UMG Recordings v. Augusto by Reaffirming the First Sale Doctrine in Copyright Law. *Villanova Sports and Entertainment Law Journal* (2009) 313–342
- Stern (1989) = Richard H. Stern: Some Reflections on Parallel Importation of Copyrighted Products into the United States and the Relation of the Exhaustion Doctrine to the Doctrine of Implied Licence. *European Intellectual Property Review* 4 (1989) 119–127
- Stern (2009) = Richard H. Stern: USA: Copyright. Transnational Exhaustion of Rights. *European Intellectual Property Review* 3 (2009) N31–32
- Stothers (2012) = Christopher Stothers: When is Copyright Exhausted by a Software Licence? UsedSoft v. Oracle. *European Intellectual Property Review* 11 (2012) 787–791
- Tai (2003) = Eric Tjong Tjin Tai: Exhaustion and Online Delivery of Digital Works. *European Intellectual Property Review* 5 (2003) 207–211
- Targosz (2010) = Tomasz Targosz: Exhaustion in digital products and the 'accidental' impact on the balance of interests in copyright law. In Lionel Bently – Uma Suthersanen – Paul Torremans (szerk.): *Global Copyright: Three Hundred Years Since the Statute of Anne, from 1709 to Cyberspace*. Edgar Elgar, Cheltenham, 2010. 337–353
- Tobin(2011) = Jonathan C. Tobin: Licensing as a Means of Providing Affordability and Accessibility in Digital Markets: Alternatives to a Digital First Sale Doctrine. *Journal of the Patent and Trademark Office Society* (2011) 167–187
- Tseng (2014) = David Tseng: Bypassed: The Kirtsaeng Decision's Underwhelming Impact on Exhaustion. *AIPLA Quarterly Journal* (2014) 559–593
- Travers (1999) = Noel Travers: Rental Rights and the Specific Subject-matter of Copyright in Community Law. *European Law Review* 2 (1999) 171–177
- Tucker (1985) = Annette V. Tucker: The Validity of the Manufacturing Clause of the United States Copyright Code as Challenged by Trade Partners and Copyright Owners. *Vanderbilt Journal of Transnational Law* (Summer 1985) 577–624
- Turner (2012) = Stephanie B. Turner: The Artist's Resale Royalty Right: Overcoming the Information Problem. *UCLA Entertainment Law Review* 2 (2012) 329–370
- Ubertazzi (1985) = Luigi Carlo Ubertazzi: Copyright and the Free Movement of Goods. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 1 (1985) 46–75

- Ujhelyi (2015) = Ujhelyi Dávid: Az IP Clause értelmezési lehetőségei az Egyesült Államok szerzői jogában. *Iustum Aequum Salutare* 2015/4., 111–118
- Ulmer (1975) = Eugen Ulmer: The 'Droit de Suite' in International Copyright Law. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 1 (1975) 12–28
- Ulmer (1981) = Eugen Ulmer: Die Entscheidungen zur Kabelübertragung von Rundfunksendungen im Lichte urheberrechtlicher Grundsätze. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht Internationaler Teil* 1981/6., 372–378
- Ungern-Sternberg (1984) = Joachim von Ungern-Sternberg: Erschöpfung des Verbreitungsrechts und Vermietung von Videokassette. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht* 1984/4., 262–267
- Yu (2006) = Peter K. Yu: Anticircumvention and Anti-Anticircumvention. *Denver University Law Review* 1 (2006) 13–77
- Yu (2009) = Peter K. Yu: The Global Intellectual Property Order and its Undetermined Future. *Occasional Papers in Intellectual Property Law* (2009) 1–16
- Yu (2012) = Peter K. Yu: Region Codes and the Territorial Mess. *Cardozo Arts and Entertainment Law Journal* (2012) 187–264
- Yu (2013) = Peter K. Yu: The Alphabet Soup of Transborder Intellectual Property Enforcement. In Weckström (2013) 239–257
- Yu (2014a) = Peter K. Yu: TPP and Trans-Pacific Perplexities. *Fordham International Law Journal* (May 2014) 1129–1181
- Yu (2014b) = Peter K. Yu: How Copyright Law May Affect Pop Music Without Our Knowing It. *UMKC Law Review* (2014) 363–401
- Vacca (2007) = Ryan Vacca: Expanding Preferential Treatment under the Record Rental Amendment Beyond the Music Industry. *Lewis & Clark Law Review* (2007) 605–632
- Vale–Brennan (1996) = Shannon T. Vale – Daniel J. Brennan: Recent Developments in Copyright Law. *Texas Intellectual Property Law Journal* (1996) 321–334
- Van Calster (2000) = Geert Van Calster: Case Law: Case C-1/96, The Queen v. Minister of Agriculture, Fisheries and Food, ex parte Compassion in World Farming Limited [1998] ECR I-1251. *Columbia Journal of European Law* 1 (2000) 115–123
- Vanden Heuvel (2012) = Sage Vanden Heuvel: Fighting the First Sale Doctrine: Strategies for a Struggling Film Industry. *Michigan Telecommunications and Technology Law Review* (2012) 661–689
- Van Oostveen (1997) = Dirk Van Oostveen: Netherlands: Copyright. *European Intellectual Property Review* 3 (1997) D74–75
- Verbraeken (2013) = Erik Verbraeken: The Exhaustion Theory is not yet Exhausted. *les Nouvelles* (March 2013) 7–12
- Verkade (2012) = Feer Verkade: 'First-sale' or Exhaustion Doctrine in the Netherlands. In Hugenholtz et al. (2012) 291–305
- Verma (1998) = S. K. Verma: Exhaustion of Intellectual Property Rights and Free Trade: Article 6 of the TRIPS Agreement. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 5 (1998) 534–567
- Vezzoso (2012) = Simonetta Vezzoso: Copyright, Interfaces, and a Possible Atlantic Divide. *JIPITEC* 2 (2012) 153–161
- Vinje et al. (2012) = Thomas Vinje – Vanessa Marsland – Anette Gärtner: Software Licensing after Oracle v. UsedSoft: Implications of Oracle v. UsedSoft (C-128/11) for European Copyright Law. *Computer Law Review International* 4 (2012) 97–102

- von Lewinski (1999) = Silke von Lewinski: Proposed EC Directive on Copyright and Related Rights in the Information Society as It Progresses. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 7 (2014) 767–782
- von Lewinski (2005) = Silke von Lewinski: International Exhaustion of the Distribution Right Under EC Copyright Law? *European Intellectual Property Review* 7 (2005) 233–236
- Walter (2008) = Michel M. Walter: Zum Vermieten von Werken der angewandten Kunst, *Medien und Recht* 2008/5., 246–248
- Wandtke – von Gerlach (2013) = Artur-Axel Wandtke – Felix-Tessen von Gerlach: Die urheberrechtliche Rechtmäßigkeit der Nutzung von Audio-Video Streaminginhalten im Internet. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht* 2013/7., 676–683
- Weicher (1989) = Michael B. Weicher: K Mart Corp. v. Cartier, Inc.: A Black Decision for the Gray Market. *American University Law Review* (1989) 463–489
- Westkamp (2007) = Guido Westkamp: Intellectual Property, Competition Rules, and the Emerging International Market: Some Thoughts on the European Exhaustion Doctrine. *Marquette Intellectual Property Law Review* 2 (2007) 291–335
- Wiebe (2005) = Andreas Wiebe: Europäischer Datenbankschutz nach „William Hill“ – Kehrtwende zur Informationsfreiheit? *Computer und Recht* 2005/10., 169–174
- Wiebe (2009) = Andreas Wiebe: The Principle of Exhaustion in European Copyright Law and the Distinction between Digital Goods and Digital Services. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht Internationaler Teil* 2009/2., 114–118
- Winghardt (2001) = Stefan Winghardt: Gemeinschaftsrechtliches Diskriminierungsverbot und Inländerbehandlungsgrundsatz unter dem Blickwinkel der kollektiven Wahrnehmung urheberrechtlicher Ansprüche. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht Internationaler Teil* 2001/12., 993–1011
- WIPO Magazine (2006) = 50 Years of the Video Cassette Recorder. *WIPO Magazine*, November 2006, 8–11
- Witzel (2012) = Michaela Witzel: Remarks to EU: Exhaustion of Distribution Right for Software Copy. *Computer Law Review International* 4 (2012) 121–123
- Woods (2009) = Tanya Woods: Copyright Enforcement at All Costs? Finding a Place for Balance in the International Enforcement Agenda. *AIPLA Quarterly Journal* (Summer 2009) 347–393
- Zech (2013) = Herbert Zech: Vom Buch zur Cloud – Die Verkehrsfähigkeit digitaler Güter. *Zeitschrift für Geistiges Eigentum / Intellectual Property Journal* 2013/3., 369–396

Internetes cikkek

- Alter (2014) = Alexandra Alter: Amazon Unveils E-Book Subscription Service, With Some Notable Absences. *The New York Times*, 2014. július 18., <http://www.nytimes.com/2014/07/19/business/media/amazon-introduces-kindle-subscription-service.html>
- Bently et al. (2013) = Lionel Bently – Estelle Derclaye – Greame B. Dinwoodie – Thomas Dreier – Séverine Dussolier – Christophe Geiger – Jonathan Griffiths – Reto Hilty – P. Bernt Hugenholtz – M-C Jansses – Martin Kretschmer – Axel Metzger – Alexander Peukert – Marco Ricolfi – Martin Senftleben – Alain Strowel – Michel Vivant – Raquel Xalabarder: *The Reference to the CJEU in Case C-466/12 Svensson*. Legal Studies Research Paper Series,

- Paper No. 6/2013, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2220326
- Brustein (2014) = Joshua Brustein: Spotify Hits 10 Million Paid Users. Now Can It Make Money? *Bloomberg Businessweek*, 2014. május 21., <http://www.businessweek.com/articles/2014-05-21/why-spotify-and-the-streaming-music-industry-cant-make-money>
- Challis (2014) = Ben Challis: Warner Music Moves to Settle Digital Royalties Class Action. *The 1709 Blog*, 2014. január 9., <http://the1709blog.blogspot.hu/2014/01/warner-music-moves-to-settle-digital.html>
- Cuevas (2015b) = Michel Olmedo Cuevas: Hot News: Amsterdam Court of Appeal Gives Tom Kabinet Three Days to Shut Down. *The 1709 Blog*, 2015. január 20., <http://the1709blog.blogspot.co.uk/2015/01/hot-news-amsterdam-court-of-appeal.html>
- Dredge (2015) = Stuart Dredge: Spotify Financial Results Show Struggle to Make Streaming Music Profitable. *The Guardian*, 2015. május 11., <http://www.theguardian.com/technology/2015/may/11/spotify-financial-results-streaming-music-profitable>
- Etherington (2013) = Darrell Etherington: Apple Patents a System For The Resale And Transfer of 'Used' Digital Goods. *Techcrunch*, 2013. március 7., <http://techcrunch.com/2013/03/07/apple-patents-a-system-for-the-resale-and-transfer-of-used-digital-goods/>
- Ficsor (2014a) = Mihály J. Ficsor: Current Issues of Exhaustion of Rights: Kirtsaeng & Quality King, ReDigi v. UsedSoft. *Copyright See-Saw*, 2014. január 28., http://www.copyrightseesaw.net/archive/?sw_10_item=55
- Ficsor (2014b) = Mihály J. Ficsor: Svensson: Honest Attempt at Establishing Due Balance Concerning the Use of Hyperlinks. Spoiled by the Erroneous 'New Public' Theory, *Copyright See-Saw Blog*, 2014. május 4., http://www.copyrightseesaw.net/archive/?sw_10_item=63
- Gardner (2013) = Eriq Gardner: 'Weird Al' Yankovic Settles \$5 Million Lawsuit against Sony Music. *The Hollywood Reporter*, 2013. december 18., <http://www.hollywoodreporter.com/thr-esq/weird-al-yankovic-settles-5-666550>
- Harmon–Clark (2016) = Steph Harmon – Lucy Clark: Magda Szubanski may Leave Australia if Changes to Book Industry Go Ahead. *The Guardian*, 2016. május 20., <https://www.theguardian.com/books/2016/may/20/authors-condemn-book-copyright-and-import-proposal-as-massive-own-goal>
- Hill (2015) = Brad Hill: Pandora Earnings: Revenue Growth, Gross Profit, Net Loss, and Savaged Stock. *Radio and Internet News*, 2015. október 23., <http://rainnews.com/pandora-earnings-revenue-growth-gross-profit-net-loss-and-savaged-stock/>
- Hoffelder (2014a) = Nate Hoffelder: Used eBook Website Launches in Europe. *The Digital Reader*, 2014. június 19., <http://the-digital-reader.com/2014/06/19/used-ebook-website-launches-europe/>
- Hoffelder (2014b) = Nate Hoffelder: Used eBook Website Faces Lawsuit in Europe. *The Digital Reader*, 2014. június 27., <http://the-digital-reader.com/2014/06/27/used-ebook-website-faces-lawsuit-europe/>
- Hoffelder (2014c) = Nate Hoffelder: Publishers Lose First Round of Lawsuit against Used eBook Marketplace. *The Digital Reader*, 2014. július 21., <http://the-digital-reader.com/2014/07/21/publishers-lose-first-round-lawsuit-used-ebook-marketplace/>
- IFPI (2016) = IFPI: *Global Music Report: Music Consumption Exploding Worldwide, State of the Industry Overview* (2016), <http://www.ifpi.org/downloads/GMR2016.pdf>
- Kaczanowska (2011) = Agata Kaczanowska: *IBISWorld Industry Report 53223: DVD, Game & Video Rental in the US* (2011. május), <http://www.ibisworld.com/industry/default.aspx?indid=1370>

- Kaufman (2009) = Anthony Kaufman: The Vanishing: The Demise of VHS, and the Movies Disappearing Along With It. *Museum Moving Image*, 2009. február 26., <http://www.movingimagesource.us/articles/the-vanishing-20090226>
- Owen (2013) = Laura Owen: Like Amazon, Apple Wants to Create a Marketplace for Used Digital Goods. *Gigaom*, 2013. március 8., <https://gigaom.com/2013/03/08/like-amazon-apple-wants-to-create-a-marketplace-for-used-digital-goods/>
- Parker (2001) = James Parker: *Comparing Strategies of the 2d Punic War: Rome's Strategic Victory Over the Tactical/Operational Genius, Hannibal Barca*. USAWC Strategy Research Project, U.S. Army War College, Carlisle Barracks (2001), http://www.iwar.org.uk/military/resources/hannibal/Parker_J_P_01.pdf
- Sisario–Russell (2016) = Ben Sisario – Karl Russell: In Shift to Streaming, Music Business Has Lost Billions. *The New York Times*, 2016. március 24., <http://www.nytimes.com/2016/03/25/business/media/music-sales-remain-steady-but-lucrative-cd-sales-decline.html>
- Sluiter (2015) = Saba Sluiter: The Dutch Courts Apply UsedSoft to the Resale of eBooks. *Kluwer Copyright Blog*, 2015. január 28., <http://kluwercopyrightblog.com/2015/01/28/the-dutch-courts-apply-usedsoft-to-the-resale-of-ebooks/>
- Streitfeld (2014) = David Streitfeld: Amazon Offers All-You-Can-Eat Books. Authors Turn Up Noses. *The New York Times*. 2014. december 27., <http://www.nytimes.com/2014/12/28/technology/amazon-offers-all-you-can-eat-books-authors-turn-up-noses.html>
- Yu (2015) = Peter K. Yu: What Apple's New Music Streaming Service will Mean for Underpaid Songwriters. *The Conversation*, 2015. június 17., <http://theconversation.com/what-apples-new-music-streaming-service-will-mean-for-underpaid-songwriters-42230>

Jogalkotási és előkészítő dokumentumok

COM(85) 310 = White Paper from the Commission to the European Council: Completing the Internal Market, COM(85) 310 final, Brussels, 14 June 1985

COM(96) 568 = Follow-up to the Green Paper on Copyright and Related Rights in the Information Society, 1996, COM (96) 568 final, Brussels, 20 November 1996

COM(2000) 199 = Report from the Commission to the Council, the European Parliament and the Economic and Social Committee on the implementation and effects of Directive 91/250/EEC on the legal protection of computer programs, COM(2000) 199 final, Brussels, 10 April 2000

COM(2011) 635 = Javaslat: Az Európai Parlament és a Tanács Rendelete a közös európai adásvételi jogról, COM(2011) 635 végleges, Brüsszel, 2011.10.11.

COM(2015) 626 = A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A korszerű, európaibb szerzői jogi keret felé, COM(2015) 626 végleges, Brüsszel, 2015. december 9.

DMCA Section 104 Report (2001) = DMCA Section 104 Report – A Report of the Register of Copyrights Pursuant to §104 of the Digital Millennium Copyright Act, August 2001 <http://www.copyright.gov/reports/studies/dmca/sec-104-report-vol-1.pdf>

Entwurf (2012) = Entwurf eines Gesetzes zur Ermöglichung der privaten Weiterveräußerung unkörperlicher Werkexemplare, Drucksache 17/8377, 18.01.2012 http://www.cr-online.de/20120207_1708377.pdf

EU Position Paper (2015) = The Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) – Towards an EU-US trade deal, Intellectual property, EU Position Paper, 20 March 2015 <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/153331.htm>

Green Paper (1994) = Information Infrastructure Task Force, Intellectual Property and the National Information Infrastructure: A Preliminary Draft of the Report of the Working Group on Intellectual Property Rights, July 1994

H.R. Rep. (1909) = The House Report 1 on the Copyright Act of 1909, February 1909 http://ipmall.info/hosted_resources/lipa/copyrights/The%20House%20Report%201%20on%20the%20Copyright%20Act%20of%201909.pdf

H.R. Rep. (1976) = H.R. Rep. No. 94-1476 (1976)

H.R. Rep. (1984) = H.R. Rep. No. 98-987 (1984)

Public Consultation (2014) = Public Consultation on the review of the EU copyright rules, 2014 http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/copyright-rules/docs/consultation-document_en.pdf

Report to Congress (2001) = Report to Congress: Study Examining 17 U.S.C. Sections 109 and 117 Pursuant to Section 104 of the Digital Millennium Copyright Act, March 21, 2001 <http://www.ntia.doc.gov/report/2001/report-congress-study-examining-17-usc-sections-109-and-117-pursuant-section-104-digital>

SEC(2012) 680 = Orientation Debate on Content in the Digital Economy, SEC(2012) 680, Brussels, 28 November 2012

S.Rep. (1983) = S. Rep. No. 98-162 (1983)

Pallante Statement (2015) = Statement of Maria A. Pallante, United States Register of Copyrights and Director of the U.S. Copyright Office, Before the Committee on the Judiciary, United States House of Representatives, 'The Register's Perspective on Copyright

Review', April 29, 2015 http://judiciary.house.gov/_cache/files/1c82a3a6-3b1b-4a51-b212-281454d1e56e/written-testimony-of-register-maria-a-pallante.pdf

USCO (1992) = U.S. Copyright Office: Droit de Suite: The Artist's Resale Royalty, December 1992 http://www.copyright.gov/history/droit_de_suite.pdf

USCO (2013) = U.S. Copyright Office: Resale Royalties: an Updated Analysis, December 2013 <http://copyright.gov/docs/resaleroyalty/usco-resaleroyalty.pdf>

USCO (2016) = U.S. Copyright Office: The Making Available Right in the United States, February 2016 http://copyright.gov/docs/making_available/making-available-right.pdf

White Paper (1995) = Information Infrastructure Task Force, Intellectual Property and the National Information Infrastructure: The Report of the Working Group on Intellectual Property Rights, September 1995

White Paper (2016) = The Department of Commerce – Internet Policy Task Force: White Paper on Remixes, First Sale and Statutory Damages – Copyright Policy, Creativity, and Innovation in the Digital Economy, January 2016 <http://www.uspto.gov/sites/default/files/documents/copyrightwhitepaper.pdf>

Zöld Könyv (1988) = Commission of the European Communities: Green Paper on Copyright and the Challenge of Technology – Copyright Issues Requiring Immediate Action, COM (88) 172 final, Brussels, 7 June 1988

Zöld Könyv (1995) = Green Paper – Copyright and Related Rights in the Information Society, Brussels, COM(95) 382 final, Brussels, 19 June 1995

Bíróági ítéletek

A&M Records, Inc., et al., v. Napster, Inc., et al., 239 F.3d 1004 (2001)

Aftermath Records, et al. v. F.B.T. Records, LLC, et al., 131 S.Ct. 1677 (2011)

American Broadcasting Companies, Inc., et al. v. Aereo, Inc., 134 S.Ct. 2498 (2014).

Andrew Paul Leonard v. Stemtech Health Sciences, Inc., et al., 2013 WL 5288266

Apple Computer, Inc. vs. Microsoft Corporation, 35 F.3d 1435 (1994)

Art & Allposters International BV kontra Stichting Pictoright, Case C-419/13, ECLI:EU:C:2015:27

Atlantic Recording Corporation, et al., v. Pamela and Jeffrey Howell, 554 F.Supp.2d 976 (2008)

BASCA v. Secretary of State for Innovation and Skills [2015] EWHC 1723 (Admin)

BDT2010.2329

BDT2010.2365

BestWater International GmbH kontra Michael Mebes és Stefan Potsch, Case C-348/13, ECLI:EU:C:2014:2315

Bezpečnostní softwarová asociace – Svaz softwarové ochrany kontra Ministerstvo kultury, Case C-393/09, ECLI:EU:C:2010:816

BGH 21.11.1958 (I ZR 98/57) – Der Heiligenhof. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht* 1959/4., 200–204

BGH 07.11.1980 (I ZR 24/79) – Kabelfernsehen in Abschattungsgebieten. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht* 1981/6., 413–419

BGH 06.05.1981 (I ZR 92/78) – Schallplattenexport. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht* 1982/2., 100–102

- BGH 21.03.1985 (I ZR 166/82) – Schallplattenimport II. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht* 1985/10., 924–926
- BGH 15.05.1986 (I ZR 22/84) – Videofilmvorführung. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht* 1986/10., 742–743
- BGH 22.12.1999 (VIII ZR 299/98) – Ablieferung von Standard-Software. *JurPC Web-Dok.* 70/2000, Abs. 1–26. <http://www.jurpc.de/jurpc/show?id=20000070>
- BGH 7.6.2001 (I ZR 21/99) – Keine Erschöpfungswirkung bei Vertrieb im Wege des Kaufs auf Probe. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht* 2001/10–11., 1036–1038
- BGH 15.11.2006 (XII ZR 120/04) – Zur Rechtsnatur der Softwareüberlassung im Rahmen eines ASP-Vertrages. *Medien Internet und Recht* 2007/1., 3 http://medien-internet-und-recht.de/pdf/vt_MIR_Dok_009-2006.pdf
- BGH 11.02.2010 (I ZR 178/08) – Half-Life 2. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht*, 2010/9., 822–824
- BGH 17.07.2013 (I ZR 129/08) – Zulässigkeit des Vertriebs gebrauchter Softwarelizenzen – UsedSoft II. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht* 2014/3., 264–272 (Anm. Stieper)
- BGH 11.12.2014 (I ZR 8/13) – Erschöpfung des Verbreitungsrechts an Kopien eines Computerprogramms – UsedSoft III. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht* 2015/8., 772–780 (Anm. Sattler)
- BGH 19.3.2015 (I ZR 4/14) – Voraussetzungen zur Zulässigkeit der Weiterveräußerung gebrauchter Software – Green-IT. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht* 2015/11., 1108–1114
- BGH 9.7.2015 (I ZR 46/12) – Keine öffentliche Wiedergabe durch „Framing“ – Die Realität II. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht* 2016/2., 171–176
- BMG Music, et al., v. Edmundo Perez, et al., 952 F.2d 318 (1991)
- Bobbs-Merrill Company v. Isidor Straus and Nathan Straus, 210 U.S. 339 (1908)
- Brilliance Audio, Inc. v. Hights Cross Communications, Inc., 474 F.3d 365 (2007)
- Burke & Van Heusen Inc. v. Arrow Drug Inc., et al., 233 F.Supp. 881 (1964)
- Capitol Records, LLC, v. Redigi Inc., 934 F.Supp.2d 640 (2013)
- Cartoon Network LP, LLLP, et al. v. CSC Holdings, Inc., et al., 536 F.3d 121 (2008)
- Christie's France SNC kontra Syndicat national des antiquaires, Case C-41/14, ECLI:EU:C:2015:119
- Cinéthèque SA és társai kontra Fédération nationale des cinémas français, Joined Cases 60 and 61/84, ECLI:EU:C:1985:329
- Clemens v. Estes, 22 Fed. Rep. 899 (1885)
- Coditel SA, Compagnie générale pour la diffusion de la télévision, és társai kontra Ciné-Vog Films SA és társai, Case 262/81, ECLI:EU:C:1982:334
- Columbia Broadcasting System Inc. v. Scorpio Music Distributors Inc., 569 F.Supp. 47 (1983)
- Columbia Broadcasting System Inc. v. Scorpio Music Distributors Inc., 738 F.2d 424 (1984)
- Computer Associates International, Inc., v. Altai, Inc., 982 F.2d 693 (1992)
- Cosmair Inc., et al. v. Dnyamite Enterprises Inc., et al., 226 U.S.P.Q. 344 (1985)
- Costco Wholesale Corp., v. Omega S.A., 559 U.S. 1066 (2010)
- Costco Wholesale Corp., v. Omega S.A., 131 S.Ct. 565 (2010)
- Court of Appeal of Amsterdam, Nederlands Uitgeversverbond and Groep Algemene Uitgevers v. Tom Kabinet, 200 154 572/01 SKG NL:GHAMS:2015:66, 20 January 2015.

Computer Law Review International 2 (2015) 47–50

Denbicare U.S.A., Inc., et al., v. Toys „R” Us, Inc., 84 F.3d 1143 (1996)

Deutsche Grammophon Gesellschaft mbH kontra Metro-SB-Großmärkte GmbH & Co. KG, Case 78/70, ECLI:EU:C:1971:59

Deutsche Grammophon Gesellschaft mbH v. Metro-SB-Großmärkte GmbH & Co. KG (3 U 108/1970), Hanseatische OLG, 28 October 1971

District Court of Amsterdam, Nederlands Uitgeversverbond and Groep Algemene Uitgevers v. Tom Kabinet, C/13/567567/KG ZA 14-795 SP/MV, 21 July 2014

District Court Mid-Nederlands, CWS v. Vendorlink, ECLI:NL:RBMNE:2015:1096, 25.03.2015. *Computer Law Review International* 2 (2016) 60–62

Dowling v. United States, 472 U.S. 207 (1985)

Dutch Supreme Court, Beeldbrigade, ECLI:NL:HR:2012:BV1301, 27.04.2012. *Computerrecht* 2012/2., 339–353

Elisa Allison, et al., v. Vintage Sports Plaques, et al., 136 F.3d 1443 (1998)

EMI Electrola GmbH kontra Patricia Im- und Export és társai, Case 341/87, ECLI:EU:C:1989:30

Entertainment Software Association v. Society of Composers, Authors and Music Publishers of Canada, 2012 SCC 34, [2012] 2 R.C.S. 231

Estate of Robert Graham, et al., v. Sotheby's, Inc., 860 F.Supp.2d 1117 (2012)

Estate of Robert Graham, et al., v. Sotheby's, Inc., 2016 WL 1464229

Établissements Consten S.à.R.L. és Grundig-Verkaufs-GmbH kontra az Európai Gazdasági Közösség Bizottsága, Joined Cases 56/64 and 58/64, ECLI:EU:C:1966:41

Euro-Excellence Inc. v. Kraft Canada Inc., 2007 SCC 37 [2007] 3 S.C.R. 20

Európai Bizottság kontra Francia Köztársaság, Case C-479/13, ECLI:EU:C:2015:141

F.B.T. Records, LLC, et al. v. Aftermath Records, et al., No. CV 07-3314 PSG (MANx), 2009 WL 137021

F.B.T. Records, LLC, et al. v. Aftermath Records, et al., 621 F.3d 958 (2010)

Flava Works, Inc., v. Marques Rondale Gunter, et al., 689 F.3d 754 (2012)

Football Association Premier League Ltd és társai kontra QC Leisure és társai, Joined Cases C403/08. és C429/08, ECLI:EU:C:2011:631

Főtanácsnoki indítvány, Axel W. Bierbach, UsedSoft GmbH felszámolója v. Oracle International Corp., Case C-128/11, ECLI:EU:C:2012:234

Főtanácsnoki indítvány, Football Association Premier League Ltd és társai kontra QC Leisure és társai, Joined Cases C 403/08. és C 429/08, ECLI:EU:C:2011:43

Fővárosi Ítéletábla 8.Pf.21.210/2010/5.

Fundación Gala-Salvador Dalí és Visual Entidad de Gestión de Artistas Plásticos (VEGAP) kontra Société des auteurs dans les arts graphiques et plastiques (ADAGP) és társai, Case C-518/08, ECLI:EU:C:2010:191

Ganghua Liu v. Pearson Education, Inc., et al., 133 S.Ct. 1630 (2013)

G. Basset kontra Société des auteurs, compositeurs et éditeurs de musique (SACEM), Case 402/85, ECLI:EU:C:1987:197

Google, Inc., v. Oracle America, Inc., 135 S.Ct. 2887

Harrison v. Maynard, Merrill & Co., 61 Fed. Rep. 689 (1894)

Hearst Corporation, et al. v. J. Ben Stark, et al., 639 F.Supp. 970 (1986)

Henry Bill Publishing Co. v. Smythe, 27 Fed. Rep. 914 (1886)

- Independent News Co., Inc. et al. v. Harry Williams, 293 F.2d 510 (1951)
- Infopaq International A/S v. Danske Dagblades Forening, Case C-5/08, ECLI:EU:C:2009:465
- ITV Broadcasting Ltd és társai kontra TV Catch Up Ltd, Case C-607/11, ECLI:EU:C:2013:147
- John Hampton, et al. v. Paramount Pictures Corporation, et al., 279 F.2d 100 (1960) cert. denied 364 U.S. 882 (1960)
- John Wiley & Sons, Inc. v. Supap Kirtsaeng, et al., 2009 WL 3364037 (S.D.N.Y., 2009)
- John Wiley & Sons, Inc. v. Kirtsaeng, 654 F.3d 210 (2011)
- John Wiley & Sons, Inc. v. Supap Kirtsaeng, 713 F.3d 1142 (2013)
- John Wiley & Sons, Inc. v. Supap Kirtsaeng, 2013 WL 6722887 (S.D.N.Y., 2013)
- KG 26.1.2001 (5 U 4102/99) – Erschöpfung des Urheberrechts an Dias – Gruß aus Potsdam. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht Rechtssprechungs-Report* 2002/4., 125–126
- K Mart Corp. v. Cartier, Inc., 108 S.Ct. 1811 (1988)
- Lantern Press Inc. v. American Publishers Co., 419 F.Supp. 1267 (1976)
- Lanza Research International v. Quality King Distributors, Inc., 1995 WL 908331 (C.D. Cal.)
- Lanza Research International v. Quality King Distributors, Inc., 98 F.3d 1109 (1996)
- Laserdisken ApS kontra Kulturministeriet, Case C-479/04, ECLI:EU:C:2006:549
- LG Bielefeld 05.03.2013 (4 O 191/11) – Einschränkung der Rechte beim Erwerb urheberrechtlich geschützter Werke über das Internet. *Zeitschrift für Urheber- und Medienrecht* 2013/8., 688–694
- LG München I. 19.01.2006 (7 O 23237/05) – Online-Erwerb von Software/ Erschöpfungsgrundsatz Urheberrecht (Deutschland). *Medien und Recht International* 2006/4., 201–204
- LG München I. 15.03.2007 (7 O 7061/06) – Handel mit „gebrauchten“ Softwarelizenzen. *Zeitschrift für Urheber- und Medienrecht* 2007/5., 409–417
- London-Sire Records, Inc. v. John Doe 1,542 F.Supp.2d 153 (2008)
- Lotus Development Corporation v. Borland International, Inc., 516 U.S. 233 (1996)
- MAI Systems Corp. v. Peak Computer, Inc., 991 F.2d 511 (1993)
- Martin Blomqvist kontra Rolex SA és Manufacture des Montres Rolex SA, Case C-98/13, ECLI:EU:C:2014:55
- Microsoft Corp. v. Software Wholesale Club, Inc., 129 F.Supp.2d 995 (2000)
- Morseburg v. Balyon, 621 F.3d 972 (1980), cert. denied, 449 U.S. 983 (1980)
- Motown Record Co., LP, et al., v. Theresa DePietro, 2007 WL 576284 (E.D.Pa.)
- Musik-Vertrieb membran GmbH és K-tel International kontra GEMA – Gesellschaft für musikalische Aufführungs- und mechanische Vervielfältigungsrechte, Joined Cases 55 and 57/80, ECLI:EU:C:1981:10
- Navitaire Inc. v. easyJet Airline Company and Others, [2004] EWHC 1725 (Ch)
- Neutrogena Corporation v. U.S., Secretary of the Treasury, 7 U.S.P.Q.2d 1900 (1988)
- Nils Svensson és társai kontra Retriever Sverige AB, Case C-466/12, ECLI:EU:C:2014:76
- Nintendo Co. Ltd és társai kontra PC Box és társai, Case C-355/12, ECLI:EU:C:2014:25
- OGH 23.05.2000 4 Ob 30/00s, *Medien und Recht*, 2000/4., 249–253 (Anm. Walter)
- OLG Düsseldorf 29.06.2009 (20 U 247/08) – Zweck des Erschöpfungsgrundsatzes. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht Rechtssprechungs-Report* 2009/1., 4–5
- OLG Frankfurt am Main 12.05.2009 (11 W 15/09) – Handel mit Software-Echtheitszertifikaten und Product-Keys. *Medien Internet und Recht* 2009/6., 1–4
- OLG Frankfurt am Main 18.12.2012 (11 U 68/11) – Erschöpfung des Verbreitungsrechts on online übermittelter Software – Adobe/UsedSoft. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht* 2013/3., 279–285

- OLG Hamburg 04.12.2014 (10 U 5/11) – Keine Erschöpfung bei Online-Diensten – eBook-AGB. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht – Rechtssprechungs-Report* 2015/9., 361–365
- OLG Hamm 15.05.2014 (22 U 60/13) – Keine Erschöpfung bei Audiodateien – Hörbuch-AGB. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht* 2014/9., 853–863
- OLG München 03.07.2008 (6 U 2759/07) – Handel mit „gebrauchten“ Softwarelizenzen. *Zeitschrift für Urheber- und Medienrecht* 2009/1., 70–74 (Anm. Herzog)
- OLG Stuttgart 03.11.2011 (2 U 49/11) – Keine Erschöpfung bei Online-Vertrieb von Hörbüchern. *Computer und Recht* 2012/5., 301–302 (Anm. Schmidt)
- Omega S.A., et al., v. Costco Wholesale Corp., 2007 WL 7029734 (C.D.Cal., 2007)
- Omega S.A., et al., v. Costco Wholesale Corp., 541 F.3d 982 (2008)
- Omega S.A. v. Costco Wholesale Corp., 2011 WL 8492716 (C.D.Cal., 2011)
- Omega S.A. v. Costco Wholesale Corp., 2012 WL 3150432 (C.D.Cal., 2012)
- Omega S.A. v. Costco Wholesale Corp., 776 F.3d 692 (2015)
- Oracle America Inc. v. Google Inc., 750 F.3d 1339 (2014)
- Paramount Home Entertainment v. British Sky Broadcasting [2014] EWHC 937 (Ch)
- Parfums Christian Dior SA és Parfums Christian Dior BV kontra Evora BV, Case C-337/95, ECLI:EU:C:1997:517
- Parfums Givenchy, Inc. v. Drug Emporium, Inc., 38 F.3d 477 (1994)
- Parfums Givenchy, Inc. v. Drug Emporium, Inc., 514 U.S. 1004 (1995)
- Paul Edmond Dowling v. United States, 473 U.S. 207 (1985)
- Pearson Education, Inc., et al., v. Ganghua Liu, et al., 656 F.Supp.2d 407 (2009)
- Pearson Education, Inc., et al., v. Ganghua Liu, et al., 10-894-mv (Second Circuit, 2011; nem publikált)
- Pearson Education, Inc., et al., v. Mohit Arora, et al., 717 F.Supp.2d 374 (2010)
- Pearson Education, Inc., et al., v. Mohit Arora, et al., 438 Fed.Appx. 34 (2011)
- Pearson Education, Inc., et al., v. Vinod Kumar, et al., 721 F.Supp.2d 166 (2010)
- Pearson Education, Inc., et al., v. Vinod Kumar, et al., 452 Fed.Appx. 11 (2011)
- Peek & Cloppenburg KG kontra Cassina SpA, Case C-456/06, ECLI:EU:C:2008:232
- Phil Collins kontra Imtrat Handelsgesellschaft mbH és Patricia Im- und Export Verwaltungsgesellschaft mbH és Leif Emanuel Kraul kontra EMI Electrola GmbH, Joined Cases 92/92 and 326/92, ECLI:EU:C:1993:847
- Platt & Munck Co., Inc. v. Republic Graphics Inc., et al., 315 F.2d 847 (1963)
- Polydor Limited és RSO Records Inc. kontra Harlequin Records Shops Limited és Simons Records Limited, Case C-270/80, ECLI:EU:C:1982:43
- Procureur du Roi kontra Benoît és Gustave Dassonville, Case C-8/74, ECLI:EU:C:1974:82
- Quality King Distributors, Inc. v. Lanza Research International, Inc., 523 U.S. 135 (1998)
- Recording Industry Association of America v. Diamond Multimedia Systems, Inc., 180 F.3d 1072 (1999)
- Red Baron-Franklin Park Inc., et al., v. Taito Corp., et al., 883 F.2d 275 (1989)
- RG 26.03.1902 (Rep. I. 303/01) – Guajakol-Karbonat, 51 RGZ 139
- RG 10.06.1906. (Rep. I. 5/06) – Königs Kursbuch, 63 RGZ 394
- RG 10.06.1906, 39 RGSt 108.
- Rogers Communications Inc. v. Society of Composers, Authors and Music Publishers of Canada, 2012 SCC 35, [2012] 2 R.C.S. 283
- SA Compagnie générale pour la diffusion de la télévision, Coditel, és társai kontra Ciné Vog

- Films és társai, Case 62/79, ECLI:EU:C:1980:84
- Sam Francis Foundation, et al., v. Christies's Inc., 784 F.3d 1320 (2015)
- Sam Francis Foundation, et al., v. Christies's Inc., 2015 WL 4429309
- SAS Institute Inc. v. World Programming Ltd, Case C406/10, ECLI:EU:C:2012:259
- Scarves by Vera Inc. v. American Handbags Inc., 188 F.Supp. 255 (1960)
- Schweizerisches Bundesgericht 1.3.2007 (4C.384/2006) – Enter the Matrix. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht Internationaler Teil* 2008/1., 70–72
- Sebastian International Inc. v. Consumer Contacts (PTY) Ltd, et al., 664 F.Supp. 909 (1987)
- Sebastian International Inc. v. Consumer Contacts (PTY) Ltd, et al., 847 F.2d 1093 (1987)
- Sega Enterprises Ltd v. Accolade, Inc., 977 F.2d 1510 (1992)
- SoftMan Products Co. v. Adobe Sys. Inc., 171 F.Supp.2d 1075 (2001)
- Sony BMG Music Entertainment, et al., v. Joel Tenenbaum, 660 F.3d 487 (2011)
- Sony Corporation of America, et al. v. Universal City Studios, Inc., et al., 464 U.S. 417 (1984)
- Supap Kirtsang v. John Wiley & Sons, Inc., 133 S.Ct. 1351 (2013)
- T.B. Harms Company v. Jem Records, Inc., 655 F.Supp. 1575 (1987)
- The British Horseracing Board Ltd és társai kontra William Hill Organization Ltd, Case C-203/02, ECLI:EU:C:2004:695
- The C. M. Paula Company v. L. Gene Logan, 355 F.Supp. 189 (1973)
- The Sam Francis Foundation, et al., v. eBay Inc., 2012 WL 12294395
- The Queen kontra Minister of Agriculture, Fisheries and Food, ex parte Compassion in World Farming Ltd, Case C-1/96, ECLI:EU:C:1998:113
- Théberge v. Galerie d'Art du Petit Champlain Inc., et al., [2002] 2. S.C.R. 336, 2002 SCC 34
- Timothy S. Vernor v. Autodesk, Inc., 555 F.Supp.2d 1164 (2008)
- Timothy S. Vernor v. Autodesk, Inc., 621 F.3d 1102 (2010)
- Timothy S. Vernor v. Autodesk, Inc., 132 S.Ct. 105 (2011)
- Triad Systems Corp. v. Souteastern Express Company, 64 F.3d 1330 (1995)
- UMG Recordings, Inc. v. Troy Augusto, 558 F.Supp.2d 1055 (2008)
- UMG Recordings, Inc. v. Troy Augusto, 628 F.3d 1175 (2011)
- United States v. Belmont et al., 715 F.2d 459 (1983), cert. denied, 465 U.S. 1022 (1984)
- United States v. Raymond Joseph Atherton, 561 F.2d 747 (1977)
- United States v. Wise, 550 F.2d 1180 (1977)
- Universal City Studios Productions LLLP, et al., v. Clint Bigwood, 441 F.Supp.2d 185 (2006)
- UPC Telekabel Wien GmbH kontra Constantin Film Verleih GmbH és társai, Case C-314/12, ECLI:EU:C:2014:192
- UsedSoft GmbH kontra Oracle International Corp., Case C-128/11, ECLI:EU:C:2012:407
- Vereniging Openbare Bibliotheken kontra Stichting Leenrecht, Case C-174/15 (előterjesztés)
- Vinod Kumar, et al., v. Pearson Education, Inc., et al., 133 S.Ct. 1631 (2013)
- Wall Data, Inc. v. Los Angeles County Sheriff's Department, 447 F.3d 769 (2006)
- Walt Disney Productions v. John Basmajian and Christie, Manson & Woods International, Inc., 600 F. Supp. 439 (1984)
- Warner Brothers Inc. és Metronome Video ApS kontra Erik Viuff Christiansen, Case 158/86, ECLI:EU:C:1988:242

SZJSZT szakvélemények

SZJSZT 10/2001 = Hangfelvételek jogosulatlan terjesztése. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2001/6.

SZJSZT 9/2002 = Hangfelvételek illegális terjesztése, http://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenek_pdf/szjszt_szakv_2002_009.pdf

SZJSZT 30/2002 = Antikvár kereskedelem szerzői jogi megítélése hangfelvételek esetében, http://www.sztnh.gov.hu/sites/default/files/SZJSZT_szakvelemenek_pdf/szjszt_szakv_2002_030.pdf

SZJSZT 13/2005 = Hangfelvételek forgalmazása. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2005/6.

SZJSZT 15/2004 = A hangfelvételpéldányok terjesztési joga a szomszédos jogi védelem 1999-es újjáéledése után. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2004/4.

SZJSZT 7/06 = Hangfelvétel többszörözésének és terjesztésének jogszerűsége, jogkimerülés. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2006/5., 161–167

SZJSZT 19/12 = A B. integrált rekonstrukciójával kapcsolatos szerzői jogi kérdések. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2013/3., 136–164

SZJSZT 05/13 = Uszoda fejlesztésével kapcsolatos szerzői jogi kérdések. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2013/5., 113–130

SZJSZT 19/13 = Számítógépi program jogi védelme. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2014/4., 248–257

SZJSZT 27/13 = Számítógépi program jogi védelme. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 2014/4., 258–264

A sorozatban eddig megjelent kötetek

1. Apró István (szerk.): *Határon túli magyar nyelvű médiumok 2010/2011* (2012)
2. Dobos Ferenc: *Nemzeti identitás, asszimiláció és médiahasználat a határon túli magyarság körében 1999–2011* (2012)
3. Csink Lóránt – Mayer Annamária: *Variációk a szabályozásra. Önszabályozás, társszabályozás és szabályozó hatóság a médiajogban* (2012)
4. Sarkady Ildikó – Grad-Gyenge Anikó: *A média-értéklánc szerzői jogi vonatkozásai* (2012)
5. Koltay András (szerk.): *A médiaszabályozás két éve (2011–2012)* (2013)
6. Paál Vince (szerk.): *Magyar sajtószabadság és -szabályozás 1914–1989* (2013)
7. Horváth Attila: *A magyar sajtó története a szovjet típusú diktatúra idején* (2013)
8. Koltay András – Nyakas Levente (szerk.): *Összehasonlító médiajogi tanulmányok. A „közös európai minimum” azonosítása felé* (2014)
9. Dobos Ferenc – Megyeri Klára: *Nemzeti identitás, asszimiláció és médiahasználat a határon túli magyarság körében 2.* (2014)
10. Grad-Gyenge Anikó – Sarkady Ildikó: *Közös jogkezelés az audiovizuális médiában* (2014)
11. Apró István (szerk.): *Média és identitás* (2014)
12. Pruzsinszky Sándor: *Halhatatlan cenzúra* (2014)
13. Kóczyán Sándor: *Gyermekevédelem a médiajogban* (2014)
14. Apró István – Paál Vince (szerk.): *A határon túli magyar sajtó Trianontól a XX. század végéig* (2014)
15. Kiss Zoltán – Szivi Gabriella: *A közszolgálati médiaszolgáltatás és a szellemi tulajdonjogok kapcsolódási pontjai és szabályozási környezete* (2015)
16. Dobos Ferenc: *A médiahasználat változása az erdélyi, felvidéki, kárpátaljai és vajdasági magyarság körében 2001–2014* (2015)
17. Grad-Gyenge Anikó: *Az audiovizuális archívumok szabályozási kerete – különös tekintettel a médiajogi és szerzői jogi rendelkezésekre* (2015)
18. Dobos Ferenc: *A médiahasználat változása az erdélyi, felvidéki, kárpátaljai és vajdasági magyarság körében 2001–2014/2* (2015)
19. Apró István (szerk.): *Média és identitás 2.* (2016)

Médiatudományi Intézet, Budapest
A kiadásért felel Nyakas Levente
Tördelő: Varga Ákos
Megjelent 13 (B/5) ív terjedelemben, 300 példányban
Médiatudományi Könyvtár: ISSN 2063-5222
Médiatudományi Könyvtár 20.: ISBN 978-615-5302-16-9